

Nemzeti
Közzszolgálati
Egyetem
Rendészettudományi
Kar

Nagy-Tóth Nikolett Ágnes

A SPORTRENDÉSZET ELMÉLETI ALAPJAI

LUDOVIKA
EGYETEMI KIADÓ

Nagy-Tóth Nikolett Ágnes
A sportrendészet elméleti alapjai

Nagy-Tóth Nikolett Ágnes

A sportrendészet elméleti alapjai

LUDOVIKA
EGYETEMI KIADÓ

Budapest, 2024

A mű TKP2020-NKA-09 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a Tématerületi Kiválósági Program 2020 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

Szerző
Nagy-Tóth Nikolett Ágnes

Szakmai lektor
Prof. Dr. Finszter Géza

A kéziratot előkészítette
Mátrai Gábor

A kézirat lezárva: 2022. december 31.

Kiadja a Nemzeti Közszerkesztési Egyetem
Ludovika Egyetemi Kiadó Iroda

A kiadásért felel: Deli Gergely rektor

Székhely: 1083 Budapest, Ludovika tér 2.
Kapcsolat: kiadvanyok@uni-nke.hu

Felelős szerkesztő: Karácsony Fanni
Olvasószerkesztő: Csinta Áron
Korrektor: Resofszi Ágnes
Tördelőszerkesztő: Tihanyi József

DOI: https://doi.org/10.36250/01187_00

ISBN 978-963-653-082-2 (nyomtatott)
ISBN 978-963-653-083-9 (elektronikus PDF) | ISBN 978-963-653-084-6 (ePub)

© A szerző, 2024
© A kiadó, 2024
Minden jog védve.

Tartalom

Előszó	7
Bevezető gondolatok	9
1. A sport fogalmi elemeinek tisztázása	15
1.1. A sport gyökerei	15
1.2. Szemelvények a testnevelés és a sport történetéből	16
1.3. A Széchenyi család szerepe a magyar sport megújításában	19
2. Fejezetek a sport történetéből	25
2.1. Az első sportemlékek	26
2.2. Szemelvények a labdarúgás történetéből hazai és nemzetközi kitekintéssel	31
3. A belügyi sport világa	35
3.1. A kötelező rendőri testnevelés bevezetése – szemelvények az állomány sportéletéből	35
3.2. Gondolatok a Rendőr Sportszövetségről	37
4. A sportjog közjogi és magánjogi vonatkozásai	45
4.1. Alapvetések	45
4.2. Az alkotmányos alapjogok és a sport kapcsolata	47
4.3. Sportjogi alapvetés	54
4.4. A nemzetközi sportjog első lépései Európában	55
4.5. Az Európai Unió megalakulásának hatása a sportra	56
4.6. A sportjog a jogágak rendszerében	57
4.7. A sportjogi szabályozás tárgya, a sportjogi normaalkotás	60
4.8. A sportközigazgatási jog történeti fejlődése	63
4.9. A sport közigazgatási rendszerének kialakulása	64
4.10. Az állam sporttal kapcsolatos feladatai	68
4.11. Az állami sportigazgatás szervei	69
4.12. A Sport XXI. Nemzeti Sportstratégia 2007–2020 című stratégiai program	70
4.13. A sportigazgatás fejlődési irányai	71
5. A sportrendészet fogalmi alapjainak tisztázása	73
5.1. A sportrendészet kialakulása, történetének áttekintése	73
5.2. A sportrendezvények biztosításának alapkérdései	94
5.3. A futballhuliganizmus – megjelenése, elterjedése és saját kutatásom ismertetése	97
5.4. A Taylor-jelentésről és legfőbb megállapításairól részletesen	123
5.5. A tömeg pszichológiája	125
5.6. A futballhuliganizmus jelenségéről	127
5.7. A futballhuliganizmus a 20. század második felében	129
5.8. A sportrendészet helye és szerepe a sportigazgatás rendszerében	145
6. A sportrendezvények biztosításának keretei	155
6.1. A sportrendészet fogalmának tisztázása	155
6.2. A rendőrség szerepe a sportrendezvények biztosítása során	158
6.3. Sportrendészeti eszközök a változó világban	165
6.4. A 2016-os labdarúgó-Európa-bajnokság sportrendészeti tapasztalatai – „a terrorfenyegettség árnyékában”	173

7. A Covid-pandémia hatása a sportrendezvények biztosításának rendszerére	187
7.1. Járványügyi vészhelyzet és sportrendezvények	187
7.2. A 2020-as labdarúgó-Európa-bajnokság rendészeti vonatkozásai – „világjárvány idején”	195
7.3. A 2020-as Eb biztosítása során szerzett személyes tapasztalataim	219
8. Innovatív sportrendészet	221
8.1. Az innováció fogalma	221
8.2. Innováció és digitalizáció	222
8.3. Sport és innováció – sport és digitalizáció	226
8.4. Jogi innovációk és a sportrendészet	231
8.5. Technikai, technológiai innovációk és a digitalizáció szerepe a sportrendészetben	236
9. Összegzés	243
Felhasznált irodalom	247
Újságok	247
Szakirodalom	248
Jogszabályok, belső szabályzatok	253
Internetes hivatkozások	255

Előszó

Izgalmas kiadványt ajánlok a rendészeti igazgatás különleges területei iránt érdeklődő szakmai és civil közönség figyelmébe. *A sportrendészet elméleti alapjai* című könyv célja az, hogy átfogó képet adjon erről a speciális szakterületről.

A sportrendészet a rendőrség közrendvédelmi, valamint bűnüldözési tevékenységének sajátos területe, amely nem csupán a sportrendezvények biztosítását, de a fogadási családok, különböző vesztegetési és doppingbűncselekmények felderítését és megelőzését is felöleli. A terület mélyreható elemzésére, a világos fogalmi keretek kialakítására, továbbá az irányadó normák rendszerezésére is kiterjedő nagy ívű munka értékes forrása lehet a jogalkalmazók, az egyetemi hallgatók vagy bármely érdeklődő ismeretszerzésének.

Napjainkban a sportnak vitathatatlanul egyre növekvő társadalmi jelentősége van. Ez számos pozitív hatással jár a gazdaság, az egészségmegőrzés vagy az oktatás területén, amely azonban csak akkor érvényesülhet igazán, ha a sportolásra biztonságos és etikus keretek között kerül sor. A játék győztese – a pályán és a nézőtérén is – csak az lehet, aki tisztességesen játszik.

A sport modern kori fejlődése hozta el, hogy az említett keretek biztosítása nem történhet az állam közreműködése nélkül. Felismerve ezt a társadalmi igényt mára a sportrendészet, kinőve a gyerekcipőből, a rendvédelem fontos ága lett.

Bízom abban, hogy e kötet révén a hazai és a határon túli magyar tudományos élet újabb területen szerez olyan ismeretanyagot, amely igaz, időtálló és továbbgondolható. Jó szívvel ajánlom minden sportolónak, sportrajongónak, rendvédelemmel foglalkozó szakembernek és érdeklődőnek, mindenkinek, aki a pályán belül vagy azon kívül kíséri figyelemmel a játékot.

Dr. Bolcsik Zoltán
rendészeti államtitkár
Belügyminisztérium

Vákát

Bevezető gondolatok

A sport világához ezer szállal kötődöm, 2014-ben védtem meg *A sportjog, mint sajátos szakjog* című PhD-értekezésemet, jelenleg a habilitációmra készülök.

A sport a 20. század végére kiemelkedő jelentőségű területté, nemzetstratégiai ágazattá vált. Ez különösen örömteli hír a sportrendészet kutatóinak is, hiszen a biztonságot szavatolni a mai világban az egyik legfontosabb és legnemesebb feladattá vált. A sport rendkívül komplex jelenség, érinti a testkultúrát, az oktatáspolitikát, az egészségügyet, gazdasági és szociálpolitikai jelentősége is egyre nő. Ma már megalapozottan beszélhetünk „sportiparról”. A sport egyre nagyobb bel- és külpolitikai jelentőségre tesz szert, az országimázs növelésének is igen fontos eszközévé vált. Ez igaz a labdarúgásra is, amely a legnépszerűbb csapatsportágként a sportjog, a sportrendészet, a sportrendezvények biztonságával foglalkozó területek számára is számos példát kölcsönöz (TÓTH 2018a: 627).

A sportjog sajátos szakjog, amely magában hordoz számos magánjogi és közjogi vonatkozást is. A sportjognak számos közjogi jellemzője van, hiszen többnyire az egyik fél maga az állam, a résztvevők között pedig alá- és fölérendeltségi viszony van. A közjogi jellegű vonatkozások közé sorolhatók az alkotmányjogi szabályok, az állami sportigazgatás szervezetrendszere, a sportfinanszírozás, a sporttevékenységhez fűződő adókedvezmények rendszerét szabályozó jogalkotás, a büntető és szabálysértési tényállások; egyértelműen a közjogi csoportba sorolom a monográfia témáját, a sportrendészetet is.

A sporttal kapcsolatos feladatokat az állam a sportigazgatáson keresztül valósítja meg, ezért egyfajta szakpolitikának is nevezhetjük.

A sportjog léte 1996 óta tény, az első sporttörvény sportigazgatási, szervezeti törvény volt, a sportigazgatásban részt vevő szervezetek hatáskörein keresztül próbálta meghatározni a sportigazgatás tartalmát.

A kötet témája szempontjából az áttörést a 2000-ben hatályba lépett módosítás hozta el, ugyanis ekkor történt meg a sportrendezvények lebonyolításának szabályozása. A 2000-es törvényhez végrehajtási rendeletek sora járult, így a sportrendezvények biztonságáról szóló kormányrendeletet is megalkották.

A sportrendészet szerepének fontosságát a legutóbbi labdarúgó UEFA Bajnokok Ligája döntőjét megelőzően és követően történt sajnálatos események is nagyon jól bizonyítják. 2022. május 28-án, a Párizshoz közeli Saint Denis-ben lévő Stade de France-ban megrendezett Real Madrid – Liverpool döntő csak több mint fél óra késéssel tudott elkezdődni, mert a beléptetésnél nagyon súlyos biztonsági problémák adódtak, a szurkolók kerítést másztak, menekültek, sőt még a könnygáz is előkerült (KOROKNAI 2022).

Több ezer Liverpool-drukker rekedt a stadionon kívül, helyszíni beszámolók szerint körülbelül 30 ezren érkeztek jegy nélkül Párizsba, de azok közül is többen megunták a sorban állást, akiknek volt belépőjük, és elkezdtek átmászni a kerítésen, így sokan jegy nélkül is bejutottak a stadionba. A kívül maradt, jeggyel rendelkező Liverpool-szurkolókat könnygázzal oszlatták a rendőrök, miközben többen is megpróbáltak nem hivatalos úton a helyszínre jutni, mert aggódtak, hogy lemaradnak a meccsről, ez pedig káoszhoz

vezetett. A párizsi rendőrség hiába kérte, hogy senki ne próbáljon meg a beléptetést megkerülve bejutni a mérkőzés helyszínére.

Elképesztő jelenetek játszódtak le, a biztonságiak fellépése pedig teljesen hatástalan volt, főként a nagyon rossz szervezés és a beengedés szervezetlensége, alapvető szabályainak be nem tartása miatt, nem pedig a későn érkező angol szurkolók miatt, mint azt az előzetes jelentések tartalmazták.

A francia szenátus vizsgálata egyértelműen megállapította, hogy nem a Liverpool szurkolói, hanem a szervezők hibája miatt alakultak ki kaotikus jelenetek. A szenátusi jelentésben „működési zavaroknak” nevezett események minden szinten jelen voltak, vagyis nemcsak a mérkőzés alatt, hanem az előkészületek során is mutatkoztak. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a szervezők nem jól mérték fel, hogy miként érkeznek majd meg a szurkolók a mérkőzés idején, és a mérkőzés napján érvényben levő tömegközlekedési sztrájk következményeivel sem kalkuláltak. Emellett a tömeg nem megfelelő utasításokat kapott, és a rendőri ellenőrzőpontok sem jól látták el a feladatukat. Megállapították továbbá, hogy a Liverpool–Real Madrid döntőre eladott hamis jegyek elenyésző mértékben játszottak közre a kialakult káoszban, illetve abban, hogy a Liverpool szurkolóinak jelentős része nem időben vagy egyáltalán nem jutott be a stadionba. Szintén nem volt jelentős hatása annak, hogy a szurkolók egy része röviddel a kezdés előtt érkezett meg a stadionhoz, ahogy annak sem, hogy sok jegy nélküli szurkoló jelent meg ott. „Nem a stadion körül tartózkodó emberek száma az oka ezeknek a működési zavaroknak” – mondta a vizsgálóbizottságot vezető Laurent Lafon.

Sok Liverpool-szurkoló nehezen tudott eljutni a stadionhoz a közlekedési sztrájk miatt, majd szűk átengedési pontokon és nagyon zsúfolt tömegben találták magukat a stadion bejárat kapujánál, ahol a rendőrség könnygázt vetett be ellenük. Több fogytékkal élő Liverpool-szurkoló azt vallotta a szenátusi bizottság előtt, hogy a rendőrök még a kerekesszékekben ülőket is könnygázzal fújták le.

A mérkőzés után a helyi bűnbandák zaklatták mindkét oldal szurkolóit, amikor a közlekedési csomópontokhoz igyekeztek, sokan zsebtolvajlásról, rablásról és fenyegetésről számoltak be, miközben a rendőrök végignézték az eseményeket.

Az AFP cikke szerint a televízióban közvetített események országos szégyent hoztak, és vélhetően befolyásolták a 2022. júniusi franciaországi parlamenti választások eredményét is, amikor Emmanuel Macron elnök elvesztette többségét, míg a bevándorlásellenes Nemzeti Összefogás párt példátlanul nagyot nyert.

Franciaország ad otthont a jövő évi rögbi-világbajnokságnak és a 2024-es olimpiának is. A szenátusi jelentés egy sor ajánlást fogalmazott meg a nagyobb sportesemények tekintetében a szervezők, a helyi hatóságok és a rendőrség közötti koordináció javítása érdekében.

A fentiek mind azt bizonyítják, hogy a legfontosabb és a legtöbb nézőt vonzó sporteseményeken is kiemelten kell kezelni a biztonságot, a sport rendészeti vonatkozásait.

Monográfiám a fent is említett, közel egy évtizedes sportjogi és hétéves sportrendészeti kutatási eredményeimet összegzi, korábbi kutatásaim több gondolatát is újra bemutatva, azokra fejezetenként hivatkozva és rendszerbe helyezve őket. A kötetet kibővítettem

az elmúlt két labdarúgó Európa-bajnokság tapasztalataival, a jövő innovatív megoldásaival, infokommunikációs eszközök, technológiai megoldások használatának bemutatásával, ismertetésével. A *Belügyi Szemlé*ben jelent meg minden fontosabb, a sportrendészet témájához kötődő írásom, így a rendészettörténeti vonatkozások, szemelvények a belügyi sport világából, az innovatív jogi, technikai, technológiai, rendészeti megoldások, illetve ezek kapcsolata, amelyek a sportrendészeti munka során kiemelt jelentőségűek. E kutatási eredmények elemzése, bemutatása szintén a könyv szerves részét képezi.

Úgy éreztem, nem mehetek el szó nélkül a 2020-ban kitört világjárvány hatásai mellett sem, ugyanis a pandémia alapvetően rázta meg eddigi életünket, a társadalmat, a gazdaságot, az egyéneket, és olyan válsághelyzetet idézett elő, amellyel korábban még nem találkozhattunk. A sportjogot kutató sohasem gondolta volna, hogy mindezek hatására előfordulhat, hogy világeseményeket halasztanak el, a sportrendészeti szakember pedig nem gondolt volna arra, hogy a rendészeti munka fókuszai és prioritásai alapjaiban változnak majd meg.

A Nemzetközi Egyetemi Sportszövetség (FISU) az egyetemi világbajnokságok szervezőivel és a kínai hatóságokkal folytatott egyeztetései következményeként megállapodott az eredetileg 2021-re tervezett esemény további egy évvel, 2023-ra való halasztásában. A jelenlegi kínai járványügyi helyzet és annak szigorú kezelése, valamint az ezzel járó, jelentős mértékben megnövekedett adminisztrációs kötelezettségek a halasztás fő okai. Ugyanakkor döntött a FISU az eredetileg 2023-ra rendezési jogot elnyert jekatyerinburgi esemény felfüggesztéséről is, így vált lehetővé a csengtui rendezvény újabb halasztása.

A Magyar Egyetemi-Főiskolai Sportszövetség (MEFS) főtítkára így kommentálta a döntést a Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem elhangzott előadásában: Nagyon készültünk az egyetemi világbajnokságokra, hiszen 14 sportágban közel 150 sportoló, mindösszesen 180 fős delegáció utazott volna Csengtuba, vállalva a mindennapi tesztelést és az ehhez kapcsolódó kényelmetlenségeket. Sajnálom, hogy elhalasztották az eseményt, de úgy vélem, a lehető legjobb döntés született annak érdekében, hogy jövőre ennél nagyobb létszámmal egy sikeres világbajnokságok elébe tudjon nézni a magyar egyetemi csapat. Bízunk benne, hogy jövőre egy, a szokásos körülmények között sorra kerülő eseményen vehetnek részt élsportoló egyetemi hallgatóink.

A magyar tudomány megújulási képességét fémjelezte az, hogy egy világjárvány sem tudott gátat szabni a fejlődésének, haladásának. A technikai, technológiai fejlesztések sokszor gyorsabban készülnek el válságok idején, amikor pedig a válság véget ér, ezeket az előnyöket meg kell őrizni, például a gyors reakálási képességet mindenképpen, amely jellemző volt a sportrendészeti szakmára is. A járványügyi helyzetben a kiber-védelmi kérdések még inkább felértékelődtek. Az új technológiai vívmányok esetében a jogi innováció szempontjából mindig az a fő kérdés, hogy a meglévő jogi keretekbe beilleszthetők-e, vagy új kereteket szükséges alkotni. Ez a téma is részletesen szerepel az írásomban (TÓTH 2021a: 103.).

A játék és a sport két szoros kapcsolatban álló kulturális jelenség. Mindaz, ami igaz a játék és a rend (a rendezettség) kapcsolatára, igaz a sportra is. Huizinga szerint nincs játék szabály nélkül, és a játék legfőbb ismertetőjegyeinek a szabadságot és a rendet

tekintette. Így ez a gondolat tökéletesen igaz nemcsak az általam kutatott sportjogra, hanem a sportrendészetre is:

„[A játék] rendet teremt, sőt maga a Rend [...] A játék feltétlen rendet követel meg. A tőle való legcsekélyebb eltérés elrontja a játékot, megfosztja jellegzetességétől, értéklenné teszi [...] Minden játéknak megvan a maga szabálya [...] A játék szabályai feltétlenül kötelezőek, és semmiféle kétséget nem tűrnek.” (BEHINGER 2014: 8.)

Az évek során megállapítottam, hogy a százszázalékos biztonság garantálása sajnos nem képzelhető el, a sportrendezvények biztosítása során mégis minden közreműködőnek ennek megvalósítására kell törekednie. Azt vallom, hogy a tudományos eredmények és a gyakorlati tapasztalatok együttes alkalmazása nélkül nem lehetséges az előrelépés, az új kihívásokra adandó válaszok kialakítása; örökzöld gondolat, hogy elmélet nem létezhet gyakorlat nélkül, és gyakorlat sem elmélet nélkül. Ezek szintézisére világított rá Erdei Árpád is, aki az elmélet és a gyakorlat merev elválasztása ellen emelte fel a szavát. Aki ugyanis ezt teszi, „figyelmen kívül hagyja azt a tényt, hogy a jog gyakorlata csak kellő elméleti megalapozottsággal lehet megfelelő, és minden elméleti munka – ha többszörös áttételen keresztül is, de – a gyakorlati hasznosításban leli meg az értelmét” (ERDEI 2021: 310.).

Tizenhárom évvel ezelőtt kezdtem el tanítani a jogelőd Rendőrtiszti Főiskolán. Az oktatás, a szolgálat a hivatásommá vált, a sportjogi PhD-fokozat megszerzésével a figyelmem fokozatosan a sportrendészet felé fordult. Megírtam a *Sportrendészet a sportigazgatás rendszerében* című kismonográfiát, amely tananyagként szolgál a Rendészettudományi Kar alapképzésében, a *Sportrendészet* szabadon választható tárgyként szerepel, a Rendészettudományi Doktori Iskolában pedig a *Sportrendészet a sportigazgatás rendszerében* tantárgyat oktatom. A sportrendészet megjelenik a továbbképzések rendszerében is, a Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem és a Nemzeti Közszerződési Egyetem együttműködése keretében 2021-től lehetett jelentkezni a Rendezvényszervezés-sportbiztonság szakirányú továbbképzési szakra is. Részt vettem a Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem – ahol féléllású egyetemi docens vagyok – delegáltjaként az MLSZ-munkacsoport értekezletein is, ahol szintén a továbbképzési rendszer megújítása került előtérbe a sportrendezvények biztosításának körében. A sportolók képzési rendszerében sportközjogot tanítok, amelynek szerves részét képezi az általam kutatott sportrendészet téma különböző elemeinek ismertetése.

Számos jubileumról szükséges említést tenni a könyv megírásának évében. Az első rendkívül személyes: amikor ezeket a sorokat írom, „az érdemek elismerése hivatásos szolgálati jogviszonyban” elnevezéssel kaptam parancsot, amelyben Pintér Sándor belügyminiszter úr tíz év szolgálat után szolgálati jelet adományozott részemre. Meghatódtam, mert a szívem egy darabja már 14 évvel ezelőtt a hivatásrendemé lett, amikor belügyi szolgálati jogviszonyom elkezdődött.

A sportrendészet történetének feltárása során számos olyan jogintézményre akadtam, amely ugyan más formában, de rendkívül meghatározó napjainkban is. Egy csokorba gyűjtöttem a könyvemben, hogy melyik sportrendészeti megoldás hányadik jubileumát ünnepli, mindezt tisztelettel és szeretettel ajánlom a kedves olvasó figyelmébe. Érde-

kesség, hogy éppen 120 évvel könyvem megírása előtt, 1902-ben került sor a Magyar Labdarúgó Szövetség szervezésében az első válogatott labdarúgó-mérkőzésre, majd 1903-ban már az első győzelmet ünnepelhettük.

Sokáig a labdarúgó-szövetség és a rendőrség is tehetetlen volt a rendbontókkal szemben. Ami 1921 őszén történt, azt tekinthetjük az általános „rendteremtés”, az ország konszolidációja részének is. A Belügyminisztérium által szeptemberben, 84.447/1921. B.M. számmal, *A football-mérkőzéseken tapasztalt durva játékmód megszüntetése érdekében* címmel kiadott körrendelet az egyesületeket tette felelőssé, hogy játékosait a „leggondosabban válogassák meg”, akik erre nem voltak hajlandók, azokat megfenyegették, hogy a belügyminiszter klubjukat „alapszabály-ellenesnek fogja tekinteni”.

A sportrendészet szót először 85 évvel ezelőtt írták le, azóta sem találtam meg leírva ezt a szót, egészen 2016-ig (TÓTH 2016b: 127).

A sportrendezvények engedélyezése 67 évvel ezelőttig, 1955. január 15-ig a rendőrségi szervek hatáskörébe tartozott. 1947-ben, 75 éve rendezték meg a Magyarország–Ausztria labdarúgó-mérkőzést, amelyen infrastrukturális hiányosságok adódtak, ugyanis az egyik lelátórész leszakadt. Csodával határos módon senki sem veszítette életét, és azóta sem következett be haláleset labdarúgó-mérkőzésen, pedig a futballhuliganizmus jelensége itt van az életünkben, amelyről saját kutatást is lefolytattam, amelyet ismertetni fogok a kedves olvasóval.

A jogi innováció fejezete egyik ékkövének tartom a sportrendészeti nyilvántartást, amely nemrégiben ünnepelte megszületésének 10. évfordulóját. Minden adatot, amely megtalálható benne, feldolgoztam, ennek tapasztalatait elsőként ebben a monográfiában ismertetem.

Fontos jubileum, hogy tavaly volt 50 éves a rendészeti felsőoktatás (BODA–TÓTH 2021), a jeles évfordulóra készült kötetnek az egyik gazdája voltam, az előző könyvet a 45. évre pedig egyedül írtam és szerkesztettem, ez utóbbi interjúkötet, amely a főiskola történetét is feldolgozza, és elektronikusan is elérhető (TÓTH 2016a). A rendészeti szaktanfolyami képzések pedig éppen 100 évvel ezelőtt indultak el.

Két nagyon fontos professzornak köszönhetem, hogy az életem meghatározó eleme lett a sportjog, ők sajnos már csak „odafönről” tudnak nekem segíteni. Bíró György professzor témavezetése mellett igyekeztem sikerrel evezni ezen a területen, majd Sárközy Tamás professzor segítő kezei által haladtam tovább a sportrendészet kutatása felé, amikor jeleztem neki, hogy érdeklődve figyelem ezt a tudományos szempontból meglehetősen kiaknázatlan területet, ugyanis felfigyeltem arra, hogy a VIP-szektorokban nincs személy- és csomagátvizsgálás, és e kutatói kételkedésem mentén elkezdtem fellelő tározni minden egyes jogszabályt, belső szabályzatot, jelentéseket és szakirodalmakat, majd amikor felkért Sárközy Tamás, hogy tartsak tudományos előadást a Magyar Jogász Egylet konferenciáján, definiáltam a sportrendészetet. Így tehát örök hálával tartozom témavezetőmnek, Bíró Györgynek, aki elvezetett a sportjog világába, kemény kritikákkal segítette munkámat, és egész életre szóló kutatási témákkal látott el. Sárközy Tamás, aki számomra mindig is a sportjog atyja és legmagasabb szintű művelője marad, tudomá-

nyos munkái nélkül talán soha nem láttam volna át ezt a szövevényes világot. Szakmailag és emberileg is nagy segítséget nyújtott Finszter Géza, aki közös rendészetelméleti témáink fejtegetése során látott el okos ötletekkel, hasznos tanácsokkal a kutatásaimmal kapcsolatban, Sallai János a rendészettörténet csodás világába kalauzolt el, Mátrai Gábor egykori államtitkár legjobb barátként pedig átadta nekem a sporttal kapcsolatos technológiai, valamint a digitalizáció terén szerzett tapasztalatait. Köszönettel tartozom a Rendészettudományi Kar, az Országos Rendőr-főkapitányság, a Készenléti Rendőrség vezetőinek, kollégáimnak, dékánomnak, Kovács Gábor rendőr vezérőrnagynak, valamint Bolcsik Zoltán államtitkár úrnak.

Végül, de nem utolsósorban köszönet illeti a családom minden tagját: a példaképeimet, az édesapámat, Tóth Józsefet, aki 28 éve polgármester a szülőfalumban, Halmajon, Tóthné Pekár Ágnes, az édesanyámat, aki több mint 4 évtizedes vezetői gyakorlatával mindig összekovácsolta a családunkat. Testvéreimet, Tóth Gergő Józsefet, aki ügyvédként és sportjog iránt érdeklődőként mindig is segítette a munkámat. Férjem, Nagy Antal a magyar labdarúgó-válogatott egykori csapatkapitányaként pedig kinyitotta a sport világának kapuit előttem, amiért örökké hálás leszek neki. Tőlük megtanultam, hogy együtt bármire képesek vagyunk.

1. A sport fogalmi elemeinek tisztázása

A sport, a sporttevékenység jelentésének, társadalmi, gazdasági szerepének megértéséhez feltétlenül szükséges a sport fogalmának tisztázása, definiálása, valamint történetének, legfőbb jellemzőinek, kapcsolódásaink bemutatása.

1.1. A sport gyökerei

A mai *sport* kifejezésnek megfelelő fogalmat sem az ókori görögöknél, sem a rómaiaknál, a nyugati civilizációk bölcsőjében nem találunk (Tóth 2019a: 15.).

A *sport* szó eredetileg a francia *desport* szóból származik, amely szórakozást jelent, ezt 1829-ben használták először. A kifejezés nemcsak az energiafelhasználással járó fizikai aktivitásra, hanem a testi erőfeszítés kifejtéséhez szükséges szellemi tevékenységre, a mozgással együtt járó öröme is utal.

„Istenek ajándéka, szépség, igazságosság, bátorság, tisztesség, öröm, termékenység, haladás, béke” – ezekkel a szavakkal illette a sportot az 1912-es olimpia szellemi versenynének győztese, Pierre de Coubertin. A modern kori olimpiai játékok atyja sporthoz írott ódájával nem csupán a nemes vetélkedés modern kori filozófiai alapvetését fogalmazta meg, hanem – azzal, hogy a múlt század elején az emberiség legősibb közös fogalmait és a legfontosabb polgári erőnyeket társította a sporthoz – egyben az egységes, szabad és demokratikus európai gondolat egyik elindítója lett.

A reformkor derekára nyúlnak vissza a magyar sport gyökerei. Nemes Kerekes Mihály a következőket írta Széchenyinek 1836-ban: „Készítsünk jól megalapítva, minden 4-ik, szökő esztendőkből Nemzeti Magyar Olimpiai Játékokat, úgy, mint volt a régi görögöknél. Szerezzünk meg minden oda való készüléket, tégyünk meg lelkes erővel minden igyekezeteket, mert nemzetünk javára ennél felségesebb áldozatot nem tehetünk.” A magyar sport és a nemzet felemelkedése e korai emlékünkhöz tanúbizonysága szerint a felelős politikusok és polgárok gondolkodásmódjában összekapcsolódott.

Az emberiség történetében alapvetően három motiváció határozta meg a sportot és a játékot: a vadászat, a háború és a vallási kultusz... A negyedik motívum járulékos elem volt: a szórakozás, az ünneplés. E motivációk közül az antik Rómában elsősorban a vallási kultusz, valamint a szórakozás és az ünneplés jellege határozta meg a sporttevékenységet.

Sporttörténelemmel foglalkozók szerint a sport spontánul, az ember természetes mozgásigényéből és játékos természetéből fejlődött ki, tehát – hirtelen átváltva a modern időkre – az ember alkotmányos joga a sportolásra, arra, hogy az állam teremtsen lehetőséget számára mozgásigénye kielégítésére, emberi természetjognak tekinthető.

Szent-Györgyi Albert szerint a sport nemcsak testnevelés, hanem a lélek legerőteljesebb és legnemesebb nevelő eszköze. Úgy vélte, hogy a sport fogalma nem tévesztendő össze a puszta testi ügyességgel, a rekordhajhászással, a nyereségvadászással, mert ezek

a sport ellenségei. A sport ugyanis elsősorban szellemi fogalom. A sport megtanítja az embert a legfontosabb polgári erényekre: az összetartásra, az önfeláldozásra, az egyéni érdek teljes alárendelésére, a kitartásra, a tetterekészségre, a gyors elhatározásra, az önálló megítélésre, az abszolút tisztességre és a nemes küzdelem szabályaira.

„Az állam sportra vonatkozó jogi szabályozásának a tárgya a sport, a sportolás, a sporttevékenység. A történelmi fejlődés során a sport fogalmi köre egyre bővült. Eredetileg csak a versenysportot minősítették sportnak, a szervezett versenyeken résztvevőket sportolónak. A közvélemény ma is tulajdonképpen az élsportolót tartja valóban sportolónak. Miért lenne sportoló az, aki úszik vagy fut reggel, mielőtt bemegy dolgozni?” (SÁRKÖZY 2000a: 212.)

A nem szervezeten, nem versenyszerűen végzett testedzés, a tömegsport is sporttevékenységnek minősül. A szabadidősport számos új sportágat is hoz a sport körébe: például a természetjárást, a túrakerékpározást vagy a túravezést, esetleg a barlangászatot vagy a hegy-, illetve sziklamászást, amelyek nehezen illeszthetők a hagyományos sportágakhoz. A rekreatív sporttevékenység valahol a sport és az egészségügy határán helyezkedik el. Ugyanakkor a sport fogalma eredetileg egybefonódott a teljesítménykövetelményekkel, ilyen viszont a szabadidősportban lényegében nincs.

Tiedemann meghatározása szerint „a sport olyan kulturális tevékenységi terület, amelyben az emberek önként, tényleges vagy adott esetben csak elképzelt kapcsolatba kerülnek egymással, azzal a tudatos szándékkal, hogy képességeiket és készségeiket különösen a mozgásművészet területén fejlesszék, és ezen képességeiket és készségeiket más emberekével maguk választotta vagy átvett szabályok szerint összemérik, anélkül, hogy ezáltal másokat vagy önmagukat károsítani akarnák. A teljesítmény nélküli sportot a német irodalomban szellemesen »nichtsportliche Sport«-nak nevezik.” (KNUT–HEINEMANN 1989: 48.)

A sporttevékenységet a legtöbb társadalomban fontosnak tekintették, tudósok és politikusok egyaránt üzték. Platón birkózóként díjakat nyert, Newton ökölvívó volt, V. Károly teniszezett. Mao Ce-tung úszott, Churchill vívóbajnok volt. Számos fejedelemről és királyról köztudott, hogy lelkesen sportolt. VIII. Károly francia király sikertelen itáliai hadjárata után néhány hónapig lovagi tornákkal és bajvívással vigasztalódott.

Aquinói Tamás főművében, *A teológia foglalatában* szükségszerűnek tekinti a pihenést, a kikapcsolódást, a test edzettségét. Nicolaus Cusanus *Fejedelmek tükre* című művében az ifjú magyar király, László figyelmébe ajánlja a karikahajtást és a labdajátékot.

1.2. Szemelvények a testnevelés és a sport történetéből

A sport nemcsak az egészségmegőrzés, hanem a rendre és a fegyelemre, valamint a szabálykövetésre nevelés egyik eszköze, a sport megtanít becsületesen győzni és emelt fővel veszíteni is. „Semmi sem fejlesztheti ki egy népben a nemzeti önrészt és az egyénben az önbizalmat, mint a sport, a testedzés. A sportoló ember fel tudja szabadítani lelkét a rögtől, amelyhez tapadt, le tud mondani fölös haszonról, élvezetről, és tud áldozatot

hozni a nemes célokért. Aki sportol, az élet derűs oldalait is szívesebben meglátja és értékelni is tudja.” (*A Rend* 1922. november 4.)

„A sport célja a test edzése, alapja a fegyelem és jelenti a tisztességet, becsületet és úri gondolkodást. Aki sportol, az úriember, aki pedig mégsem az, a sportolóknak maguk közül kell kiközösíteniük.” (*A Rend* 1926. január 23.)

A magyarság első évszázadaiban a sporttörténelmet nem tudjuk a hadtörténelemtől elválasztani, ami nem azt jelenti, hogy a magyar nem ismerte a sportot, hiszen hadi sportolók voltak. Céllovas nyíllal, lóverseny, vadászat, úgynevezett perdöntő bajvívás, tornavívás, lovagi torna, lovagjátékok, lovagi testnevelés, atlétikai sportok – a magyar középkor századainak ezek voltak a legjelentősebb sporttevékenységei. Az ókori görögök aszkézise fokozott testkultuszt jelentett, önmegtartóztatással összekapcsolt edzést, a testnek az atlétikai játékokra való tervszerű előkészítését. Ezzel szemben a középkorban az aszkézis a test mint a lélek ellensége sanyargatását kívánta meg. A humanizmus az ember újból való felfedezésének időszakát jelentette. „Olyan sportszellem honosodott meg, amely testgyakorlásról beszélt, amely nem kíván fegyvereket, hanem a szabad testet gyakorolja, azt fejleszti ki.” (SIKLÓSSY 1928: 20.) II. Pius pápa az 1400-as évek végén a test neveléséről az alábbiakat írta le: az anyaméhben először a test alakul ki, és utána a lélek. Éppen ezért a testi neveléssel mindig összekötötte az értelmi nevelést.

Az iskolai sport nyoma volt felfedezhető Brassóban, a 16. század elején. 1621-ben a sárospataki főiskolán alkalmazták először a hatályos iskolai törvényt, amelynek értelmében a diákok labdázhattak, de tilos volt a dárdavetés, a birkózás, a mozsárral és puskával lövöldözés és mindazon játék, amely másban kárt tehet. A soproni jezsuita gimnázium naplója szerint a 18. század második felében a rend növendékei zenés testgyakorlatokat mutattak be, amelyek az evangélikus tanárok tetszését is elnyerték.

„Tervszerű iskolai testnevelésről hazánkban Comenius Ámon János fellépése előtt nem beszélhetünk. Külön büszkesége ő a magyar sporttörténelemnek, mert sehol e nagy tudós nem állt olyan közel a lehetőséghez, hogy a lelkében szunnyadó hatalmas testnevelési ideálokat megvalósítsa, mint Magyarországon.” (SIKLÓSSY 1928: 30.) Ő volt az első, aki hazánkban a humanista eszméknek a sportéletben és a testnevelésben való gyakorlati megvalósításának útját megmutatta. Comenius Sárospatakon belefoglalta tanítási tervébe a testedző játékokat, amelyeket a diákságnak mint rendszeresen végzendőket jelölt meg. Leginkább a labdajátékokat viselte szíven.

Zrínyi Miklós, a költő és hadvezér a 18. században megírta, hogy a magyar ifjú előtt három pálya állt: lehetett katona, pap és prókátor. Így az udvari nevelés főként testi nevelés volt. Zrínyi az atlétikát, a gyaloglást, az úszást, a futást ajánlotta mint testnevelő és testfenntartó bázist. A katonaság gondoskodott a sportlétványosságról. Az 1600-as években pedig a magyar sport egyik oszlopa az angol módra szervezett vadászat volt.

Mária Teréziánál jelent meg a gondolat, hogy a közoktatás ügye állami feladat. E feladatot volt hivatott megoldani a *Ratio Educationis*, az 1777-ben megjelent közoktatási rendelet. A *Ratió*ban kiemelt hely jutott a testnevelésnek is. Külön szakaszban foglalkozott a tanuló ifjúság egészségi állapotának gondozásával, az egészségi állapotát illető

rendfenntartási intézkedésekkel, az engedélyezhető játékokkal és az ifjúsági játékterek kijelölésével.

Bene Ferenc egyetemi orvosprofesszor 1807-ben adta ki *Elementa Politiae Medicae* (Orvosi rendészet) című munkáját, amelyben méltó helyet szentelt a testnevelésnek. Külön fejezetben tárgyalta a tanulók játékait és gimnasztikai gyakorlatait. Leírta, hogy a folyamatos munkavégzés ártalmas az egészségre, ezért is van szükség a mozgásra. A gimnasztikai gyakorlatokra helyezte a hangsúlyt, és hasznosnak tartotta még a következő testmozgásokat: séta, futás, ugrás, jégkorcsolyázás, úszás, birkózás.

„Sportunkat nem az iskola fejlesztette, hanem a nép ösztöne. A humanisták hiába ásták volna ki az ókori régiségeket, ha a nép nem őrizte volna meg évezredekken át azokat a játékokat, amelyek azonosak voltak az ókori Hellas sportgyakorlataival. A sport nagy reformátorai, amíg egyik szemükkel az ókori világba tekintettek vissza, másik szemükkel a nép ösztönszerű cselekvését nézték. A magyar sportéletet két oldalról érte külföldi hatás: angol és német részről. A nép játékaiból tervszerűen felépült angol sportélet már századokra tekinthetett vissza, amikor arisztokratáink lóért és lovassportért mentek vissza a szigetországba, ahonnan az atlétikát is magukkal hozták. E kettő közé ékelte a polgári osztály a német gimnasztikát. A sport múltja nem egyéb, mint az emberiség nagy egyetemének folytonos izgalmas kutatása a legjobb után: mi az, amivel egyéniségünket kiegészíthetjük és a lehetőség szerint való tökéletességre emelhetjük? Ezt mutatta minden kor. A magyar sport őskorát a magyar sport hőskora követte.” (SIKLÓSSY 1928: 45.)

Széchenyi és Wesselényi szerint a sport szabad embernek való, az elnyomás korában nehéz volt a sportot fejleszteni, mégis fejlődött a két hazafinak köszönhetően. Gróf Széchenyi István a magyar testnevelés apostola volt. Élete a jövő testnevelését és sportéletét vetítette előre. Szellemi hagyatékának részeiből rekonstruálhatjuk azt a nagy testnevelési programot, amelynek megvalósítására szívvel-lélekkel törekedett. Ifjúkori naplóiban 1819 tavaszán és nyarán foglalkozott testnevelési kérdésekkel. „A testet és a lelket – írta naplójában 1819. április 9-én_ – fiatalkorban alkalmassá kell tenni a haza iránt való szolgálattételekre, mert enélkül az ország szempontjából semmit sem ér a nevelés. Az ifjúságot úgy kell nevelni, hogy gyermekkorától kezdve alá tudja rendelni szenvedélyeit hazája dicsőségének és javának. A gimnasztikai gyakorlatok minden alkalommal örömet szereznek a gyermeknek, megerősítik őt és üdülést nyújtanak minden fejmunka után.” (SIKLÓSSY 1928: 20.) Így gondolkozott Széchenyi a gyermekek neveléséről. Naplóbejegyzéseiben évekkel később is arról ír, hogy hegyeket mászott meg és sokat gyalogolt. Arról írt, hogy sohasem késő észszerű testkultuszt kialakítani magunknak, valamint arról is, hogy sohasem késő a testünkkel foglalkozni, hiszen minden kornak megvan a maga sportja. Széchenyi minden sportot üzött tudatosan azért, hogy sportjából haszon származzék nemzetére. A legkomolyabban és legintézményesebben azonban a lovassporttal, főként a lóversennyel foglalkozott. Széchenyi a magyar vízi sport megalapítója volt. Szerinte a sport és a testnevelés döntő problémája a test és a lélek harmóniájának kérdése volt. Érdekesség, hogy Széchenyinek 1826-tól 1836-ig járt az angol sportfolyóirat, a *The Sporting Magazine*.

1.3. A Széchenyi család szerepe a magyar sport megújításában

Gróf Széchenyi István húszas-harmincas éveiben kényesen ügyelt, hogy tartani tudja versenysúlyát, saját példáján keresztül bizonyítva, hogy az elme pallérozását elősegíti, ha az ember nem hanyagolja el a szellemet magába záró testet sem. Nem csoda, hogy a felvilágosodás hozta változások élére állt, márpedig a testkultúra szükségességének eszméi ekkoriban rajzolódtak ki Európa-szerte. A reformkor kimagasló hazai személyiségei kiálltak a feudális iskolának ellentmondó, a fiatalokat sokoldalúan nevelő gondolatok mellett, már csak azért is, mert úgy vélték, a haza szolgálatának megfelelő eszköze, emellett a nemzeti öntudatra ébredés egyik fontos eleme a testnevelés (PETYKÓ 2022).

Erre nagy szüksége volt a magyarságnak, mert nagyjaink épp azon ügyködtek, hogy függetlenedjünk a Habsburg-fennhatóság alól. Ráadásul nemcsak mondták, mutatták is mire viszi az ép testben az ép lélek. Remekül forgatta a kardot, lőtt és lovagolt Széchenyi, Kossuth Lajos vagy Wesselényi Miklós is. Utóbbi a forradalom idején a kolozsvári országgyűlésben vállalt fontos szerepet, amikor Erdély kimondta unióját hazánkkal, míg előbbieket – bár nézeteik sarokpontjai szöges ellentétben álltak egymással – a március 17-én felálló első felelős magyar kormány tagjai voltak, akárcsak Eötvös József, aki ugyancsak szerepet vállalt a sport elterjesztésében, ahogy maga az első miniszterelnök, gróf Batthyány Lajos is.

Széchenyi a korabeli iratok szerint nem félt a víztől, sok kortársától eltérően kiválóan úszott. A vadászatot is sportként űzte, amelyet ma jogi szempontból nem tud senki sem megtenni, hiszen a vadászat nem elismert sportág.

A sport a század végére egyre nagyobb teret nyert, a fiatalok körében a testedzés természetesnek hatott, tehát a reformerek törekvése szárba szökkent.

Eötvös József és Deák Ferenc végig kiállt a testnevelés ügyének fontossága mellett. Ennek eredményeképp az újkori magyar közoktatásügy alapjait képező 1868-ik évi XXXVIII. törvénycikkkel a magyar iskolákban kötelezővé tették a testgyakorlást, Dánia, majd Németország után harmadikként Európában. Eötvös emellett írt az első magyar sportlapnak tekinthető *Lapok a lovászat és vadászat köréből* című újságba, amelynek első számában így értekezett a sportról: „miután pedig, angol szótárt véve azt találjuk, hogy sport tulajdonkép csak időtöltést, mulatságot jelent, sokan nagy komolysággal azt fogják kérdezni: vajon olly tárgy, melly csak mulatságnak, csak időtöltésnek tekinthető, méltó e arra, hogy vele komolyan foglalkozzunk?” Lentebb aztán válaszol is önnön kérdésére: „azt hiszem, hogy ha egy nemzet életéből annak nemzeti multságain kívül egyebet sem ismernénk, jellemének megítélhetésére az maga elég leendene.” (SIKLÓSSY 1928: 25.)

Széchenyi Ferenc, a legnagyobb magyar édesapja végigkíséri István életét, ennek számtalan példája van. Egy neki írt levélben a sok megfontolni való között így is intette fiát: „nagyobb gonddal ápolod tested épségét is, hogy az méltó lakása legyen lelkednek s könnyebben cselekedhesd a jót [...]” (CSERHÁTI 2013) Ez az intellektus végigkíséri a teste épségéről gondoskodni kívánó és a fizikai aktivitással teli életet élő Istvánt.

Széchenyiről nem úgy kell gondolkodnunk, hogy úgy volt sportoló, ahogy ma a sportolókat sportolóknak gondoljuk. A *sport* szó akkoriban még gyakorlatilag ismeretlen volt,

annyira, hogy az 1838-ban a Magyar Tudós Társaság által kiadott, Vörösmarty és Toldy által írt előszóval méltatott szótár sem tartalmazza. Széchenyi is csak két alkalommal használja angol szövegkörnyezetben.

Mégis azért fontos Széchenyinek ezt az oldalát – amelyet mi sportolónak nevezünk – megismerni, mert ő ezen a téren is példát mutat nekünk. Ő maga soha nem hirdette magáról, hogy sportoló lett volna, de tettei és írásai abban a korban születtek, amelyben a testnevelés, a fizikai aktivitás gondjait még nem dolgozták fel. Írásaiban rendszerbe foglalt testnevelési elveket, programokat nem lehet találni, de az életművet áttekintve összességében ki lehet rakni a mozaikképet, amelyre mondható, hogy testnevelési program.

Műveiben az önvizsgálódásról, a test és a lélek összefüggéséről ír, és a legfontosabbnak tartja a jövő nemzedék nevelésének gondját.

Megállapítja, hogy „a gimnasztikának nemcsak a test minéműségére és mozdulására, hanem a lelki tulajdonságokra is leghathatósabb befolyása van, [...] És csak nem minden, ami az erkölcsi és testi leandóságunkat illeti a rendesen folytatott gyakorlástul függ.” Ugyancsak rámutat a hazafiságra nevelt Széchenyi István fiaival kapcsolatos hazafiúi kötelesség szem előtt tartására: „A szellemet és testet fiatal korban kell alkalmassá tenni minden szolgálatra a haza érdekében [...] Az én ifjaimnak úgy kell neveltetniük, hogy gyermekkoruktól fogva hozzászokjanak minden szenvedélyüket hazájuk dicsőségének és boldogulásának alárendelni [...]” Gondoljuk csak el, 28 éves, amikor ezt írja (CSERHÁTI 2013)!

Széchenyi István – mai szóhasználattal – sporttevékenységének, fizikai aktivitásának csak rövid és nem minden általa gyakorolt vagy támogatott sport áttekintését teszi lehetővé az előadás rendelkezésére álló idő.

Széchenyi meghaladta korát, a jövő előhírnöke volt, ugyanis szinte szóról szóra hasonló gondolatokat találunk a jelenleg hatályos sporttörvény preambulumban, más szóval bevezető rendelkezésében: a sport legelőbb is a lelki egészség alapja, amely hozzátartozik az egészséges nemzet, az egészségét megőrizni akaró polgár értékrendjéhez. A sport a közjó része. Erősíti a közösség tagjainak egymáshoz tartozását, miként az egyén testi és lelki egészségét.

A labdajáték (amely Széchenyi korában a teniszjáték ősenek számít) mindig örömet jelentő elfoglaltság volt Széchenyi Istvánnak, szenvedélyes és jó játékos volt. Ezt nemcsak saját feljegyzései igazolják, hanem Wesselényi naplója is erről tanúskodik: „Együtt mentünk el a Ball-Hausba. Megvallom, eddig ezen igen szép s nagyon egészséges játékról tiszta ideám se volt. Széchenyi jól játszik.” (CSERHÁTI 2013)

Londoni, párizsi tartózkodásai során is szívesen játszott, a gyakorlás mellett Széchenyi állandó labdaház létrehozását is kezdeményezte, támogatta, annyira, hogy 1833. áprilisban 4000 forintot tett le a labdaház építésére. Sportaktivitását mutatja, hogy még 1846 nyarán (55 évesen) is beszámolt labdázásról, amikor 3 játszmát is nyert.

A sport intézményesülése az állandó sportlétesítmények kialakításával kezdődött. A sportcsarnokok az újkor találmányai voltak. A 20. század második felétől a sport gyors fejlődésen ment keresztül. Az iskolakötelezettség bevezetésének köszönhetően a test-

nevelés a legtöbb országban kötelező tantárggyá vált, a porosz fiúiskolákban 1842-ben, a felsőbb leányiskolákban pedig 1894-ben. A fokozódó urbanizációval egyre fontosabb szerep jutott a sportegyesületeknek, amelyek a városi munkásnegyedek integrációs intézményeiként működtek.

1828. július 10-én írták le először Pesten a sport szót, de még csak egy német szövegben. Magyarul először a Petrichevich-Horváth Lázár szerkesztésében megjelent *Honderű* című szépirodalmi, művészeti és divatlapban írták le a sport szót, méghozzá első, 1843. november 4-i számában.

Széchenyi és Wesselényi egyébként nem ismert külön lósportot és embersportot, ők az összes sportot a test- és a léleknevelés szempontjából ítélték meg.

Az Országos Testnevelési Tanács a magyar sport ezer évéről szóló kiadványában 1927-ben a testnevelés ügyének nagy nemzeti jelentőségére hívta fel a figyelmet Kariáth Jenő, az Országos Testnevelési Tanács akkori elnöke, valamint a sportra mint fajunk megerősítésének legcélravezetőbb eszközére, a sport ugyanis lovagias gondolkodásra, egymás kölcsönös megbecsülésére, bátorságra és önfegyelemre nevel. A sport az a játék, amely egyoldalú élethivatásunkat kiegészíti, és egyéniségünket a tökéletesedés felé viszi.

Egyes sportágakat a 20. század első felében még alig lehetett civil keretek között folytatni, így a technikai sportok jó része, a lósportok, a lövészet, a vívás vagy például a lovaglás és az öttusa egészen az 1960-as évekig „katonatisztsport” volt. Sok esetben az állam igyekezett összekapcsolni az iskolai testnevelést a kötelező katonai szolgálat előkészítésével – lásd például Magyarországon az 1921-es testnevelési törvényhez kapcsolt miniszteri rendelkezésben a levante-sportegyesületek kötelező felállítását (SÁRKÖZY 2015).

A sportéletet szabályozó magyar jogalkotás 20. századi történetének példátlan hatásmozzanata volt az 1921-es testnevelési törvény elfogadása a testnevelésről.

Szerepelt a jogszabályban az, hogy mi a testnevelés feladata: az egyének testi épségének és egészségének megóvása, lelki és testi erejének, ellenálló képességének, ügyességének és munkabírási képességének kifejlesztése által a közegészség állapotának megjavítása, a nemzet munkaerejének gyarapítása. Tulajdonképpen ennél a résznél is tudunk párhuzamot vonni a sporttörvény preambulumaival.

Az állam minden iskolában gondoskodott a tanulóifjúság rendszeres testneveléséről, a főiskolák körében pedig ezt minden hallgató számára lehetővé tette; szervezte az iskolát elhagyó ifjúság testnevelését oly módon, hogy ebben 21. életévének a betöltéséig a nemzetnek minden férfitagja kötelezően részt vegyen.

Ez a törvény rendelkezett arról is, hogy a testnevelési tanerők képzésére országos testnevelési főiskolát kell felállítani, amelynek fenntartásáról a vallás- és közoktatásügyi miniszter gondoskodott. Ami pedig a monográfia témájául szolgál, a sportrendészet szempontjából figyelembe veendő ez a fontos rendelkezés: az „állami pénzügyek rendezése után a nemzetközi megbízás alapján rendezendő olimpiai játékok, valamint egyéb nagyobb szabású ünnepségek és mérkőzések megtartására Budapesten Nemzeti Stadiont kell létesíteni” (*Hivatalos Közlöny* 1922).

Magyarország nemcsak lakosságát, területét, gazdaságát tekintve roppant meg az 1920. június 4-i trianoni békediktátummal, hanem elveszítette hathatós védekezőképességét is. A szerződés 5. fejezete kimondta, hogy az ország fegyveres erejének létszáma nem haladhatja meg a 35 ezer főt, ráadásul a korlátozott méretű katonaság is csupán önkéntes alapon szerveződhet. Hagyományos katonai képzés és valós honvédelmi szolgálat híján azonban az állam – mintegy önvédelmi reflexként – kénytelen volt az iskolai testnevelésre, valamint a sportra támaszkodni, hogy javítsa a harcra is alkalmas tömegek általános edzettségét. A célokról maga Klebelsberg Kuno vallás- és közoktatási miniszter (1922–1931) beszélt a *Nemzeti Sport*nak 1928 karácsonyán:

„Trianonban azt is megparancsolták nekünk, hogy helyezzük hatályon kívül több mint félszázados általános védkötelezettségünket, amivel nemcsak katonai téren gyengítették bennünket, hanem a nevelés terén is. Gondoskodnunk kell arról, hogy azt a testedző munkát, amelyet korábban az egész férfi népességgel a hadsereg végzett, most a magyar sport végezze el. Abba a különleges helyzetben tehát, amelybe Trianon következtében kerültünk, a sportnak még fokozottabb a jelentősége.” (*Nemzeti Sport* 2017)

A nevezetes 1921. évi LIII. törvénycikk tehát sokkal inkább Magyarország szorult helyzetére adott észszerű válaszlépés volt, mintsem a jövő építését szolgáló intézkedés, a benne foglaltak mégis messze túlmutattak a honvédelmi nevelésen, elősegítették a magyar sportkultúra, sportinfrastruktúra fejlesztését. A törvény kötelezővé tette minden településnek leventeegyesület létrehozását az iskolát elhagyó 15–21 éves férfiak részére, kimondta, hogy a legalább 1000 főt foglalkoztató vállalatoknak, üzemeknek gondoskodniuk kell alkalmazottaik testedzéséről.

A szintén törvénybe iktatott intézkedések közül a Testnevelési Főiskola alapítása három évet késett (1925), a nemzeti stadion felépítéséé harminckettőt (1953), a szándék írásba foglalása mégis a hazai sportszervezés mozgatója volt. Ami az elsődleges célt, az ifjúság honvédelmi nevelését illeti, a sikeres megvalósításról legfeljebb mennyiségi kimutatásaink lehetnek, a minőség tesztjét már a korabeli sajtó is a II. világháború eseményeiben látta.

„Néhány évtizeddel ezelőtt a sport még néhány ember szenvedélye, bogara, szórakozása volt – olvastam a *Nemzeti Sport* 1943. május 14-i számában. – A nagy tömegek idegenül nézték ennek a néhány embernek az ugrabugrálását, a legtöbb ember lenézte, megvetette, akinek hatalmában állt, üldözte a testfejlesztés megszállottjait. A múlt világháború után következő években nagyot fordult a világ kereke. Népek, nemzetek egymás után ismerték fel a sport nagy testi-lelki hasznát, nemzetnevelő erejét. A törvényhozóink által 1921-ben hozott testnevelési törvény már ebben a szellemben készült. A sportnevelte ifjúság hihetetlennek tűnő teljesítményeivel, szívósságával, eddig elképzelhetetlennek tartott lelki erejével példátlan eredményeket ért el a háborúban. Ezek nyomán született meg a sportfőhatóság jelmondata: A sport mindig honvédelem.”

A Bethlen István miniszterelnök kormányzása idején, még Vass József kultuszminisztersége és Belitska Sándor honvédelmi minisztersége alatt elfogadott testnevelési törvénynek valójában csak 1924-től tudtak érvényt szerezni, amikor már az új kultuszminiszter javaslatára megszavazták a testnevelési alap létrehozását, részben a lóverse-

nyekre kivetett fogadási adóból. Gróf Klebelsberg miniszter javaslatáról a *Nemzeti Sport* 1924. január 24-én számolt be, amelyben szerepeltek a miniszter gondolatai az iskolák testnevelési oktatásának hibáiról. „Régen egyikünk sem örült nagyon a tornaóráknak, mert az nem sok gyönyörűséggel szolgált a tanulóknak.” Hogy pontosan mely versenyek simultak kedvezően a vetélkedésre, meghasonlásra hajlamos magyar faj temperamentumához, a cikkből nem derül ki, az viszont Szegedi Péter sporttörténész *Az első aranykor* című könyve alapján egyértelmű, hogy a futball nem tartozott a körbe: „A labdarúgással szemben a politikának komoly fenntartásai voltak. 1920 után a sport a katonai előképzés célját is szolgálta, ám a labdarúgás sportjátékként eleve kevésbé felelt meg a magasabb feladatoknak. A professzionális labdarúgás pedig minden elemében ellentétes volt az ideálokkal. Földrajzilag szélesíteni, társadalmilag mélyíteni igyekezett a sport bázisát a reform, a mögöttes megfontolásokról Klebelsberg Kuno írt 1939-ben kiadott, *Világ-válságban* című könyvében: »Az így elgondolt testnevelés már nem állott meg a felső tízezernél, mint korábban a torna, hanem általános országos ügyvé kellett válnia és pedig kettős irányban. Területileg meg kell szervezni az egész országban, minden városban, minden faluban, szociális szempontból pedig ki kell terjeszkednie annak minden nép-rétegére. Így váltotta fel az arisztokrácia színezetű sportot és az értelmi középosztály tornáját az általános nemzeti testnevelés.«» (*Nemzeti Sport* 2017)

Noha a vállalatok sportfinanszírozási kötelezettségére vonatkozó részlet országszerte pályaeépítési, egyesületalapítási hullámot indított – ekkor épült ki például az Aschner Lipót vezette Egyesült Izzó újpésti sportbirodalma –, a sajtó korabeli cikkei alapján a rendelkezést sokan nem érezték magukra nézve kötelezőnek.

A *Nemzeti Sport* napirendre tűzte az úgynevezett banksport ügyét – jelentette be 1930. február 11-i számának címlapján teátrálisan a sportújság. Az életet a pénz irányítja. Ez teremt egészséget, s utat és lehetőséget a sportnak. Az 1921-es testnevelési törvény világosan kimondta, hogy minden vállalat, amelynek alkalmazotti létszáma meghaladta az ezret, sporttelepet vagy tornacsarnokot tartozott létesíteni.

Hosszú távon a gazdasági válság fékező hatása sem tudott gátat szabni a sportpályák építésének, a szabadidősport népszerűségének és a magyar sportkultúra gazdagodásának. Az 1952-es helsinki olimpián nyert tizenhat aranyéremmel és az Aranycsapat virágzásával a magyar sporttörténet csúcsevitézédévé emelkedő ötvenes évek eredményei is ebből az időszakból táplálkoztak.

A sport antropológiai szempontból állandó tényezője az életnek, a mindenkorai kultúrában jellegzetes, a változó természeti, politikai, társadalmi és történeti körülmények által meghatározott formát öltött. A sport kulcsot ad a kulturális vezéreszmékhez és a társadalmak működési módjához is.

A sport mai társadalomban betöltött szerepét számos mutató jelzi. Jelentőségét jól szemlélteti a hivatásos sportolók rendkívül magas száma, népszerűsége és jövedelmi szintje, a sportpályák, stadionok befogadóképessége, amely jócskán meghaladja a templomokét, színházakét.

A sport közvetetten társadalmi érdekeket is szolgál, hiszen a sport, a sportolás az egyén és a társadalom számára is számos előnnyel jár: az egészség fejlesztése és megőrzése

mellett a sport az emberi kultúra részeként értékeket közvetít és visszajelzést ad az adott társadalomban jelen lévő problémákról, struktúrákról, jellegzetességekről. A sport tehát egyfajta tükörképe a társadalomnak (STERBENZ–GÉCZI 2012).

Az első magyar sporttörvény, az 1996. évi LXIV. törvény eredeti 1. §-a (1) bekezdésének 1. pontja szerint: „A sporttevékenység meghatározott szabályok szerint időtöltésként vagy versenyszerűen végzett testedzés, szellemi gyakorlat, amely az egyetemes kultúra része, és magába foglalja mind a szabadidősport, mind a versenysport művelését.” A következő magyar sporttörvény, a 2000. évi CXLV. törvény 88. §-ában adott fogalom meghatározás az 1996-osnál rövidebb, bár tartalmilag hasonló: „Sporttevékenység a meghatározott szabályok szerint a szabadidő eltöltéseként vagy hivatászerűen végzett testedzés, illetve szellemi gyakorlat, amely a fizikai, illetve szellemi erőnlét fejlesztését, illetve megtartását szolgálja.” Végül a jelenleg is hatályos 2004. évi I. törvény (a továbbiakban: sporttörvény) 1. § (2) bekezdése szerint sporttevékenységnek minősül a meghatározott szabályok szerint, a szabadidő eltöltéseként kötetlenül vagy szervezett formában, illetve versenyszerűen végzett testedzés vagy szellemi sportágban kifejtett tevékenység, amely a fizikai erőnlét és a szellemi teljesítőképesség megtartását, fejlesztését szolgálja.

A hatályos magyar tételes jogi definícióhoz kapcsolódóan fontos megállapítani, hogy az Európai Sport Chartával ellentétesen egyértelműen bevonja szabályozási körébe a szellemi sportokat, anélkül, hogy ezeket körülhatárolná. A definíció kiterjed a nem versenyszerű szabadidősportra és a versenysportra, emellett mind az amatőr, mind a hivatásos sportra. A sporttörvény szabályainak túlnyomó többsége viszont csak a versenysportra, illetve a versenyzőre vonatkozik. Viszonylag önálló kategória a törvényben a fogyatékkal élő sportoló is. A „meghatározott szabályokra” utalás burkoltan, de szükségszerűen összeköti a sporttevékenységet azzal, aki e szabályokat megállapítja. Ez csak valamifajta sportszövetség lehet. Ugyanakkor a nem versenyszerűen sportoló, szabadidejét testedzéssel töltő személy sok esetben nem meghatározott szabályok szerint sportol. Az ilyen szabadidős tevékenység tehát a jogilag szabályozott sport köréből kiesik. A nemzetközi sportjogi irodalom is a sportjogot alapvetően a szervezett sporthoz köti (SÁRKÖZY 2019).

Nincs olyan magyar jogszabály tehát, amely kijelölné a sporttevékenységek körét. Nincs egyértelmű elhatárolás a sport és a nem sport között, mert a sporttal kapcsolatos folyamatok ehhez túl flexibilisek és komplexek.

Az előzőkből következik, hogy az állami sportjogi szabályozás szűkebb, mint a sport.

2. Fejezetek a sport történetéből

A sport kialakulásának, történetének megismerése nélkül nehezen érthető meg a sport jelene és egyben jövője, valamint nehezen határozhatók meg legfőbb ismérvei. A mai sport kifejezésnek megfelelő fogalmat az ókori görögöknél, a rómaiaknál, a nyugati civilizációk bölcsőjében sem találunk.

Etimológiailag az angol *sport* a középangol *disportból* és az ófrancia *desportból*, illetve a *se desporter* igéből vezethető le. Az ófrancia ige a szórakozni értelmű latin *de sportare* igéből ered. Ez a szó szoros értelmében azt jelenti, hogy elvisz, ami egyébként igaz is, hiszen aktív művelőiként vagy rajongóiként emberek millióit viszi el vagy ragadja el ma is valamelyik kedvenc sportága. A *desporter* szó a franciában a 13. században bukkant fel szórakoztatva lenni jelentéssel, majd a következő évszázadban került át, és terjedt el Angliában. A kifejezés nemcsak az energiafelhasználással járó fizikai aktivitásra, hanem a testi erőfeszítés kifejtéséhez szükséges szellemi tevékenységekre, a mozgással együtt járó örömeire is utal. A 15. században a *disportress* szó akrobatánót jelölt. Az újkorban kezdtek el *sporterekről* beszélni, ebből rövidült le az általános kifejezésként használt *sport* szó (BEHINGER 2014: 9.).

1828. július 10-én írták le először Pesten a sport szót, de még csak egy német szövegben. Magyarul először a Petrichevich-Horváth Lázár szerkesztésében megjelent *Honderű* című szépirodalmi, művészeti és divatlapban írták le a sport szót, méghozzá első, 1843. november 4-i számában. Az 1852-ben megjelent *Vadászok könyve* című műben többször is szerepel a sport és a *sportsman* kifejezés: „Az, aki bármely nemét a férfias mulatságoknak, egy sportot űz, sportsmannak nevezetik.”

„Istenek ajándéka, szépség, igazságosság, bátorság, tisztesség, öröm, termékenység, haladás, béke.” Ezekkel a szavakkal illette a sportot az 1912-es olimpia szellemi versenyének győztese, Pierre de Coubertin. A modern kori olimpiai játékok atyja sporthoz írott ódájával nem csupán a nemes vetélkedés modern kori filozófiai alapvetését fogalmazta meg, hanem – azzal, hogy a múlt század elején az emberiség legősibb közös fogalmait és a legfontosabb polgári erőnyeket társította a sporthoz – egyben az egységes, szabad és demokratikus európai gondolat egyik elindítója lett.

A reformkor derekára nyúlnak vissza a magyar sport gyökerei. Nemes Kerekes Mihály a következőket írta Széchenyinek 1836-ban: „Készítsünk jól megalapítva, minden 4-ik, szökő esztendőnkben Nemzeti Magyar Olimpiai Játékokat, úgy, mint volt a régi görögöknél. Szerezzünk meg minden oda való készüléket, tégyünk meg lelkes erővel minden igyekezeteket, mert nemzetünk javára ennél felségesebb áldozatot nem tehetünk.” A magyar sport és a nemzet felemelkedése e korai emlékünkhöz tanúbizonysága szerint a felelős politikusok és polgárok gondolkodásmódjában összekapcsolódott (SIKLÓSSY 1928: 28.).

Az emberiség történetében alapvetően három motiváció határozta meg a sportot és a játékot: a vadászat, a háború és a vallási kultusz. A negyedik motívum járulékos elem volt: a szórakozás, az ünneplés. E motivációk közül az antik Rómában elsősorban

a vallási kultusz, valamint a szórakozás és az ünneplés jellege határozta meg a sporttevékenységet.

2.1. Az első sportemlékek

Az ókori sportéletről tárgyi bizonyítékok maradtak fenn Egyiptomból, Krétáról, Kínából és természetesen Hellászból, illetve a Római Birodalomból. Időben a legkorábbi emlékek az ókori Egyiptomból származnak. Az időszámításunk kezdete előtti 3. évezredből maradtak fenn vázafestmények és barlang-, illetve falrajzok olyan emberekről, akik birkóznak, úsznak, futnak, vagy a mai ökölvíváshoz hasonló módon küzdenek egymással. Írásos bizonyítékok viszont nem maradtak fenn, így a történészek sem tudnak biztosat mondani arról, hogy az emberek milyen célból sportoltak. Voltak-e esetleg versenyek, és ha igen, azok milyen módon zajlottak? A Kr. e. 2. évezredből az ókori Hellász legismertebb szigetén, Krétán találtak a régészek sportolásra utaló tárgyi leleteket. A váza- és edényfestményeken a bikaugrás sportágat figyelhetjük meg. Amíg ugyanis előfordulhat, hogy az egyiptomiak az életükért vagy zsákmányért úsztak, futottak, birkóztak, addig a bikaugrás már feltétlenül megszervezett esemény volt.

2.1.1. Pánhellén játékok

A történelemtudományra és a sporttörténetre egyaránt igaz, hogy az ókorban a görögök hagytak hátra elsőként olyan írásokat, amelyek alapján a történészek pontos, megbízható képet alkothatnak az eseményekről. Mivel a történelemtudomány atyjai a görögök, ezért a sporttörténet is a legkorábbi történelmi helyszíneként az ókori Hellászból rendelkezik bőséges és hitelesnek tekinthető adattal. A pánhellén játékok Hellász négy városállamában zajlottak többéves szünetekkel, úgynevezett „összhellén” sportjátékok voltak, ahol a szabad görög férfiak mérhették össze fizikai erejüket békeidőben. A pánhellén játékokból az évszázadok során kiemelkedett az olümpiai játékok. Mára már a legtöbben csak ezekről a játékokról tudnak mint ókori görög versenyről.

A pánhellén játékok közül hármat helyi rendezőség szervezett és irányított, a püthói játékokat azonban egy több város küldötteiből alakított tanács szervezte azon városokból, amelyek a delphoi Apollón-jósda fölött felügyeletet gyakoroltak. Nem véletlen, hogy utóbbi rendezésével akadt a legtöbb probléma a századok során. A pánhellén játékok jelentős találkozóponthai voltak a görögségnek és a Mediterráneum lakóinak. Az atlétikai és lovasversenyekért való lelkesedés mellett vallási és gazdasági motívumok is közrejátszottak a játékok felkeresésében. A Kr. e. 4. század közepéig az olümpiai (és a többi pánhellén) játékok a városállamokból álló (a Kr. e. 750 és 550 között lezajlott nagy görög gyarmatosítás révén megnőtt), nagy területen szétszóródott, de viszonylag zárt görög világ eseményei voltak. Olümpia – Delphoi-hoz hasonlóan – „a” nagy kommunikációs központja volt a görögségnek, olyan ókori „médiaközpontra” vált, ahol politikusok

és kereskedők szerződéseket kötöttek. Sok esetben politikai események színhelye volt, például jogszabályok kihirdetésére is sor került ilyen alkalmakkor (SZABÓ 2015).

2.1.2. Az olimpiai játékok története

Az olümpiai játékok célja az istenek előtti tisztelgés volt. Minden bizonnyal Kr. e. 776-ban rendezték az első játékokat Zeusz főisten és a többi isten tiszteletére. A legelső játékokon csak egy versenyszámot rendeztek, a stadionfutást. A testkultúrát az élet egyik központi kérdésének tekintő görögöknél a mai fogalmaink szerinti sport a társadalmi tudat és gyakorlat szintjén egyaránt sokkal inkább volt jól körülhatárolható és eminens jelentőségű társadalmi realitás, mint a sporthoz eleve másként viszonyuló rómaiaknál (FÖLDI 2007: 225.).

A sport a rómaiaknál görög hatásra kezdődött. Dionüsziosz Halikarnasszeusz tanúsága szerint már az 5. század elején rendeztek a görögökéhez hasonló játékokat Rómában, ezért a sportnak hellén gyökerei voltak. Valójában az etruszoknak, akik a Kr. e. 7. században Rómát uralták, mind földrajzilag, mind történelmileg több lehetőségük volt a rómaiak befolyásolására, mint a görögöknek. A sport az etruszk kultúra legismertebb részének számított, néhány etruszk városban már a Kr. e. 7. század óta rendeztek különféle versenyeket. A királykor és a köztársaság idején sportversenyekre elsősorban az ünnepi játékok keretében találtak alkalmat. Az idők folyamán egyre szaporodott az ünnepek és ezzel együtt a játékok napjainak száma. Rómában már Kr. e. 500-ban voltak archaikus ünnepek. Idesorolható a *Consualia*, amelyet Consus isten, és az *Equirria*, amelyet Mars tiszteletére alapított Romulus, valamint az *Equus October*, amely a háborús időszakot zárta le. Ezeken az ünnepeken lóversenyek voltak műsoron, de az atlétikai küzdelmek sem hiányozhattak. A Capitolium lakói rendezték a *ludi Capitolinít*.

Rómában a sportversenyeknek keretet adó ünnepek alkalmával tartott játékok rendezése elsősorban állami feladat volt, ezért pontosan meghatározták, hogy az egyes játékok megrendezése melyik hivatalnokot terheli (TÓTH 2011: 155.).

A különféle ünnepek és játékok bevezetése is meghatározott szabályok szerint történt. A játékokat, amelyeken a sportolók összemérhették tudásukat, a rómaiak – főleg a köztársaság korában – ünnepek alkalmával rendezték. Rómában annak kellett gondoskodnia a megfelelő helyszín biztosításáról, aki a játékokat rendezte. Mivel kezdetben az állam rendezte a látványosságokat, a megfelelő „sportlétesítmények” kialakítása is állami feladat volt. Nem volt egyszerű egy sportrendezvény szervezése, a szervezőknek kellett jótállniuk azért, hogy a sportrendezvényeknek számító játékok az írott és íratlan szabályoknak megfelelően a nézőktől kezdve az istenekig mindenki meglegedésére szolgáljanak (GEDEON 2005: 111).

2.1.3. Gladiátorviadalok

Rómában bizonyítottan a Kr. e 3. századtól kezdve rendeztek gladiátorviadalokat. Közülük az első a Tiberis melletti marhapiacon zajlott le Kr. e. 264-ben. Az egyik római történétíró szerint a gladiátorjátékokat az etruszkok találták ki.

A Kr. e. 1. századig gladiátorviadalokra kizárólag temetési szertartásokon került sor. Ezeket előkelő római családok rendezték az elhunyt családtag tiszteletére. A szenátus Kr. e. 44-ben a meggyilkolt Julius Caesar tiszteletére közpénzekből rendezett gladiátorviadalokat. Ettől kezdve az állam vette a kezébe az ügyet. Sokkal több pénzt költött a viadalokra, mint bárki korábban. Augustus, majd utódai uralkodása alatt a gladiátorviadalok megszervezése valóságos iparággá változott.

A gladiátorviadalok állami kézbe kerültek. Magánszemélyek többé nem rendezhettek ilyesmit, így ezeket a császár tiszteletére rendezték. A gladiátorviadal programjára ettől kezdve került a gladiátorviadalok mellé a vadállatok elleni harc és a halálos ítéletek végrehajtása.

Témánk szempontjából csak azokat a gladiátorokat vizsgáljuk, akik sportolóknak minősíthetők, hiszen a hadifoglyok, az elítéltek és az arénába küldött rabszolgák kényszerű öldöklése nem tekinthető sportnak. Nem lehet pontosan megállapítani, milyen arányban voltak a gladiátorok között hadifoglyok, elítéltek, rabszolgák és önként jelentkezők, de úgy tűnik, hogy a *munusok* megjelenésekor a hadifoglyok voltak túlsúlyban, a császárkorban viszont a gladiátorok nagy részét már az *auctoratusok* képezték. (A *munusok*, gladiátorviadalok eredete nem tisztázott. Valószínűleg campaniai közvetítéssel Etruriából kerültek a rómaiakhoz. A szűkszavú Festustól [2. vagy 3. századi grammatikus] csak ennyit tudunk meg: az volt a szokás, hogy a bátor harcosok sírján hadifoglyokat áldoztak fel; mikor ennek a gyakorlatnak a kegyetlensége nyilvánvalóvá vált, úgy döntöttek, hogy gladiátorviadalt rendeznek a sír előtt.)

Ezeket a „profí” harcosokat a játékrendezők vagy maguk szerződtették egy-egy felépítésre, vagy a császári gladiátoriskolába önként jelentkezők közül válogattak, vagy a *lanistától* „igazolták” a vívókat (GEDEON 2005: 118.).

Tragikus sorsukat Seneca így jellemzi: „Egész testük céltáblául szolgál [...] sem sisak, sem pajzs nem hárítja el a kardsapást [...] Reggel oroszlánok és medvék gyönyörűségére vetik oda az embereket, délután a nézők megörvendeztetésére [...] Ha valaki leölte ellenfelét, újjal állítják szembe, aki majd őt öli meg. A bajvívók sorsa a halál: tűzzel-vassal folyik a harc, míg ki nem ürül a porond.”

„Egyesek a mi gladiatori játékaikat kegyetlennek és embertelennek tarthatják, ahogy ezek manapság lejátszódnak, talán azok is. De amikor egy gonosztevő karddal kezében küzd az életéért, akkor talán van a fülnek jobb iskola a fájdalom és halál eltűrésére, de a szem számára biztosan nincs” – írta Cicero, aki néhanapján maga is elszorakozott a gladiatori versenyek látványán (SZABÓ 2015: 65.).

A kegyetlenkedés, az élet semmibevétele mélyen beleivódott a rabszolgatartó római arisztokrácia szemléletébe. Számos rabszolga volt kénytelen eltűrni ura kegyetlenkedéseit, még akkor is, ha erre semmi okot nem szolgáltatott. A rabszolgák nemcsak adásvétel

tárgyát képezhették – így gladiátornak is eladhatók voltak –, hanem urukkal szembeni vétségükért hamar az arénában találhatták magukat. A köztársasági időkben nagy szenzációnak számított, amikor Caesar háromszázhusz pár gladiátort állított a porondra (persze nem egy napon). Fogadott fia, Augustus még nagyobb arányú viadalokkal akarta a népet elkápráztatni. Feliraton fennmaradt önéletrajzában büszkén említette: „Háromszor rendeztettem gladiatori játékokat a magam nevében, és ötször fiaim vagy unokáim nevében.” Ezeken a játékokon körülbelül tízezer ember küzdött a porondon. Az őt követő uralkodók valamennyien szenvedélyesen hódoltak a gladiatori játékoknak: Caligula maga is fellépett a porondon, Claudius pedig nem is titkolta perverz élvezetét, amelyet a leterített bajvívók haláltusája szerzett neki. Egy-egy nyilvános kivégzésért még ebédjét is hajlandó volt elhalasztani, s eközben nyájasan tréfálkozott a nézőkkel. Titus a Colosseum felavatását száznapos viadallal ünnepeltette, de még rajta is túltett Traianus, aki fényes hadi győzelmét 123 napig tartó játékok megrendezésével tette emlékezetessé: ez alkalommal tízezer embert mészároltak le az arénában. Marcus Aureliusról tudjuk, hogy filozófushoz méltóan megvetette az effajta alantas szórakozást. A rómaiak meglehetősen nagy képmutatására vall, hogy a mészárlások közepette a cirkuszban található isten- és császárszobrokat lepellel takarták le. Mint mondták, azért, hogy a szobroknak ne kelljen az öldöklést végignézniük. A római értelmiségből szinte senki sem emelte fel szavát az embertelenségek ellen.

Cicero azt hangsúlyozta, hogy egy gladiátornak élete utolsó perceiben is uralkodnia kell reflexein, kezét nem szabad nyaka vagy arca elé kapnia, nem szabad összerándulnia, fejét félrehúznia a halálos csapás elől. Ahogy tanították neki, torkát oda kell tartania az ellenfélnek, esetleg neki kell a kardot a nyakához szegeznie. Cicero így írt: gyűljük a gyenge, könyörgő gladiátorokat, akik kinyújtott kézzel kunyerálnak az életükért. A gladiátorok mindig feltett sisakkal haltak meg, mivel a közönség nem azonosulhat kellőképpen a személytelen harcosokkal, ez volt a viadalokat kísérő küzdelmek legfőbb forrása.

Az olümpiai játékokat több mint egy, a pánhellén játékokat pedig közel háromnegyed évezreden keresztül megrendezték. Természetesen e hosszú időtartam alatt a politikai, társadalmi és gazdasági körülmények változása miatt a sportrendezvények ünnepi programja és a versenyszámok száma is jelentős változásokon ment keresztül. Bizonyos fokig módosultak a játék- és versenyszabályok is, és jelentősen átalakultak a játékok rendezésének szervezeti és pénzügyi keretei. A sportünnep megőrizték ugyan kultikus-vallási jellegüket, de a versenyküzdelmek fokozatos profanizálódásának tendenciája is jól kimutatható a Kr. e. 4. század végétől a Kr. u. 5–6. századig tartó új sporttörténeti korszakban. A Nagy Sándor hódításától a Római Birodalom végnapjaiig terjedő időszakban természetesen nemcsak a hellén agonisztika tekinthető az általunk alkalmazott sport fogalmába vonható tevékenységek közé, hiszen a feltörekvő Róma kultúrája is kifejelesztette a maga sportversenyeit.

Maga Augustus, az első császár Kr. u. 2-ben pánhellén jellegű játékot alapított Nikopoliszban, Kr. e. 31-ben kivívott actiumi győzelme emlékére (Actia). Utóda, Tiberius Kr. e. 4-ben, még mielőtt császár lett volna négyes fogatot küldött az olümpiai játékokra,

majd – már császárként – Kr. u. 17-ben (199. játékok) szintén részt vett fogatával a rendezvényen. Kr. u. 86-ban Domitianus császár létrehozta Róma városában a négyévenként tartott capitoliumi játékokat (Capitolia). Nero nagyon sok (állítólag 1808) agonisztikus és művészi versenyen vett részt, bármilyen botrányos volt is jó pár fellépése. Olímpiai fellépése (Kr. e. 67) miatt még a naptáron is erőszakot kellett tenni, mivel abban az évben, mikor Hellászba látogatott, éppen nem lett volna esedékes játékok rendezése. A későbbi császárok között is volt, aki jóindulattal tekintett a sportrendezvényekre. Különösen a görögbarátságáról híres Hadrianus és Antoninus Pius támogatta nagylelkűen (akár financiálisan is) a versenyeket. Hadrianus még új birodalmi játékot is alapított Athénban. Az ő hatására renováltatta egy korabeli politikus mecénás, Herodes Atticus Kr. u. 140 és 144 között az ősi Panathénaia-stadiont. Nyugodtan kijelenthetjük, hogy a római császárság virágkorában a Birodalom minden jelentősebb göröglakta vidékén új meg új játékok alapultak, sok régóta fennállót pedig átszerveztek. E törekvések hatására a Kr. u. 2–3. században mintegy 300-500 olyan centrum létezett, ahol visszatérő időközönként helyi versenyeket rendeztek, s így tulajdonképpen joggal beszélhetünk valódi, az egész Mediterráneumot felölelő, korabeli „agonisztikus piacról”.

Az ókori Róma forrásaiból azt lehet kiszűrni, hogy a római sportjog tárgyát is elsősorban a sportrendezvényekkel kapcsolatba hozható normák alkotják. Ugyanúgy, mint ma, Rómában sem lehetett egyetlen jogterülethez besorolni a sporttal összefüggő rendelkezéseket, az ókori sportjogban is megkülönböztethetjük a közjogi és magánjogi szabályokat.

Az ókorban a sportra fordított összegek jelentős részét az esetleges helyben rendezett helyi vagy regionális sportrendezvények költségei, illetve a helyi sportolóknak nyújtott támogatások tették ki.

Míg a *ludi circenses* keretében (többek között) kocsiversenyeket és atlétikai versenyeket rendeztek meg, olyan versenyeket tehát, amelyek lényegükben a görög világ gümnasztikus és hippikus agónjainak feleltethetők meg, s így ezeket a rendezvényeket minden további nélkül sportrendezvényeknek tekinthetjük, addig a gladiátorküzdelmek megítélése már nem ennyire egyértelmű, ahogyan már fentebb is említettem (SZABÓ 2015: 90.).

A szakirodalomban ugyanis megoszlanak a vélemények a gladiátorjátékok sportként való elfogadása tekintetében, és a többség inkább tartózkodó e vonatkozásban. Az egyik vélemény szerint: A gladiátor, aki azzal a céllal lép porondra, hogy ellenfelét megölje vagy harcképtelenné tegye, és önmagát bármilyen lehetséges módon megvédje, nem sportol, hanem háborút visel a közönség szórakoztatására. A tény, hogy a gladiátorok (akik többségükben rabszolgák vagy elítélt bűnözők voltak, vagy ha önkéntesek is, akkor pedig egy szigorú eskü nyomása alatt tevékenykedtek) a rendezők rendelkezéseit kényszer hatása alatt teljesítették, egy további erős érv az arénában történtek célhoz kötöttsége mellett, amelyek a sport szabad normáival nem egyeztethetők össze. Egy másik mérvadó megközelítés szerint „a gladiátorok látvány-küzdelmek [...] és az agonisztika semmi esetre sem vonhatók együtt a sport gyűjtőfogalma alá”. (SZABÓ 2015: 91.) Mindenekelőtt az a tény tartja vissza a történészeket attól, hogy a *munerát* a modern sport fogalmával mérhetőnek tekintsék, hogy a gladiátorok harca az egyik fél halálával végződhetett.

A versenyek – mint már a köztársaság korában is – egyre inkább politikai célokat kezdtek szolgálni: míg korábban a tisztségre pályázók a minél pompásabb és látványosabb versenyek rendezésével politikai előrehaladásuk érdekében kívánták elkápráztatni potenciális választóikat, a császárok népszerűségük növelése vagy hatalmuk konszolidálása érdekében preferálták a cirkuszi sportrendezvényeket.

2.2. Szemelvények a labdarúgás történetéből hazai és nemzetközi kitekintéssel

Ebben a történeti bevezető részben tartom fontosnak leírni kutatásomnak a labdarúgás eredetéről szóló részét, hiszen a sportrendezvények biztosítása témában is a labdarúgásból vett példákat kölcsönözöm.

Érdekes tény, hogy a labdarúgás eredetét az ókorban kell keresni. Az egyiptomiaknak már öt-hatezer évvel ezelőtt is volt labdájuk. Az egyik fáraó sírjában labdát is találtak. A kínaiak többféle labdarúgójátékot ismertek, egyes császárok szenvedélyes labdarúgók voltak. Ők szerkesztették az első futballkaput, ők állították össze a játékszabályokat is. A görögök is futballoztak, az általuk episzkurosznak nevezett játéknak már játékvezetői is voltak. A labdarúgás első igazi írott bizonyítékának a londoni polgármester 1314-ben kiadott rendeletét tekintik. Egy 1577-ben kelt írásban szerepel először a gól szó mint az eredmény megjelölése. A középkor végén sokszor vezették be a labdarúgás-tilalmat, mert az elvonta a figyelmet, a tömegeket az ijazástól, a háborúra való készüléstől, így az uralkodó osztály megtiltotta a tömegek ezirányú szórakozását. 1863-tól számítjuk a modern labdarúgás születését, kezdetét. Érdekesség, hogy 1878-ban játékvezető először használt sípot a mérkőzésen, 1891-ben először szerepelt a kapukon háló, és ebben az évben vezették be a tizenegyes büntetőrúgást.

A „labdázás” egyike a legősibb játékoknak. A „harcot” a labdajátékkal lehetett a legegyszerűbb módon, a legtöbbféleképpen és a legmulatságosabban utánózni. A sporttörténelmi kutatások szerint a labdarúgás őse a rómaiak *harpastum* nevű játéka volt, valamint a *follist* is vezető labdajátékként üzték, amelyet aztán a középkorban már fejlett formában játszottak Olaszországban, Franciaországban és Angliában egyaránt. A római katonák terjesztették el ezt a játékot, amelynek még a Kaukázusban is maradtak nyomai.

Kínában például a labdarúgás nagy hagyományokra tekint vissza. A Szung-dinasztia kora óta a kínai labdarúgás valamennyi társadalmi rétegben nagy népszerűsége tett szert. Elkezdődött ekkor a játék professzionalizálódása és kommercializálódása is. De aligha létezik még egy kontinens, amelyen a labdajátékok olyan széles körben elterjedtek, mint Amerikában. Három évezrede is léteztek rituális labdajátékok.

A középkori labdarúgás annyira durva sportnak számított, hogy a köcsatákkal és az ökölharcokkal állították egy sorba. Lehetséges, hogy a labdarúgás a normann hódítással került Angliába, mivel az angolszász és viking időkben semmilyen adat nem lelhető fel.

A runkelsteini vár falfestményén Nagy Lajos lánya, Mária magyar királynő és Zsigmond látható, amint labdával játszanak. A középkor vége felé a labdajáték szenvedé-

lyét különféle tilalmakkal igyekeztek korlátozni, mégis az 1800-as évek közepén közel 1800 „labdaház” volt Párizsban. A játékot fogadásokkal kötötték össze, és a labdaházak játékbárlanggal vegyes sportintézetekké alakultak. A mai sportághoz leginkább hasonlító játékot, a labdarúgást az angolok találták ki 1863-ban, majd terjesztették el a világ többi részén.

A 16. és a 17. század fordulóján Erdélyben is akadt egy lelkes labdakedvelő: Báthory Zsigmond fejedelem, aki olasz vadászvendégeivel a vadászatok szünetében felfűjt labdával játszott labdajátékokat. Porzsolt Kálmán író, újságíró a *Magyar Szalon* 1888. évi számába cikket írt a labdázásról, amelyben elmondta, hogy külföldön a labdázást télen is üzik, és e célra külön labdatermeket rendeznek be, sőt labdaházakat is építettek. Comenius a labdajátékot a nemesek kellemes elfoglaltságának tartotta, amely megerősítés nélkül fejleszti a testet, amelyet a test élénksége, a lélek vidámsága és a rend megtartása díszesít.

Nemcsak Vörösmarty, de még Esterházy és Molnár is nehezen tudott magyar nevet adni a futballnak. A korszakunk végén keletkezett labdarúgás bevált, a rúgható azonban nem volt megfelelő szó, mert továbbképzésre nem volt alkalmas.

„Az, hogy megyek labdát rúgni, jól hangzik; az, hogy megyek rugdalni vagy rugdalódní, alig képzelhető el, mint meghonosodott, komoly szóhasználat. A Kisfaludy-Társaság mindenesetre fog gondoskodni, hogy ama három szóval a hiányos magyar Shakespeare kiegészíttessék, Vörösmartyt szalváljuk.

Esterházy-Molnár is elhibáznak valamit: közölt ábrájukban felcserélték a rugby- és az association-labdát. Különben a futballjáték mindkét nemének leírása kifogástalan. Ez volt az alapja jó másfél évtizedig a futball további ismertetéseinek. Esterházy-Molnárhoz hozzá kell még csatolnunk Felméri Lajost, aki *Az iskolázás jelene Angolországban* című, 1881-ben megjelent nagyszabású művében kifogástalanul ismerteti a cricketnek és a futballnak, e két nagy hatalomnak angliai helyzetét, amint erről *Az atlétika irodalmi megalapozásában* megemlékeztünk. Magyar szóul a ki rúgólabdát használja. Esterházy-Molnár-Felmérinek akadtak – egyelőre Irodalmi – követői.” (SIKLÓSSY 1928: 368.)

A magyar labdarúgás kezdetéről elsőként 1879-ben jelent meg egy írás Molnár Lajos *Atlétikai gyakorlatok* című munkájában. Bély Mihály 1896-ban *Angol rúgósdí (Futball)* címen adta ki a sportág első magyar nyelvű szabálykönyvét. 1897. május 9-én rendezték meg az első magyar labdarúgó-mérkőzést összesen száz fő néző előtt. A századforduló idején fokozódott a hazai labdarúgás népszerűsége, sorra alakultak meg a csapatok. 1901. január 19-én alakult meg a Magyar Labdarúgók Szövetsége. Az alakuló közgyűlésen 13 egyesület képviseltette magát, az első magyar labdarúgó-bajnokságot 1901-ben bonyolították le. A 19. század második felében kialakult hazai testnevelési és sportszervezetek államigazgatásilag a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumhoz tartoztak. A Belügyminisztériumnak azonban volt alapszabály-jóváhagyási és ellenőrzési jogköre. Ebben az időszakban indult el az Edzett Ifjúságért Tömegmozgalom, amelynek célja és feladata az volt, hogy ösztönözze és mozgósítsa a 6–26 éves fiatalokat a rendszeres testedzésre, sportolásra, a nemenként és korosztályonként változó követelmények teljesítésére, hogy segítse az egészséges életmód kialakítását, a fizikai képességek, a hon-

védelmi készségek, valamint a mozgáskultúra fejlesztését, hogy programlehetőséget kínáljon a szabadidő hasznos eltöltésére (ANTAL–SAS 1984: 813.).

Magyarországon a labdarúgás előtérbe kerüléséről megírt publikációkban szerepelt, hogy a sportéleten belüli érdeklődésváltást hazánkban egy 1899 végén hozott belügy-minisztériumi rendelkezés is elősegítette. A budapesti és más nagyvárosok sétányain kialakult acsarkodásnak a rendőrség úgy vetett véget, hogy a járdákról kitiltotta a kerékpározást, a pályaversenyzésre is használható külföldi gépekre pedig magas adót vetett ki. 1905-ig Magyarország 21 vidéki kerékpárpályája csukta be kapuit. Budapesten is csak egy maradt, a Millenáris. A kerékpározás visszaesésével együtt ugrásszerűen megnövekedett a labdarúgás tábora. Az 1903/1904. évi forduló során Budapesten és környékén az I. és a II. osztályban már 16 csapat játszott, vidéken pedig mintegy 24 csapat vívott különféle díjmérkőzéseket. Az 1913/1914-es évadban már 101 csapat indult hat kerületben, ahol az alosztályok felállítását is megkezdték (*A sportágak iránti érdeklődés változásai a századfordulón* 2018).

Érdekes tény, hogy mikor általában a női sportra utaló írásokat kerestem, a középkor időszakát megelőzően nem találtam egyet sem, a későbbi időszakban is főként csak a labdarúgás sportágának vonatkozásában. Így a női labdarúgók történetéről is meg tudok osztani néhány gondolatot. A korábban népszerű durva harci játékokra, a lovagi tornákra és köcsatákra a nők nemigen voltak alkalmasak, a gazdasági munkamegosztás pedig egyébként is a házban jelölte ki feladataikat. Az ókorral ellentétben a középkorban a nőket sosem zárták ki a harci játékokról, sőt, a lovagi tornákon, a regattákon és a labdajátékoknál a közönség nagy részét nemes hölgyek alkották. A korai újkorban a főnemesek rendszeresen sportoltak, lovagoltak, vadásztak, hódoltak az íj- és puskalövészetnek. A 19. században a sport a nőjogi mozgalmakhoz kezdett kötődni: a saját sportegyesületek létrehozása a női jogokért folytatott harcokban demonstratív jelleget öltött. Az első női labdarúgó-egyesület alapítója, Nettie Honeyball maga is nőjogi aktivista volt. A női labdarúgás angliai fellendülése az I. világháború éveire esett. Az 1920-as években a női labdarúgás hatalmas attrakcióvá nőtte ki magát. 1921-ben Angliában egyébként mintegy 150 női labdarúgó-egyesület működött. Magyarországon a belügyi sport világában a női labdarúgókról nem találtam adatokat.

Vákát

3. A belügyi sport világa

Jelen fejezet megírásának célja annak bemutatása, hogy a hivatásos állomány sportolási lehetőségei hogyan és miért alakultak ki, ennek milyen történeti előzményei voltak, aminek leírásához szükséges volt megismerni és feltárni a sport történelmi gyökereit is, illetve hogy miként illeszkedik ez a sportterület a sportrendészethez, valamint a sportrendészet hatékony működéséhez. Mindez azért volt elengedhetetlen, mert felleltároztam a sportrendészet történeti gyökereit is, és olyan momentumra akadtam, hogy a rendőrség sportnevelteit kérték fel a sportrendezvények biztosításával kapcsolatos feladatok ellátására, ezért tartottam fontosnak, hogy az állomány sportolási lehetőségeit a múltban számba vegyem, hiszen akkor ennek a témám szempontjából is óriási jelentősége volt. A Rendőrtiszti Atlétikai Club megalakulása óriási mérföldkő volt az állomány életében, hiszen intenzív sportélet vette kezdetét. Kutatásaim során sok érdekes írást és jogszabályt találtam könyvtárakban és levéltárakban arról is, hogy amikor a rendőrök nem sportolnak, munkájuk során hogyan biztosítják a rendet a sportrendezvényeken. Ennek történeti előzményeit is feldolgozza tehát ez a fejezet.

3.1. A kötelező rendőri testnevelés bevezetése – szemelvények az állomány sportéletéből

A rendőri testnevelés terén kifejtett munkájáért nagy tiszteletet vívott ki magának Dorning Henrik főkapitányhelyettes és Laky Imre r. főfelügyelő (*A Rend* 1922. október 7.).

„A jó rendőr ugyanis nemcsak az, aki a jogszabályokat ismeri. Az izmok kultusza éppen olyan fontos, mint a tudományoké, s e kettő karöltve alkot egy egész embert. Sokan a kor szakemberei szerint csak akkor tud a RAC igazán maradandót alkotni, ha a testület minden egyes tagja megérzi és megérti, hogy a sport és a rendőrszolgálat elválaszthatatlanul összenőttek. Egy sportban edzett, életvidám hivatalnok még az íróasztalnál is másként fest, mint egy örökösen helyben ülő aktamoly. A sportembernek más a fellépése is, önbizalmat sugall. A sport nem lehet öncél, hanem csak eszköz arra, hogy az egyén hivatásbeli köteletségének teljesítésére nagyobb mérvben váljék képessé, éppen ezért nem lehet kétséges, hogy ott, ahol a sport és hivatásbeli köteleességek összeütközésbe juthatnak, csak a szolgálat érdeke érvényesülhet.” (*A Rend* 1922. november 4.)

A Rend című folyóirat 1926-ban írt arról, hogy mindenkinek kötelessége sportolni. A kötelező rendőri testnevelés bevezetése ebben az időszakban merült fel, hivatkozva az örökérvényű gondolatra: ép testben ép lélek. „A rendőrsport megalakult, hogy a közrend katonáinak testét megerősítse, acélossá tegye a nehéz szolgálatra, megedzze a békében is állandóan vívott harcokra.” (*A Rend* 1926. november 27.) A rendőrsport egyébiránt a kezdeti években még meglehetősen széttagolt volt.

„A világháború tapasztalatai mélyreható változást idéztek elő a kultúrnemzetek sportéletében is, ugyanis eljutottak e nemzetek annak felismeréséhez, hogy a külső és belső

ellenséggel szemben, a mindinkább tökéletesedő gyilkoló technika korában többé már nem a nyers tömegek, hanem a gondolkodó, önbizalommal telített, nemzeti öntudatra ébredt egyének képezik az állambiztonságát alkotó és védő elemet és ezért az egyén testi és lelki tulajdonságainak és képességeinek ilyen irányú kifejlesztése és kiképzése nemzeti érdek, amelynek elsőrangú eszköze a sport.” (A Rend 1925. szeptember 20.) Ezek a gondolatok akár napjainkban is íródhattak volna, gyakorlatilag a Nemzeti Sportstratégiában is hasonló olvasható, amelynek megalkotása során az Országgyűlés figyelemmel volt arra, hogy a sportolás kiemelkedően hozzájárul a népesség mentális és fizikai egészségi állapotának javításához, és sajátos funkciói révén eszköz az egészséges társadalom megteremtéséhez, a közösségi kapcsolatok fejlesztéséhez, a népesség gazdasági aktivitásának előmozdításához, a nemzeti értékek és az önbecsülés erősítéséhez, az esélyegyenlőség javításához. Ugyanis „az európai értékrend szerint az állam legfontosabb célja az, hogy állampolgárai életminőségét, egészségi állapotát javítsa. Minőségi munkára csak megfelelően edzett, tetterős társadalom, csoport, egyén képes. Mindezt leghatékonyabban az aktív sportolás megkülönböztetett, átfogó–nem csak pénzügyi–támogatása révén érhetjük el. E témakörben folytatott kutatások eredményei alapján kijelenthető, hogy a sport életünk elidegeníthetetlen része, amely támogatásra érdemes, támogatásra szorul, hiszen átfogó eszközként, a modern társadalom negatív hatásainak ellensúlyozására, kiküszöbölésére hatékony megoldásokat kínál. A mindenkori kormányzatnak, a gazdaság szereplőinek, irányítóinak, résztvevőinek nem szabad kihasználatlanul hagyni a sportban rejlő lehetőségeket. Ennek megfelelően a stratégia megalkotóinak legfontosabb célkitűzése az, hogy a sport legyen »mindenki szenvedélye«!” (Sport XXI. Nemzeti Sportstratégia 2007–2020)

Az ország egyik legnagyobb fegyveres intézménye a magyar királyi állami rendőrség, tagjai a béke katonái, hivatásos üldözői a rossznak, az állami és társadalmi rend, a belső nyugalom mindig éber őrei. A bűnöző elemekkel szakadatlanul folytatott harc, ez az állandó hadiállapot volt bizonyára a legfőbb oka annak is, hogy az állami rendőrség kebelében a testnevelés és a sport sokáig ismeretlen fogalom volt. A budapesti rendőrség tagjai között már békeidőben is voltak egyes kitűnő sportférfiak és ismert versenyzők, de a sporttevékenységük a rendőri sporttal és a testneveléssel semmilyen kapcsolatban nem volt. A Rendőrtiszti Atlétikai Club megalakulása a rendőrsport alapkövének letételét jelentette. A RAC védnöke egyébként dr. Scitovszky Béla m. kir. belügyminiszter volt.

A RAC megalakításának gondolata egy vívótanfolyamon merült fel, amelyet 1920-ban néhány fiatal rendőrtiszt szervezett meg. Egy testnevelő intézetben találkozott néhány sportkedvelő rendőrtiszt, akik a „*terhes, testet-lelket kimerítő rendőri szolgálat mellett időt szakítottak a sportolásra, testük-lelkük felüdítésére*” (A Rendőrtiszti Atlétikai Club története 1921–1931 1932).

A sportversenyek és az összejövetelek a társadalmi érintkezés előmozdítását is szolgálták. Az egyesületbe való tömörülés eszméjét dr. Schröder Gyula r. kapitány vetette fel, Szeszlér Hugó egykori budapesti helyettes főkapitány, a RAC első elnöke támogatásával 1921 őszén megalakította a budapesti rendőrtisztikar vívó- és tornaosztályának szervezőbizottságát, amely tulajdonképpen a RAC alakuló közgyűlése volt. A bizottság felhívást

intézett a rendőrtisztek számára, amelyben az állt, hogy a sport révén szeretnék összehozni a rendőrtiszteket, elősegíteni a társadalmi érintkezést, alkalmat nyújtani arra, hogy „test- és lélekfejlesztő izommunkát végezzenek és a hivatali szoba dohos levegőjének és a fárasztó külszolgalatnak a szervezetre káros hatásait ilyen módon ellensúlyozzák”.

Szeszlér Hugó, a RAC első elnöke az alakuló ülésen elmondta, hogy „*a sport emeli a bajtársi érzést, fokozza az összetartozástudatot és kifejleszti az igazi lovagias gondolkodást. A sportolás közelebb hozza az embereket egymáshoz, emeli a férfias öntudatot és önérzetet.*” (*A Rendőrtiszti Atlétikai Club története 1921–1931* 1932)

Ekkoriban a *fair play* szelleme érvényesült, ugyanis elhangzott az is az alakuló ülésen, hogy a jó sportember az ellenféllel szemben mindig elnéző, erejének és felsőbbségének tudatában sohasem kihívó, sohasem sértő, hanem mindig nyugodt, öntudatos és mérsékelt.

A klub célja a sportnak kizárólag amatőr alapon való, minden anyagi érdektől mentes gyakorlása volt, valamint a rendőrtiszti kar bajtársi szellemének ápolása és fejlesztése, társas érintkezésének előmozdítása, társadalmi életének és mozgalmainak irányítása és vezetése. Tiszteletbeli tagjai, alapító tagjai, rendes tagjai, pártoló tagjai és vendég tagjai voltak a RAC-nak. A szakosztályok sportéletét a szakosztálykapitányok vezették és irányították. Az alapszabály és a választmánytól nyert felhatalmazás keretében önállóan intézték és ellenőrizték tagjaik sportszerű kiképzését, kijelölték a versenyeken indulókat, rendezték a klub versenyeit (*A Rendőrtiszti Atlétikai Club Alapszabálya* 1921).

A budapesti főkapitányság 321. számú napiparancsában hívta fel a tisztikar tagjainak figyelmét a klubba való belépésre. Az akkori budapesti főkapitány-helyettes, dr. Marinovich Jenő 1921. november 17-én felkérte az összes ügyosztályt és a kapitányságvezetőket, hogy saját hatáskörükben gondoskodjanak arról, hogy a beosztott tisztviselők lehetőleg teljes létszámban lépjenek be a klubba, a tisztviselőket pedig arra kérte, hogy tartsák ezt kollegiális kötelességüknek, vagy mint pártoló tagok támogatásak azt. A kezdeti időkben vívó-, teniszszakosztály, evezős, céllövő- és lovaglószakosztály is működött. 1923-ra a klubház is felépült. 1925-ben megalakult a futballszakosztály is. Elkészült a klub érme is a jelmonddal: „*Honos tibi Patriae spes*”; amely a győzelem utáni pihenő rendőratlétát ábrázolja, bal kezében babérkoszorút tartva, jobb kezével pedig a hatalom római jelvényére támaszkodva.

1926-ban a RAC-nak három olyan szakosztálya volt, amelyik a legjobban működött: az evezős, a tenisz- és a vívószakosztály. A RAC folyamatosan arra törekedett, hogy hírnevét öregbítse. A magyar sport világában a RAC-ot új üstökösként emlegették.

3.2. Gondolatok a Rendőr Sportszövetségről

Készül a rendőrsportszövetség címmel publikáltak egy cikket, amely felelevenítette, hogy a berlini rendőrkiallításnak nemcsak szigorúan rendőri szempontokból volt meg a hatása, hanem a rendőri testnevelés szempontjából is üdvös tanulságokkal szolgált.

A kiküldött magyar rendőrtisztek közül Schröder Gyula r. kapitány, a RAC agilis titkára volt az, aki a német rendőrsportot alapos tanulmányozás tárgyává tette, s ennek

eredménye gyanánt sok okos tanulságot szűrt le. „A német rendőrsport legnagyobb ereje óriási fejlettsége mellett az egységben rejlik. A magyar rendőrsport még ugyan gyermekcipőkben jár és álmodni sem szabad arról, hogy fejlettség dolgában, tömeghatásban valaha is megközelíthesse a hatalmas német nép rendőrségének sportját, mégis igyekeznie kell, hogy szervezettség szempontjából utánozza, vagy elérje azt. Tudjuk, hogy a magyar rendőri testnevelés ügye még egész kezdetleges stádiumban van s talán ez az oka annak, hogy egyszerre több oldalról indult meg a sportmozgalom a rendőrség kebelében, mert bár mindenütt érezték, hogy a kor szellemének megfelelően tenni kell e téren valamit, csak nem tudták a különböző indító erőket közös nevezőre hozni, így alakult meg első ízben a Detektív-Atlétikai Club, majd utána a Rendőrtiszt Atlétikai Club, később a Rendőrségi kezelőtisztek társaskörének sportalakulata, végül az Őrszemélyzeti sportalakulat. Ezek a sporttömörülések elég könnyen jöttek létre, mert a főváros nagyszámú rendőrségéről lévén szó, nagyobb tömegek mozdulhattak meg és állhattak össze egységes alakulattá. Sokkal nehezebb dolga volt és van e téren a vidéki rendőrségnek, ahol kevés a létszám, de annál nagyobb a vágy a sportolásra.” (*A Rend* 1926. január 23.)

A Rend mindenkor élénk figyelemmel kísérte a rendőrsport ügyének fejlődését, a Rendőri Sportszövetség eszméjének népszerűsítéséért sokat tett, az említett cikkben szerepelt, hogy a szervezet működése során emelte a magyar rendőrség ismert jó hírnevét.

1927-ben a nemzetközi rendőri együttműködés kialakításának gyakorlata is elkezdődött, a lengyel–magyar labdarúgó–mérkőzések kapcsán.

A magyar és a lengyel rendőrség válogatott futballcsapata április 10-én mérkőzött meg egymással Budapesten. Ez volt az első eset, amikor a rendőrségek válogatott emberei nemzetközi mérkőzést tartottak. Ebben az időben már működött a Rendőrtisztviselők Atlétikai Clubja és a detektívtestület sportegyesülete, a Detektívek Atlétikai Klubja. Volt az úgynevezett kezelőszakbeli tisztviselőknek is sportklubjuk, a Rendőrkezelő Tisztviselők Sportklubja. Török János rendőr főparancsnok hivatalba lépésétől pedig a legénység is sportszerű nevelésben részesült, és a főparancsnok nagy gondot fordított arra, hogy a legénység minél nagyobb mértékben vegyen részt a különféle sportágazatokban. A budapesti rendőrtestületnek tizennégy legénységi csapata volt, amelyek a fővárosi nagy klubokhoz hasonlóan vasárnaponként mérkőzést tartottak, és küzdöttek a rendőrlegénységi csapatbajnoki címért. Az a terv merült fel, hogy ezeket a rendőrségi különféle sportegyesületeket egy szövetségbe tömörítsék Országos Rendőri Sportszövetség elnevezéssel, az ország valamennyi rendőri sportegyesületének tömörítésével. Az Országos Rendőri Sportszövetség megalakulásának legfőbb célja az volt, hogy a szórványosan mutatkozó rendőri sportot egységessé tegye, fejlessze, és különösen a külföldi rendőrségekkel sportviszonylatban is megfelelő összeköttetést létesítsen (*Pesti Napló* 1927).

1928-ban pedig a külföldi rendőrségek sportköreivel is kereste a vezetőség az együttműködési lehetőségeket. A magyar–lengyel mérkőzés megrendezését a Magyar Labdarúgó Szövetség tette lehetővé azáltal, hogy e lengyel vendégek utazási költségét és szállásdíját megtérítette, és a mérkőzés lebonyolítását is vállalta a magyar–jugoszláv meccs előtt. Meghívást nyert a RAC a párizsi rendőrség vívócsapataival való mérkőzésre és egy

Berlinben megrendezett nemzetközi rendőrtiszti akadályfutó versenyre is. Ahogyan már fentebb is említettem, a Rendőrtiszti Atlétikai Klub megalakulásával intenzív sportélet vette kezdetét. A RAC égisze alatt működött az őrskemélyzeti sportalakulat, amely a labdarúgást és az atlétikát űzte intenzíven. Vele majdnem egy időben alakult meg a Detektív Atlétikai Klub is. A RAC 1921-ben 94 tagot számlált, 1930-ban már 792-t.

A belügyminiszter 1929. július 1-jén hatályba lépett 115. 312/VI. a) BM. számú rendeletében – amelyet a RAC kezdeményezett – elrendelte a kötelező rendőrszemélyzet testnevelését, a kapitánysági és főkapitánysági sportbizottságok megalakítását, és kilátásba helyezte az Országos Központi Rendőri Sportbizottság megalakítását is. A rendelet preambulumban megtalálható, hogy az 1920-as években az egész országban a társadalom legszélesebb rétegeit felölelő és nagy nemzeti célokat szolgáló általános testnevelési mozgalom indult meg. A belügyminiszter az 1921. évi 53. tc. szellemében látta szükségesnek a rendőri testnevelés általánosabbá tétele céljából a szolgálattal kapcsolatos testnevelés szabályozását és a rendőri egyesületi sport eredményesebbé tétele céljából irányelvek meghatározását:

1. szolgálati testnevelés
2. önkéntes egyesületi sport

A szolgálati testnevelés célja az, hogy a rendőr a kiképzés után is végezzen olyan testmozgást, amely őt testileg edzettebbé, ügyesebbé, kitartóbbá, szellemileg frissebbé, önállóbbá, ellenállóképesebbé és ezáltal a rendőri szolgálatra alkalmasabbá teszi. Ezen hetente vagy kéthetente egy-két órában a rendőrszemélyzet minden egyes tagjának kötelezően részt kell vennie. Nincs új a nap alatt, ugyanis évekkel később, a jelenleg hatályos Nemzeti Sportstratégiában is szerepel hasonló gondolat: „bizonyított, hogy a rendszeres testedzés életkortól függetlenül közvetlen pozitív hatással van az egészségi állapotra és a közérzetre. A sportolók körében ugyanakkor kisebb mértékben jelentkeznek a kóros stresszterhelés tünetei (alvászavarok, fejfájás), kevesebb a káros szenvedéllyel élők száma, kisebb a szív- és érrendszeri betegségekben, anyagszere-betegségekben szenvedő betegek aránya. Cél tehát a népesség egészségi állapotának javítása a sport segítségével: minél szélesebb rétegek mozgósítása, hogy az egészség megőrzése érdekében növeljék sportaktivitásukat.” (Sport XXI. Nemzeti Sportstratégia 2007–2020)

A rendelet a gyakorlatokat is meghatározta: kardforgatás, pisztolykezelés, zártrendű fegyvelmező csapatgyakorlatok, futás, ugrás, mászás, úszás, játékok.

Egy nagyobb ugrással az időben fontosnak tartom megemlíteni a belügyminiszter rendeletével 1950-ben létrejött Belügyi Sport Központot. A Belügyminisztérium központi igazgatásában dolgozók, valamint a rendőrség és a tűzoltóság tagjainak sportegyesületei eredményes munkájának biztosítására, ellenőrzésére és munkájuknak az egységes magyar sportba való bekapcsolására alakult meg a belügyminisztérium keretében (1950. IV-1. B.M. számú rendelet). A Belügyminisztérium központi igazgatási szervében dolgozók, valamint a rendőrség és a tűzoltóság összes tagja, továbbá a fenti szervek szerződéses alkalmazottai sporttevékenységet csak a Belügyi Sport Központ kötelékébe tartozó sportegyesületekben fejthettek ki, ezalól a belügyminiszter adhatott felmentést.

A Belügyi Sport Központ állandó kapcsolatot tartott fenn az Országos Sporthivatallal, annak rendelkezéseit a belügyi sport területein érvényesítette.

Feladatai az alábbiak voltak:

1. Rendszeresen ellenőrizte és sportszakmai szempontból irányította a belügyi sportegyesületek működését. Nyilvántartotta, ellenőrizte és fejlesztette a belügyi sportegyesületek sportlétesítményeit.
2. Belügyi sportversenyeket rendezett felsőbb sportszervezetekkel egyetértésben, illetve ilyen versenyek rendezésére a belügyi sportegyesületeknek engedélyt vagy megbízást adott. Gondoskodott a versenyek díjazásáról, nyilvántartotta a belügyi úgynévezett csúcsteljesítményeket, az ezeket a teljesítményeket elérőket.
3. Belügyi sportösztöndíjakat létesített.
4. Irányította a belügyi sajtó sportrovatait is, szakcikket adott ki a belügyi sport időszzerű kérdéseiről.
5. Képviselte a belügyi sportegyesületeket, a nem belügyi sportversenyekre benevezte a belügyi sportegyesületek versenyzőit az illetékes sportszövetségnél.

Érdekesség, hogy a belügyi sportegyesületek versenyzőivel szemben a belügyi sportéleten belül elkövetett fegyelemsértések tekintetében még sportfegyelmi bíráskodást is gyakorolt, amelynek döntése végérvényes volt. A belügyi sportolóknak más versenyen elkövetett fegyelmi vétségei felett az illetékes szövetség fegyelmi szerve ítélt, határozatát a Belügyi Sport Központtal közölték.

1951-ben született döntés a Sportszázad felállításáról, amely a rendőrség és a tűzoltóság élsportolóiból állt. Feladata volt a rendőrség és a tűzoltóság testkultúrájának fejlesztése, az élsportolók eredményesebbé tétele. A sportszázad minden beosztottja a Belügyminisztérium állományába tartozott (*Rendőrségi Közlöny* 1950).

Az érdekességek sorát bővítve példaként álljon itt a Nemzeti Lovarda, amely egyébként 1954-ben és az ezt megelőző években az Országos Testnevelési és Sportbizottság keretében, a Népstadion egyik sportlétesítményeként működött. Annak ellenére azonban, hogy a Lovarda az OTSB tulajdonában és közvetlen kezelésében állt, az istállókban elhelyezett lovaknak csak elenyésző kis hányada képezte az OTSB tulajdonát, nagy részük a fentebb említett okok miatt is a Honvédelmi Minisztérium tulajdonában volt. 1954-ben a Minisztérium irodaépületet és istállót építtetett, ami arra engedett következtetni, hogy a honvédelmi kormányzatnak a Lovardával további tervei is voltak, és annak fokozottabb kihasználására is igényt tartott (HM-feljegyzés 1954).

1968-ban a Belügyminisztérium a Magyar Testnevelési és Sportszövetséggel a testnevelési és sportmozgalom fejlesztésében eredményesen működött együtt. A BM az állomány részére előírt kötelező kiképzési testnevelést és sportot jelentős eszköznek tekintette az állomány fizikai, erkölcsi és jellembeli tulajdonságainak formálásában. A testnevelésben és a sportolásban való részvétel elősegítette a belügyi szervek sajátos feladatainak eredményesebb végrehajtását.

Levéltári kutatásaim során ráakadtam a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség X. kongresszusán 1981-ben a tömegsportmozgalom fejlesztéséről megfogalmazott

gondolataira. A szocialista életmód kialakítása szerves részének tartották a testmozgást, a szabadidő értelmes, hasznos eltöltése egyik formájának a rendszeres testedzést és a tömegsportban való részvételt. „A szolgálati és kiképzési feladatok maradéktalan teljesítéséhez szellemileg és fizikailag egyaránt felkészült, egészséges emberekre van szükség.” (*Belügyi Szemle* 1981)

A korabeli iratok szerint 1982-ben is rendszerezések voltak a sportrendezvények, sokszínű sportolási lehetőség állt rendelkezésre a fiatalok számára. A soron következő fejezet éppen ezeknek a sportrendezvényeknek a történetét fogja felleltározni.

Kutatásaim során megállapítottam, hogy a Rendőrtiszti Atlétikai Club (RAC) megalakulása óriási mérföldkö volt az állomány életében, hiszen ettől az időponttól szervezett keretek közötti intenzív sportélet vehette kezdetét. A rendőrök a „rend őrei”, és amikor klubot alakítottak, azzal a cél is elérhetővé vált, hogy a rendőr saját magának, saját testének is fegyelmezettséget, fegyelmet tudjon parancsolni, ugyanakkor őre maradjon, legyen saját lelkének is. „A RAC azt is jelenti, hogy »rohamozd a célt«. Ez a jelmondat egyúttal kifejezi a klub célját, ami nem lehet más, minthogy mindenki legyen saját testének és lelkének az őre, mert csak így lehet nemesebb célok szolgálatába állítani.” A sport az egészségmegőrzés, a rendre és fegyelemre, valamint a szabálykövetésre való nevelés egyik legfontosabb eszköze (*A Magyar Detektív* 1931).

A magyar rendőrség történetében először szervezett sportolásról csak az I. világháborút követő évektől lehet említést tenni. Ezt megelőzően az 1885-ben megalakult Budapesti Torna Clubban sportoltak szabadidejükben a nemzetközi sikereket is elért sportemberek. A rendőrségi sport megszervezésének egyik nagy akadálya volt az, hogy a kis létszámú budapesti rendőrség tagjainak a nehéz és fárasztó szolgálat után sem ideje, sem kedve nem volt a sportolásra. A Rendőrtiszti Atlétikai Club (RAC) 1921-ben történt megalakulása a rendőrsport alapkövének letételét jelentette.

A RAC alapszabályában megtalálható volt, hogy a klub célja a sport kizárólag amatőr alapon való, minden anyagi érdektől mentes gyakorlása, valamint a rendőrtiszti karnak a klubba tömörült tagjai között a bajtársi szellem ápolása és fejlesztése, társas érintkezésének előmozdítása, társadalmi életének és mozgalmainak irányítása és vezetése.

A RAC tagjai rövid idő alatt megállapíthatták, hogy a klub hatalmas fejlődést ért el: 500 taggal büszkélkedhetett. A fő cél továbbra is a testi egészség sportolás útján való előmozdítása, valamint a baráti, társadalmi kapcsolatok szorosabbra fűzése volt. A klub szakosztályai közül a vívó-, az evezős, a tenisz-, a lovagló- és az atlétikai szakosztály volt a legnépszerűbb.

1922-ben már a detektívek körében is felmerült az egyesület alapításának gondolata, a RAC-nak ugyanis csak rendőrtisztek lehettek a rendes tagjai. Így alakult meg a Belügyminiszteri és Államrendőrségi Segédhivatali Tisztviselők Társasköre, amelynek célja az volt, hogy a kezelő és számvéveségi tisztviselőket társadalmi egyesületbe tömörítse. A Társaskör égisze alatt alakult meg a labdarúgó-szakosztály. Rövid idő alatt igen jelentős játékerőt képviselő csapat alakult, és felvették a kapcsolatot a különböző más egyesületek labdarúgócsapataival. A detektívek szervezési munkája is a sportegyesületek megalakítása irányában indult meg (BORBÉLY–KAPY 1942).

A Rend című folyóiratban 1924-ben megjelent, hogy mindenki köteles sportolni. Ezalól nem volt kivétel, csak az orvos adhatott felmentést. (*A Rend* 1924. március 10.)

„A rendőrségnek a sport egészségügyi előnyei mellett azért is kell foglalkoznia a testneveléssel, a sporttal, mert a sportoló rendőr képes csak igazán tökéletesen ellátni feladatát. A rendőri szolgálat közben gyakran kerül sor olyan intézkedésekre, ahol a testi erőt, ügyességet kell igénybe venni. A tettes elfogásánál annak ártalmatlanná tétele, a tettes üldözése esetében a futás, mind olyan testi adottságot kíván, melyet kizárólag a sport adhat meg. De nemcsak az őrsemélyzet számára szükséges a sport, hanem valamennyi rendőrségi alkalmazott számára, még az íróasztal mellett ülők részére is.” (*Magyar Rendőr* 1947)

A Magyar Testnevelési és Sportszövetség II. Kongresszusának határozatában szerepelt, hogy jelentőségének megfelelően kell foglalkozni a fegyveres testületekben folyó testneveléssel és sporttal, amelynek a kiképzési feladatok segítése mellett az iskolai kötelező testnevelés, a kialakult sportolási igények és tevékenység töretlen színvonalú folytatásának kellett lennie. A Belügyminisztérium a testnevelési és sportmunka fejlesztése során fokozott figyelmet fordított a testület jellegéből adódó sajátosságok érvényesítésére. Elősegítette az atlétika, az úszás, a torna, valamint a honvédelmi jellegű és a belügyi szakmai feladatokkal összefüggő sportágak fejlesztését, mint a sportlövészet, a cselgáncs, az önvédelem, a birkózás és az ökölvívás.

A sportlövészet szervezetének szabályozásáról utasítás rendelkezett, amely titkos minősítést kapott, ebben szerepeltek az újonnan kijelölt szervezetek: Zalka Máté Lövészklubok a XI., a X. és a II. kerületben az eredetileg kijelölt sportegyesületek mellett, XIV. kerületi Dózsa SK, Salgótarjáni Dózsa SK, Légierő SK és Flottila SK.

Végül 1925-ben megalakult a Detektív Atlétikai Club (DAC), és itt is megkezdte működését egy labdarúgó-szakosztály, mint ahogyan az korábban a RAC esetében is megtörtént.

A labdarúgósport népszerűségét bizonyította, hogy alig öt év alatt a rendőrsportnak három labdarúgócsapata is megalakult, továbbá hetente 12 őrsemélyzeti csapat vett részt labdarúgó-mérkőzéseken. A DAC mindent megtett annak érdekében, hogy a rendőrök sportolását lehetővé tegye, azonban a közbiztonság fenntartása nagyon igénybe vette az őrsemélyzet tagjait. Az őrsemélyzeti sport megszervezését csak a II. világháború utáni nyugodtabb időkben tudták megvalósítani.

A fejezet zárásaként a Detektív Atlétikai Club tízéves munkáját számba vevő anyagot dolgoztam fel.

„Az egyesület azok részére, akik akár mert a sportoláson kívül kulturális téren is tevékenykedni akarnak, akár pedig, mert koruknál, vagy egyéb okoknál fogva sportot nem űzhetnek, megalakította a várt szakosztályokat. Ehhez mérten az egyesület a következő szakosztályokkal indult útjára: football, tenisz, birkózó, box, motor, zene, dalárda és sakk. Hogy az egyesület és az egyes szakosztályok élete a továbbiak folyamán miként alakult, az majd a következő cikkeim anyaga lesz. A futballszakosztályról volt az a bizonyos csodagyermek, amelyik előbb született, mint az édesanyja. A futballal kapcsolatban az egész világon észlelhető lázas érdeklődés természetszerűleg nem hagyta érintetlen-

nül testületünk tagjait sem. Csoda is lett volna, hiszen soraink között a visszaáhitózt békeidők nem egy neves játékosá él, aki »öreg legény nem vén legény« jelige alatt a fiatalokat megszegyenítő fürgeséggel és ambícióval rúgták a labdát és néha változatosság kedvéért a zöld gyepet is. Amíg egyesületünk alapszabályai nem hagyatták jóvá, addig köteléken kívül, baráti alapon, kizárólag izom- és tüdőerősítés céljából jöttek össze szabad idejükben. De csakhamar kész lett a csapat. Méghozzá egyes helyekre több jelölt is rendelkezésre állott. Mire pedig ilyen körülmények között egy-két barátságos mérkőzés lejátszására is sor került volna, megérkeztek a jóváhagyott alapszabályok s ezek után az eddig rendszertelenül játszókató kisded társaságból az elnökség életre hívta a DAC hivatalos futbalszakosztályát. Első mérkőzésére a csapat 1926. IV. 22-én lépett pályára, az Igazságügyi SC ellen. Az »avató« mérkőzést sikerült a DAC csapatának hála Istennek 6:2-re elveszítenie. no, de ha az egyszeri zsidó példájából indulunk ki, aki a fiát azért verte meg, mert először nyert, akkor ezt nem is kellett olyan tragikusan venni, lévén ez ezek szerint jó jel a jövőre nézve.” (*Magyar Rendőr* 1936. január 1.)

A rendőrség sporttevékenységét 1947-ben két részre osztották, ugyanis a rendőrsportnak volt hivatalos kiképzési része és társadalmi vonatkozása is. Ez utóbbi a szabadidőben végzett sporttevékenységet jelentette és egyúttal a tanfolyamokon szerzett sportismeretek továbbfejlesztését és gyakorlását is célozta. A kiképzési részhez tartozott a kötelező testnevelés és sportolás, amellyel a testületnek magának közvetlenül, szolgálati érdekből kellett foglalkoznia. A kiképzési testnevelést, sportoktatást további két nagy csoportra osztották ebben az időben, mégpedig a hivatási sportágak és a nem hivatási sportágak csoportjába. Ebben az időszakban a rendőri tanfolyamokon a hallgatók mindennap 8–10 óra elméleti tanulóssal voltak elfoglalva, de nem volt mód a testmozgásra. Ezért a vezetők megtervezték a sport, a testnevelés megvalósítását a tanfolyamok keretén belül. Ezzel egy időben döntés született a rendőri sportoktatói tanfolyam felállításáról is. A hivatási sportágak csoportjába tartoztak azok a sportágak, amelyek a rendőri szolgálat ellátásánál nélkülözhetetlenek voltak: az ökölvívás, a birkózás és a dzsúdó, az úszás és a vízből mentés, a céllövés, a vívás, az egyes különleges alakulatoknál a sí, a kerékpár és a repülés. A nem hivatási sportágak körébe tartozók további két alcsoportra voltak oszthatók, egyéni sportágakra és csapatsportokra. Az egyéni sportágak körébe sorolták azokat a sportágakat, amelyeket bárki egyedül, vagy már két ember is űzhetett (atlétika, korcsolya, szertorna, talajtorna, öttusa, súlyemelés, evezés, tenisz, asztalitenisz, turisztika, sportrepülés). A csapatsportok közé pedig a labdarúgást, a kézilabdát, a kosárlabdát és a röplabdát sorolták, természetesen a legnépszerűbb sportág ebben az időszakban is a labdarúgás volt (*Magyar Rendőr* 1947).

Vákát

4. A sportjog közjogi és magánjogi vonatkozásai

A sportrendészet elméletének és gyakorlatának bemutatásához és annak megértéséhez elengedhetetlen az azzal „kéz a kézben járó” sportjog alapjainak áttekintése, összefüggéseinek ismertetése.

4.1. Alapvetések

Ahogy már fentebb is említettem, a sport a 20. század végén, a 21. század elején alapvető társadalmi-gazdasági területté vált, nem véletlenül lett 2010-ben nemzetstratégiai ágazat. Minden kormány, választási győzelménél fogva, jogosult dönteni arról, hogy mit választ a kormányzásában prioritásnak. A sport nemzetstratégiai ágazatként való kiemelése szolgálta és szolgálja a közjót, a közérdeket, áttételesen erősíti az oktatást és az egészségügyet is. Kutatási témám vonatkozásában egyértelműen azt gondolom, hogy a stadionépítési programok egyértelműen a sportrendészet érdekeit szolgálják, ugyanis a biztonságot szavatolni csak ezekben a nagyon korszerű sportlétesítményekben lehetséges, ahol kiépített beléptetőrendszer, kamerarendszer, minirendőrs és vezetési pont áll a rendezvénybiztosításban közreműködők rendelkezésére.

Sárközy Tamás professzor, a sportjog atyja és legmagasabb szintű művelője számba vette egy tudományos írásában, hogy miért vált a sport 2010-ben nemzetstratégiai ágazattá. A sport belső átalakulása, illetve kiterjedése lezajlott, és ezáltal bel- és külpolitikai felértékelődése is. Valamikor a sport amatőr élsport volt, tisztán civil, az önszabályozás és az önvitarendezés világa. Az állam legfeljebb a testneveléssel foglalkozott, és nem a sporttal. Ez a helyzet az 1930-as évektől kezdődően kezdett megváltozni, az 1970-es évektől pedig radikálisan átalakult a sport, leegyszerűsítve: megszűnt az amatőr élsport, illetve a kizárólagos civil jelleg. A főbb tényezők e körben a következők:

A sport elvesztette élversenysport, elitsport jellegét, az emberek jelentős hányada mindennapi életének részévé, tömegsporttá vált. Ebben az értelemben a népegészségügy része, mozgáskultúrát jelent, az életminőség javításának, illetve az élet meghosszabbításának tényezője. Különleges szerepet tölt be a sport a fiatalság, a diákok, az egyetemi-főiskolai hallgatók életében, oktatásában, nevelésében, de az idős emberek aktivitásának megőrzésében is. Lassan szinte minden ember valamilyen mértékben érintett (SÁRKÖZY 2017: 36.).

A könyv témája szempontjából fontos szót ejteni a sport üzéséhez szükséges sportlétesítményekről: tornatermek, uszodák, sportcsarnokok, sportpályák, stadionok, „aréna”. A sport a beruházások, az építőipar-technológiai szerelés egyik célterülete, a sportlétesítmények üzemeltetése, fenntartása, biztonsági infrastruktúrája is igen széles körben munkahelyteremtő jellegű. Az élsport gigantikus sportrendezvények ihletője, kialakult a belföldi és a nemzetközi sportturizmus. A sportipar a szórakoztatóipar egyik vezető ágává vált; a sportlétesítmények multifunkcionálisak. A sportrendezvények az emberi

élvezet forrásai, a társas érintkezés aktív formái, előre kiszámíthatatlan élményt adnak, amelyet a sportfogadás még inkább felerősít. A sport a technológiai fejlesztés, az innováció terepévé is vált, és a digitalizáció is jelentősen fejlődik a sportvilágban. Éppen ezért ennek a témának külön fejezetet szenteltem.

A sport már több mint száz éve nemzetközi (nyári-téli olimpia, világbajnokságok, kontinentális bajnokságok, világkupák). A nemzetközi kontinens- és világbajnokságok özöne zúdul a lakosságra a helyszínen, illetve a televízión, az interneten keresztül. Ezek a rendezvények mozgósítják a lakosságot. A nemzetközi sportsikerek egyszerre képesek szolgálni a nemzeti büszkeséget, könyvem egésze erről is szól.

A sportágazat, a sportipar, a sport elüzletiesedése természetesen sok előnye mellett hátrányokat is hoz a társadalmi-gazdasági életben (lásd a doppingolás elterjedését, a sporthuliganizmussal járó garázda-rongáló jelenségeket, a *fair play* háttérbe szorulását az óriási anyagi jövedelmek megszerzésének büvöletében). A *fair play* fogalmával a sport etikai kódexében találkozhatunk többek között. A *fair play* többet jelent a szabályok betartásánál. Magában foglalja a barátság eszméjét, mások tiszteletben tartását, valamint a megfelelő szellemben való játékot. A *fair play* nemcsak viselkedési formát, hanem gondolkodásmódot is jelent. Magában foglalja a csalás, a szabályok kijátszása, a doppingszerek használata, a fizikai és szellemi erőszak, a kizsákmányolás, a túlzott üzleti szellem és a korrupció megakadályozását. A *fair play* pozitív fogalom. A becsületesen játszott sport mint szociális és kulturális tevékenység erősíti a társadalmat és a nemzetek közötti barátságot. A becsületesen játszott sport egyúttal olyan egyéni tevékenység, amely lehetőséget kínál az önmegismerésre, az önkifejezésre, az eredményességre stb. Az önkéntes klubok és sportvezetők széles körű hálózata útján a sport elősegíti a felelősségtudat kialakulását, emellett a sporttevékenységben való felelős részvétel kialakulását is (TAR 2011: 2.).

Egyre vitásabbá válik, hogy milyen tevékenység minősül sportnak, tudniillik ha sportnak minősül, vonatkozik rá az állami sportjogi szabályzás. Rengeteg a vitás eset. Sport a profi bokszt, de nem tekintik a gyakorlatban sportnak a pankrációt. Művészet, és nem sport a közfelfogás szerint az artistamutatvány vagy a zsonglörködés. A sporthorgászat sport, a vadászat nem minősül annak, állítólag azért, mert a vad életét veszti. Sport a díjugratás vagy a fogathajtás, de nem sport a galopp vagy az ügetőverseny. Utóbbi állítólag azért, mert a lóversenyen fogadni lehet. No de a Totón, avagy újabban a Tippmixen fogadni lehet a labdarúgás, illetve más csapatsportágak mérkőzéseinek eredményeire. Látható tehát, hogy a megítélés igen szubjektív, önkényes.

A nemzetközi, illetve hazai törvényi sportdifferenciák nem nagyon segítenek a sport konkrétabb körülhatárolásában. Aligha a jog feladata, hogy közhatalmi eszközökkel, azaz jogszabályi előírással eldöntse, mi a sport, melyek a sportágak. Ezért azután a sportjogi szabályozások saját tárgyuk tekintetében igyekeznek minél jobban keretszerűek lenni, generálklauzulával élni, kaucsukszabályokat megállapítani. Egyes országokban a sportjogi szabályozás egyszerűen nem is határozza meg, mi a sport (SÁRKÖZY 2019).

A sport rendkívül komplex jelenség, érinti a testkultúrát, az oktatáspolitikát, az egészségügyet, gazdasági és szociálpolitikai jelentősége is egyre nő. Ma már megalapozottan

beszélhetünk „sportiparról”. A sport egyre nagyobb bel- és külpolitikai jelentőségre tesz szert, az országimázs növelésének egyik fontos eszköze. Ez különösen igaz a labdarúgásra, amely a legnépszerűbb látványcsapatsportágként a sportjog világában szintén számos szemléletes példát szolgáltat (TÓTH 2015a: 4.). Ezért is kölcsönöztem a kezdetektől a labdarúgás sportágából a példáimat, a sportjognak akár magánjogi, akár közjogi, akár kifejezetten sportrendészeti vonatkozásait kutattam.

Megtaláltam az 1924-es *Pesti Napló* hasábjain, hogy a spanyolok jobban kedvelték a futballt, mint a bikaviadalt, ebből következően már abban az időben is a legnépszerűbbnek számított. „A budapesti bikaviadal-affér alkalmából aktuálisává válik nálunk is a párizsi *Matin* következő madridi tudósítása. Megállapítható, hogy újabban már egész Spanyolországban nagyon megcsappant az érdeklődés a bikaviadalo iránt. A nagy reklám ellenére is csekély közönsége van az arénának. A közönség inkább kedveli a futballversenyeket, mint a bikaviadaloikat.” (*Pesti Napló* 1924)

A sport ma a szórakoztatóipar egyik meghatározó elemének is számít, amely egyrészt egyre nagyobb részt képvisel a szabadidő „aktív”, illetve „passzív” eltöltésében, másrészt népszerűsít, felkelti az érdeklődést, alakítja, formálja a közgondolkodást, például mutat a fiatalok számára, így az utánpótlás biztosítása mellett a gyermekek fizikális és mentális állapotának erősítésében is szerepet játszik.

A sport világszerte fontos ipárnak számít, és a magyar nemzetgazdaságnak is kiemelt stratégiai szektora. Jelentősége számos területen és kapcsolódási ponton meghatározható, az üzleti szempontok tekintetében is: például az élsportban, a tömeg- és szabadidősportban, a rekreációban, a szórakoztatóiparban (sportközvetítések), az idegenforgalomban, a turizmusban (sporteseményeken való részvétel, konferenciák).

4.2. Az alkotmányos alapjogok és a sport kapcsolata

Az emberi jogok alkotmányba foglalva a jogrendszer részei, ennél fogva jogi úton kikényszeríthetőek.

Az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam elsőrendű kötelezettsége. Magyarország elismeri az ember alapvető egyéni és közösségi jogait. Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.

Tehát az állam elismeri az alapjogok létét. Biztosításuk feltételhez nem köthető. Az alapjogok generációi közül elsőként a klasszikus szabadságjogok fogalmazódtak meg az önkényes hatalomgyakorlással szemben. A második generáció a gazdasági, szociális és kulturális jogoké, a harmadik generáció a globális vagy csoportjogoké. A Nemzetközi Olimpiai Bizottság Olimpiai Chartája sporthoz való emberi jogot említ (TÓTH 2019a: 21.).

4.2.1. A sportolás mint alkotmányos alapjog kialakulása

A 19. század első felében egyre világosabban jelentkezett a közszemléletben is a rendszeres iskolai testnevelés szükségessége. Erről tanúskodik az első felelős magyar minisztérium 1848. augusztus 3-án benyújtott törvényjavaslata, amely a testnevelést az iskolák kötelező tantárgyaként veszi fel azzal, hogy az különös tekintettel legyen a hadi szolgálatra. A levert forradalmat és szabadságharcot követő kiegyezés megadta a hivatalos lehetőséget arra, hogy a testnevelés a teljes jogú tantárgyak közé kerüljön. 1868-ban elfogadták az 1868. évi XXXVIII. törvénycikket, amely az elemi és polgári iskolai oktatásban „köteles” tantárgyként emelte be a tantervekbe a testnevelést, különös tekintettel a „katonai gyakorlatokra”. Végül az 1883. évi XXX. törvénycikk a gimnáziumi oktatás keretében is kötelezővé tette a testnevelés oktatását, ezáltal teljessé téve azt az egész magyar iskolarendszerben (SÁRKÖZY 2010: 47).

A két világháború közötti időszaknak a sport szempontjából legjelentősebb jogalkotási terméke a testnevelésről szóló 1921. évi LIII. törvénycikk, amelyet az első magyar sporttörvénynek is nevezhetünk. A törvény 1. §-a jelöli meg a testnevelés feladatát: az egyének testi épségének és egészségének megóvása, lelki és testi erejének, ellenálló képességének, ügyességének és munkabírásiának kifejlesztése által megjavítani a közegészség állapotát, gyarapítani a nemzet munkaerejét.

Az 1949. évi XX. törvénynek, a Magyar Köztársaság Alkotmányának 70/D. § (1) és (2) bekezdése kimondta, hogy a Magyar Köztársaság területén élőknek joguk van a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez. Ezt a jogot a Magyar Köztársaság a munkavédelem, az egészségügyi intézmények és az orvosi ellátás megszervezésével, a rendszeres testedzés biztosításával, valamint az épített és a természetes környezet védelmével valósítja meg. A már nem hatályos Alkotmány XII., *Alapvető jogok és kötelezettségek* című fejezetéből idézett két szakasz alapján megállapítható, hogy hazánkban a sportolás alkotmányos jog és az ember elidegeníthetetlen joga is egyben.

A Nemzeti Sportszövetség és a MOB kezdeményezésére elkészített magyar sport terve deklarálta, hogy a rendszeres sporttevékenység (mozgásban gazdag életmód) folytatása bizonyítottan hozzájárul az egészségesebb (fizikailag és mentálisan) társadalom létrejöttéhez. A testi és szellemi fogyatékosok számára segíti az egyénben rejlő tehetség feltárását, a rehabilitációt, a beilleszkedést és a szolidaritás érvényesülését. Lehetőséget ad a rekreációra, szórakoztat. Segít a szabadidő hasznos eltöltésében, így a bűnmegelőzés tekintetében is fontos szerepe lehet.

Már egy 1982-ben megrendezett OKRI-rendezvényen Görgényi Gyula pszichológus a fiatalkori bűnözés megelőzése témájában rámutatott arra, hogy a sport egyértelműen a bűnmegelőzés eszköze (POPPER et al. 1974).

A sport világának szervezettsége növeli a horizontális kapcsolatok számosságát, ezzel olyan hálózatot hoz létre a társadalomban, amely oldja az alá-fölé rendeltség folyamatos újratermelődését. A mobilitásvizsgálatok hosszasan elidőznek a sport által nyújtott lehetőségek elemzésével. A sport mind a horizontális, mind pedig a vertikális mobilitás terén tág skáláját vonultatja fel az „előmeneteli” lehetőségeknek. Ez a funkció leginkább

az élsporthoz kapcsolható. Szinte bármerre tekintünk a világban, tapasztalhatjuk, hogy világsikereket felhalmozó élsportolók a hátrányosabb helyzetű, esetenként a halmozottan hátrányos helyzetű társadalmi rétegek soraiból kerülnek ki. Magyarországon ennek az útnak az elején vagyunk még. Nálunk a társadalmi rétegek közötti távolságok általában nagyobbak, mint a világ „fejlettebb” társadalmában, és a halmozottan hátrányos helyzetű csoportok abszolút lemaradása is kimutatható (életkörülmények, képzettség, forrásszerzési lehetőségek) nemzetközi összehasonlításban.

A sportról szóló 1996. évi LXIV. törvény egyértelműen utalt a sport Alkotmánnyal, Európai Sport Chartával és a nemzetközi szerződésekkel való összhangjára. Klasszikus első generációs jogokról a sport kapcsán nem beszélhetünk, hiszen az idesorolható politikai szabadságjogok nem kötődnek speciálisan a sportoló emberhez.

A sporttörvény preambuluma a következőképpen határozta meg a sportot: Magyarország állampolgárait megilleti a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való alkotmányos jog. A testkultúra az egyetemes kultúra része, az egészségvédelem (a megelőzés és a rekreáció, amely fontos társadalmi érdek) fontos eszköze, a szabadidő eltöltésének társadalmilag hasznos módja. A testnevelés és a sport jelentős szerepet tölt be az ifjúság erkölcsi-fizikai nevelésében, a személyiség formálásában.

A sporttörvény indoklásában olvashatók még a következő gondolatok:

A sport a modern polgári társadalmakban egyre inkább az emberek mindennapi életének részévé, tömegessé válik mint a testkultúra, az egészséges életmód része, a szabadidő eltöltésének hasznos módja, a prevenció és a rekreáció eszköze. A sportolás ebben az értelemben az Európai Unió tagállamaiban egyre inkább úgynevezett második generációs állampolgári joggá válik. A szolgáltató állam kötelezettsége, hogy az ország gazdasági-társadalmi teherbíró képességéhez igazodva – egyre bővülő mértékben – segítse elő, illetve tegye lehetővé a lakosság egészének a sportolás lehetőségét („a sport mindenkié”). Az állam segítő-ösztönző feladata, hogy az élsporton, a versenysporton túlmenően helyezze előtérbe, és fokozottabb mértékben támogassa a szabadidő-, illetve a tömegsportot, a fogyatékos emberek sportját (amely utóbbi az esélyegyenlőség biztosításának is fontos eszköze), valamint a diáksportot, amely jelentős szerepet tölt be az ifjúság erkölcsi, fizikai nevelésében, a személyiség formálásában.

A kommentárban is részletesen szerepel, hogy Magyarországon hagyomány a sport törvényi szabályozása. Az általános nemzetközi trendnek megfelelően először a testnevelésről alkotott törvényt a magyar Országgyűlés az 1921. évi LIII. törvénnyel. A rendszerváltozás után alkotott 1996. évi LXIV. törvény lényegében sportigazgatási és sportfinanszírozási törvény volt, több jelentős eredménnyel, így például bevezette a sportösztöndíjrendszert. Az 1998 áprilisában hozott 1998. évi XXXI. törvény először szabályozta Magyarországon a hivatásos sportot. Ezt követte a 2000. évi CXLV. törvény, amely nemzetközi szinten is úttörő jelleggel a közjogi (közigazgatási jogi) szabályozás mellett a sport civiljogi (kereskedelmi jogi) vonatkozásait is komplex jogágazati jellegű egységes szabályozásban részesítette (2004. évi I. törvény indoklás).

A sporttörvény legutóbbi módosítása során a következőket deklarálta az Országgyűlés: a nemzet közössége a test művelését, a sportot a nemzet alapértékének, kívánatos célnak

tekinti. A nemzet értékei között tartja számon a sport által elért eredményeket, és elismeri a sport egyént és közösséget erősítő értékeit. A sport legelőbb is a lelki egészség alapja, amely hozzátartozik az egészséges nemzet, az egészségét megőrizni akaró polgár értékrendjéhez. A sport a közjó része. Erősíti a közösség tagjainak egymáshoz tartozását, miként az egyén testi és lelki egészségét. Magyarország Országgyűlése kinyilvánítja, hogy minden embernek alapvető joga van a sporthoz, és e jogát az állam biztosítja, függetlenül attól, hogy versenysportról, a szabadidő eltöltéséről, diák-, főiskolai-egyetemi sportról, a fogyatékkal élők sportjáról vagy az egészség megőrzéséről van szó.

Fontos megemlíteni, hogy a 2011. évi CLXXII. törvény 1. §-a csupán egyetemi sportról tett említést, a 2016. évi CXIX. törvény már egyetemi-főiskolai sportról rendelkezik.

Az élethez és az emberi méltósághoz való jog minden más alapjogot megelőz, amely a következőképpen kapcsolódik a sporthoz: a szabály a sportolók emberi méltóságát, fizikai integritását és életét is védi; teljes szellemi érettség birtokában, a sportoló alapos tájékoztatására épülő beleegyezése nélkül tilos erőnlétet, edzést illetően kísérletezni, új és tudományosan nem bizonyított módszereket alkalmazni vele kapcsolatosan; szintén tilos például az edzésen a lelki vagy fizikai bántalmazás, a versenyzők megszegényítése, emberi méltóságuk megsértése.

A jó hírnévhez és az azzal szorosan összekapcsolódó magántitokhoz és a személyes adatokhoz való jog a sportvezetőkre, a menedzserekre és a sportolókra is vonatkozik, például ha a versenybíróról vagy éppen a másik csapattagról nyilatkoznak, magánéletükről vagy viselkedésükről híresztelnek. A szabadsághoz való jog értelmében a testnevelési, edzési eszközök nem mehetnek el odáig, hogy az a sportolóval szembeni kényszerítésnek, szabadsága önkényes korlátozásának minősüljön.

A sportoláshoz való jog állampolgári jogi jellege egyúttal állami feladatokat is feltételez. Azt is jelenti tehát, hogy az állami szervek és az önkormányzatok számára feladatokat kell teremteni, meghatározni, hogy melyik a számukra kötelező, és melyik a fakultatív sportfeladat, mit kell tenniük azért, hogy a sportolásban való emberi, állampolgári jog effektíven érvényesüljön. Az államnak biztosítania kell ezt a harmadik generációs emberi jogot, mégpedig attól is függően, hogy egy-egy sportoló sportoláshoz való jogát vagy adott esetben nagyobb közösség sportoláshoz fűződő érdekeit érinti (TÓTH 2015a: 43.).

A hatályos sporttörvény célja az állami szervezetrendszer részére megállapított feladatok világos elkülönítésével és szabályozásával az, hogy a sportágazat szervezeti felépítésében és szabályozásában a korábbi, sokszor követhetetlen feladatmegosztást áttekinthető rendszer váltsa fel. A rendszeres testedzés, vagyis a sporttevékenység támogatása tehát a fentiekből következően egyrészt jogalkotási kötelezettséget jelent (ennek eredménye a sporttörvény és végrehajtási rendeletei), másrészt igazgatási-szervezési tevékenységet kíván meg az államtól. A sporttevékenység elősegítése és biztosítása tehát – többek között – állami feladat, így egyben közfeladat is, ebből következően államháztartási alrendszerekből – elsősorban központi költségvetésből történő – finanszírozást is feltételez. A sporttörvény az elmondottak alapján egységes szabályozást valósított meg, amivel átlátható és világos feladatokat határoz meg az állami intézmények részére is a következők szerint (FAZEKAS 2009: 27.).

A 2012. január 1-jétől hatályos Alaptörvény XX. cikke már nevesíti a sport és a test-edzés támogatását: mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez. Magyarország ezt genetikailag módosított élőlényektől mentes mezőgazdasággal, az egészséges élelmiszerekhez és az ivóvízhez való hozzáférés biztosításával, a munkavédelem és az egészségügyi ellátás megszervezésével, a sportolás és a rendszeres testedzés támogatásával, valamint a környezet védelmének biztosításával segíti elő.

A testi-lelki egészség sportolás nélkül aligha valósítható meg. A lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jog kimondásával az Alaptörvény a testmozgást az egészség megőrzése, helyreállítása, valamint az életminőség szempontjából átfogóan közelíti meg, kimondva, hogy az államnak vállalt feladata a szükséges feltételeket ehhez megteremteni, azaz biztosítani a rendszeres testedzést.

Több alkotmánybíróági határozat rámutatott arra, hogy a sportjog sem maradhat alkotmányossági kontroll nélkül.

Összegzésként megállapítható, hogy az Alaptörvény 2012. január 1-jétől már nemcsak közvetetten és részlegesen foglalkozik a sporttal, mint a régi Alkotmány, hanem konkrétan nevesíti azt.

4.2.2. Az alapjogok és a sportjog kapcsolata Európában

A sportolás sajátos, úgynevezett második generációs állampolgári alapjoggá vált, amelyet deklarált többek között a svájci, a görög és a portugál alkotmány (SÁRKÖZY 2000b).

A század második felében eljutott az ország a nyugat-európai jóléti államhoz, amely polgárai testi egészségével is foglalkozik. A politikai és gazdasági emberi-állampolgári alapjogok mellett ekkor jelentek meg az úgynevezett harmadik generációs alkotmányos alapjogok, mint például a megfelelő környezet biztosításához, a kultúrához, avagy az információkhoz való hozzáférés joga, az egészséges élethez való jog (TÓTH 2015a: 25.).

Az Olimpiai Charta 4. alapelve mint a nemzetközi sport legjelentősebb alapokmánya egyértelműen deklarálja: „*The practice of sport is a human right*”, azaz „A sport gyakorlása alapvető emberi jog”. Ezzel összhangban a görög alkotmány, a portugál alkotmány, a svájci alkotmány közvetlenül biztosítja az ország állampolgárai számára a testi neveléshez és a sporthoz való jogot, amely kiemelkedő jelentőséggel bír, és példaértékűnek is mondható. Amennyiben alkotmányi szinten deklarált a sporthoz való jog, úgy az állam felelőssége a sport iránt, szerepvállalási és támogatási kötelezettsége a testnevelésben és a sportban számonkérhető. Az Európai Unió alkotmánytervezete is közvetlenül rendelkezett a sportról, ezzel kinyilvánítva a sport fontosságát és elismerve annak jelentőségét az európai társadalmakban.

Azt is mondhatjuk, hogy Európa jelenti a nemzetközi sport központját a versenysportok tekintetében. A nyári sportágak tekintetében több mint 50%-át, míg a téli sportágak esetében közel 80%-át az érmeknek és az eredményeknek az európai országok adják. Megállapíthatjuk, hogy egyik kontinensen sem bír a sport ilyen jelentékeny részvétellel, mint Európában. Közvélemény-kutatások alapján megállapították, hogy Európában

a tagországok állampolgárainak közel 70%-a napi szinten áll kapcsolatban a sporttal akár közvetve, akár közvetlenül. Nincs család Európában, ahol legalább egy családtag ne lenne érintett a sportban, annak valamilyen megjelenési formájában. A sportnak hatalmas ereje van a kultúrák, nemzetek, népcsoportok egymáshoz való közeledésében, integrálásában, amelyet bizonyít a békés, nemzetközi politikát meghazudtolni képes világversenyek lebonyolítása. Ezt tükrözi, hogy mind az ENSZ, mind az Európai Unió a 2005., illetve a 2004. évet a sportnak és ezáltal a nevelésnek szentelte. A sport elősegíti a társadalmak fejlődését, előrehaladását.

Az Európa Tanács által kiadott Európai Sport Charta és a sport etikai kódexe az alábbiak szerint definiálja a sportot: sport minden olyan fizikai tevékenység, amelynek célja eseti vagy szervezett formában a fizikai és szellemi erőnlét biztosítása vagy fejlesztése, társadalmi kapcsolatok teremtése vagy különböző szintű versenyeken eredmények elérése. A Charta meghatározta a sporttal kapcsolatos európai elveket. Ezek közül kiemelte a polgárok közötti diszkrimináció tilalmát és a sport erkölcsi és etikai alapjait, a sportolók emberi méltóságának, biztonságának megóvása érdekében. Ezek a nemzetközi normák álláspontom szerint azt támasztják alá, hogy a jövő, önálló jogágként működő sportjog alapelvei mindenestre jól körvonalazhatók, s más jogágétól a specialitás szintjén elkülöníthetők lennének. A diszkrimináció tilalmának, amely a sportban is érvényesül, egy másik megközelítése, érdekes esete lehet Oscar Pistorius ügye.

Fontos tisztázni azt, hogy a sporttörvény a fogyatékkal élők sportját nem definiálja, a „fogyatékos személyről” és a fogyatékosok sportszövetségeiről rendelkezik a törvény, és nem a fogyatékos sportolókról (TÓTH 2015b: 362.). Mind a szabadidősport-szövetségek, mind a fogyatékosok sportszövetségei kiírnak, illetve szerveznek versenyeket, ezért a szabadidős, illetve fogyatékkal élő sportolók is lehetnek versenyzők. Többségük azonban nem versenyszerűen végez sporttevékenységet. A szabadidősport versenyzői csak amatőrök lehetnek. A fogyatékos sportolók többsége szabadidős sportoló, de versenyzőinek csekély része már nem amatőr, hanem hivatásos sportolónak minősül. Mára a paralimpikonok közül sokan komoly reklámszerződéseket is kötnek: Oscar Pistorius rövidtávfutó először fejezett be olimpiai versenyt, méghozzá múltabakkal, úgynevezett karbonszálas eszközzel. Más kérdés, hogy amikor büntetőeljárás indult ellene, számtalan szponzor megszüntette vele a szerződését, hiszen nem a megbízó értékrendjének megfelelő életvitelt folytatott. Egy kutatócsoport szerint előnyt jelentett számára a művégtag az ép lábú versenyzőkkel szemben, mindez persze messze mutató kérdéseket vet fel. „Pistorius először 2007-ben futott együtt nemzetközi versenyen nem fogyatékkal élőkkel. A római Golden Gala B futamában lett második 400 méteres síkfutásban 46,9 másodperces eredménnyel. Ezt követően a Nemzetközi Atlétikai Szövetség (IAAF) előzetes hatástanulmányok nélkül eltiltotta az ép végtagokkal rendelkező atléták versenyein való indulástól, mondván nem megengedett bármilyen technikai eszköz, rugók, kerekek vagy más elemek, amelyeket a többi versenyző nem használ.” (FÁBIÁN 2015)

Később egy másik kutatócsoport is megvizsgálta Pistorius mozgását, amely szerint Pistorius „fiziológiailag ugyanolyan, viszont mechanikailag különböző a többi futótól. Az oxigénfelvétele megegyezik, mozgáskoordinációja viszont eltér a többiekétől” – írták,

viszont hozzátették, hogy mozgás szempontjából szinte nincs két ugyanolyan ember, mert mindenki az adottságaihoz képest alakítja ki mozgását úgy, hogy az a leggazdaságosabb legyen.

A kutatócsapat tanulmányai perdöntőnek bizonyultak, mivel Pistorius ezekre hivatkozva fellebbezett a svájci sportbírószágon, ahol végül eredményei alapján helyt adtak kérésének, és azonnali hatállyal felfüggesztették az IAAF korábbi döntését.

A bíróság érvelése szerint a korábbi tesztek nem voltak elég átfogóak, mert csak azt vizsgálták, amikor a sportoló már eléri az utazósebességét a versenyen. Pedig további fontos szempont a rajtolás, a gyorsulás, a kanyarodás, amelyek figyelembevétele mellett Pistoriusnak nem származik előnye művégtagjaiból.

A tanulmányok szerzői között sincs azonban teljes egyetértés.

Jim Martin, a Utah-i Egyetem kutatója szerint a lábak fáradása lassítja az atlétákat, viszont Pistorius lábai csak térdtől felfelé, tehát csak félig olyanok, mint a többi versenyzőé. Martin úgy gondolja, hogy ha a 400 méteres síkfutás mondjuk 600 méterig tartana, akkor simán Pistorius lenne a világcúcstartó. Alena Grabowski vezetésével az MIT-n folytatott másfél éves kutatás ugyanakkor azzal az eredménnyel zárult, hogy semmilyen előnyt nem jelent az a típusú lábprotézis, amelyet Pistorius is használ. Jesus Dapena, az Indianai Egyetem oktatója viszont új szintre helyezte a vitát azzal a kijelentésével, miszerint „valójában nem ismerjük pontosan a futás mechanikáját”, így az egészséges és protézises atléták összehasonlítása eleve nem zárulhat objektív és *fair* eredménnyel.

„Michael Johnson, a 400 méteres síkfutás világcúcstartója szerint Pistoriusnak nem kellene rajthoz állnia az ép testtel rendelkezők versenyén. Johnson szerint egyrészt azért, mert még mindig nem tisztázott, hogy a műláb mennyire előnyös, másrészt szerinte beláthatatlan következményei lennének annak, ha a dél-afrikai például megdöntené a világrekordot, vagy akár másodpercekkel túlszárnyalná azt. Johnson szerint olyan helyzetben, ahol a protézis előnyt jelentene egy sportolónak, nem elképzelhetetlen, hogy az egyébként egészséges versenyzők is művégtagokat szeretnének.” (FÁBIÁN 2015)

Pistorius esete kapcsán találkoztam a sportjog nagyon fontos, jelen esetben sportolói oldalon felmerülő alkotmányjogi problémájával, amely azt a kérdést feszegeti, hogy hátrányos megkülönböztetésnek minősülhet-e az ilyen eltiltás? Kit kell védeni hasonló esetben? A gyengébb felet, vagy egészséges társait, akik egy idő után alulmaradnak? Ha ő lényegesen jobb és eredményesebb, mint fogyatékkal élő társai, akkor mégis őket? Messzire mutató problémák ezek.

Az eset nem kizárólag a labdarúgáshoz kötődik, de kihatása akár ott is megjelenhet. A futball világában ugyanis fontos segédeszközt ismerhetünk fel a múltból: Edgar Davids használt évekig szemüveget játék közben is, kérdés, hogy mi történik majd, ha kiegészítik egyszer az okosszemüvegek adta lehetőségekkel. Versenylőnynek minősülhet-e? Érdekes kérdések ezek.

4.3. Sportjogi alapvetés

Az Országgyűlés a sporttörvény elfogadásával az egyetemes kultúra részeként ismerte el a sportot, deklarálta kiemelkedő jelentőségét az egészségmegőrzésben, a személyiség formálásában és a közösségi magatartás kialakítása területén, valamint különleges szerepét az ifjúság fizikai és erkölcsi nevelésében (NEMES 1998a: 10.).

A kormányzat a sportot nemzetstratégiai ágazattá nyilvánította, a Nemzeti Sportstratégia alapján. Azokat a jogterületek, amelyek homogén társadalmi viszonyokat azonos módszerekkel szabályoznak, jogágaknak nevezzük. A sporttal kapcsolatban nem beszélhetünk ilyen egységességről, sem a szabályozott terület, sem a szabályozás mikéntjének szempontjából. A sportjog ugyan viszonylag önálló szakterületként is értékelhető, de az általa szabályozott – más és más társadalmi területhez tartozó – viszonyokban a többi klasszikus jogág elemeit alkalmazza.

A fentiekből következően a sporttal kapcsolatos jogszabályok nem (csak) konkrét jogszabályban találhatók. Tulajdonképpen a sportjog jogszabályainak tekinthetjük mindazokat a rendelkezéseket, amelyek a sportra vonatkozó rendelkezéseket is tartalmazznak.

A sportjog önálló jogággá válásának nemzetközi feltételei teljes mértékben kialakultak. A sportügyek az Európa Tanácsban fontosságuknak megfelelő hangsúlyt kaptak. Az Európai Kulturális Egyezmény fogalmazta meg az oktatás, a kulturális örökség, az ifjúsági és sportügyek számára a közös cselekvés kereteit, amely biztosítja az együttműködést a tagállamok és más országok között. Brüsszelben létrehozták az Európai Sportinformációs Központot is, ahol megtalálhatjuk az európai sportpolitikára, szabályozásra, fejlesztési programokra és kutatásra vonatkozó adatokat. A „Sportoljon Mindenki” Charta (1975) volt az első olyan dokumentum, amely felhívta a figyelmet a rendszeres sportolás előnyeire, életminőséget javító jellegére, a beteg, fogyatékos személyek számára is elősegítve jobb társadalmi beilleszkedésüket és rehabilitációjukat. „Mindenkinek jogot kell biztosítani a sportban való részvételre.” Ez a Chartában megfogalmazott követelmények közül az első.

A sportjog tényleges létezését dokumentálják a sportra vonatkozó jogszabályok. A sport viszonyait szabályozó törvények, kormányrendeletek és miniszteri rendeletek számának és ezek tartalmának ismeretében a sportjog mint tételes jogi terület létjogosultságát vitatni értelmetlen lenne. A sportjog léte 1996 óta tény. A törvényi szabályozás megtörténtével új alapokra helyeződött a sport jogi háttere. Fontos cél volt annak elérése, hogy a jogtudomány ne az úgynevezett inadekvát törvények között kezelje a sporttörvényt, mint amilyen például az ifjúsági törvény (PRINCZINGER 2009: 522.).

A sportjogban hagyományosan megkülönböztetjük egyrészt a köztevékenységet szabályozó úgynevezett közjogot, amelyre az jellemző, hogy az egyik fél maga az állam, és a résztvevők között alá- és fölérendeltségi viszony van, másrészt van a területnek civiljogi vetülete is, amelyben az autonóm struktúrában lévő jogalanyok egymással egyenlők, egyenjogúak és mellérendeltek.

A „sportjogot” ellenzők szívesebben említik a „sportolás joga” kifejezést. Az nem vitás, hogy a jog mindig emberi magatartásokat szabályoz, de ennek nem mond ellent a „sportjog” kifejezés.

4.4. A nemzetközi sportjog első lépései Európában

Az Európa Tanács által kiadott, már sokat hivatkozott Európai Sport Charta és a sport etikai kódexe az alábbiak szerint definiálja a sportot: sport minden olyan fizikai tevékenység, amelynek célja esetenként vagy szervezett formában a fizikai és szellemi erőnlét kifejezése vagy fejlesztése, társadalmi kapcsolatok teremtése vagy különböző szintű versenyeken eredmények elérése.

A tömegek szabadidős tevékenységként, a hivatásos sportolók pedig foglalkozásként üzik, megélhetés céljából. A sport állandóan jelen van az Európai Unió országainak társadalmában. A társadalom és a kultúra szerves részeként a sport képes integrálni az embereket. Ez lehetővé tette az európai országok közti együttműködést a sportban már hosszú idővel az EU bővítésével kapcsolatos gondolatok megszületése előtt.

Sem az 1952-es párizsi szerződések, sem az 1958-as római szerződés nem rendelkezett kifejezetten a sportról. Még az 1987-ben aláírt Egységes Európai Okmány sem tartalmazott sportról szóló cikkelyt. A maastrichti szerződésből is kimaradt a sport.

Ugyanakkor egy 1976-ból származó döntés szerint az Európai Közösség céljainak megfelelően a sporttevékenységet is a közösségi jog hatálya alá kell vonni, ha az része a Közösség gazdasági életének. Ezt az irányvonalat az Európai Unió kilencvenes évekre kialakult sportpolitikája is követi, és annyit jelent, hogy az EU a sporttal csak mint gazdasági tevékenységgel foglalkozik. Tehát ha a sporttevékenység fizetség ellenében végzett munkának, szolgáltatásnak minősül, akkor az EU-jog rendelkezései alá tartozik (NÁDORI–BÁTONYI 2003: 78.).

Az Európa Tanács az elmúlt harminc évben számos dokumentumot bocsátott ki, amelyek a szervezet európai sportpolitikáját alkotják. Ezek közé tartozik a „Sportoljon Mindenki” Charta (Sport for All Charter), az Európai Sport Charta (European Sport Charter) és az etikai kódex (Code of Ethics), két doppingellenes egyezmény (Anti-Doping Convention), valamint a nézőtéri erőszak elleni európai egyezmény (Convention against Spectators’ Violence). Emellett a Tanács rendszeresen megszervezi az európai sportminiszterek értekezletét abból a célból, hogy naprakész információkkal rendelkezzen, és a sportbeli problémákkal már megjelenésükkor felvegye a küzdelmet, így ajánlásokat fogalmazhasson meg a tagországok számára. Az Európa Tanács döntéseinek elfogadása és ratifikálása a tagországok hajlandóságán múlik.

Az EU elismeri a sport társadalmi fontosságát. Elismeri azt, hogy a sport a 20. század egyik meghatározó szociális jelensége lett. Tény, hogy a sport az európai civil társadalom legjobban szervezett társadalmi intézménye, és a jelenleg Európában működő 600 ezer sportklub bizonyítja, kellően alátámasztja a sport társadalmi jelentőségét. Ez a fejlődés nyomon követhető a sportoló egyének számában, a közérdeklődés sport

felé fordulásában, a politikában elfoglalt helyzetében, de követhető a gazdasági mutatók révén is. A sportnak a szabadidő eltöltésében mutatkozó részesedése révén ma már gazdasági és szociális tényezőként tartható számon. Az EU tagállamai a világ sporthatalmai közé tartoznak, a közösség növekvő számú sporteseménynek ad otthont. A sport ma egyedülálló, sajátos társadalmi jelenség.

A szerződés 165. cikke történelmi jelentőségű a sport számára, mert az unió történetében először szerepel az alapszerződésben közvetlen utalás a sportra. A sport nem vált a közösségi jog részévé, vagyis az EU semmit sem szabályoz kötelezően. A szabályozás továbbra is a tagállamok feladata, az EU csak támogató, összehangoló, kiegészítő szerepet fog játszani, vagyis a tagállamok közös tevékenységét, kutatásait támogatja, jogalkotási mintát ad.

A Bizottság 2005-ben *Az EU és a sport: az elvárások összeegyeztetése* címmel konzultációt kezdeményezett a sportmozgalommal és a tagállamokkal. E konzultációs keretben egyes kormányzati és nem kormányzati érdekelt felek arra kérték fel a Bizottságot, hogy támogassa az európai sport népszerűsítését, és vegye figyelembe annak különleges jellegzetességeit a politikaformálás során, valamint hogy biztosítson nagyobb jogi átláthatóságot. Ezen okokból a Bizottság stratégiai dokumentumot bocsátott ki a sportról, az e téren alkalmazandó politikai irányok meghatározása céljából.

4.5. Az Európai Unió megalakulásának hatása a sportra

Az Európai Unió megalakításával új fejezet kezdődött a sport vonatkozásában. Ettől kezdve a sportra mint egységes egésze tekintettek, amely egységesített politikát, európai szinten közös politikai fejlődést és a jövőben teljes terjedelmében átfogóbb szabályozást igényel.

Az Európai Unió történetében először az 1999. május 1-jén hatályba lépett amszterdami szerződés függelékében, a zárónyilatkozatok között szerepelt egy, a sportról szóló állásfoglalás. Ebben az Európai Unió és a tagállamok nem kötelező erővel kimondták, hogy „a konferencia aláhúzza a sport társadalmi jelentőségét, különösen az emberek között az identitás és a szövetség kialakításában és elősegítésében játszott szerepét. Ennélfogva a konferencia felhívja az Európai Unió intézményeit, hogy konzultáljanak a sportegyesületekkel, amennyiben a sportot érintő fontos kérdések kerülnek napirendre.” Ebben a tekintetben különösen érdemes figyelembe venni az amatőr sport sajátosságait (FAZEKAS 2000: 345.).

Az Európai Bizottság égisze alatt született Helsinki-jelentés utalt a Bosman-ítéletre. Ezzel kapcsolatosan kimondta, hogy az ítéletben azt a cél ismerték el, hogy meg kell találni az egyensúlyt a sportklubok esélyegyenlőségének biztosításában.

Ezenkívül felhívta a tagállamok hatóságait és a sportszervezeteket, hogy ők is igazítsák úgy jogi szabályaikat, hogy azokon keresztül biztosítható legyen a sport szociális funkciója.

Összegzőképpen kimondta a Helsinki-jelentés, hogy arra a kérdésre, miszerint a Bizottság tudja-e garantálni, hogy a sport területén a jelenlegi fejlődés következtében a sport szerkezete és szociális funkciója nem kerül veszélybe, a válasz egyértelmű nem.

A jelentés meghatározza a legfontosabb elveket, amelyeknek érvényesülniük kell:

- az Európai Unió elismeri a sportnak az európai társadalomban betöltött fontos szerepét;
- védeni kell a sport integritását és autonómiáját;
- a dopping és a sport egymással összeegyeztethetetlen.

„Miután az EU-Bizottság elismerte a sportnak, mint gazdasági tényezőnek és kommunikációs eszköznek a különleges értékét, megjelent a Bizottságnak »Az Európai Unió és a sport« címmel a Tanács részére 1991-ben készített közleménye, mint az első olyan dokumentum, amely általában és kizárólag csakis a sporttal foglalkozott.” Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni a Helsinki-jelentésnek azokat a részeit, ahol a Bizottság – és tekintettel a jóváhagyására, a Tanács – egyértelműen hangot ad azon véleményének, hogy a sport területén mindenképpen közös cselekvésre van szükség, és mindenekelőtt a szubszidiaritás alapelvét kell szem előtt tartani (NAGY 2004: 13.).

Az Európai Bizottság a konferenciára az amszterdami szerződéshez fűzött 29. számú nyilatkozatban foglaltakra tekintettel összehívta az európai sportélet főbb résztvevőit, a célból, hogy megvitassák azokat a legfontosabb problémákat, amelyeket a sportnak az elkövetkező években le kell küzdenie. A konferencia eredményeként elkészült dokumentumba foglalták az alábbi főbb pontokat:

- az európai sportmodell;
- a televíziózás és a sport kapcsolata;
- a dopping elleni harc.

Lényeges kiemelni még Viviane Reding, az akkoriban a kultúráért felelős EU bizottsági tag konferenciát megnyitó beszédét, amelyben ő is egyértelműen hangot ad annak a törekvésnek, hogy a sport témakörében párbeszédet kell létrehozni az érintettek és az EU-in intézmények között. „Azt hisszük, hogy a Bizottság jelentése az európai sport számára kivételes fontosságú lesz, hozzájárul az Európai Unió és a sport kapcsolatának megerősítéséhez. Elérkezett az idő arra, hogy új viszonyról tegyünk említést. Ezt a viszonyt a párbeszéd, az európai sportot érintő problémák és kihívások megoldásának a keresése jellemzi.” (NAGY 2004: 14.)

Az Alkotmány a részletes szabályok között kimondja, hogy az unió hozzájárul a sport európai vonatkozásainak előmozdításához.

4.6. A sportjog a jogágak rendszerében

A 20. századi jogfejlődésben egyre nagyobb szerepet kapnak az úgynevezett szakjogok, mint a technikai fejlődés és a társadalmi viszonyok bonyolulttá válásának sajátos jogi

megjelenítői. Megmaradt a két alapvető jogágazat, a közjog és a magánjog, de egyfelől mindkettő belülről differenciálódik, belső jogágaik viszonylagosan önállósodnak, másfelől mivel a közjog és a magánjog határai elmosódnak, kölcsönösen feloldódnak, kialakultak az úgynevezett vegyes szakjogok, amelyekben közjogi és magánjogi elemek keverednek. Ez utóbbiakat nevezzük az alapjogágazatokon „keresztülfekvő” komplex jogágaknak (SÁRKÖZY 2000a: 32.).

A sportjog speciális „keresztülfekvő jogág”. Másodlagos, tehát nem olyan alapvető jogágazat, mint a civiljog vagy a közjog. A konklúzió tehát az, hogy a sportjog köztes karakterű, azaz részben civiljogi, részben közjogi alapállású.

„Önmagában ez még nem jelenti a működőképeség fogyatékosságait, csupán a diszciplináris rendezés nehézségét mutatja. Azokban az országokban, ahol előrehaladott kutatás folyik a sportjog önállóvá válása kérdésében rendszerint magas szintű jogforrásokra, az Alkotmányra, kerettörvényekre alapozzák kutatásaikat a szerzők.” A kodifikációs munkálatokban is részt vevő hazai jogászok egy része szerint azonban sem a szabályozás tárgya, sem tartalma, sem módszere nem rendelkezik olyan különleges és csak a sportjogra jellemző ismérvekkel, amelyek által *sui generis* jogágként kezelhetnénk a sportjogot (NEMES 1998a: 670.).

A tágan értelmezett sportjog (állami és sportszövetségi együttesen) szabályozási módszere rendkívül változatos képet mutat, ahogyan már említettem, mindamелlett, hogy megtalálhatóak benne közjogi és magánjogi elemek egyaránt, számos speciális, csak rá jellemző jegyet is felmutat. Közjogi jellegűek az alkotmányjogi szabályok (maga a sport lényegéhez tartozó önszerveződés, egyesülési joggal kapcsolatos szabályozás is idetartozik), az állami sportigazgatás szervezetrendszerét, a sportfinanszírozást, a sporttevékenységhez fűződő adókedvezmények rendszerét szabályozó jogalkotás, a büntető és szabálysértési tényállások (dopping, sporthuliganizmus, eredmények manipulálása). Magánjogi, polgári jogi eszközök dominálnak az amatőr sportolói jogviszonyokban, a kereskedelmi, reklám- és arculatátviteli szerződésekben, a versenyjogi és kártérítési/felelősségi szabályokban. A hivatásos sporttevékenység ma már csak a munkajog által szabályozott módon folyhat. A sportbeli normák között egyaránt jelen vannak kógens és diszpozitív jellegűek, és nagyon gyakori a keretjellegű szabályozás (úgy az állami, mint a szövetségi jogalkotás szívesen él ezzel az eszközzel, teret adva a „jogalkalmazóknak” a szabályok kitöltésére) (MIHÁLYI 2012: 64.).

Jellemző továbbá a sport szabályaira a kiegészítő jelleg: a szabályozás mennyiségét és genetikáját tekintve a jog csak kiegészíti a sport önszabályozó szerveinek normaalkotását, valamint a sporttal kapcsolatos jogszabályokban testet öltő rendelkezések kiegészítik, speciális elemekkel színesítik a klasszikus jogágak előírásait (TÓTH 2019b: 162.).

Különleges elemek például a hivatásos sportoló munkaszerződésére vonatkozó különbségek a rendes munkajogtól (például határozott idő, a próbaidő kikötésének tilalma, tartalmi többlet-előírások a munkaszerződésben, rendkívüli felmondási okok stb.), az Európai Unió joggal kapcsolatos derogációs szabályok a sport speciális jellegére tekintettel (a munkajogban, a versenyjogban, a bevándorlással kapcsolatosan), a sportolók, sportszakemberek és sportszervezetek fegyelmi felelőssége. A fenti speci-

alitások jogelméleti vitához is vezettek honi sportjogászaink között: míg Nemes András a sportjog elkülönült léte, sőt önálló jogággá válása mellett érvelt, addig Kolláth György igyekezett azt cáfolni. Sárközy Tamás egyfajta szintézisként a sportjogot (hangsúlyozottan csak az állami jogalkotást tekintve annak) vegyes szakjognak titulálta, kifejezve ezzel azt, hogy több jogág elemei fellelhetők benne, de nem mutat fel olyan lényeges egyedi vonásokat, amelyek önálló jogági rangra emelnék. Klaus Vieweg ezt a jelenséget „keresztmetszet-anyagként” határozza meg, amelyről egyrészt megjegyzi, hogy a „keresztmetszet-anyagok elbűvölőek”, ugyanakkor munkája későbbi részében, már kevésbé hízelgően a sportjogot „kifejezetten komplex, toldozott-foldozott szabályhalmaz”-ként aposztrofálja.

A jogi lét fontos ismérve a normák érvényesülése, amely a sport világában egyértelműen megvalósul. Míg ugyanis egy-egy nemzetállami jogszabály csak az adott ország területén belül hatályos, addig a sport civil szabályai világméretűek, több száz millió természetes és jogi személy engedelmeskedik nekik. A legvitathatóbb kritérium a speciális jogi szankció megléte. Az állami szankció teljesen idegen attól, és csak ritkán alkalmazták. A sportolói pályafutás végessége, rövid időtartama, valamint a versenysziszemekben való részvétel anyagiakban és erkölcsi elismerésben mérhető igénye sajátos kiegészést szül, a sportolók és a sportszervezetek alávetik magukat a sportszövetségek és a sport-választottbíróságok jogvitarendezési eljárásának, és sok esetben lemondanak az állami bírósághoz fordulás jogáról, ezzel részben arról is, hogy igazságukat állami kényszerrel érvényesítsék.

A sportszövetségi normák esetében klasszikus értelemben vett jogalkotásról nem lehet szó, hiszen nem jogalkotási hatáskörrel rendelkező szervek hozzák létre őket (az, hogy a sporttörvény lehetőséget ad a szövetségeknek szabályzatok alkotására, nem minősül jogalkotásra vonatkozó felhatalmazásnak), és a szövetségek nem bocsáthatnak ki formális értelemben vett jogszabályokat (törvény, rendelet). Az Alaptörvény is egyértelműen rögzíti, hogy „[á]ltalánosan kötelező magatartási szabályt az Alaptörvényben megjelölt, jogalkotó hatáskörrel rendelkező szerv által megalkotott, a hivatalos lapban kihirdetett jogszabály állapíthat meg” (MIHÁLYI 2012: 61.).

A bírósági szervezetrendszer zárt kör, hatásköre úgyszintén meghatározott, ebbe a szervezetrendszerbe nem illeszthetők bele a sportági szakszövetségek, vagy akár a nemzetközi sportszövetségek.

Eredetileg a sport amatőr sport volt, az emberek kedvtelésből űzték, improduktív tevékenységnek vélték, bár már Rómában is voltak profi bokszolók. Az olimpia eredetileg az amatőr sport világünnepként indult, és az ötvenes és a hatvanas években Avery Brundage amerikai milliomos, NOB-elnök mai szemmel nézve filléres költségtérítésekért is megfosztott egyes sportolókat olimpiai érmeiktől.

Egyértelműen sporttá váltak a technikai sportok: autó- és motorversenyzés, vitorlázórepülés, ejtőernyőzés, motorcsónaksport stb. A technika fejlődésével a technikai sportok is bővülnek.

Az továbbá, hogy mi a sport, sokban függ adott ország földrajzi helyzetétől és történelmi tradícióitól. A kutyaszánhúzás, a jégfutás kiváló sport Kanadában, de aligha lesz az Magyarországon.

A magyar sporttörvény alapján sem lehet eldönteni, hogy az állami jogi szabályozás szempontjából mi a sporttevékenység, hogy például az utcai harcosok sportja, avagy az erős emberek az Eurosporton is közvetített vetélkedője sport-e, vagy sem. Nincs világos elhatárolás, a modern társadalom komplex. A sport egyik oldalról a testnevelésből, a testkultúrából nőtt ki, ilyen értelemben az oktatás és a kultúra része. A másik oldalról összenőtt az egészségüggyel, az egészséges életmóddal, a népjóléttel. Ebben az értelemben a sport ma már nem az élsportolók belügye, hanem a mindennapi élet része (TÓTH 2014: 65.).

Kolláth György szerint a sportolás elsősorban magánügy, civil mozgásforma, míg a sport vertikuma magánjóság, így nem lehet és nem is „adekvát” azt paternalista-dirigista, közjogi karakterű törvénnyel megrendszabályozni. Az ebbéli értékválasztásnak világosnak és következetesnek kell lennie. Mégsem az; sőt úgy tűnik, hogy az idekapcsolódó alapkérdéseket fel sem tették, így meg sem válaszolhatták. Ha máshonnan nem, hát a sporttörvény ellen benyújtott alkotmánybíróági beadványokból mindez kiolvasható lett volna (KOLLÁTH 2000: 32.).

4.7. A sportjogi szabályozás tárgya, a sportjogi normaalkotás

A sport eredetileg tisztán magántevékenység volt, tehát a civil szféra része, a nonprofit szféra részeként, az üzleti vállalkozásoktól elkülönülve fejlődött ki.

Kezdetben a nem versenyszerű sport semmilyen állami, jogi szabályozásban nem részesült, a versenysport pedig szinte kizárólag a civil önszabályozás tárgya volt. A 19. század második felében ugyanis megjelentek a sportszerveződések: eredetileg a sporttal foglalkozó egyesületek, amelyek tagjaik, a sportolni vágyó emberek, azaz természetes személyek sporttevékenységének szervezésére voltak hivatottak, ezért alapították meg őket a sportolni vágyók, akik egyben tagjaivá is váltak „sportklubjuknak” (SÁRKÖZY 2000b: 217.).

A nemzetközi sportjogi irodalom szerint a sport egyik legtipikusabb jellemzője a normaalkotás – a szűkebb és tágabb értelemben vett versenyszabályok létrehozása. A szabályok „jogszabályszerű normák”, és adott sportág résztvevői számára sokszor erősebb „törvények” az állami jognál (KUMMER 1973: 10.).

A század második felében eljutottunk a nyugat-európai jóléti államhoz, amely polgárai testi egészségével is foglalkozik. A politikai és a gazdasági emberi-állampolgári alapjogok mellé megjelentek az úgynevezett harmadik generációs alkotmányos alapjogok, mint például a megfelelő környezet biztosításához, a kultúrához, avagy az információkhoz való hozzáférés joga, az egészséges élethez való jog (persze főleg az irodalomban, kevésbé a tételes jogban).

A sport a fejlett országokban egyre inkább a megnövekedett emberi szabadidő eltöltésének eszköze, tömegjelenség lett (úgynevezett szabadidősport), ahogy az élsport egyre jobban összefonódik az üzleti élettel, és egyben részben látványsporttá, tömegszórakoztatási médiaeszközzé is válik, úgy erősödik a sport állami jogi szabályozása. Ez az állami jogi szabályozás természetesen lehetséges sok különálló jogszabállyal, avagy egy sporttörvénnyel a középpontjában. Európában mindkét megoldás ismert. Fejlett sportjog van például Németországban vagy Angliában sporttörvény nélkül, sporttörvénye van viszont Franciaországnak, Olaszországnak vagy Spanyolországnak.

Az 1996-os sporttörvény egyértelműen csak sportigazgatási és – mégpedig csökkentett mértékben, főleg a sportközalapítványok folytán – sportfinanszírozási törvény volt. A sport számos – elsősorban gazdasági jogi, kereskedelmi jogi – területét e törvény szabályozás nélkül hagyta.

A sporttörvény jelentős érdeme, hogy jogági komplexum, lényegében teljessé tette a sport jogi szabályozását, világos és egyértelmű alapra kívánja helyezni a magyar versenysportot az eddigi félprofi-félamatőr keveredés megszüntetésével, megteremtette a sport versenyrendszerének pénzügyi biztonságát (például a sportegyesületek felszámolhatósága, a sportegyesület professzionista szakosztályának elkülönítési lehetősége, a hivatásos bajnokság lebonyolítását szolgáló pénzügyi biztosítékok, a szakszövetségeknél bíróság által kirendelhető felügyelőbiztos a gazdasági csődhelyzet megelőzése érdekében stb.).

Az új törvény megteremtette a sport szükséges mértékű piacosításának jogi alapjait – szponzorálási szerződés, *merchandising* szerződés. Alapvető nemzetközi tendenciákhoz igazodott a törvény például a Sport Állandó Választottbíróóság felállításával is. Az új magyar sporttörvény egyértelműen megfelelt az Európai Unió egyébként csak csírájában létező sportjogának vagy az Európai Sport Chartának.

Az állami szerepvállalás a végleges törvényszövegben jelentősen megerősödött, sok esetben nem szabályozásról, ösztönzésről-befolyásról, hanem sajnos állami irányításról van szó. Az állam túlzott beavatkozása a túlszabályozás mértékében is jelentkezik.

A mennyiségi túlszabályozás és az áttekinthetetlen paragrafusszerkesztés különösen súlyos hiba olyan törvénynél, amely nem jól képzett gazdasági vagy jogi szakembereknek szól (például a hitelintézeti vagy az értékpapírtörvény), hanem kis sportszervezetek tízezreinek, amelyek nem tudnak ügyvédet-jogtanácsost foglalkoztatni, vezetőik – sajnos – gazdasági, jogi, igazgatási kérdésekben járatlanok. Ilyen értelemben megalapozott az a kritika, hogy a sporttörvény antidemokratikus és „értelmezési túlhatalmat” biztosított az ISM-nek, amely így elvileg nem kötelező „állásfoglalásaival” is tudott irányítani.

A 20. század utolsó harmadában a polgári társadalmakban általában véget ért a sport önszerveződésének normaalkotási-normaalkalmazási monopóliuma. A sport nemcsak a magánérdek világa többé, hanem részlegesen átkerült a közérdek szférájába, közfeladattá is vált.

Polgári társadalomban megengedhetetlen a sport burkolt államosítása. Az állam szerepe a sportban csak kiegészítő-segítő-befolyásoló lehet. A sportnak a civil szféra

részének kell maradnia, ahol első az önszerveződés és az önszabályozás, éppúgy, mint a tudományban, a művészetben vagy a kulturális élet más területein.

Főszabályként az állam ne avatkozzon bele a sportszövetségek-sportegyesületek belső egyeztetési, becsületbíráskodási tevékenységébe, de a kínzó törvénysértéseket, a sportolók alapjogainak megsértését az állam nem tűrheti el (NICKLISCH 1982: 142.).

A századfordulón a sport nemzeti, belső jogi szabályozását még feleslegesnek tartották, de az idők folyamán az európai államok felismerték a sport jogi szabályozottságának jelentőségét; azt, hogy a sport egyes területei igenis szabályozásra szorultak. Ez lehetséges törvény, úgynevezett sporttörvény köré összpontosítva (Spanyolországban, Olaszországban, Magyarországon), de például az Európában talán legfejlettebbnek mondható német vagy angol sportjog nem ismert 2002-ben sporttörvényt, ezekben az országokban különböző részlet- és önszabályozások voltak ismertek.

A mai, modern értelemben vett sport a 19. század második felében kezdett kialakulni, ekkor mutatkozott először tömeges igény arra, hogy a munkavégzésre vonatkozó szabályok megváltoztatásával keletkező szabadidőt sporttevékenységgel töltsék ki.

A modern sportban a sportversenyeken bárki egyenlő esélyekkel vehet részt, a sport irányítása fokozatosan intézményesült, szabályozottá vált. A sok résztvevő és az élesedő verseny miatt a sportolók, a szakemberek konkrét területekre, versenyszámokra szakosodnak. Észszerű szabályok bevezetése történt meg a sportszakmai és gazdasági sikeresség elérése céljából.

A jogi szabályozás olyan általános magatartási szabályokat (normákat) állapít meg a társadalmi-gazdasági viszonyokra nézve, amelyek betartását – potenciálisan, az önkéntes jogkövetés elmaradása esetén – az állam közhatalmi kényszerrel biztosítja. A sportjog szabályozási tárgya tehát a sport, ideértve a sporttevékenység folytatását, a sporttevékenységet vagy azzal kapcsolatos tevékenységet végző személyeket, tehát a sportolókat, a sportszakembereket, a sportszervezeteket, a sportszövetségeket, valamint a sportesemények lebonyolítását, a sporttal kapcsolatos szerződéseket, illetve a sporttal kapcsolatos jogviták rendezését. Az állam természetesen sporttal kapcsolatos saját tevékenységét is jogi szabályozásban részesíti, így a sportjogba tartozik az állami sportirányítás és sportfinanszírozás jogi szabályozása is (SÁRKÖZY 2019: 15.).

Mely területek lehetnek a „sportjogi” szabályozás tárgyai?

Elsősorban említendő a sport szervezeti felépítése, amely mindenütt tárgya a jogi szabályozásnak. Készült egy összehasonlító tanulmány 30 ország sportügyi szabályozásáról. Az elemzés alapján a kutatók megállapították, hogy a vizsgált országok sportjának belső felépítése nagyon hasonlít egymásra (JAKAB 2002: 10.).

A sport állami támogatása szintén lényeges eleme a törvényi szabályozásnak.

A sportjognak a sporttal összefüggően alkotmányjogi, közigazgatási jogi, büntetőjogi, munkajogi, Európa-jogi, polgári jogi vonatkozásai is vannak, lényegében mindazon jogszabályok összességét, amelyek a sporthoz kapcsolódnak, áttekintem a könyvben is.

4.8. A sportközigazgatási jog történeti fejlődése

A korai civilizációk „sporttevékenysége” kimerült a túlélési ösztönben, a fizikai aktivitás a természet kihívásaira és az ellenséges törzsek elleni védekezésre való felkészülést szolgálta. A legrátermettebbek ugyanakkor a közösség vezetőivé is váltak. Az ókori rabszolgatartó társadalmakban ugyanakkor már megjelent a sport szórakoztató funkciója is, ám még messze nem a mai értelemben. A gladiátorok cirkuszi bemutatója számukra ugyancsak a túlélésért folytatott küzdelmet jelentette, az ókori olimpiai játékok sportvetélkedői vagy a római fogathajtó versenyek csak a szabad, teljes jogú polgárok hírnévért, dicsőségért, társadalmi megbecsülésért folyó „csatározásai” voltak. A középkor évei alatt továbbra is a harcészültség fenntartásában, illetve a presztízsért folyó lovagi tornákban merült ki a „sportolói” aktivitás. A középkor egyházas gondolkozása egyébként is csak a szellemi, intellektuális nevelést tartotta célszerűnek, a testmozgást ártalmas, káros cselekedetnek tekintette, és kifejezetten száműzte az oktatásból és a mindennapi életből. A reneszánsznak s még inkább a felvilágosodásnak kellett elkövetkeznie, hogy a sport ismét visszaszivároghasson a megtűrt tevékenységek körébe. A 19. század első felében egyre világosabban jelentkezett a közszemléletben az iskolai testnevelés szükségessége. Erről tanúskodik az első felelős magyar minisztérium 1848. augusztus 3-án benyújtott törvényjavaslata, amely a testnevelést az iskolák kötelező tantárgyaként vette fel azzal, hogy az különös tekintettel legyen a hadi szolgálatra. E javaslatból nem lett ugyan törvény, s a szabadságharc leverése után a Bécsben székelő Közoktatásügyi Minisztérium nem folytatta nemzeti kormányunk törekvéseit, mégsem maradt hatás nélkül. Ennek és nem utolsósorban német hatásnak köszönhető, hogy 1849-ben a testgyakorlás mint rendkívüli tantárgy helyet kapott a középiskolákban. A leverett 1848-as forradalmat és szabadságharcot követő kiegyezés megadta a hivatalos lehetőséget arra, hogy a testnevelés a teljes jogú tantárgyak közé kerüljön. Az első magyar sportegyesület 1863-ban jött létre Pesti Torna Egylet néven. A kiegyezést követően az egyesületek létrehozása is gyorsabb ütemet vett. Az 1873. évi 1394. belügyminiszteri rendelet kormányhatósági „láttamozást” – lényegében jóváhagyó nyilvántartásba vételt – állított a szabad egyesülési jog korlátjaként, egyben az egyesületeket jogi személyiséggel ruházta fel. A századfordulón számos sportágban jöttek létre sportszövetségek. 1895-ben Berzeviczy Albert elnök és Kemény Ferenc titkár vezetése alatt megalakult a Magyar Olimpiai Bizottság is.

Az állam a sportot sokáig nem próbálta szabályozási körébe vonni. A magyar jogalkotásban elsőként a *Ratio Educationis* (1777) hozható kapcsolatba a sporttal, amely már tartalmazott oktatási, testnevelési koncepciót. A 19. század második felének jogalkotása még mindig csak a testnevelés közoktatásban betöltendő szerepét fogalmazta meg, valamint megjelentek a társadalmi szervezetek alakulására, működésére vonatkozó előírások (kezdetben törvényhatósági, majd belügyminisztériumi engedélyezés). Az állam testnevelés iránti érdeklődését (hasonlóan más országokhoz) ekkor még elsősorban a honvédelmi igények motiválták, és különösen így volt ez az I. világháború után, amit az 1921. évi LIII. „leventetörvényben” egyértelműen deklaráltak: „az egyének testi épségének és egészségének megóvása, lelki és testi erejének, ellenálló képességé-

nek, ügyességének és munkabírájának kifejlesztése által” megjavítani a közegészség állapotát, gyarapítani a nemzet munkaerejét. A törvény elrendelte az Országos Testnevelési Tanács felállítását, amelynek feladata volt a testnevelési kérdésekben véleményt nyilvánítani és javaslatokat tenni. „Minőségi szemléletváltást a totalitárius diktatúrák (a német II. Birodalom, szocialista államok) gondolkodásmódja hozott, amelyek a sportnak a rendszert legitimáló funkciót szántak, nemzetközi sportsikerek elérése révén bizonyítandó a világnak saját létjogosultságukat, sőt, emberközpontú felsőbbrendűségüket. Ez a hozzáállás egyidejűleg jelentős közpénzből történő finanszírozást is biztosított a sport szereplőinek, ugyanakkor radikális beavatkozást jelentett a megszokott autonómiájukba.” Újabb állami beavatkozásra adott okot és lehetőséget a század közepének Nyugat-Európájában a polgárai testi-lelki egészségével is törődő jóléti államfelfogás, amelynek során kialakult a szolgáltató állam képe, amely ugyancsak klasszikus jogi megoldásokat igényelt. Az üzleti jelleget öltő sportélet, a sporttömeggyártás és -tömegértékesítés, a hivatásos sport megjelenése és nemzetközivé válása, fontos reklámhordozó szerepe az állam részéről újabb szabályozási, ezúttal gazdasági és versenyjogi lépéseket indokolt. A növekvő állami beavatkozás és a központi költségvetésből való finanszírozás az államigazgatás szervezetrendszerében is szükségyszerű változásokat indukált, létrejöttek (Magyarországon pedig kifejezetten gyakran átalakultak) a sportigazgatás központi és regionális szervei, amelyek szintén jogszabályokban, hatásköri jegyzékekben öltöttek testet. Az 1990-es évektől gyorsuló ütemben fejlődő informatikai és médiaforradalom, valamint a sportban is érezhető globalizáció ismételten más típusú beavatkozást tett szükségessé az államok részéről (TÓTH 2019c: 122.).

4.9. A sport közigazgatási rendszerének kialakulása

A sport a közjó része. A sporttevékenységre vonatkozó állami és civil szféra (nemzeti és nemzetközi sportszövetségek) által alkotott szabályozás jogi jellege alapján három kategória különíthető el: állami sportra vonatkozó jogszabályok, szakszövetségi magatartási előírások, a sport játékszabályai (*lex ludica*).

A testnevelés és a sport mint társadalmi jelenség a 18. század végén, a 19. század elején született, a sportolók számának folyamatos növekedésével a 19. század második felében vált a világ nagy civilizációs folyamatának részévé és szükségszerűen a tudatos társadalomtervezés elemévé. Kezelésük társadalomirányítási feladattá vált, szükséges lett, hogy önálló közigazgatási egységként kapcsolódjanak az állami közigazgatáshoz. Az 1921. évi LIII. törvénycikk megalkotása előtt Magyarországon egységesnek tekinthető testnevelés- és sportszakigazgatás nem létezett. A sportigazgatási feladatok az 1880-as években bukkantak fel a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumban, és itt kaptak intézményes kereteket 1923-ban, a Testnevelési Ügyosztály létrehozásakor. Csak 1941-ben történt változás, amikor az 5520/1941 sz. miniszterelnöki rendelet rögzítette, hogy az ifjúsági testnevelést és a sportot országos hatáskörrel rendelkező, kinevezett vezető révén kellett irányítani.

1934-ben a testnevelés közigazgatása is teret nyert. „A budapesti tudományegyetem »Magyar Közigazgatástudományi Intézet«-ében dr. vitéz Fábrý Dániel a testnevelés közigazgatásáról tudományos módszerrel kidolgozott, eredeti szempontokban bővelkedő és összehasonlító jogi alapon felépített előadást tartott, amelyet – az értékes hozzászólásokkal együtt – vázlatosan a következőkben ismertetünk.

»A testnevelés feladata: a testi erő és a testi ügyesség, az egészség, a vallásos érzés, a lelkielő, a szellemi képesség, a munkabírási, a haza- és fajszereket, valamint honvédelmi kötelességre való nevelés és minde tulajdonságok fejlesztése. A testnevelés tehát nem öncél, hanem eszköz a nemzeti erő és nemzeti erkölcs, valamint a haza védelmének szolgálatában. A testnevelés nyomaival már a legrégibb időkben találkozunk, a testileg elpuhult nép porbahullott, míg az erős nép hatalma és tekintélye nőtt. Ismeretes Juvenalis szatíráiból, hogy: »Mens sana in corpore sano, ép lélek, ép testben«. A világháború után minden állam azért fokozta a testnevelést, hogy az egyben előkészítsen a katonai szolgálatra s így a régi hosszú katonai szolgálati idő megrövidíthető legyen. A testnevelés üzhető: az iskolában és iskolán kívül, üzhető: szabadon, azaz állami kényszer nélkül és kötelezően, végül kiterjedhet: csak férfiakra, de kiterjedhet mindkét nembeli ifjakra is.» (*Magyar Közigazgatás* 1934: 6.)

A mai felfogás általában az, hogy a testnevelés mind az iskolában, mind az iskolán kívül kötelező legyen, tehát annak üzése törvényileg legyen szabályozva, és abban mindkét nembeli ifjúság részt vegyen. Ezek után az előadó sorra ismerteti Európa államait, abból a szempontból, hogy miként szabályozták a testnevelést.

Hazánkban a testnevelést kezdetben csak a király és a főurak udvarában üzték, s csak később kezdett az iskolában is teret nyerni. A magyar testnevelés alapvető rendelkezése az 1913: XII. t.-c., majd a ma is érvényben lévő 1921: LIII. t.-c., amely utóbbi szerint az iskolai testnevelés kiterjed mindkét nembeli ifjúságra, az iskolán kívüli testnevelésben pedig csak a 21. életévig vannak az ifjak (leventék) kötelezve, s ez a testnevelés államilag támogatott sportegyesületekben történik. A testnevelés anyagi eszközeit a testnevelési alapok szolgáltatják.

Ez volt akkor a legfőbb konklúzió: „A testnevelési törvény hiányosságai: még ma is sokan kivonják magukat a testnevelés alól, kiknek büntetése nem elég szigorú, a következők, egyes helyeken a társadalom nem tanúsít kellő megértést a testnevelés iránt. [...] A magasabb kiképzést ennél fogva magasabb szervre, esetleg a törvényhatóságra kell bízni. Az ifjúság kiképzését nem annyira fegyelmi eszközökkel, mint versenyekkel, kedvezményekkel kell előmozdítani. Ezen az után remélni lehet, hogy a testnevelés ügye hazánkban a legmagasabb fokot fogja elérni.» (*Magyar Közigazgatás* 1934: 6–7.)

1951-ben az államszocializmus bevezetésének lendületében felállították az önálló állami sportfőhatóságot, amely egészen 1998-ig országos hatáskörű államigazgatási szervként működött, más-más elnevezésekkel, hol a Minisztertanács, hol valamelyik miniszter alárendeltségében. Az 1950. évi I. törvénnyel a sportigazgatás új központi szerve a Minisztertanács közvetlen alárendeltségébe került. A sport társadalmi öngazgatási jellegének teljes kiszorításával döntővé vált az állam közvetlen irányítása, kialakult a sportirányítás centralizált hatalmi igazgatási eszközökkel dolgozó hierarchiája.

Számottevő módosításokat hozott az 1951. évi 2. törvényerejű rendelettel létrehozott Országos Testnevelési és Sportbizottság felállítása. Tevékenységét az erőteljes centralizáció és az állami szerepvállalás túlhangsúlyozása jellemezte. A magyar sport kettős irányítás alá került: a megyei testnevelési és sportbizottságok irányítása sportszakmai szempontból az Országos Testnevelési és Sportbizottság alá került, míg a helyi sportfeladatokat a megyei tanácsok irányították. Az elnevezés 1958-ban Magyar Testnevelési és Sporttanácsra változott, ennek hivatali szerve volt a Magyar Testnevelési és Sporthivatal. Ez a rendszer 1963-ig működött. Az 1963. évi 29. törvényerejű rendelet az állam erkölcsi és anyagi támogatásának további biztosítása mellett elrendelte az addig működő sportirányítás központi és helyi szerveinek megszüntetését. Létrehozta a Magyar Testnevelési és Sportszövetséget és annak területi-helyi egységeit. A létrehozott „társadalmi” szervezet azonban olyan irányítási, felügyeleti és hatósági jogköröket kapott, amelyek kvázi államigazgatási szervvé tették. A harmadik korszak valódi, hamisítatlan államigazgatási szerve az 1973. évi 9. törvényerejű rendelettel létrehozott Országos Testnevelési és Sporthivatal, amely negyedszázadig uralta a magyar sportigazgatást. A Minisztertanács felügyelete és közvetlen irányítása alatt állt, vezetőjét is a Minisztertanács nevezte ki. Az igazgatási rendszert 1973-ban átalakították, létrehozva az Országos Testnevelési és Sporthivalt (OTSH). Az OTSH által vezetett irányítási rendszer a tanácsokhoz delegálta a helyi szakigazgatási feladatokat, a tanácsokon keresztül látta el a sport állami támogatását és természetesen érvényesítette a centralizált állami törekvéseket, illetve kérte számon az állami elvárásokat. 1992. január 1-jétől változtattak a szakirányításon: létrehozták az Országos Testnevelési és Sporthivalt, amely a kormány irányítása alá, a Miniszterelnöki Hivatalhoz tartozó önálló, országos hatáskörű államigazgatási szerv volt, elnöke államtitkári rangba került, és így a sportot érintő döntési folyamatokban közvetlenül részt tudott venni. Az 1994-es választásokat követően az OTSH elnökének törvényben meghatározott feladatai – többek között – a következők voltak: irányította az OTSH hivatalát, az OTSH alá tartozó intézményeket, kidolgozta a sporttal kapcsolatos központi fejlesztési elveket, kezdeményezte és előkészítette a sportra vonatkozó állami döntéseket, elősegítette a testnevelési és sporttevékenységet végző szervezetek tevékenységének összehangolását és együttműködött a szervezetekkel, valamint a helyi önkormányzatokkal, ellátta a nemzetközi sportkapcsolatokkal összefüggő állami feladatokat. Az 1996-os sporttörvény (Stv. I.) sokcsatornás sportirányítási, finanszírozási koncepción alapult, mégpedig „félállaminak” is nevezhető közjogi jogi személyek felállításával. A koncepcióban lényeges szerepet kapott a sportirányítás társadalmasításának felelevenítése is. A Sporttanács mellett az irányítási rendszerben jelentős szerepet kapott a köztestületté nyilvánított Magyar Olimpiai Bizottság, a köztestületté való átalakulásra „késztetett” országos sportági szakszövetségek, valamint az élsport finanszírozásában alapvető funkcióval felruházott Gerevich-közalapítvány, illetve a szabadidősport támogatására hivatott Wesselényi Alapítvány. Ezek a szervek nem állami szervek voltak, de nem is civil szervezetek, hanem úgynevezett közjogi jogi személyek – ezért lehet többszortnás félállami sportirányításról beszélni. A finanszírozási rendszerre pedig az volt a jellemző, hogy mindenkitől mindenki kapjon egy keveset, tehát az adott támogatásból

kapott az OTSH, a MOB, a közalapítványok, az összes sportszövetség, sőt egyes sportolók és sportegyesületek is. Ugyanakkor ennek következtében alig voltak prioritások, a támogatás szétaprózódott a rengeteg sportág és sportszervezet között. Sárközy Tamás szerint a magyar sportot két alapvető kihívás érte az elmúlt húsz évben: egyfelől a szocialista rendszerről a kapitalista rendszerre való áttérés, a polgári-társadalmi-gazdasági rend kialakulása, másfelől a nemzetközi sportélet alapvető tendenciáinak rendkívül gyors átalakulása a globalizáció, az információs forradalom, valamint a sportipar, a sportszolgáltatás, a sportfogyasztás tömeges kialakulása, illetve az üzleti, illetve látványsport, az élsport professzionalizmusának előretörése folytán. Magyarországnak 1990, azaz a rendszerváltás után négyes tranziton kellett átesnie: a polgári többpártrendszerű parlamentáris demokrácia jogállamának kialakítása, a polgári piac- és versenygazdaság működtetése, alkalmazkodás a globalizáció pénzügyi szuperkapitalizmusához, alkalmazkodás az Európai Unió gazdasági, illetve társadalompolitikájához. Így tehát a sport egészét átfogóan tárgyaló új törvény lépett hatályba, az 1996. évi LXIV. törvény, amely már nagyon időszerű volt, hiszen a Klebelsberg Kuno idejéből származó 1921. évi LIII. törvénycikk óta nem született a testnevelést és a sportot szabályzó törvény. A törvény már sportközigazgatási jellegű volt, a közjogi túlhangsúlyozottság nyilvánvaló elemeivel. A törvény egyik „újítása” ugyan a *Polgári törvénykönyvből* kölcsönvett köztestületi jogintézmény adaptálása volt, de az is igaz, hogy a sportági szakszövetségek átalakítása köztestületekké egyáltalán nem társadalmi célokat szolgált, sokkal inkább állami elvárás volt. A sportnak az alkotmányi felhatalmazásból és az egyesülési törvény szelleméből világosan kitetsző civil társadalmi küldetését eliminálta a köztestületté való alakulás, nem utolsósorban azért, mert a bázisszervi köldökszínóról levált sportszövetségek állami finanszírozását ténylegesen ettől az átalakulástól tették függővé. A sportközigazgatás központi irányítását az 1998. évi LXXXVI. törvény teljesen újjáalakította azzal, hogy a magyar sport történetében először minisztériumi szintre emelte a testnevelés és a sport ügyét, és 1999. január 1-jétől létrehozta a Gyermek-, Ifjúsági és Sportminisztériumot. Az 1998-ban felálló első Orbán-kormány teljesen új sportpolitikai koncepciót dolgozott ki. Az ISM az OTSH jogutódjának volt tekinthető.

A törvényt módosítás megszüntette a korábban a sporttal kapcsolatos állami feladatok végrehajtásában közreműködő, javaslattevő, konzultatív funkciókkal bíró Sporttanácsot, továbbá a Gerevich Aladár Nemzeti Sport Közalapítvány és a Wesselényi Miklós Nemzeti Ifjúsági és Szabadidősport, az Egészséges Életmódért Közalapítvány egyesítésével létrehozta a Wesselényi Miklós Sport Közalapítványt. Az ISM-ben bevezetett szervezeti modell – amint az a későbbiekben látható lesz – a mai napig alapvetően meghatározta az állami sportirányítás alapjait. „A feladat- és hatáskörét tekintve önálló miniszteriallis szintű állami sportirányítási szerv létrehozása a kormányzati feladatmegosztás szempontjából nyilvánvalóan felértékelte a sportigazgatást az államigazgatásban addig elfoglalt szerepéhez képest.” Az 1998-as új kormánykoncepció abból az őszintének mutatkozó elvből indult ki, hogy ami állami feladat a sportirányítás terén, azt az államnak nyíltan fel kell vállalnia, a félállami, áltársadalmi szerveződésekre nincs szükség. Az érdeképviseletekkel természetesen a sportkormányzatnak tartania kell a kapcsolatot, véle-

ményüket-javaslatukat meg kell hallgatni, ha lehet, figyelembe kell venni, de a döntések felelősségét az állami szervezeteknek fel kell vállalniuk. Az 1999. január 1-jén hatályba lépő új rendelkezés szerint az ifjúsági és sportminiszter munkáját a sport szakmai szervezetek képviselőiből, valamint a sportélet kiemelkedő személyiségeiből álló tanácsadó testületnek kell segítenie. A MOB és a sportági szakszövetségek köztestületi státusa fennmaradt. A finanszírozásnál az új sportkoncepció erősítette a MOB szerepét. Az új kormányzati sportpolitika jelentősen csökkentette a sportirányítás félállami jellegét. A 2000. év folyamán felesleges konfliktusokkal teli sportközállapotok voltak tapasztalhatóak Magyarországon. A sport állami irányítása és civil társadalma között elidegenedés, feszültség és rossz kommunikáció mutatkozott. Növekedett az az ellentmondás, hogy egyfelől sportszerető a kormányzati attitűd, s ennek eredményeként sportcélokra nem kevés költségvetési forrás is lett volna, másfelől viszont a magyar testkultúra terén sem a stratégiai léptékű úgynevezett államháztartási reform, sem a gyakorlati súlypont-át helyezés nem ment végbe a jogállamnak, a piacgazdaságnak s a polgárok szabadidős testedzése prioritásának szolgálatában. Ráadásul a társadalomban az érdeklődés szempontjából középpontban álló sportág, a futball válsága elmélyült, és látványos bukásokhoz, leépüléshez, diszfunkciókhoz vezetett. A még a Medgyessy-kormány idején született sporttörvénnyel együtt 2004 októberében, a Gyurcsány-kormány megalakulásával egyidejűleg módosították a Magyar Köztársaság minisztériumainak felsorolásáról szóló 2002. évi XI. törvényt. A 2004. évi XCV. törvény megszüntette a Gyermekek-, Ifjúsági és Sportminisztériumot. 2005 tavaszán sor került az állami sportirányítási szerv ismételt átszervezésére. A Nemzeti Sporthivatal felügyeletének változásával összefüggésben szükséges törvénymódosításokról szóló 2005. évi XIII. törvény a Nemzeti Sporthivatal felügyeleti szerveként a Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszter helyett a belügyminisztert jelölte meg. A Nemzeti Sporthivatal 21 hónapos működést követően az egyes országos hatáskörű államigazgatási szervek megszüntetéséről és jogutódlásáról szóló 149/2006. (VII. 21.) Korm. rendelet 2006. július 31-ével megszüntette, és általános jogutódjaként az Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztériumot jelölte meg (FAZEKAS 2009: 14.).

Jelenleg a sport területén középszintű államigazgatási szervek nincsenek, az állam a megyei és a települési önkormányzatokra telepít bizonyos sporttal kapcsolatos feladatokat, illetve ösztönözni próbálja az önkormányzatok kistérségi szinten történő együttműködését a sport fellendítése érdekében (PRINCZINGER 2010: 74.).

4.10. Az állam sporttal kapcsolatos feladatai

A sport társadalmilag hasznos céljainak megvalósítása érdekében – mint ahogyan már említettem – az állam meghatározza a szervezett formában történő sporttevékenység gyakorlásának jogszabályi feltételeit. Gondoskodik a mindennapos testedzés feltételeinek megteremtéséről a közoktatásban, továbbá közreműködik ezek biztosításában a felsőoktatási intézményekben és a felsőoktatási kollégiumokban. Az iskolai sportkör,

az iskolában működő diáksport-egyesület, a testnevelésórák – kötelező, nem kötelező tanórai foglalkozások –, délutáni sportfoglalkozások biztosításával a közoktatási törvény szerint továbbá az általános iskola első–negyedik évfolyamán biztosítani kell a mindennapos testmozgást. A mindennapos testmozgás a helyi tantervben meghatározott legalább heti három testnevelési óra és a játékos testmozgás keretében valósul meg. Az általános iskola első–negyedik évfolyamán minden olyan tanítási napon, az iskolaotthonos nevelés és oktatás esetén minden olyan délelőtti tanítási időszakban, amelyben nincs testnevelési óra, meg kell szervezni a – tanuló életkorához és fejlettségéhez igazodó – játékos, egészségfejlesztő testmozgást. A játékos, egészségfejlesztő testmozgás ideje naponként legalább harminc perc, amelyet több, legalább tizenöt perces foglalkozás keretében is meg lehet tartani. A játékos, egészségfejlesztő testmozgást a tanítási órák részeként és szükség szerint legfeljebb egy órákői szünet ideje legfeljebb 50%-ának felhasználásával lehet megszervezni. Mindez elősegíti az egészséges életmód és a szabadidősport gyakorlása feltételeinek megteremtését. Részt vesz a versenysport, az utánpótlás-nevelés, az iskolai és diáksport, a főiskolai-egyetemi sport, a szabadidősport és a fogyatékosok sportja finanszírozásában, az esélyegyenlőség jegyében támogatja a gyermek- és ifjúsági sportot, a nők és a családok sportját, a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok, valamint a fogyatékosok sportját, korlátozza a sport önzeszélyeztető, káros megnyilvánulását és ellenőrzi a doppingtilalom betartását, ösztönzi a sportpiac kialakulását és működését, a környezet- és természetvédelmi, egészségügyi és az esélyegyenlőséget biztosító egyéb követelmények figyelembevételével sportrendezvények lebonyolítására alkalmas létesítményeket hoz létre, gondoskodik a sportrendezvényeken a közbiztonságról, hozzájárul a sportrendezvények biztonságos lebonyolításához – a huliganizmus elleni küzdelmet a törvény külön fejezetben szabályozza –, részt vesz a sporttal kapcsolatos nemzetközi együttműködésben, támogatja az olimpiai mozgalmat stb.

4.11. Az állami sportigazgatás szervei

„Az országgyűlés stratégiai tervezői szerepében országgyűlési határozatok formájában elfogadja az ország gazdasági-társadalmi tervét, e körben adott esetben a sportra vonatkozó fejlesztési koncepciókat is. Az országgyűlés a törvényalkotás útján meghatározza a sporttevékenység folytatásának és a sport „működtetésének” jogszabályi feltételeit és intézményes kereteit. A Kormány a közigazgatás csúcsszerve. Mindenekelőtt ellátja azokat a döntés-előkészítési, irányítási és koordinációs feladatokat, amelyeket a többi ágazatban is. A Kormány felelős a hosszú távú sportstratégia, a sport fejlesztési tervei kidolgozásáért, ennek eredményei az Országgyűlés számára előkészített, sporttal kapcsolatos törvényjavaslatok, határozattervezetek.”(PRINCZINGER 2010: 77.)

A sporttevékenység elősegítése és biztosítása tehát állami feladat és közfeladat is, ebből következően államháztartási alrendszerekből – elsősorban központi költségvetésből történő – finanszírozást is feltételez.

Az állam – többek között – az állami sportcélú támogatásokról szóló kormányrendeletben meghatározottak szerint részt vesz a versenysport, az utánpótlás-nevelés, az iskolai és diáksport, a főiskolai-egyetemi sport, a szabadidősport és a fogyatékosok sportja, valamint a helyi önkormányzatok által ellátott sportfeladatok finanszírozásában.

„Az állam támogatja az olimpiai, a paralimpiai mozgalmat, Magyarország sportolójának részvételét az olimpiákon, paralimpiákon és más, az épek és fogyatékosok sportjának kiemelkedő jelentőségű nemzetközi sportversenyein, valamint biztosítja a nemzeti sportinformációs rendszer működésének feltételeit.” (FAZEKAS 2009: 147.).

A Nemzeti Sportinformációs Rendszer (NSR) különböző modulokból felépülő, a sportolókra, a sportszakemberekre, a sportszervezetekre, a sportszövetségekre, a sportköztestületekre, ezek tevékenységére, valamint a sportlétesítményekre vonatkozó adatok közhiteles nyilvántartását szolgáló elektronikus nyilvántartó és támogatáskezelő rendszer. Bár az állami sportinformációs rendszer részére történő adatgyűjtés már a sportról szóló 2004. évi I. törvény mentén megkezdődött, az NSR fejlesztése 2016-ban kapott új lendületet a Nemzeti Sportinformációs Rendszer továbbfejlesztésével kapcsolatos feladatokról szóló 1377/2016. (VII. 21.) Korm. határozat megjelenésével, amelyben a Kormány kétszakaszú fejlesztési feladatot határozott meg. Az NSR továbbfejlesztésének eredményeként 2020-ban megkezdődött az NSR bevezetése.

Az NSR-be a nemzeti sportinformációs rendszerről szóló kormányrendeletben foglaltak szerint személyes adatnak nem minősülő adatokat szolgáltatnak

- a) a sportszervezetek;
- b) a sportszövetségek;
- c) a sportköztestületek; és
- d) a sportlétesítmény tulajdonosa, illetve üzemeltetője vagy használója.

Az Országgyűlés megalkotja a sporttevékenység gyakorlásának feltételeit meghatározó törvényeket, illetve határozatokat, és folyamatosan ellenőrzi azok végrehajtását. A Kormány kialakítja a hosszú távú sportstratégiát, fejlesztési tervet, és ennek alapján javaslatot tesz az Országgyűlésnek a sporttal kapcsolatos törvények, határozatok megalkotására, egyéb döntések meghozatalára. A Kormány meghatározza a sport állami támogatásának rendszerét.

4.12. A Sport XXI. Nemzeti Sportstratégia 2007–2020 című stratégiai program

Ahogy azt már fentebb is említettem, az Európai Sport Charta a lehető legtágabban értelmezi a sport fogalmát. „Az európai értékrend szerint az állam legfontosabb célja az, hogy állampolgárai életminőségét, egészségi állapotát javítsa. Minőségi munkára csak megfelelően edzett, tetterős társadalom, csoport, egyén képes. Mindezt leghatékonyabban az aktív sportolás megkülönböztetett, átfogó – nem csak pénzügyi – támogatása révén érhetjük el. A sport életünk elidegeníthetetlen része, amely támogatásra érdemes, támogatásra szorul, hiszen átfogó eszközként a modern társadalom negatív hatásainak

ellensúlyozására, kiküszöbölésére hatékony megoldásokat kínál. A mindenkori kormánynak, a gazdaság szereplőinek, irányítóinak, résztvevőinek nem szabad kihasználatlanul hagyniuk a sportban rejlő lehetőségeket. Ennek megfelelően a stratégia megalkotóinak legfontosabb célkitűzése az, hogy a sport legyen „mindenki szenvedélye. A sportolás kiemelt szerepet játszik a fizikai és mentális egészség megőrzésében, az egészségtudatos magatartás kialakításában. Kiváló életvezetési technikák és módszerek közvetítője, a nevelés egyik legfontosabb eszköze, amely játékos formában vértetzi fel megoldási készletekkel az ifjúságot, illetve lehetőséget nyújt az egyén önmegvalósítására. A sport jelentősen hozzájárul az életminőség javulásához. A kiemelkedő sporteredmények nagyban hozzájárulnak a nemzeti önbecsülés erősítéséhez, ami erősíti a társadalmi kohéziót. A sport üzleti funkciója sem elhanyagolható, a sportgazdaság számos országban egyre nagyobb szeletét képezi az állami bevételeknek.”

4.13. A sportigazgatás fejlődési irányai

Az állami sportfeladatok felmérését az elmúlt hónapokban a sportirányításért felelős szerv végzi. A felmérések alapján megállapítható, hogy Magyarországon 15 nagy szakmai feladatcsoport köré csoportosulnak az állam sportfeladatai. A szakmai feladatcsoportok alapvetően a sport nagy szegmenseihez kötődnek, ezekhez önálló feladatcsoportként, az élősporthoz kapcsolódó önálló funkcionális területként kapcsolódik a központi és helyi szintű, kormányzati és nem kormányzati alapokon nyugvó sportigazgatás rendszere; a sportingatlan és -infrastruktúra területe; a sporttudomány; a sportegészségügy; a doppingellenes küzdelem területei; a képviseleti, diplomáciai feladatcsoport; a sport kommunikációjával kapcsolatos feladatcsoport; a sport támogatása, finanszírozási rendszere. Több mint 130 állami sportfeladat ellátása normatív, jogszabályi előírás Magyarországon. A feladatok ellátására jellemző, hogy a sport szervezéséhez, a sportolás feltételeinek megteremtéséhez, biztosításához szükséges funkcionális jellegű feladatcsoportok döntő többségét jelenleg az állami szervezetrendszer látja el, illetve biztosítja. Az élősport egyes nagy szegmenseinek működéséhez kapcsolódó feladatokat ugyanakkor a nem kormányzati szervezetrendszer szintjein tevékenykedő szervezetek, továbbá a helyi önkormányzati szervezetrendszer végzi. Külön foglalkozni szükséges a jövőben az állami-önkormányzati sportfeladatok megosztásának rendszerével, a sportigazgatási és sportszakmai feladatkörök telepítésének helyi szintjeivel. A helyi sportszakigazgatás szervezet- és feladatrendszereinek újjáépítését a feladatok ilyen szempontú felülvizsgálata és a finanszírozási lehetőségek újragondolása mellett szükséges elvégezni.

Vákát

5. A sportrendészet fogalmi alapjainak tisztázása

5.1. A sportrendészet kialakulása, történetének áttekintése

A modern sportrendészetet, annak működését csak történeti háttérének ismeretében érthetjük meg igazán, illetve csak az alapján fogalmazhatjuk meg álláspontunkat fejlődését illetően.

5.1.1. Közbiztonsági rendszabályok az ókorban

„A cirkuszi játékokkal kapcsolatos, a *ius publicum* körébe tartozó másik – de igen változatos eszközrendszerű – szabálycsoport a rendezvények biztonságát kívánta garantálni. Már a korai császárkor jogászait foglalkoztatták azok a biztonsági kérdések, amelyek a versenyekkel, illetve azok nézőivel kapcsolatban felmerülhettek. Rómában, ahol a Circus Maximus mintegy 150 ezer ember (a lakosság mintegy hatoda) befogadására volt alkalmas, a cirkuszi ünnepségek bizony meglehetősen kihívást jelentettek a rend fenntartása vonatkozásában. Az ünnepek alatti rend (*disciplina spectaculorum*) felett a *praefectus urbi* volt köteles őrködni. A saját őrségébe (*cohortes urbanae*) tartozó őrzőerőkkel (*milites stationarii*) neki kellett gondot viselnie a versenyhelyekre és a kiüresedett városra. A cirkuszokban a legfontosabb feladat az volt, hogy a közönség rendben bejusson a létesítménybe, ki-kinek rendben megtalálja ülőhelyét és fegyelmezetten kövesse az eseményeket. A *renitenses*ket a *praefectus* kitilthatta a létesítményekből (*interdicere spectaculis*).” (SZABÓ 2015: 107.)

Ezen igazgatási jogosítványok mellett bizonyos magánjogi eszközök is a rendfenntartók rendelkezésére álltak a közönség fegyelmezésére: a versenyek helyszínén, nagy nyilvánosság előtt elkövetett sértések és fizikai bántalmazások az alapesetekhez képest súlyosabb szankciókkal járó büntetőkeresetekkel (*iniuria atrox*) voltak szankcionálva. A császárkor első felére vonatkozó források nem szólnak nagyobb tömegmegmozdulásokról, így abból indulhatunk ki, hogy az említett rendészeti eszközök elegendőek voltak a nagyobb baj megelőzésére, annak ellenére, hogy valóban nagy tömegek mozgásáról és jelenlétéről volt szó a Circus Maximusban, illetve a Rómában található más versenypályákon. Pompejiből van hír arról, hogy Kr. u. 59-ben véres összecsapások alakultak ki, amire a *senatus* tíz évre terjedő rendezvénytilalommal válaszolt. (Ezt Nero valószínűleg a 62-ben lezajlott nagy földrengés után már feloldotta.) A pompeji eset talán azt valószínűsítheti, hogy a Rómán kívüli sportrendezvények biztosítása hagyhatott bizonyos kívánnivalót maga után. A közrend fenntartása érdekében magánszemélyek csak engedéllyel építhettek ki versenypályákat, s e szabály betartását a mindenkorli helytartó ellenőrizte. Az ilyen rendezvények rendbontóival szemben itt is a rendezvényekről való kitiltást, illetve bizonyos testi fenyítést (botozást) alkalmazhattak. Az eljárás során a szankciók – egyes jogtudósok iratai alapján – meglehetősen rugalmasak lehettek: a cselekedet súlya mellett az elkövető társadalmi állása is közrejátszott a büntetés megál-

lapításánál, amely megrovás, botozás és kitiltás lehetett. Súlyosabb esetekben – a kitiltás semmibevétele, illetve visszaesés esetén – száműzetés vagy akár halálbüntetés is kiszabható volt. A közönség bekiabálásai és skandálásai nemcsak a tapasztalatlan fiatalokat tüzelhették fel, hanem adott esetben a vezető réteghez tartozókat is nyomás alá helyezhették. A *circus* a császárkorban bizonyos értelemben a népgyűléseket kezdte helyettesíteni, és teret kínált az uralkodóval szembeni kérések és kívánságok megjelenítésére. Politikai követelések mellett spontán kérések is megfogalmazódhattak ilyen formában, például egy eredményesen küzdő vagy versenyző rabszolga felszabadítását is kikényszeríthette a közönség. S ilyen kéréseknek a császár sem állhatott adott alkalmakkor ellen.

„A nézőtérén mindenkinek megvolt a maga társadalmi rangjának az ülésrend szerint megfelelő helye. Ha valaki egy másik személyt akadályozott abban, hogy az őt megillető helyre jusson a *circus*-ban, az a másik becsületébe gázolt, és ellene személyesértési keresetet, egy magánbűncselekmény miatti keresetet (*actio iniuriarum*) lehetett indítani. A cirkuszi játékokat – időről-időre – még rabszolgák is megtekinthették, de az ő esetükben a gyakori cirkuszlátogatás negatív megítélés alá esett. Ha egy rabszolga túl sok alkalommal látogatta a versenyeket, azt az értékét negatív irányban befolyásoló tényezőként értékelték. Ha a tulajdonos egy ilyen sportfanatikus rabszolgát adott el, akkor azt a rabszolga jellemhibájának tekintették, és ezért – kifejezett felvállalás esetén – felelt az eladó. Ha egy egyébként szorgalmas rabszolga a cirkuszjátékokért rajongók közé keveredve maga is drukkerré vált, akkor egy sajátos magánbűncselekmény, »a rabszolga megrontása« alapján az értékcsökkenés kétszereséért felelt az, akire rá lehetett bizonyítani, hogy szándékosan szoktatta rá a rabszolgát a sportrendezvények látogatására.” (SZABÓ 2015: 108.)

A sportrendezvények erősítették a városi polgárok összetartozását, közösségtudatát, s hozzájárultak a városi identitás megteremtéséhez is. Egy korábbi uralkodó tudományos felfogás szerint – mint láttuk – a világi és egyházi jog sporttal kapcsolatos szerepe a középkor évszázadaiban kimerült abban, hogy különböző okokból, így például a közrend, az erkölcsök és a vallási ünnepek védelme érdekében általában vagy egyes időszakok tekintetében tilalmazta a játékokat és a versenyeket. A korai újkorban is gyakoriak voltak a tiltó rendelkezések.

Egyes német fejedelmek időlegesen még a lövészversenyeket is betiltották, féltvén politikai hatalmukat a testületek és ezáltal a városok katonai hatalmától. Mindazonáltal a német uralkodóknak – különösen a harmincéves háború alatt és után – kisebb gondjuk is nagyobb volt a sportversenyekkel szembeni fellépésnél. Természetesen a közrend fenntartása érdekében a közhatalom gyakorló helyi szinten gyakran kényszerülhettek ilyen eszközökhöz nyúlni.

5.1.2. Személyek a sportrendezvények biztonságos lebonyolításáról

A sportrendezvények biztonságos lebonyolítása nemcsak ma okoz fejtörést a szervezőknek. Már az ókorban is a játékrendező felelőssége volt a játékok zavartalan rendjének

fenntartása. A kamerával történő megfigyelést és a beléptetőrendszerek használatát leszámítva a mai és az ókori rendfenntartási módszerek tekintetében sok hasonlóságot találhatunk.

„Rómában a sportversenyeknek keretet adó ünnepek alkalmával tartott játékok rendezése elsősorban állami feladat volt, ezért pontosan meghatározták, hogy az egyes játékok megrendezése melyik hivatalnokot terheli. A különféle ünnepek és játékok bevezetése is meghatározott szabályok szerint történt. A játékokat, melyeken a sportolók összemérhették tudásukat, a rómaiak – főleg a köztársaság korában – ünnepek alkalmával rendezték. Rómában annak kellett gondoskodnia a megfelelő helyszín biztosításáról, aki a játékokat rendezte. Mivel kezdetben az állam rendezte a látványosságokat, a megfelelő »sportlétesítmények« kialakítása is állami feladat volt. Nem volt egyszerű egy sportrendezvény szervezése, a szervezőknek kellett helytállni azért, hogy a sportrendezvényeknek számító játékok az írott és íratlan szabályoknak megfelelően, a nézőktől kezdve az istenekig, mindenki meglegedésére szolgáljanak.” (GEDEON 2005: 116.)

Rómában bizonyítottan a Kr. e 3. századtól kezdve rendeztek gladiátorviadalokat. Közülük az első a Tiberis melletti marhapiacon zajlott le Kr. e. 264-ben. Az egyik római történetíró szerint a gladiátorjátékokat az etruszkok találták ki.

Az események szervezői számos óvintézkedést tettek a nemkívánatos közjátékok elkerülése végett. Különösen az állatviadalokon kellett vigyázni. A rendezők körben hálókát feszítettek ki, amelyeket 3 méterrel a belső fal előtt felállított oszlopokra rögzítettek. A háló mögötti biztonsági sávban ott őrködött a segédszemélyzet, fegyveres katonák, akik szükség esetén közbeavatkozhattak. Az arénák nézői fegyelmezetten viselkedtek, rendbontásokról alig maradtak ránk emlékek. A rendezők ennek ellenére mindent megtettek azért, hogy megelőzzék a különböző harci stílusok hívei vagy az egyes gladiátorok rajongói közti verekedéseket. A biztonsági erők bevetésével igyekeztek csirájukban elfojtani a zavargásokat.

A nézőtéri erőszak gyökerei már a középkori angliai népi futballban fellelhetőek, 1960-ban jelent meg Angliában a futballhuliganizmusként ismert viselkedésforma. A többi nyugat-európai országban, Olaszországban, Németországban, Hollandiában és Belgiumban csak tíz évvel később bontakozott ki a jelenség. Ebben az időszakban még felületesen hajtották végre például a ruházat átvizsgálását, nem volt elegendő számú rendőri erő a stadionokban, nem kért idejében segítséget a szektor rendjéért felelős parancsnok, nem különítették el megfelelően a szurkolókat.

Szegedi Péter sporttörténész *Az első aranykor* című könyve alapján egyértelmű, hogy a labdarúgással szemben a politikának jelentős fenntartásai voltak. 1920 után a sport a katonai előképzés célját is szolgálta, ám a labdarúgás sportjátékként eleve kevésbé felelt meg a magasztos feladatoknak. A professzionalizálódó labdarúgás minden elemében ellentétes volt az ideálokkal. A futballisták gyakran durván játszottak, a nézőtéri rendbontások az 1920-as évek elején mindennaposak voltak, a klubok letértek az amatőr útról, pénzért játszani pedig szinte bűnnek számított (KŐSZEGI 2015: 13.).

Magyarországi előzményként említhető egy 1921-ben az Üllői úti stadionban történt eset is, amikor az MTK–Kispest mérkőzésen bokszerrel ájulásig verték a játékvezetőt.

Sokáig a labdarúgó-szövetség és a rendőrség is tehetetlen volt a rendbontókkal szemben. Ami 1921 őszén történt, azt tekinthetjük az általános „rendteremtés”, az ország konszolidációja részének. A Belügyminisztérium által szeptemberben, 84.447/1921. B.M. számú, „A football-mérkőzéseken tapasztalt durva játékmód megszüntetése érdekében” kiadott körrendelete az egyesületeket tette felelőssé, hogy játékosaikat a „leggondosabban válogassák meg”, akik erre nem voltak hajlandók, azokat megfenyegették, hogy a belügyminiszter klubjukat „alapszabály-ellenesnek fogja tekinteni”. Az MLSZ számára előírták, hogy utasítsák a bírakat a durván játszó labdarúgók azonnali kiállítására. Nagy vihart kavart a rendelet azon passzusa, amely a rendőrt a mérkőzés bírāja fölé helyezte: „A mérkőzéseket vezető bíró köteles a mérkőzésre kirendelt ügyeletes rendőrtisztviselőnek a mérkőzés zavartalan menetére, illetőleg a rend fenntartására vonatkozó utasításait minden ellenkezés nélkül pontosan teljesíteni. Ellenkező esetben az ügyeletes rendőrtisztviselő jogosult a mérkőzés további folytatását azonnal beszüntetni.” (TÓTH 2019c: 54.)

„Bármennyire örömdetes, hogy a magyar sport minden téren a fejlődés legmagasabb foka felé halad, sőt bizonyos ágakban már túlszárnyalta a nálánál hosszabb múltra visszatekintő külföldet is, sajnálattal azt kell tapasztalnom, hogy e fejlődésnek oly kinövései is vannak, amelyek egyrészt a sport léleknevelő hatását lerontják, másrészt sok esetben közrendbe ütköző cselekményekre is vezetnek. [...] Így különösen egyes footballmérkőzéseken az utóbbi időben oly kíméletlen és durva játékmód kezd meghonosodni, amely amellett, hogy súlyosan veszélyezteti a játékosok testi épségét, a nézőközönség kevésbé fegyelmezett részének lelkületére is káros hatással van, és sokszor a közrendet veszélyeztető, nem éppen épületes jeleneteket idéz elő. A football-sportnak ily módon való gyakorlását semmiképp sem tartom megengedhetőnek és a jövőben ezeket az egyes football-pályákon szinte már szokásossá vált durvaságokat lehetetlenné kívánom tenni. A Magyar Labdarúgó Szövetség köteles a mérkőzéseket vezető bírakat utasítani, hogy a mérkőzések folyamán szándékosan durván, kíméletlenül játszó játékosokat – minden előzetes figyelmeztetés nélkül – nyomban állítsák ki és erről a Magyar Labdarúgó Szövetséghez esetenként haladéktalanul tegyenek jelentést avégből, hogy a kérdéses játékosok esetleg a bajnoki forduló egész tartamára is minden további mérkőzésen való részvételtől eltiltassanak. A mérkőzéseket vezető bíró köteles a mérkőzésre kirendelt ügyeletes rendőrtisztviselőnek a mérkőzés zavartalan menetére, illetőleg a rend fenntartására vonatkozó utasításait minden ellenkezés nélkül pontosan teljesíteni. Ellenkező esetben az ügyeletes rendőrtisztviselő jogosult a mérkőzés további folytatását azonnal beszüntetni. Egyidejűleg intézkedtem, hogy a football-mérkőzésekre kirendelt ügyeletes rendőrtisztviselők, a lehetőséghez képest – a sporthoz értő rendőrtisztviselők köréből küldessenek ki.

A magy. kir. Államrendőrség rendőrfőkapitánysága illetékes osztályvezetőjével folytatott tárgyalásokra való hivatkozással sajnálattal megállapítjuk, hogy az őszi labdarúgó mérkőzéseken részben a szereplő játékosok durva játékmódora, részben pedig a közönség fegyelmezetlen részének viselkedése olyan botrányokat idézett elő, melyek rendőrhatalmági beavatkozást vontak maguk után. Mindez figyelmeztetésként eljutott valamennyi tagegye-

sülethez és pályatulajdonoshoz. Az egyesületek játékosait kioktatták a durva játék súlyos következményeire.” (BM Körendelet 1921)

A BM-rendelettel párhuzamosan a budapesti rendőr-főkapitányság átiratot intézett az MLSZ-hez, amelyben a futball szabályainak betartása feletti felügyeletet gyakorlatilag saját hatáskörébe vonta. Az átiratnak azt a részét elfogadták a szövetség vezetői, hogy az egyesületeknek minden nyilvános futballmérkőzésre előzetes engedélyt kell kérniük a rendőrségtől – ezzel vált ugyanis lehetővé, hogy a rendőrség megfelelő karhatalmat tudjon kiküldeni a mérkőzésekre. Azt viszont megengedhetetlennek tartották, hogy „joga van a rendőrségnek beavatkozni a mérkőzés menetébe minden olyan esetben, amikor úgy egyes személyek, mint a nagyközönség testi épsége veszélyeztetve van, sőt a rendőrség köteles be is tiltani a mérkőzést, ha a folytatás súlyosabb következményekkel járna”.

A botrányos fordulót követően a rendőrség egyetlen budapesti labdarúgó-mérkőzés megtartására sem adott engedélyt, így december 18-án csak a korábban engedélyezett magyar–lengyel találkozót lehetett megrendezni. A szövetség kérte, hogy legalább a nézők kirekesztésével játszassák le az alsóbb osztályú találkozókat, amit a rendőrség ugyan engedélyezett, de közben olyan hírek terjedtek el, hogy fél évre betiltják a budapesti futballt. A válogatott-találkozót követően hozott döntés szerint a rendőrség határozatlan időre nem engedélyezte nyilvános labdarúgó-mérkőzések rendezését – vagyis „csak” a nézőket tiltották ki a budapesti pályákról. A futballtilalom végül másfél hónapig tartott. Az MLSZ elnöksége február első napjaiban akart összeülni, hogy felkészüljön arra a belügyminiszteri ankétára, amelyen a labdarúgó-szövetség és a rendőrség képviselői ültek tárgyalóasztalhoz. Az MTK közbenjárására azonban a rendőrkapitányság feloldotta a tilalmat, és február elején valamennyi mérkőzést közönség előtt rendezhették.

A rendőrség erőteljes fellépésének köszönhetően az 1920-as évek közepétől nagyobb találkozókra csak elvétve fordultak elő rendbontások. Az alsóbb osztályokban viszont, ahol jóval szerényebb volt a rendőri biztosítás, gyakran megtámadták a vendégcsapatot vagy a játékvezetőt (SZEDEDI 2010).

A rend fogalmát a hasonló elnevezésű folyóirat már az 1920-as években is leírta. Természetesen minden egyes gondolat igaz volt a sportnak, a sportrendezvények biztosításának a világára is.

„Az állami rend nem öncél, hanem eszköz arra, hogy az állam polgárainak biztosítsa a nyugodt gazdasági és kulturális fejlődést. Ordo est anima rerum: A rend a dolgok lelke.” (*A Rend* 1921)

„A rend a törvények és a társadalom egyensúlyát jelenti. A törvény és a rendőrség nélkül nem élhet a társadalom, mint ahogyan normák nélkül sem beszélhetünk rendről. Ha a társadalom nem tiszteli a saját törvényeit, úgy a rendőrség irgalmatlanul lecsap rájuk. Az állam, a társadalom és a természet rendje együttesen adják a közrend fogalmát. A közrend tehát a rend teljessége. Ordre et progres: Rend és haladás.” (*A Rend* 1926)

A labdarúgó-mérkőzések aztán 1926-ban „tömegszenveddéllyé” váltak. A labdarúgás annyira fanatizálta az embereket, hogy feltétlenül olyan mozgalomnak volt tekinthető, amelyre a rendőrségnek nagyon nagy figyelemmel kellett lennie. A mérkőzések sokszor nagyobb veszélyt jelentettek a közbiztonságra, mint egy politikai demonstráció. Ebben

az időszakban sokan a labdarúgás jövőjét féltették. Nem csupán a közönség viselkedett nem megfelelően – sokan illetéktelenül beléptek még a pályára is –, hanem a játékosok is fegyelmezetlenek voltak, gyakran még az intézkedő rendőröket is sértegették. Szerepelt a lap hasábjain, hogy a rendőrség meg fogja védeni a rendet és az emberek testi épségét mindenkor. Ahogyan teszi ezt napjainkban is.

A *Rend* című folyóirat hasábjain ráakadtam arra, hogy a magyar királyi állami rendőrség tisztviselőinek és az őrszemélyzet tagjainak is egyik fontos feladatukra volt a felügyeleti szolgálat ellátása a lóversenyeken, a sportmérkőzéseken. „Ennek a feladatkörnek az ellátása nem csekély gondot ad az érdekelt hatósági személyeknek, mert hiszen a felügyeleti szolgálatnak ellátása súlyos felelősséggel is tartozik az érvényben levő törvényes rendelkezések betartásának nem kellő ellenőrzése miatt. Évtizedeken keresztül a rendőrnemzedékek csak általános büntető- és közigazgatás jogi ismereteikre és a gyakorlat útján szerzett – sokszor hiányos – tapasztalataikra voltak utalva ezeknek a szolgálatoknak az ellátásánál, mert a felügyeleti szolgálatok teljesítésének módjaira vonatkozó rendelkezések és utasítások szerte szórva csak ügyel-bajjal és sok fáradsággal voltak fellelhetők egyes rendeletgyűjteményekben.” (*A Rend* 1926, július 24. 4.)

A sportrendezvények engedélyezése 1954-ig a rendőrségi szervek hatáskörébe tartozott. A rendőrségi szervek hatáskörét a Belügyminisztérium Országos Rendőrkapitánysága 1955. január 1-jétől kezdődően megszüntette, és e hatáskört az Országos Testnevelési és Sportbizottság vette át. Ettől az időponttól kezdve mindazokat a sportrendezvényeket, amelyek a versenynaptárban nem szerepelnek, az illetékes testnevelési és sportbizottságnak a rendezvény időpontját megelőzően legalább öt nappal írásban be kellett jelenteni. A rendező sportszervezet köteles volt még a sportrendezvényt a rendőrség illetékes járási, városi osztályának, Budapesten a budapesti főosztálynak írásban bejelenteni, a rendezvény időpontját legalább három, nemzetközi rendezvény esetén nyolc nappal megelőzően. Az utasítás arról is rendelkezett, hogy amennyiben ez a bejelentés nem történt meg, a sportszervezettel szemben a legszigorúbb fegyelmi felelősségre vonást kellett alkalmazni.

A háború után sem volt pénz a nemzet stadionjára, illetve egy idő után már a Népstadionra, de a helyét lázasan keresték. Aztán amikor a Magyar Dolgozók Pártja is felkarolta az ügyet, jöhetett az első kapavágás (vágó: Tildy Zoltán köztársasági elnök) 1948. július 12-én.

Tizenhat helyszín szerepelt a javaslatok között, végül a metró döntött: legyen közel a Hungária körút–Kerepesi út sarkára tervezett megállóhoz. A földalatti vasút azonban késett, a nép sok évig villamossal, trolival és busszal jutott el a róla elnevezett stadionba.

A földmunkák már folytak, de még nem dőlt el, hogy mekkora is lesz a létesítmény, a tervek hetvenezrestől százezresig terjedtek. A számok hivatalosan 78 ezernél álltak meg, a nagy tribün két oldalára tervezett lejtős rész nem épült meg. Az 1955-ös, századik magyar–osztrákot (6:1) mégis 104 ezren látták, igaz, akkor még állóhelyek is voltak. Az építkezésen csaknem száz sztahanovista tüntette ki magát, sokan dolgoztak társadalmi munkában, köztük számos sportoló. Fotó is tanúsítja, hogy Papp László – már olimpiai bajnokként – ugyancsak lapátot ragadott. Kivonult az 1949-es budapesti Világifjúsági

Találkozó négyezer résztvevője is, és amikor közeledett az átadás határideje – 1953. április 4-ét nem sikerült tartani, de augusztus 20. már tényleg kőbe volt vésve –, Farkas Mihály kivезényelt ezer katonát is (LÉPESFALVI 2020).

A tervezők sokat panaszkodtak az építőanyag minőségére vagy hiányára, de jött a visszavágó: a statikus tervezőt, Gilyén Jenőt feljelentették a kivitelezők, a főtervezőt, Dávid Károlyt pedig az utolsó évben az építkezésről is kitiltották. 1954-ben aztán mind a ketten megkapták a Kossuth-díjat.

A megnyitó reggel kilenctől sötétedésig tartott. Azt még évtizedekkel később is tudta egy valamirevaló futballszurkoló, hogy a Honvéd 3:2-re nyert a Szpartak Moszkva ellen. Az viszont lassan feledésbe merült, hogy tizenkétezer (más források szerint kétezer, de az sem kevés) tornász tartott bemutatót. Ott rendezték meg a magyar–norvég atlétikai viadal második napi versenyeit is, és Jeszenszky László a 3000 méteres akadályfutásban országos csúcsot állított fel. Zárásként megmérkőzött egymással a magyar női A és B kézilabda-válogatott, kétszer tízperces félidőkkel, mert már erősen szürkült (a reflektorokat csak 1959-ben szerelték fel). Részt vett az eseményen tízezer békegalamb, élőkép formájában egy vörös csillag és a felszabadulási emlékmű nőalakja. A zárókép betűket formált: Éljen a párt! Senki nem kérdezte, hogy melyik.

A toronyépületet tizenegy emeletre tervezték, de aztán háromnál befejezték. Abban voltak az öltözők, az irodák, az étterem, a tetején pedig egy üvegalátka, a rendőrségi erők központja. Mellette a Hotel Pilon, ahol hetven vendég szállhatott meg – egyetlen csillagja szerint nem éppen luxuskörülmények között, de edzőtáborozóknak megfelelt. És volt benne egy szolgálati lakás is, a stadion főigazgatójáé.

A toronnyal szemközti oldalon volt a kormánypáholy, átvilágított személyzetrel – és biztos, ami biztos, két géppuskafészekkel –, a szomszédos szektorok jegyszédőit a belügy válogatta össze. (Ha már belügy: a stadion tartozéka volt a lelátók és a futópálya közötti betonárok is, abban álltak a rendőrök.)

A politikai elit autói az Istvánmezei út felől alagúton hajthattak be az előtérig. A fogadóhelyiség márványborítást kapott, benne büfé, hűtőszekrény, fotelek, kanapé, két telefonfülke, a K-vonalat is be lehetett kötni. Az italszekrényt biztonsági zár védte, miután rájöttek, hogy a személyzet is ki tudja nyitni a sorozatkulccsal. A falon ott volt a Rákosi-címerrel szemben az olimpiai öt karika, egy ilyen stadion már megfelelő referencia lehetett az 1960-as pályázathoz. A szavazáson Róma nyert, Budapest negyedik lett.

1954-ben már főiskolai világbajnokságot rendeztek. 1965-ben Universiadét. Egy évvel később atlétikai Európa-bajnokságot, amelyen a súlylökést Varjú Vilmos nyerte. Iharos Sándor több világcsúcsot állított fel itt. Futott még: Emil Zátopek, Vlagyimir Kuc (Kovács József mindkettőjüket legyőzte), Steve Ovett, Sebastian Coe, Carl Lewis, Edwin Moses, Irena Szewińska – hogy csak néhányat említsünk az olimpiai bajnokok közül. A futók szerették a stadiont, gyors volt a rekortán – korábban meg a salakos pálya –, azt mondják, attól, hogy szulfidlúggal locsolták a hengerelés előtt (LÉPESFALVI 2020).

Itt nyert Európa-bajnokságot fapadlós pályán 1955-ben a magyar férfi kosárlabda-válogatott. Ugyanabban az évben a teniszesezők Chilével mérkőztek a Davis Kupában, és játszottak nagypályás kézilabda-mérkőzéseket is a Népstadionban. A futball vendégül

látott világklasszisait felsorolni reménytelen vállalkozás. Az Aranycsapat mérkőzései, az angolok elleni 7:1. Az 1986-os brazilverés (3–0), amikor annyian szerettek volna jegyhez jutni, hogy sokan a pénztárak előtt töltötték az éjszakát. Na és a telt házas kettős rangadók.

Fújta a sípot Zsolt István, Leo Horn és Lo Bello, a trombitát nyolcvanezres közönség előtt Louis Armstrong, énekelt Pavarotti, Domingo és Carreras, itt bukott meg az Aida szuperprodukció, fellépett a Mojszejev együttes, koncertezett a Queen, a Gun N' Roses és a Rolling Stones, hirdetett ígét Billy Graham, és a Népstadionban találkozott a fiatalokkal II. János Pál pápa.

Kezdetben az igazgatói poszton sem adták olimpiai bajnoknál alább, az első huszonöt évben az 1948-as kalapácsvető aranyérmes, Németh Imre vezette az intézményt, később két évig Schmitt Pál.

A látványosságok sorát az alpinisták zárták, ők verték le a meglazult betonarabokat a lelátókról. Életveszélyesnek nyilvánított szektorokat zártak be, végül a bontásról döntöttek. A stadion azért nem tűnt el nyomtalanul, a toronyépületet a Puskás Aréna örökölte, a bejárat fölött az olimpiai öt karikával.

1954-ben a Népstadionban megrendezendő sporteseményeken jelen lévő rendezőgárda létszámát labdarúgás sportágban 724 főben állapította meg a Népstadion vezetője, Németh Imre. Egy vizsgálat jelezte, hogy a rendezői gárda létszáma jóval több, mint a feltétlenül szükséges. A létszámot ekkor 208 fővel csökkentették, figyelemmel a Minisztertanács takarékosági rendeletére is. Ebben az évben megtörtént érdekes jogesetet mutatok most be a rendezvénybiztosítással összefüggésben. 1954. április 25-én Budapesten Szikra Kénsavgyár–Duna Cipőgyár NB II-es bajnoki labdarúgó-mérkőzésen a kénsavgyári szurkolók megverték egy Duna cipőgyári dolgozót, aki nyolc napon túl gyógyuló sérülést szenvedett el. A mérkőzés végén az edzőt is megdobálták kövel. Megállapítást nyert, hogy a pályán egyetlen, a rendőrség állományába tartozó rendezvénybiztosításban közreműködő sem volt. Az OTSB elnökségétől azt kérte a sportköri elnök, hogy szövetségi ellenőrt küldjön a mérkőzéseikre, és figyelje meg a szurkolók viselkedését. Állásfoglalást kértek arról, hogy véleményük szerint rendőri biztosítás nélkül rendezhetnek-e a jövőben mérkőzéseket.

A Népstadion rendezvényeinek látogatási rendje rendelkezéseinek alkalmazásáról szóló anyagban szerepelt, ami hatályos sporttörvényünknek is fontos rendelkezése, hogy csak érvényes jeggyel lehetett a Népstadion területére belépni. Tilos volt a nézőktől elzárt területre már akkor is belépni, a korláton, a kerítésen átmászni, az ülőhelyeken ugrálni. Tartózkodniuk kellett a nézőknek minden olyan magatartástól, amely a rendezvény lebonyolítását zavarta. Nevesítettek is néhányat: szidalmazás, verekedés, rendbontás, papírégetés. A Népstadion területére botokat, zászlórudakat, köveket tilos volt bevinni. A rendbontókat a Népstadion területéről kiutasították, kivezették, és kizárták a sportrendezvényről. Súlyosabb esetben szabálysértési vagy büntetőfeljelentést tettek.

1954-ben feljegyzés készült, amelyben szerepelt, hogy Hegyi Gyula OTSB-elnök kezdeményezésére a Népstadion ülőhelyeit, befogadóképességét 3000 férőhellyel lehet növelni úgy, hogy az ülőhelyek távolságait csökkentik, 45 cm helyett 44 cm-re mér-

séklük, mindez a bevételek fokozása miatt merült fel. Erre készítettek költségvetést is, a Népstadion ülőhelyeinek átszámozásával kapcsolatos mázolósi munkálatokra, összesen 55 594 forint értékben. A munkálatokat az É.M. 12/3 sz. Épületfestő és Mázoló Vállalat végezte. Cél volt továbbá a „közönség irányítására jegyvásárláskor és a nézőterre való bemenetel tájékoztatására szolgáló táblák kihelyezése” (OTSB-levél 1954).

Találtam beruházási tervet is, amelynek alapján nagyobb pénzüsszeget különítettek el, 4 710 000 forintot a Testnevelési Főiskola, a Műjégpálya, a tatai edzőtábor, a Nemzeti Sportuszoda, a Népstadion és egyéb intézményei, az Országos Központ és a sportcélok támogatására, mint például a Római-parti vízitelep felújítására.

Felmerült a testnevelés és a sport tudományosabbá tétele, ennek érdekében tudományos munkaterv is készült, amelyben szerepelt, hogy már csaknem száz évvel ezelőtt is kinyilvánították, hogy a főiskola minden tanárának kötelessége tudományos kutatómunkát végezni. Ezt a munkát a főiskola igazgatója és a tanszékvezető tanárok irányították. 1951-ben öt nagy témakörben kutattak az oktatók, mindez kötelezően meghatározott volt: a testnevelés és a sport elméleti alapjai, oktatás és edzés a sportban, a tanuló ifjúság testnevelése, tankönyvek és segédletek.

5.1.3. A jegyértékesítés folyamata

A sportrendezvények jegyszükségletét országos viszonylatban, előzetes megrendelés alapján a kalkulált árak és szállítási költségek felszámolása mellett a Sport Lap- és Könyvkiadó Vállalat biztosította.

A sportrendezvények látogatására kizárólag a Sport Lap- és Könyvkiadó Vállalat által kibocsátott belépőjegyeket volt szabad forgalomba hozni, azzal egyeztetették a sportkörök a jegyszükségletüket. A szállítás az illetékes megyei Testnevelési és Sport Bizottságokon és az egyesületeken keresztül történt, amelyek gondoskodtak az egyes Testnevelési és Sport Bizottságok (a továbbiakban: TSB), valamint a sportkörök részére leszállított jegygarnitúrák központi nyilvántartásáról. A szervezetek negyedévente kötelesek voltak jegyszükségletüket megrendelni, a jegyeket a tárgynegyedévet megelőző harmadik hónap első napjáig az illetékes megyei TSB-hez és egyesülethez kell eljuttatni, amely köteles volt a területe szerint összesített megrendeléseket saját megrendelésével együtt közvetlenül a Sport Lap- és Könyvkiadó Vállalathoz (a továbbiakban: vállalat) megküldeni. A megrendelésben részletezni kellett, hogy milyen fajta, és milyen helyárú jegyből mennyi darabra van szükség, „nemleges közlés” esetén is. A vállalat a megrendelt jegymennyiségeket a negyedévet megelőző hónap 1. napjáig köteles volt leszállítani a megyei TSB-k és a sportegyesületek részére. A megyei TSB-k és a sportegyesületek 10 napon belül kötelesek voltak eljuttatni a megfelelő jegymennyiségeket a TSB-knek és a sportköröknek.

A bérletárak ekként alakultak 1954-ben:

„A” sorozat: közléplátó: 133 forint; alsó középtribün: 110 forint; felső tribün: 74 forint; állóhely: 35 forint.

„B” sorozat: középlelátó: 125 forint; alsó középtribün: 104 forint; felső tribün: 70 forint; állóhely: 35 forint.

A bérletek szétoosztása bérletsorozatonként a szakszervezeti, illetve hivatali sport-egyesületek útján történt: a SZOT, a Honvéd, a Dózsa, a Haladás, a Spartakusz, a DISZ, a megyei tömegszervezetek, a pártközpont és a pártszervek, az elnökség rendelkezésére összesen 30 ezer és másik kategóriában 5 ezer.

A jegyelosztásnál előnyben részesítették azokat, akik rendszeresen látogatták a hazai sporteseményeket, „nem törődtek az esetleges kellemetlen időjárással sem és nemcsak a különlegességek, például magyar–angol mérkőzés iránt mutattak érdeklődést. Lehetővé kell tenni, hogy az ilyen sportkedvelők bérlethez jussanak. A vidékiek bérletszervezésénél gondot kellett fordítani a bányavidékek és nagyüzemi gócpontok ellátására.” (NÉMETH 1954) Fontosnak tartom megjegyezni, hogy szerepelt a levélben az a figyelemfelhívás is, hogy az utánpótlás oktatói, a tanárok és a tanítók részére is megfelelő számú bérletet kell biztosítani, hogy „személyes tapasztalataikat továbbíthassák tanítványaiknak”.

A Népstadion és intézményei, a Nemzeti Sportuszoda és a Műjégpálya vezetősége gondoskodott a létesítményeiknél szervezett összes rendezvény jegyszükségletének a vállalatnál megfelelő időben történő megrendeléséről, a jegyek szétoosztásáról, illetve terjesztéséről. Az Országos TSB (a továbbiakban: OTSB) által lebonyolítandó olyan rendezvények jegyszükségletét, amelyek lebonyolítása nem a fentiekben felsorolt intézményeknél történt, az OTSB Gazdasági Osztálya általi megrendelés alapján biztosította a Sport Lap- és Könyvkiadó Vállalat.

A nyomtatvány- és elszámolási rendszer alapján a jegykészleteket jegytípusonként az előírt nyomtatványokon keresztül volt szükséges nyilvántartani, úgy, hogy a raktáron lévő jegyek mennyisége bármikor megállapíthatóan kellett hogy rögzítve legyen.

A Népstadionnál rendszeresített jegyiroda üzemi közönségszervező munkája során, amennyiben szükséges, ellátta a Nemzeti Sportuszodában és a Műjégpályán, valamint az OTSB által rendezett egyéb rendezvények jegyterjesztésének üzemi szervezését is. A fontosabb rendezvények jegyelosztása az OTSB elnökségének külön rendelkezése alapján történik. „Az utasítás a falusi sportkörökre nem terjedt ki, azonban az utasításban megszabott határidők betartása mellett a falusi sportkörök is megrendelheték jegyszükségletüket a vállalatnál.” (OTSB utasítás 1954)

Minderről útmutató is készült, amely részletesen meghatározta, hogy milyen típusú dokumentáció szükséges a jegyellátás gördülékeny biztosításához, így jegynyilvántartó karton, jegykiadási könyv, nyilvántartó lap, jegy-visszavételezési könyv, jegyszámlolási könyv.

A *Rendőrségi Szemle* megosztotta az 1950-es évek elején a rendezvények rendőri biztosításának szabályrendszerét.

„Biztosítási feladatokat a rendezvényeknél, a közrendvédelmi, közlekedésrendészeti és operatív szerveknek kell ellátni. Mindhárom szervnek együttesen és külön-külön is önálló, komoly feladata van. A rendőrség munkáján ilyenkor igen sok múlik. Nemcsak azért, mert a rendezvény színhelyén a rendet fenn kell tartani és biztosítani, hanem azért is, mert távol a rendezvény helyétől a dolgozók otthonainak védelme is a rendőrség

feladata. A rendezvények biztosításának feladatai nem az ünnepség megnyitásával kezdődnek, hanem már jóval előbb. Az egész rendőri apparátus feladata, hogy a különösen nagyméretű vagy nagyfontosságú ünnepség, rendezvény (április 4., május 1.) előtt megteremtse mindazokat a körülményeket, amelyek a rendezvény sikeréhez a rendfenntartás terén szükségesek.

Mielőtt a rendezvények biztosítási tervét kidolgoznánk, kapcsolatba kell lépni azokkal a szervekkel, amelyek a szervezésben akár közvetve, akár közvetlenül szerepet játszanak. A rendőrség munkáját ezekkel a szervekkel össze kell hangolni, s tisztázni kell a következő kérdéseket:

1. Milyen rendezvény lesz?
Protokolláris, kulturális, sportrendezvény vagy nagygyűlés stb.
2. Hol lesz a rendezvény és mikor?
Időpont, hely pontos megjelölése.
3. Hány fő megjelenésére lehet számítani?
Kik vesznek rajta részt? Szervezetten vagy csoportosan vonulnak-e fel?
4. Tömeg esetén milyen szállítóeszközök igénybevételével történik az oda- és visszaszállítás?
5. A befejezés mikor és hogyan várható?
Elvonulás vagy szétozslás.
6. Meghívottak száma és összetétele?
Párt- és kormányvezetők, külföldi vendégek, diplomataék.

A fenti adatok birtokában helyes, ha a parancsnok:

a) Megtekinti a rendezvény színhelyét és a szemle alapján felméri a biztosítandó területet. Ha nagy területről van szó, akkor helyes kisebb területekre, úgynevezett körzetekre felosztani.

b) Kiválasztja azokat a tiszteket, akik alsóbb parancsnokként (az úgynevezett körzetek parancsnokaként) számításba jönnek s ezekkel bejárja a területet és ismerteti velük az előttük álló feladatokat. Ajánlatos mindegyiknek külön-külön elmondani a területén végrehajtandó feladatokat, várható eseményeket.

c) A kijelölt parancsnokok a feladat birtokában területüket alaposan mérjék fel. A terület szükséges lehet kisebb részekre, vonalakra és ezeken belül részlegekre felbontani.

d) A biztosítás parancsnoka tájékoztatója a körzetparancsnokok elgondolásairól, terveiről. Javítsa ki a hibákat, hagyja jóvá a helyes terveket, elgondolásokat.

e) A körzetparancsnok tervének jóváhagyása után alsóbb parancsnokaival szintén végezze el a helyszín bejárását és mindegyikkel külön-külön beszélje meg a feladatát.

f) Nagyobb biztosítás esetén helyes, ha a parancsnok a biztosításban részt vevő teljes létszámú egységgel próbát rendel el úgy, hogy mindenki azon a helyen álljon, ahol az ünnepség, rendezvény tartama alatt tartózkodni kell.

Az előbbiek általános elvek, amelyekhez még sok, itt nem említett probléma csatlakozik. A problémák a helyszínen adódnak és a megoldás a parancsnok képzettségétől, leleményességétől függ.

Az előbb említett feladatok egyformán vonatkoznak a közrendvédelmi és a közlekedésrendészeti szervekre. A következőkben különkülön tárgyaljuk a közrendvédelmi szervek és a közlekedésrendészet feladatát.

Közrendvédelmi szolgálat feladatai és a megoldás módszerei

A közrendvédelem (karhatalom) feladata, hogy biztosítsa a rendezvény zavartalanságát, a provokációs cselekményeket hiúsítsa meg. A közrendvédelmi (karhatalmi) egység feladatát a következő szolgálati formákkal, azok együttes vagy egyenkénti alkalmazásával tudja megoldani:

a) sorfal, b) külső és belső zárógyűrű, c) folyosó rendszer, d) sorfal. A sorfalat abban az esetben alkalmazzuk, ha a rendezvény jellege nem nagy jelentőségű, vagy ha nem kell számítani nagy tömegre. Ez esetben a rendőröket egymástól 2–8 méterre felállítva körülvesszük a rendezvény helyét és így biztosítjuk, hogy a nézőközönség a rendezvény lebonyolítását ne zavarja. Általában ezt a formát szoktuk alkalmazni például a koszorúzási ünnepségeken.

A sorfal megerősítéséül felhasználható kordonkötél. Kordonkötél alkalmazására főleg akkor van szükség, amikor megfelelő számú rendőr nem vezényelhető sorfalszolgálatra.

Sorfalat alkalmazhatunk még olyan esetben, amikor az egyes felvonuló oszlopok keveredését, tömörülését akarjuk megakadályozni, illetve torlódások megakadályozása végett meghatározott útvonalra akarjuk az oszlopokat irányítani. Élő sorfal megoldást használunk például Budapesten a Városligetben megrendezett motorversenyek biztosítása esetén is, helyenként kordonkötél használatával.

b) Külső és belső zárógyűrű. Amikor nagytömegű ember megjelenésére kell számítani – például Katonai díszszemle vagy felvonulás – és ahol mindenki az első sorokba szeretne kerülni, ott annak meggátlására, hogy illetéktelenek a rendezvény színhelyére kerüljenek, illetve azért, hogy mindenki csak a részére kijelölt helyen tartózkodhasson, külső és belső zárógyűrű felállítása célszerű.

A külső zárógyűrű feladata a rendezvény színhelyétől 100–300 méter távolságra felfogni a tömegnyomást és biztosítani, hogy a rendezvény színhelyére már csak azok juthassanak el, akik meghívóval rendelkeznek, vagy az ott levő házakban laknak.

A külső gyűrű különösen nagy nyomásnak kitett helyein az élő sorfalat kordonkötéllal vagy gépkocsi akadállyal is helyes megerősíteni.

Belső zárógyűrűt alkalmazunk akkor, ha a rendezvény tényleges helye és a külső zárógyűrű között olyan terület van, ahol laknak, vagy számolni lehet azzal, hogy illetéktelen személyek a külső zárógyűrűn átjuthatnak. A belső zárógyűrű feladata az, hogy biztosítsa a meghívóval és egyéb igazolványokkal ellátott személyek bejutását a rendezvény színhelyére, továbbá, hogy a két gyűrű között lakó személyeket megakadályozza – ha azok meghívóval nem rendelkeznek – hogy a rendezvény színhelyére

beléphessenek. Ha nincs nagy távolság a két gyűrű között, vagy az nem lakott terület, úgy a belső zárógyűrű feladata arra korlátozódik, hogy magát a rendezvény közvetlen színhelyét biztosítsa a meghívóval vagy egyéb igazolvánnyal rendelkezők behatolása ellen. Ilyenkor a tribünök előtt vonunk kordont.

A terület zárógyűrűvel történő lezárása nagy körütekintést és rugalmasságot követel a biztosító egység parancsnokaitól és beosztottjaitól. Fontos, hogy a meghívottak és egyéb igazolvánnyal, érvényes jeggyel rendelkező személyek részére a rendező szervvel történő előzetes megállapodás alapján megfelelő útvonalat biztosítsunk a két gyűrű közötti területen, amelyet jobban megerősítünk és így zavartalanul közelíthetik meg a rendezvény helyét. A kijelölt útvonalak torkolatánál a zárógyűrűkbe beosztott elvtársak feladata, hogy a meghívott vendégek igazoltatását elvégezzék – az érvényes belépőjegyeket ellenőrizzék – s biztosítsák a megközelítés lehetőségét.

Azok a rendőrök tehát, akik az előbb tárgyalt útvonalon biztosítanak, kétféle feladatot látnak el:

a) biztosítják a területet illetéktelenek behatolása ellen, b) lehetővé teszik a meghívóval, jeggyel rendelkezők zavartalan bejutását a zárt területre.

A külső zárógyűrű alkalmazásánál szem előtt kell tartani, hogy az mindig erősebb legyen a belsőnél mind a létszámot, mind a beosztottak képességeit figyelembe véve. Az ide beosztott, elvtársak közvetlenül vannak kitéve az illetéktelenek behatolási kísérleteinek, tehát fokozottabb mértékben kell helytállniuk.

A külső és belső zárógyűrű közötti területen lakók mozgását biztosítani kell. Annak megakadályozására, hogy a két gyűrű közötti területen lakók a belső gyűrű felé húzódjának és ott esetleg zavart okozzanak, szükséges, hogy a területet megfelelő számú járőrrel portyáztassák. Ezen elvtársak feladata, hogy csak a külső gyűrű irányába engedjék a lakókat – kivételt képeznek azok, akik a belső zárógyűrűn belüli vagy túli területen laknak – s a csoportosulásokat megakadályozzák.

A két gyűrű közötti területen olyan mozgás vagy közlekedés, amely természeténél fogva nem befolyásolja magát a rendezvényt, illetőleg nem befolyásolja a biztosítási munkát, megengedhető. Itt gondolunk elsősorban a közforgalmú járművek közlekedésének biztosítására. Ha a közlekedés folyamatosságában a lezárás visszaható erejű problémát okozna, úgy megengedhető, hogy ezek a járművek áthaladjanak, azonban megállásukat meg kell tiltani, a megálló áthelyezését az illetékes vállalaton keresztül a közönséggel tudatni kell.

Ha a rendezvény biztosítását vagy folyamatosságát a közforgalmú járművek közlekedése akadályozná, úgy azt a visszahatás ellenére is meg kell szüntetni. Gondolni kell azonban arra, hogy más módon a lakosság közlekedése biztosítva legyen.

Ügyelni kell arra, hogy a két gyűrű közötti távolság olyan legyen, hogy az összekötést a két gyűrű között akadálytalanul biztosítani lehessen.

Mint említettem, a külső és belső zárógyűrű alkalmazására általában akkor kerül sor, amikor nagyobb tömeg megjelenésére kell számítani. Sportrendezvények esetében – még ha nagyszámú közönségre kell is számítani – zárógyűrűt csak akkor helyes alkalmazni, ha a nagy érdeklődés miatt féltő, hogy a jeggyel rendelkező személyek nem tudnak

az esemény színhelyére bejutni, illetve velük együtt olyanok is nagy számban bejutnak, akik belépőjeggyel nem rendelkeznek. Ilyen biztosítási formát alkalmaztunk 1954-ben és 1955-ben a budapesti Népstadionban megrendezett magyar–angol, illetve magyar–szovjet válogatott labdarúgómérkőzések esetén. Egyszerűbb esetekben a rendelkezésre álló erőkkel a bejáratokat, a tribünfeljárókat és a pálya belső részét kell biztosítani.

A biztosítás erejét, mint már a bevezetőben mondtuk, a parancsnoknak kell felmérni, számolva az adott lehetőséggel és eshetőséggel.

c) Folyosórendszer

Egy időben a biztosítások végrehajtásánál nem gondoltunk arra, hogy nagy tömeg esetén magát a rendezvény színhelyét is (tehát, ahol a tömeg elhelyezkedik) biztosítsuk. Ez azt eredményezte, hogy a tömeg az emelvény felé tolakodott, illetve a befejezés után tekintet nélkül az előtte haladókra igyekezett haza, nem egyszer egymásnak súlyos sérülést okozva. Okulva a tapasztalatokon, amikor nagy tömeg megjelenésére számítunk, a külső és belső zárógyűrű egyidejű alkalmazásával, úgynevezett folyosórendszerű biztosítást is eszközölünk.

A folyosórendszerű biztosítás lényege a következő:

- az adott területet a terület nagyságától függően megfelelő számú kisebb területre osztjuk fel.
- a felosztott területet kötélkordon segítségével egymástól elválasztjuk úgy, hogy az elválasztott területek között kb. kétméteres folyosó legyen,
- a kötélkordonokhoz élő sorfalat állítunk,
- amikor egy-egy elválasztott terület megtelt, a sorfal a kötélkordon felemelésével megakadályozza a túltelítettséget és egyben biztosítja, hogy a folyosókon szabad közlekedés legyen a betegek stb. részére.

Az eltávozásnál az előbbieket fordítottját alkalmazva engedjük távozni a tömeget.

A tartalék jelentősége. A tartalék a rendezvény biztosításának szerves része. A rendezvény biztosítása szempontjából elengedhetetlen. Bármilyen körülményben jártunk el a biztosítás megszervezésében, a végrehajtásnál ki vagyunk téve annak, hogy a munka elvégzése során előre nem látható feladatok megoldása elé kerülünk, vagy valamilyen rendzavarás adódik. Ezen események megszüntetése érdekében szükséges, hogy a biztosítás parancsnokának, de az alegységek parancsnokainak is álljon rendelkezésére tartalék. Általános gyakorlat – a tapasztalatok alapján –, hogy a biztosítási létszám egyharmad része képez tartalékot. Kétségtelen, hogy ez a gyakorlat nem minden esetben valósítható meg a biztosító erők létszáma miatt. De bármennyi is a létszám, arra kell a parancsnokoknak törekedni, hogy tartalékkal rendelkezzenek...

A körzetparancsnokok a tartalék kérdését úgy is megoldhatják – ha másképp nem lehetséges –, hogy a felállítási helyekre az eredetileg tervezett létszámnál kevesebbet állítanak fel s ebből képeznek tartalékot. A körzetparancsnok által így kikülönített tartalék parancsnoka maga a körzetparancsnok legyen. Az egész biztosítás parancsnokának rendelkezése alatt álló tartaléknak külön parancsnokot kell kirendelni, aki közvetlenül és csak neki legyen alárendelve. A tartalék parancsnoka a biztosítási feladatokat minden

vonatkozásban jól értő, gyors elhatározási képességű, rugalmas és leleményes rendőr legyen.

Különösen fontos, hogy a tartalékparancsnok az adott biztosítási feladatokat a legapróbb részletekig ismerje. Ismerje a biztosításban részt vevő parancsnokok nevét, azok területét, feladatait, hogy mindezek birtokában a kapott parancsot megfelelően végrehajtania tudja. A tartalék parancsnoka mindig az egységénél tartózkodjék, igénybevett erőit alparancsnokaival vezettesse fel a helyszínre.

A rendezvényeken szolgálatot teljesítő rendőrök feladata

Feltétlenül említést kell tenni a rendezvényen szolgálatot teljesítő rendőrök feladatáról és magatartásáról. Tapasztalataink azt mutatják, hogy bár a rendőröket megfelelően eligazították parancsnokaik, mégis sok esetben nem úgy jártak el, mint amilyen parancsot kaptak, gyakran önként vállaltak olyan feladatokat, amelyek akadályozták őket a rendőri feladatok végrehajtásában. Különösen sportrendezvények alkalmával fordul elő, hogy a rendőrt a jegyszedő, kapuőr stb. saját kényelme szempontjából felkéri bizonyos feladatok elvégzésére.

Sok esetben tapasztaltuk, hogy a rendező szerv anyagi szempontból kevesebb rendezőt állít fel a szükségesnél, s a hiányt rendőrökkel kívánja pótolni. Ha az alparancsnokok és a rendőrök nincsenek megfelelően eligazítva, akkor ez gyakran sikerrel is jár. Le kell szögezni, hogy a rendőr nem rendező, sem jegyszedő, tehát ilyen feladatok ellátása vagy átvállalása – még rövidebb időre is – helytelen. A rendőrnek feladata a biztosítás színhelyén a közrend, közbiztonság fenntartása és a kapott parancsoknak megfelelő eljárás, nem pedig rendezői tevékenység.

Az eligazítások alkalmával pontosan ismertetni kell az elvtársakkal feladatukat: mit kell tenniük rendkívüli esetben, hová kell jelentést küldeniük, honnan hívhatnak segítséget, a parancsnokot hol találják meg.

Az udvarias, határozott magatartásra külön fel kell hívni a rendőrök figyelmét, hogy intézkedéseik mindig megfeleljenek a dolgozó nép által támasztott jogos követelményeknek.” (*Rendőrségi Szemle* 1954: 15–16.)

A Magyar Népköztársaság belügyminiszter-helyettesének 1964-ben kelt utasítás-tervezete tartalmazta azt, hogy már ebben az időben is a biztosítások végrehajtása terén különböző gyakorlatok alakultak ki. Egyes rendezvények biztosításánál hiányzott a tervszerűség, ami csökkentette a rendőri intézkedések hatékonyságát. Már ekkor is a rendezők feladata volt a rend fenntartása. A sportegyesületek és a rendezvények felelősei voltak kötelesek gondoskodni a megfelelő számú rendező munkába való bevonásáról. A rendezők kötelesek voltak a rendet fenntartani, minden rendbontást megakadályozni és szükség esetén a rend helyreállításához a rendőrség segítségét kérni.

Az 1974. évi 17. Elnöki Tanács törvényerejű rendeletében szerepelt az állam- és közbiztonság védelme és fenntartása érdekében az alábbi feladat: a közrend védelme: védeni kell minden állampolgár élet- és vagyonbiztonságát; a közterületeken és egyéb helyeken

biztosítani kell nyugalmát. Gondoskodni kell az ünnepek, rendezvények, felvonulások és sportesemények rendjéről (SALLAI 2015: 150.).

Dolog elleni erőszaknak volt tekintendő a sportrendezvények nézői részéről az italos-üvegeknek a játéktérre való dobálása, előfordult többször, hogy egy magáról megfledkezett szurkoló egy bajnoki labdarúgó-mérkőzésen üveget dobott a pályára (TÓTH 2021d: 32.).

Találtam adatokat a születési évem időszakából is, 1982-ben a Rendőri Ezred 10 év alatt a kulturális és sportrendezvények rendjének fenntartásában összesen 32 856 fővel vett részt. A rendőrök e feladatokon kívül szinte minden jelentősebb politikai, kulturális és sportrendezvény biztosításában részt vettek. A több száz sport- és kulturális rendezvény biztosítása évente 15–20 ezer rendőr és 8–10 ezer egyéb segítő igénybevételét jelentette. Az 1970-es években tapasztalható volt, hogy a rendezvények alkalmával egyre több közrendet sértő cselekményt követtek el (NAGY 1982: 33.).

5.1.4. Sportrendezvények lebonyolítása Magyarországon

A labdarúgás az a sport volt már a 20. század elején is, amely népszerűsége miatt különösen nagy tömegeket mozgató meg, éppen ezért a futballversenyek felügyeleti szolgáltatára jóval nagyobb figyelmet fordítottak. „A mérkőzésekre kivezényelt tisztekre hárult a feladat, hogy kapcsolatot tartson és együttműködjék a pálya vezetőségével és a mérkőzés vezetőjével. Az ügyeletes tisztnak kellett értelemszerűen a kivezényelt karhatalmat a pályán megfelelően felállítani, különös figyelemmel a játékosok öltözőjéből a pályára vezető kijáratok biztosítására. A mérkőzésen résztvevő nézők köréből azokat, akik botrányos, sértő kifejezésekkel illették a játékvezetőt, a játékosokat, vagy durva játékra próbálták ösztönözni a játékosokat, igazoltatták őket. Már az 1940-es évek végén is lehetőség volt az eltávolításukra, a sportrendezvényen való részvételtől. Ha az ügyeletes tiszt azt látta, hogy a játéktéren olyan szándékos tettelegességek fordultak elő, amelyek a nézőtérre is áttérjedhettek, a mérkőzést beszüntethették. A kivezényelt rendőrök a felállítási helyüket akkor hagyhatták el, amikor a közönség, a nézők elhagyták a sportrendezvény helyszínét.” (*Magyar Rendőr* 1921)

Dr. Usetty Béla, az MLSZ egykori elnöke felhívást intézett a közönséghez a rend fenntartása érdekében, majd a szövetség kifüggesztett néhány információs táblát, amelyek arra figyelmeztettek, hogy botrányok kitörése esetén a Nemzeti Liga betiltja a mérkőzést, és a pályán nem engedélyez több bajnoki küzdelmet. A rend biztosítását célzó intézkedések egységes rendszere ekkor azonban még nem alakult ki, és sokan voltak olyanok, akik a botrányok megismétlődésétől féltek. Ebben az időben elterjedt az, hogy rendszerint klubfanatizmusból, úgynevezett sportműveletlenségből és felettébb nagy elfogultságból fakadtak a jogellenes viselkedések. A tiszta sportszellem szégyenének nevezték ezeket a botrányokat. Felmerült, hogy a hatóságoknak intézményesen kellene beavatkozniuk a botrányok megakadályozására. Az volt az elképzelés, hogy egyéb rendészeti osztályok példájára sportrendészeti osztályt szervezzenek. Mindazokra vonat-

kozóan, akik a sportesemények színhelyén megbotránkoztató magatartást tanúsítottak, megfelelő büntetések kiszabását helyezték kilátásba. Ezen intézkedések segítségével remélték a rend helyreállítását. „A rendőrségnek van elég sportneveltje, ezekből igen könnyen lehetne kiválasztani a sportrendészeti osztály vezetőit és állandó tagjait, akik megfelelő jogérzékkel bírálják el a sportszemponatok tekintetbe vételével az eléjük került ügyeket.” (*Nemzeti Ujság* 1937: 9.) Ebből következően már az 1930-as évek végén is elengedhetetlen volt a sportrendezvények biztosításának valamilyen szintű egységes szabályozása, természetesen ebben az időszakban is a labdarúgás sportág kapcsán merült föl a legtöbb probléma.

Egy 1947-es adat szerint 40 ezres nézőszámál 60 rendező és 120 rendőr biztosította a rendet egy labdarúgó-mérkőzésen.

1953-ban kimutatás készült a nagyobb sporttelepekről, amely szerint a Nagyerdei Stadion 12 ezer ülőhellyel és 13 ezer állóhellyel rendelkezett, ezenkívül a megyékben lévő kisebb stadionokban legfeljebb 3 ezer ülőhely és 3 ezer állóhely volt. Az alábbi sporttelepekről tett említést a dokumentum: Debreceni Lokomotív, Debreceni Haladás, Debreceni Építők-pálya, Debreceni Kinizsi-pálya, Debreceni Előre-pálya, Hajdúszoboszló, Nádudvar, Berettyóújfalu, Hajdúböszörmény, Balmazújváros, Baja, Szegedi Honvéd-pálya, Szegedi Lokomotív, Szegedi Petőfi SK, Szegedi Dózsa SK, Makó Vasas, Szentesi Kinizsi, Csongrádi Petőfi, Győri Vasas, Győri Vörös Meteor, Nagymányok, Dombóvár, Tamási Simontornya, Szekszárd, Tatabányai Bányász SK, Dorogi Bányász SK, Tatabányai Vasas, Tokod, Tatabányai Építők, Almásfüzitői Szikra, Ceglédi Lokomotív, Nagykőrösi Honvéd, Hatvani Lokomotív, Selypi Kinizsi, Egri Fáklya, Gyöngyösi Építők, Egri Vasas, Hevesi Sportpálya, Belpátfalvai Építők, Füzesabonyi Lokomotív, Recski Vasas, Verpelét Falusi SK, Rózsaszentmárton, Petőfibányai Bányász. Ez utóbbi tíz sportpályán lelátók nem álltak a szurkolók rendelkezésére, egyes helyeken csak rögzített padok voltak. Ugyanebben az évben készült egy szigorúan bizalmas minőségű anyag, amelyben a budapesti ötéves sportpályafejlesztési program szerepelt. Ebben fellelhető, hogy akkoriban 1200 sportpálya állt Budapest területén rendelkezésre, 108 ezren sportoltak rendszeresen, így az egy sportpályára eső sportolók száma 900 fő volt. A tervben az szerepelt, hogy a rendszeresen sportolók számát duplájára szükséges növelni, ehhez 800 új sportpálya építését tartották szükségesnek 200 millió forint értékben. Mindezt nevezhetjük egyfajta korábbi sportágfejlesztési koncepciónak is.

A sportrendezvények látogatására kizárólag a Sport Lap- és Könyvkiadó Vállalat által kibocsátott belépőjegyeket lehetett forgalmazni. A testnevelési és sportbizottságok és a sportkörök jegyszükségletét az illetékes sportbizottságok, illetve sportegyesületek rendelték meg a Sport Lap- és Könyvkiadó Vállalatnál. A szállítás a megyei sportbizottságokon keresztül történt a sportkörök részére a központi nyilvántartásból. Érdekes tény volt, hogy Magyarországon a sportbizottságok és a sportkörök kötelesek voltak évi jegyszükségletüket előre megtervezni és negyedévenként az egyesületükön keresztül megrendelni. A Népstadion és intézményei, a Nemzeti Sportuszoda és a Műjégpálya gondoskodott a létesítményekben szervezett és megrendezett rendezvények jegyszükségletének a Sport Lap- és Könyvkiadó Vállalatnál megfelelő időben történő megrendeléséről,

a jegyek szétosztásáról, illetve terjesztéséről. A fontosabb rendezvények jegyelosztása az Országos Testnevelési és Sportbizottság (OTSB) Elnökségének külön rendelkezése alapján történt. „Az utasítás a falusi sportkörökre nem terjedt ki, azonban ők is jelezhatték jegyigényeiket.” (OTSB utasítás 1954)

A Magyar Országos Levéltárban számos olyan dokumentumot találtam, amelyet sportegyesületek vezetői írtak az OTSB-nek, amelyben arról panaszkodtak, hogy sem labdájuk, sem futballcipőjük nincs, az 1900-as évek közepén ilyen problémákkal is küzdöttek a sportolni vágyók. Nagyobb létesítmények rendelkezésre álltak, de a vidék ilyen problémákkal küzdött. A XV. nyári olimpiai játékokat követően az OTSB javaslatot fogalmazott meg az előzőekben felvetett problémával kapcsolatban is a Politikai Bizottság számára a sport- és testnevelési feladatokról, és elkészült a sportfejlesztési terv az 1954. évre vonatkozóan. Számba vették, hogy a magyar sportolók 1953-ban 141 nemzetközi találkozón vettek részt, ebből 16 Európa- és világbajnokságon. Sportolóink 26 első, 36 második, 23 harmadik helyezést értek el a nemzetközi rendezvényeken. 1953-ban átadták az újonnan épült Népstadiont, a Testnevelési Főiskola első évfolyamára 236 új hallgatót vettek fel. A sportfejlesztési tervben szerepelt az is, hogy a falusi sportmunka fejlesztésében nagy elmaradás mutatkozott. Feladatként határozták meg a testnevelés és a sport tömegalapjának kiszélesítését, a sportoktatás színvonalának emelését, azt, hogy a versenyzőket sportszerű küzdelemre kell nevelni.

Egy 1954-ben kelt szigorúan bizalmas minősítésű, az 1954. évi sportfejlesztési tervre vonatkozó javaslat szólt arról, hogy sportolóink abban az időben a legtöbb sportágban tartani tudták az akkori nemzetközi színvonalnak megfelelő eredményeket több sportágban is, az atlétikában elért eredmények pedig határozott fejlődésnek indultak. A bukaresti világversenyen 50 nemzet sportolói vettek részt, a magyar sportolók több sportágban 26 első, 36 második, 23 harmadik helyezést értek el. A nemzetközi találkozók nagymértékben fejlesztették a más nemzetek sportolóival való baráti kapcsolatokat. 1953-ban úgynevezett hazai tömegversenyeket szerveztek, a falusi fiatalok spartakiádját, a sportegyesületek spartakiádját és 40 város atlétikai postaversenyét, amelyeknek 500 ezer indulója volt. Ekkor 19 sportegyesület volt összesen.

A Testnevelési Főiskolán rendőrtisztek is sorozatosan tartottak egyébként előadásokat.

„A főváros természetes fejlődésével természetszerűen együtt jár a közlekedésre szolgáló járóművek minél szélesebb körű alkalmazása és a forgalom akadálytalanságára, illetve gyorsaságára való törekvés. A rendőrségnek ezzel kapcsolatos feladatai, hogy t. i. a gyalogosok és a járművek érdekeinek megvédése mellett a közlekedési forgalmat okszerűen szabályozza és biztosítsa, újabb feladattal nőttek, és pedig azzal, hogy a világvárosi forgalom természetes velejáróját, az utcai jármát annyira csökkentse, amennyire csak – biztonsági érdekek sérelme nélkül – csökkenthető.

A rendőrség ezirányú feladatai arra is kiterjednek, hogy a változott viszonyoknak megfelelően, a közönség megfelelő tájékoztatásáról, az új rendhez való hozzászoktatásáról s hogy úgy mondjuk, annak beidegzéséről is gondoskodik.

Ennek a feladatnak a sikerét elsősorban az biztosítja, ha az ifjúság már az iskolapadokban kellő oktatásban részesül és már ott megtanulja mindazt, amit saját biztonsága érdekében tudnia kell.

Dr. Szukováthy Imre, a Testnevelési Főiskola kitűnő igazgatója éppen ezért felkérte dr. Ferenczy Tibor főkapitányt, jelöljön ki olyan rendőrtiszteket, akik a Főiskola felsőbb évfolyamainak hallgatói előtt ezt a nagyfontosságú tárgykört szakszerű előadásokban ismertetik és így a testnevelési tanárok és tanárnők onnan kikerülve, már kellő felkészültséggel oktathassák az ifjúságot a közlekedési tudnivalókra.

Ez alapon december folyamán már meg is kezdődtek a Testnevelési Főiskolán a közlekedési előadások, melyeket Baksa János főkapitányhelyettes, dr. Peregriny Géza rendőrfőtanácsos, dr. Marinovich Marcell rendőrfogalmazó és vitéz Németh Lipót rendőrfőfelügyelő tartottak.

Az előadók személyében és szakképzettségében egyaránt biztosított magas színvonalú előadásokra dr. Szukováthy Imre igazgató meghívta a fővárosban már ténylegesen működő testnevelési tanárokat és tanárnőket is, akik szintén feszült figyelemmel és rendkívül nagy érdeklődéssel hallgatták az egytől-egyig kiváló és élvezetes előadásokat.

Baksa János főkapitányhelyettes a szakíró avatottságával ismertette a közlekedés fejlődését Icarustól az óránkénti 800 km-es teljesítményig. Dr. Peregriny Géza r.-főtanácsos a csendrendeletet és a közlekedési kihágásokat, valamint a büntető rendelkezéseket ismertette, dr. Marinovich Marcell rendőrfogalmazó a közlekedési kódex nagy anyagát adta elő, végül vitéz Németh Lipót rendőrfőfelügyelő a közlekedési rendeletek gyakorlati végrehajtását, a rendőrök szolgálatát, a gépjármű-forgalom szabályozását, irányítását, valamint a kézzel való forgalomirányítást ismertette.

A tanárok és tanárjelöltek a nagy rátermettséggel és felkészültséggel tartott előadások során nemcsak szakszerű tájékozódást nyertek, hanem a részletekig kiterjedő alaposág mellett új szempontokat láttak meg, amik mellett kétségtelenül sokkal könnyebben tudnak majd a rájuk váró feladatoknak eleget tenni.

A Testnevelési Főiskola a kiváló előadókat a Főiskolát ábrázoló emlékéremmel ajándékozta meg s értesülésünk szerint tervbe vette, hogy ezeket az előadásokat a jövőben is rendszeresíti. Valószínűleg hamarosan sor kerül arra is, hogy a székesfőváros többi tanintézteiben is meginduljon a rendszeres közlekedésrendészeti szakoktatás.

A legnagyobb befogadóképességű sportlétesítmény, a Népstadion megnyitó ünnepségét 1953. április 4-én tartották, amelyen az egyetemi és főiskolai leányhallgatók 800 fős csoportja, 400 fő egyetemi és főiskolai férfighallgató, 1500 általános iskolai fiútanuló, 600 általános iskolai leánytanuló, és 1500 középiskolai fiútanuló, valamint 216 középiskolai leánytanuló gyakorlatokat mutatott be, egy másik dokumentum szerint 13 ezer fiatal működött közre, ugyanis a gyakorlatot bemutatókon kívül 500 fő zászlóvivőként szerepelt, 200 fő pedig történelmi ruházatban vonult be. A stadion avatóünnepség megszervezésére bizottságot állítottak fel, fő feladatuk az ünnepségen bemutatott gyakorlat megszervezése volt, amelynek résztvevőit a Budapest területén lévő nyolc legnagyobb katonai iskola 1500 növendéke mutatta be.

Érdekes tény, hogy arra is gondot fordítottak az OTSB Elnöki Osztályában, hogy az utánpótlásnevelésben résztvevő oktatók, tanárok, tanítók is kaphassanak bérleteket, azért, hogy a mérkőzéseken szerzett személyes tapasztalataikat tovább tudják adni a tanítványaiknak. Levéltári adatok alapján egyértelmű, hogy a Népstadionban is törekedtek kihelyezni minél több olyan információs táblát, amely a közönség tájékoztatására volt hivatott (jegyvásárlás, nézőtérén való részvétel szabályairól). Mindez a pályarendszabályok elődjének tekinthető.

Készült egy feljegyzés 1954-ben az OTSB elnöksége részére a Népstadionban rendezendő labdarúgó-mérkőzések alkalmával beállított rendezői létszámszükséglet csökkentése tárgyában. Az irat tartalmazta, hogy az OTSB gazdasági osztálya és a Népstadion igazgatója között gyakori vita tárgyát képezte, hogy az említett sportlétesítményben megrendezésre kerülő sporteseményeken milyen létszámú rendezői létszám szükséges. Levéltári iratanyagokban olvastam, hogy Németh Imre, a Népstadion egykori vezetője szerint a labdarúgó mérkőzéseken 700-710 fős létszám, atlétika versenyeknél 730-740 fős létszám szükséges. A Kinizsi-Falango, valamint a Vörös Lobogó-Austria labdarúgó mérkőzéseken 1954-ben tartott helyszíni ellenőrzésen szerzett tapasztalatok során megállapították, hogy szükség volt a kapuknál lévő jegyszedőkre és ellenőrökre, állóhelyi jegyszedőkre, ülőhelyi jegyszedőkre és ellenőrökre, külső irányítókra, kerítésőrökre, öltözőhelyiségi őrökre, WC-őrökre. Megállapították, hogy az állóhelyes közönség részéről nagy torlódás szokott kialakulni és ennek következtében az is előfordult, hogy jegy nélkül többen bementek. Annak megakadályozására, hogy a nézők az állóhelyeket ne a korlátokon keresztül átlépve foglalják el, a kirendelt rendőrök átcsoportosításával kell megtalálni a megfelelő megoldást. Az ellenőrzés során megállapítást nyert, hogy a rendezői létszámot 208 fővel javasolt csökkenteni még a legnagyobb látogatottságot jelentő mérkőzések esetén is, kisebb jelentőségű mérkőzések esetén pedig egyedileg kell megállapítani a szükséges létszámot, figyelembe véve a Minisztertanács takarékosági rendeletét is.” (OTSB-ügyszerint 1954)

Az 1900-as évek közepén rendőri jelentések szólnak a sportversenyek felügyeleti szolgálatáról is, amely a kiemelt és fokozott biztonsági kockázatú mérkőzések rendjének biztosításához hasonló funkciót töltött be. Abban az időben felügyeleti szolgálatot kellett teljesíteni minden olyan sportrendezvényen, amelynek megtartásához rendőrhatalósági engedély volt szükséges, továbbá azokon is, amelyek nem voltak ugyan engedélyhez kötve, de előreláthatólag nagyobb számú közönség látogatásával kellett számolni. A jelentések szóltak arról is, hogy a sportrendezvényekre kivezényeltek létszámát a hatóság vezetője állapította meg. Ha több tisztet vezényeltek ki, a felügyeleti szolgálat vezetője az egyenruha viselésére kötelezett, rangban idősebb tiszt volt.

A sportrendezvények engedélyezése 1955. január 15-ig a rendőrségi szervek hatáskörébe tartozott. A rendőrségi szervek hatáskörét azonban a Belügyminisztérium Országos Rendőrkapitánysága megszüntette, és ezt a hatáskört az Országos Testnevelési és Sportbizottság vette át.

Mindazokat a sportrendezvényeket, amelyek versenynaptárban nem szerepeltek, az illetékes OTSB-nek egyenként vagy havonkénti összesítésben, a rendezvény időpont-

ját megelőzően legalább 5 nappal írásban be kellett jelenteni. Amennyiben az illetékes OTSB a rendezvény megtartásához nem járult hozzá, erről a bejelentés beérkezésétől számított 2 napon belül köteles volt a rendező sportszervezetet értesíteni.

A közúton rendezett sporteseményekhez is engedélyre volt szükség. Az autó-, motor-kerékpár- és kerékpárverseny tartására vonatkozó engedély iránti kérelmeket 14 nappal előbb kellett benyújtani az illetékes rendőrségi szervhez. A karhatalom biztosításáért azonban díjat nem kellett fizetni.

Az engedélyt a törvény által előírt feltételek alapján azon község belügyi szolgálata adta ki, amelynek területén a rendezvényt tartották. Ha a rendezvényt olyan úton tartották, amely két vagy több község területén haladt át, az engedélyt a Tartományi Belügyi Titkárság adta ki.

Ha a rendezvényhez rendőrségi kíséret volt szükséges, és a rendezvényt egy község területén tartották, a kíséretet a község belügyi szolgálata biztosította. Ha a rendezvényt két vagy több község területén tartották, a kíséretet azon község belügyi szolgálata biztosította, amelynek területén a rendezvény kezdődött. Ha a rendezvényt olyan úton tartották, amelyen a közlekedést a Tartományi Belügyi Titkárság közlekedési rendőrségi őrszobái ellenőrizték, a kíséretet e rendőrőrszobák is biztosíthatták.

Ha a rendezvény biztosításához a rendezvényt felölelő minden, illetve némely községben külön szükség volt rendőri kíséretre, ennek biztosítását azon község belügyi szolgálata végezte, amelynek területén erre szükség volt.

A rendezvények biztosítása során nagyon sokszor elengedhetetlen volt az operatív szervek igénybevétele. A bűnözők tevékenységének megakadályozása és ártalmatlanná tételük csakis az operatív szervek közreműködésével volt lehetséges már akkoriban is.

Valóban nincs új a nap alatt, csak a réginek a különféle változatai, mert a bejelentési kötelezettség szabályai alapjaikban nem változtak. Napjainkban ugyanis a sportrendezvény rendjéért, a sportesemény lebonyolításával kapcsolatos szabályok betartásának ellenőrzéséért a szervező felel. A szervező köteles megtenni minden olyan intézkedést, amely a sportrendezvényen részt vevők személyi, illetve vagyonbiztonságának megóvásához szükséges. Érdekesség, hogy már 1948-ban is ez volt a legfőbb célja a rendezvénybiztosításban részt vevőknek. A Belügyminisztérium már hivatkozott, rendőrség részére kiadott szolgálati szabályzata a következőket tartalmazta: „Az ügyeltesek feladata a sportrendezvényeken általában a személy- és vagyonbiztonság megóvása, a rend fenntartása, továbbá a sportverseny színhelyének közelében és a sportverseny területén belül a járműforgalom és a gyalogosközlekedés biztosítása. Az ügyeltes tisztnek első kötelessége a rendőrhatalom és használhatósági engedélyek megtekintése és ellenőrzése, illetve annak megállapítása, hogy az előírt rendelkezéseket betartják-e. A versenypályák területén a rend fenntartása elsősorban a rendőrség feladata. A kivezényelték támogatásak a rendezők erre irányuló tevékenységét. Az ügyelteseknek a versenyek lefolyásába beavatkozni és hasonlóképpen azoknak sportszerű bírálatába bocsátkozni nem szabad, mert az a játékvezetők feladata. Közbelépésre csak a játékszabályokkal ellenkező durvaságok és büntetendő cselekmények gyanúja adhat okot.” (BM Szabályzat 1948)

1960-ban a jogásztársadalom egy része a huliganizmust tartalmában és formájában közösségellenes életformának és magatartásnak tartotta. Hatósugarát tekintve a huliganizmus a fiatalságnak viszonylag szűk rétegére volt ebben az időben jellemző.

„A huliganizmus eredetét tekintve minden kétséget kizáróan nyugati, éppen úgy gyökerezik a vadnyugat cowboy- és gengszterromantikájában, mint a francia kikötők csavargóinak világában. Hozzánk is »import« útján jutott el. A huliganizmus vonzerejét nagymértékben növelte az a romantikus vonzóerő, mely a fiatalok becsületes rétegei előtt is kedvelté tette.” Ebben az időszakban a joggal foglalkozók felhívták a figyelmet arra, hogy külön huligántörvény megalkotására lenne szükség. Az ilyen magatartást mint garázdaságot büntették, a huligánok cselekményei tökéletesen e tényállás hatálya alá voltak vonhatóak már akkor is, hiszen a legjellemzőbb az volt, hogy a szurkolók egy része botrányosan viselkedett, amivel felháborodást és riadalmat keltett. Az úgynevezett huligántörvény megalkotására aztán csak jóval később, napjainkban került sor. A Magyar Országgyűlés ugyanis 2011-ben fogadta el „a sporthuliganizmus jelensége elleni fellépés érdekében szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CIV. törvényt”, azaz az úgynevezett huligántörvényt. A huligántörvény bevezette a legnagyobb újítást, innovációt a résztvevők egyedi azonosítására szolgáló beléptetőrendszer alkalmazásának kibővítésével és a sportrendészeti nyilvántartás felállításával (TÓTH 2019a: 59).

Összefoglalva elmondható, hogy a rendszerváltás előtt az ellenőrzött társadalomban a sportpályák lelátóin és környékén garázda cselekmények nagyon ritkán fordultak elő, azokról is ritkán számolt be az ellenőrzött média. A rigmusok is szalonképesebbek voltak. A rendszerváltást követően elszaporodtak a sportpályák nézőterein az erőszakos cselekmények. A média sem hallgat már az eseményekről, igaz, beszámolói sokszor bulvárstílusúak, szenzációhajhászok. Sajnos az erőszak a szabadidő-eltöltés egyik formája lett. A futballhuliganizmus visszaszorítása csak a magyar labdarúgás valamennyi szereplője és a rendőrség együttműködésével valósítható meg, aminek fontos eleme a folyamatos párbeszéd és a jogszabályok következetes betartása (NAGY 2006: 118.).

5.2. A sportrendezvények biztosításának alapkérdései

A rend, a biztonság szerepe napjainkban egyre inkább felértékelődik, jelentősége az élet minden területén egyre nagyobb, amiből a sport, a sportrendezvények sem maradhatnak ki, és ami kiemelt figyelmet biztosít a sportrendészetnek.

A sportrendészet területén a közrend-magánrend, a magánbiztonság-közbiztonság szorosan egymásra épül, a jogszabályok is kötelezővé teszik az együttműködést, hiszen valójában a rendőrségtől függetlenül működő infrastruktúrában szükséges a közbiztonságot szavatolni. Az állam elsődleges feladata a sportrendezvényeken, illetve az azokhoz köthető helyszíneken is a közbiztonság fenntartása, illetve helyreállítása. A sportszervezetek szervezőként kötelesek megtenni vagy az illetékes hatóságnál kezdeményezni minden olyan intézkedést, amely a sportrendezvényen részt vevők személyi és vagyonbiztonságának megóvása, valamint a jogsértések megelőzése érdekében szükséges. A rende-

zési feladatok jogszerű és szakszerű végrehajtása érdekében a szervező a rendezvényen köteles rendező szervet megbízni. A szervező és az általa megbízott rendező felelőssége egyetemleges. Egyre többen jelennek meg a sporteseményeken, a sport nemzetstratégiai ágazattá vált, egyre több komoly nemzetközi rendezvény megszervezése a feladat, így ez a sportrendészet egyre inkább előtérbe helyeződött.

Tehát a sportrendészet irányítása a sportigazgatáshoz hasonlóan egyértelműen az állami szervekhez kötődik. A biztonságos lebonyolítás csakis azzal együttműködve biztosítható.

Ha mégis szeretnénk rövid sportrendészet-fogalmat alkotni, akkor azt mondhatjuk, hogy a sportrendészet a sportigazgatás sajátos része, hiszen a vonatkozó jogszabályokat kiegészítik a hazai és nemzetközi szakszövetségi szabályozások.

5.2.1. A sportrendezvény fogalma

Magyarországon azért is kiemeltebb jelentőségű ez a terület, mert az infrastrukturális háttér viszonylag friss, több új stadion és sportlétesítmény épült, ami azt gondolom, hogy egyértelmű záloga a biztonságos lebonyolításnak. Egyre több telt házas mérkőzésen játszanak a csapatok, így még komolyabb rendészeti kérdéssé is vált a biztonság szavatolása.

Érdekesség, hogy a hatályos magyar sporttörvényben a sportrendezvény szó 220-szor szerepel, a sportrendészet szóra 16 találat jelentkezett.

A jogszabályok alapján az alábbi szervezetek együttműködése elengedhetetlen a sportrendezvények szervezésével összefüggésben: rendőrség, katasztrófavédelem, ORFK Minősítő Bizottság, egészségügyi szolgáltató, a stadion tulajdonosa és üzemeltetője, a szervező, a rendező szerv.

A sporttörvény 68/A. § (1) bekezdés értelmében: „a jogszabályban meghatározott sportrendezvények biztonsági kockázat szerinti minősítését, valamint fokozott biztonsági kockázatú sportrendezvény esetén beléptető rendszer alkalmazásának kötelezettségét – a sportrendezvény szervezőjével folytatott előzetes egyeztetést követően – az Országos Rendőr-főkapitányság az általa működtetett Minősítő Bizottság javaslata alapján határozza meg. A Minősítő Bizottság az ORFK, a katasztrófavédelem, az Országos Mentőszolgálat, az Országos Bírósági Hivatal elnöke, a Legfőbb Ügyészség, a sportpolitikáért felelős miniszter, valamint a sportágak országos sportági szakszövetségei által delegált szakértőkből áll. A Minősítő Bizottság működésére vonatkozó részletes szabályokat a Kormány rendeletben állapítja meg.”

A sportrendezvényt sokáig nem definiálta a sporttörvény, csak a sportrendezvény helyszínét, azt a nyilvános helyet vagy a közterület meghatározott részét, ahol a sportrendezvényt megtartják, és ahol néző tartózkodhat.

A jelenleg hatályos sporttörvény már meghatározza az értelmező rendelkezések során a sportrendezvény fogalmát: sportszervezet vagy sportszövetség által versenyrendszerben vagy azon kívül, sporttevékenység végzése céljából tartott verseny, mérkőzés. A sportesemény sportrendezvénynek minősül.

Nagy kockázatokkal jár egy sportrendezvény szervezése, önmagában feszültséget generál az, hogy győztesként és veszteseként is kerülnek ki csapatok a mérkőzések végén. A tömegnek pedig sokféle reakciója lehet.

Először is fontos volt megvizsgálnom, hogy milyen sportrendezvényeken, mely sportágak esetében szükséges rendészeti eszközökkel fellépni a közrend, a közbiztonság szavatolása érdekében. A látványcsapatsportágak biztonsági kérdéseit vizsgálva arra jutottam, hogy a jogellenes cselekményeket a szurkolók legnagyobb része, több mint 90%-a a labdarúgó-mérkőzéseken követi el. Azt tapasztaltam, hogy a labdarúgás vált a csapatsportágak közül azzá a sportággá, amely esetében fokozatosan jellemzővé vált a szurkolói rendbontás, ezért a hat látványcsapatsportág közül a labdarúgást helyezem a fókuszba a kötetben.

Magyarországon megközelítőleg két évtizedes múltja van a „látványsport” elnevezésnek. Ebből nőtt ki magát a jelen hatályos joggyakorlatban már teljesen elfogadott látványcsapatsport elnevezés. A látványcsapatsportágak körébe jelenleg hat sportág tartozik: a labdarúgás, a kézilabda, a vízilabda, a kosárlabda, a jégkorong és a röplabda. A fogalmat az 1996. évi LXXXI. törvénybe (a társasági adóról és az osztalékadóról) a 2011. évi LXXXII. törvény 2. §-a iktatta be. Definícióként, jogszabályi környezetben ekkor jelenik meg először ez az elnevezés. Azokat a sporteseményeket, amelyeken a csapatsportágak szerepelnek, köztudomású, hogy nagyobb nézettségi mutatók jellemzik, mint az egyéb sportágakét, így gazdasági jelentőségénél fogva is érdemes erre a területre jogi szempontból is nagyobb figyelmet fordítani. Mivel a korábban felsorolt csapatsportágak közül hazánkban és a világon is a labdarúgás a legnépszerűbb, így erre helyeztem a legnagyobb hangsúlyt az elmúlt hétéves kutatásom során.

Egyetlen más sportág sem képes egy-egy jelentősebb eseménye kapcsán rendszeresen, időszakonként visszatérően ennyire nagy tömeget megmozgatni, hiszen egy rangosabb mérkőzés rengeteg, nemritkán több tízezer ember érdeklődésére is számot tarthat, ami már fokozott biztonsági kockázattal jár a szervezők számára. Egyetlen más sportágnál sem éleződik ki ennyire élesen a szurkolótáborok közötti ellentét, amit erősít a stadionon belüli szeparáció, amely során az azonos csapat szurkolóit egy szektorba helyezik el, ami erősíti bennük az összetartozást, erősebbnek érzik magukat, ugyanakkor meglehetősen közel is vannak az ellenfél szurkolói, akikkel viszonylag kis területen vannak összefüggésben.

Több fejezetben említést teszek erről, mert nagyon fontosnak tartom, hogy a stadionokat sokan misztikus helynek tekintik, a görögök győzelmeiket isteneiknek ajánlották fel. Ezen a misztikus helyen következnek be a mérkőzés előtt, alatt és után az úgynevezett rendellenes cselekmények. Kiváltó okuk az indulatok elszabadulása, az indulatok elszabadulásának indítéka pedig maga a mérkőzés. Kiemelendő továbbá, hogy nemcsak a stadionokban követnek el jogellenes cselekményeket, hanem közterületen is a sporteseményekkel összefüggésben.

A stadionok különleges akusztikával is rendelkeznek, amely a különböző technikai eszközök (hangos zene, óriási kivetítők) segítségével szintén felerősíti a mérkőzés alatt

kialakult különleges atmoszférát. Ha sok ember szűk térbe van bezsúfolva, akkor akár a legkisebb atrocitás is végzetes lehet.

Mindenekelőtt azonban fontos leszögezni, hogy nincs új a nap alatt, csak a réginek a különféle változatai...

A különböző sportesemények már az ókorban is nagy tömegeket vonzottak. A nézők sportrendezvényen való részvételét részletesen szabályozták már akkor is. A sport az ókori görög kultúra lényeges eleme volt. A Kr. e. III. században az éliszi rendtartás a közrend és a közbiztonság fenntartását szolgálta, a versenyekre érkező óriási „néző-rohamra” tekintettel a látogatók elhelyezésével foglalkoztak, és figyelemmel voltak már akkor is a közlekedésbiztonságra, ugyanis a sportrendezvény időpontjában megtiltották a város utcáin a járművekkel való közlekedést. Az olümpiai játékok alatt a résztvevők között nem lehettek férjezett nők, tulajdonképpen ki voltak tiltva a sportrendezvényekről. Korlátozó intézkedésként határozták meg a fegyverek és a bor stadionba való vitelét. „A rend őreinek, játékrendezőiknek” nevezték a versenyeken a közbiztonság fenntartásában közreműködőket.

A kitiltás eszközeit például már a rómaiak is alkalmazták.

Érdekes tény, hogy a labdarúgás eredetét is az ókorban kell keresni. A labdarúgás történetének hosszabb elemzése fentebb, a 3. fejezetben található.

A fogalmi alapok tisztázása során elengedhetetlenül fontos a biztonság fogalmát is górcső alá venni.

A Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája. Biztonságos Magyarország egy változóvilágban című kormányhatározatban szerepel, hogy Magyarország 2012-es Nemzeti Biztonsági Stratégiájának kiadása óta a globális biztonsági környezet alapvető változásokon ment keresztül. Ezek a folyamatok különösen felértékelik a biztonsághoz kapcsolódó gondolkodás és az új kihívásokra adott válaszok azonosításának szükségességét. Az új kihívások alapja a formálódó, többpólusú világrend, a nemzetközi szereplők kapcsolatait befolyásoló szabályok átalakítására való törekvés, a biztonsági kihívások változó arculata. A biztonságunkat befolyásoló folyamatok egyik leginkább meghatározó jellemzője, hogy kialakulásuk, fejlődésük és hatásuk nehezen jelezhető előre, és ez növekvő bizonytalanságot okoz. Mindez egyértelműen igaz a sportrendészet területére is, ahogyan az alábbi gondolat is: a forradalmi technológiák fejlesztése stratégiai fontosságú kérdés. Hazánk biztonsága megkívánja, hogy a kulcsfontosságú területeken – mint például a kibervédelem, a mesterséges intelligencia, az autonóm rendszerek, a biotechnológia – kiemelt figyelmet fordítsunk a kutatásra-fejlesztésre és annak védelmi összetevőjére.

5.3. A footballhuliganizmus – megjelenése, elterjedése és saját kutatásom ismertetése

„Ha nem tudsz szurkolni nekünk, amikor döntetlent játszunk vagy veszünk, ne szurkolj akkor sem, ha győztünk!” („If you can't support us when we lose or draw, don't support us when we win.”) (Bill Shankly [1913. szeptember 2. – 1981. szeptember 29.], skót futballdzö és menedzser)

Ebben a fejezetben arra keresem a választ, hogy melyek a futballhuliganizmus okai, és hogy milyen előzmények, tragikus események, stadionkatasztrófák történtek az elmúlt évtizedekben, amelyek felhívták a rendezvénybiztosításban közreműködők figyelmét arra, hogy változtatni kell a korábban kialakult gyakorlaton, és hogy szükségessé válhat új jogi normák, jogszabályok megalkotása is. Hiszen a rend minden társadalom számára alapvető érték, a százszázalékos biztonság garantálása azonban sajnos nem képzelhető el, de a sportrendezvények biztosítása során közreműködők törekednek ennek megvalósítására. Vizsgálódásunkat itt is kezdjük történelmi áttekintéssel!

5.3.1. Futball, futballhuliganizmus, háború

Az 1960-as évek vége felé a két közép-amerikai állam, Salvador és Honduras között egyre nőtt a feszültség, a bevándorlók és a vitatott országhatár miatt az sem tűnt kizártnak, hogy háború robban ki a két ország között. Az indulatok végül akkor szabadultak el, amikor a két nemzet csapata egymás ellen játszott 1969 júniusában a labdarúgó-világ bajnokság selejtezőjében. A második mérkőzés után nemzeti zászlókat égettek, és huligánok támadtak a szurkolókra, a két ország között megszakadtak a diplomáciai kapcsolatok. A mérkőzéseket követő fegyveres konfliktus „futballháború” néven vált ismertté. A stadionokban elszabaduló erőszak volt az utolsó csepp a pohárban, senki nem tudta megfékezni a gyűlöletet, és két héttel később kitört a háború, amelynek több ezer ember esett áldozatul.

A hatvanas évek végére becslések szerint háromszázezer salvadori bevándorló telepedett le Hondurasban. Megművelték a hondurasi birtokokat, és segítettek felvirágoztatni a gazdaságot. A bevándorlók többségét azonban illegális földfoglalónak és nemkívánatos személynek tekintették. A salvadori betelepülők számának növekedésével a hondurasiak attól tartottak, hogy egyszerűen bekebelezzik hazájukat, úgy gondolták, hogy az illegális bevándorlók miatt romlik országuk gazdasági helyzete. Valójában azonban a salvadoriakat csupán bűnbaknak tették meg, hogy eltereljék a figyelmet a hibát hibára halmozó diktatúrák tehetetlenségéről.

1969 júniusában csak fokozta a feszültséget, hogy az 1970-es mexikói labdarúgó-világ bajnokság selejtezőjében a két ország nemzeti válogatottjának három mérkőzést kellett egymás ellen játszania. Az első mérkőzésre a hondurasi fővárosban, Tegucigalpában került sor június 8-án, az ország nemzeti stadionjában. A salvadori csapat a szokásoknak megfelelően előző nap este érkezett meg. A hondurasi szurkolók mindent megtettek azért, hogy az ellenfél játékosai ne tudjanak aludni, hatalmas zajongásuk eredményesnek is bizonyult, a mérkőzés utolsó percében a kipihentebb hazai csapat belőtte a döntő gólt, és 1:0-ra megnyerte a mérkőzést. A tömeg őrjöngeni kezdett: felgyújtották a sportcsarnokot, és zavargások törtek ki. A vereség számos salvadori számára tragédiának tűnt, egy tizennyolc éves lány, Amelia Bolanios nem tudta elviselni a megaláztatást, magához vette apja pisztolyát, és szíven lőtte magát. Az elhunyt lányt a sportág mártírjának tekintették, állami temetésén megjelent Salvador elnöke és a válogatott is.

Miközben a két csapat a második mérkőzésre készült, Salvadorban egyre többen halottak arról, hogy Hondurasban félkatonai szervezetek arra készülnek, hogy kiűzzék a salvadoriakat új hazájukból, olyan földekről, amelyeket évek óta ők művelnek meg. Megkezdődött a salvadoriak visszavándorlása, ezrével indultak meg Hondurasból a szülőföldjük felé, amikor hírt vettek a könyörtelen üldözéseknek és a halálbrigádok rémtetteinek. Salvadorban a sajtó uszításba kezdett: dühödt hangú cikkekben gyalázták az ellenséget, és mindent megtettek azért, hogy a salvadoriakban fellobbantsák a hazafiasság lángját.

Másnap a hondurasi csapat a Flor Blanca Stadionban lépett pályára. A salvadori szurkolók elégették a hondurasi zászlót, és az ellenfél himnusza alatt olyan hangoosan pfujoltak, hogy nem lehetett hallani a zenét. A hondurasiaknak esélye sem volt a győzelemre, 3:0-ra veszítettek. A vendégcsapat edzője, Mario Griffin Cubas szerint ez volt a lehető legjobb eredmény, úgy vélte, nem maradtak volna életben, ha megnyerik a mérkőzést. A győzelem annyira fellelkesítette a salvadori szurkolókat, hogy lerombolták a stadion környékét, és hajtóvadászatot indítottak a hondurasi drukkerek ellen. Kocsikat rongáltak meg, üzleteket gyújtottak fel és betörték a házak ablakait. A hondurasi játékosokat páncélozott autókban sikerült kimenekíteni a határra. Amikor megpróbáltatásuk híre eljutott az anyaországba, már semmi sem akadályozhatta meg a robbanást. Fellángolt a két ország között évek óta parázsló gyűlölet. A salvadori sajtó arról számolt be, hogy három napon keresztül valóságos népiirtás folyt a szomszédban, azonban Honduras határozottan cáfolta a vádakat. Június 17-én San Salvadorban már azt követelték, hogy a kormány tegyen drasztikus lépéseket Honduras ellen. Rengeteg salvadori menekült tért vissza szülőföldjére, ráadásul június végén a két ország közötti diplomáciai kapcsolat is megszakadt. A selejtező döntőjére június 27-én, Mexikóban került sor. Közép-Amerika gyakorlatilag leállt erre az időpontra, aki csak tudott, elindult a mexikói fővárosba, a térség országai futball-lázban égtek. A zöld gyepen a játékosok minden piszkos trükköt bevetettek, ráadásul hosszabbításra került sor, amelyet Salvador bírt jobban, és 3:2-re megnyerte az összecsapást. Az indulatok elszabadultak a stadionban és környékén, az emberek összeverekedtek, a nagyváros gyakorlatilag háborús övezetté vált, ahol nem voltak érvényesek a törvények. A hondurasiak azzal vádolták meg a salvadoriakat, hogy csaltak, és megvesztegették a játékvezetőket. A sajtó mindkét oldalon felfújta és eltúlozta az erőszakos cselekményeket, ráadásul a közvetítések és az újságok hírei még jobban felkorbácsolták az indulatokat. A hondurasi rádió arra szólította fel hallgatóit, hogy „kapjanak fel egy deszkát, és verjenek vele agyon egy salvadorit”. Július 14-én a salvadori hadsereg lerohanta Hondurast, és kezdetét vette a 100 órás háború.

5.3.2. A sportrendezvények biztosítása a múltban, a futballhuliganizmus előzményei Magyarországon

A labdarúgás az a sport volt már a 20. század elején is, amely különösen nagy tömegeket mozgatót, illetve már akkor igen nagy népszerűségnek örvendett, és természetesen a rendbontások már akkoriban is igen elterjedtek voltak. A Magyar Labdarúgó Szövetség

szervezésében 1902-ben került sor az első válogatottmérkőzésre, majd 1903-ban már az első győzelmet ünnepelhettek. A FIFA 1907-ben vette fel Magyarországot tagjai sorába. A magyar válogatott labdarúgó-mérkőzéseit akkoriban a sportág hazai „bölcshőjében”, a Millenárison rendezték. Érdekesség, hogy a FIFA VI. kongresszusának 1909 nyarán Budapest adott otthont.

Ahogy már fentebb is utaltam rá, a sportrendezvényeken előforduló problémákról, erőszakos cselekedetokről már az 1900-as évek elején is beszámolt a sajtó, *Veszélyben a football-sportunk* címmel is jelent meg sajtóanyag a médiában. A cikk utalt a pályán a játékosok által elkövetett jogellenes cselekményekre is, ugyanakkor a kötet a nézőtérén elkövetett erőszakos viselkedést vizsgálja, amelyre ekként utalt az említett cikk: „a fair játék arénái legyenek a football pályák és ne a bikaviadalokéi.” Ebből következően már 1913-ban is felhívták a figyelmet ezekre a problémákra.

Sokáig a labdarúgó-szövetség és a rendőrség is tehetetlen volt a rendbontókkal szemben. Ami 1921 őszén történt, azt tekinthetjük az általános „rendteremtés”, az ország konszolidációja részének. A Belügyminisztérium által szeptemberben, a 84.447/1921. B.M. számú, *A football-mérkőzéseken tapasztalt durva játékmód megszüntetése érdekében* címmel kiadott körrendelete az egyesületeket tette felelőssé, hogy játékosait a „leggondosabban válogassák meg”, amelyek erre nem voltak hajlandók, azokat megfenyegették, hogy a belügyminiszter klubjukat „alapszabály-ellenesnek fogja tekinteni”. Az MLSZ számára előírták, hogy utasítsa a bírakat a durván játszó labdarúgók azonnali kiállítására. Nagy vihart kavart a rendelet azon passzusa, amely a rendőrt a mérkőzés bírāja fölé helyezte: „A mérkőzéseket vezető bíró köteles a mérkőzésre kirendelt ügyeletes rendőrtisztviselőnek a mérkőzés zavartalan menetére, illetőleg a rend fenntartására vonatkozó utasításait minden ellenkezés nélkül pontosan teljesíteni. Ellenkező esetben az ügyeletes rendőrtisztviselő jogosult a mérkőzés további folytatását azonnal beszüntetni.”

Fontosnak tartom megjegyezni, hogy a rendelet szólt arról is, hogy a labdarúgó-mérkőzésekre kirendelt ügyeletes rendőrtisztviselők – a lehetőségekhez képest – az állomány sporthoz értő tagjai köréből kerüljenek ki (*Belügyi Közlöny* 1921).

21. századi párhuzam (2018): az Európa Tanács labdarúgó-mérkőzések és egyéb sportrendezvények biztonságához, biztosításához és az ott nyújtott szolgáltatásokhoz kapcsolódó integrált megközelítésről szóló egyezményének célja, hogy biztonságos, védett és barátságos környezetet biztosítson a labdarúgó-mérkőzéseken és egyéb sportrendezvényeken. A felek arra ösztönzik illetékes szervezeteiket, hogy hangsúlyozzák annak szükségességét, hogy a játékosok, az edzők és a részt vevő csapatok más képviselői tartsák tiszteletben a sportra vonatkozó alapvető elveket, így a tolerancia, a tisztelet és a tisztességes játék elvét, és ismerjék el, hogy az erőszakos, rasszista vagy egyéb provokatív magatartás kedvezőtlenül befolyásolhatja a nézők viselkedését.

Az országos főkapitány 1925. évi 12943/1925. fk. I. számú rendelete tartalmazza az ügyeletes rendőrtisztviselők tudnivalóit és teendőit a futballmérkőzések rendjének biztosításával kapcsolatban. A futballmérkőzésekre kivezényelt ügyeletes rendőrtisztviselő első teendője a megjelent kirendeltségnek a pályavezetőséggel egyetértően való elosztása,

amely rendelkezését a szolgálattételre jelentkező rendőri kirendeltség parancsnoka útján hajtja végre. Ennek alapján rendőröket kell állítani:

- a) a pénztárakhoz;
- b) a bejáratokhoz;
- c) a pályabejáró kocsifelhajtáshoz;
- d) a tribünökre, ahol a rendőröknek a dohányzási tilalom betartására s a feljáratokon való akadálytalan közlekedés biztosítására kell ügyelniük;
- e) a játékosok öltözőjéből a pályára vezető kijáratához, egyrészt az akadálytalan közlekedés biztosítására, másrészt tartaléklul az esetleg szükségessé váló rendőri intézkedések foganatosítása céljából;
- f) a játéktér köré annak a biztosítására, hogy a közönség a játéktérre be ne hatolhasson.

Nagyobb mérkőzéseknél, ha rendelkezésre állnak, lovas rendőrök állítandók fel az utcán, a sporttelepet övező kerítés mentén, hogy a közönségnek a kerítéseken való elhelyezkedését s a kerítések megrongálását megakadályozzák. Ilyen esetekben a kocsiforgalom szabályozására a főbejáróhoz lovas rendőr állítandó. A kivezényelt detektívek megfigyelőszolgálatot teljesítenek, s arányosan osztandók el a tribünökön. Amennyiben felügyeleti szolgálatra több tisztviselő van kivezényelve, közülük a rangban legidősebb teszi meg a fenti rendelkezéseket, a helyszínen állapítja meg az egyes tisztviselők teendőit, s azt a helyet, ahol a mérkőzések alatt tartózkodniuk kell.

A közönségnek a nézőtéren való elhelyezését a jegyszedők és a rendezők végzik, akik gomblyukban viselendő jelvénnel vagy karszalaggal és a pályavezetőség által kiállított igazolvánnyal vannak ellátva. A rendőrök utasítandók, hogy a rendezőket és a jegyszedőket feladatuk elvégzésében tőlük telhetőleg támogassák.

A rendőrök elhelyezése után a rendőrtisztviselő további feladata meggyőződést szerezni arról, hogy a pályára nézve előírt tűzbiztonsági rendelkezéseket betartották-e, s a vízcsapok használható állapotban vannak-e.

E vizsgálatnál figyelemmel kell lenni arra is, hogy a faalkotmányú tribünökön a dohányzási tilalmat jelző táblák feltűnő helyen és megfelelő számban kifüggesztesse-nek (Bradfordban ennek hiánya vezetett tragédiához).

A közönségnek a tribünök vasgerendázatán, az oszlopokon vagy a sporttelepen felállított épületek tetején való elhelyezkedése megakadályozandó. A férőhelyek túlszűfólása szintén megakadályozandó. Ha a pályatulajdonos több személy részére adott ki jegyet, mint ahánynak befogadására a tűzrendészeti bizottság határozata alapján a sporttelep alkalmas, erről a főkapitányság engedélyügyi alosztályához jelentés teendő. Ha a felügyeleti szolgálat teljesítésére kivezényelt rendőrtisztviselő úgy látja, hogy a számozatlan helyekre az életbiztonság veszélyeztetése nélkül több közönség nem bocsátható be, az idevezető ajtók lezárását a pályavezetőség előzetes értesítése után elrendelheti, ezen intézkedése azonban a számozott helyek közönségének belépését nem érinti.

Ha a botrányt okozók ellen a pályavezetőség, a rendezők vagy a bírák részéről tétetett panasz, a botrányt okozó a felügyeleti szolgálatot teljesítő rendőrtisztviselőhöz állítandó elő, aki szükség esetén annak a sporttelepről való eltávolíttatását is elrendelheti.

A játékosok pályabejárójához és a játéktér köré vezényelt rendőrök gondosan ügyeljenek arra, hogy a mérkőzés folyama alatt a játéktérre idegen, mindaddig, míg a játékosok és a bíró ott vannak, be ne léphessen.

A pályavezetőség indokolt kérelmére ott, ahol erre elegendő hely áll rendelkezésre, az ügyeletes tisztviselő megengedheti, hogy a korláton belül árvaházi növendékek, cserkészcsapatok stb. foglaljanak helyet, ha ezek a játék menetét nem zavarják, s a rendőrséget intézkedései végrehajtásában, esetleg a karhatalom kifejtésében egyébként nem gátolják. A felsoroltak azonban a játék egész menete alatt kötelesek ülni maradni, kivéve az orvosokat és a masszőröket, akik a játéktéren előforduló sérülések esetén a segélynyújtás céljából a játéktérre is beléphetnek, ha a bíró a játékot megszakította.

A játék menetét a bíró figyeli. A fegyelmi sértéseket ő torolja meg, a fegyelemsértő játékost ő távolítja el a pályáról.

A mérkőzések tartama alatt a közönség köréből azokat, akik botrányos, sértő kifejezésekkel inzultálják a bírót, a játékosokat, vagy durva játékra uszítják a játékosokat, igazoltatni kell. A rendetlenkedőket az ügyeletes rendőrtisztviselő a játék zavartalan lefolyásának biztosítása érdekében a sporttelepről el is távolíttathatja. Ha a botrányt okozók ellen a pályavezetőség, a rendezők vagy a bírák részéről érkezik panasz, a botrányt okozó a felügyeleti szolgálatot teljesítő rendőrtisztviselőhöz állítandó elő, aki szükség esetén az ő sporttelepről való eltávolíttatását is elrendelheti.

21. századi párhuzam: a távoltartás jogintézménye, amely alapján, aki a sportrendezvény megtartását veszélyezteti, másokat megbotránkoztató magatartást tanúsít, a sportrendezvényről távol kell tartani.

A játékosok pályabejárójához és a játéktér köré vezényelt rendőrök gondosan ügyeljenek arra, hogy a mérkőzés folyama alatt a játéktérre idegen mindaddig, míg a játékosok és a bíró ott vannak, be ne léphessen! A játék tartama alatt a játéktéren a 22 játékoson és a 3 bírón kívül más nem tartózkodhat. A játéktérrel a nézőtérrel elválasztó korláton belül csupán a mérkőző egyesület intézői, egy-egy orvosa, egy-egy masszőrje, továbbá a nemzetközi mérkőzéseken a tartalékjátékosok foglalhatnak helyet. A játék egész menete alatt kötelesek ülni maradni.

A felügyeleti szolgálatot teljesítő rendőrtisztviselő a játéktéren történőbe való beavatkozástól tartózkodjék! Abban az esetben azonban, ha azt látja, hogy a játéktéren ismételtelen olyan fokú szándékos tettelegesség fordul elő, amely általános verekedéssé fajulhat, s amely a nézőtérre is áttérjedhet, a mérkőzést vezető bíró meghallgatása után a mérkőzést beszüntetheti.

21. századi párhuzam: jelenleg a szervező által érvényesíthető egyik szankcióval, azaz ha a megbomlott rend másként nem állítható helyre, a rendezvénybiztosításban közreműködők kötelesek a sportrendezvényt megszakítani, illetve felfüggeszteni. A szervező lehetőségei mellett elengedhetetlenül fontos a rendőrség képviselőjének szerepét is megemlíteni az Stv. 68. § (7) bekezdésében foglaltak szerint: „a rendőrség jelen lévő képviselője a szervezővel, a vendég sportszervezet képviselőjével, valamint a játékvezetővel lefolytatott egyeztetést követően kezdeményezi a játékvezetőnél a mérkőzés befe-

jezetté nyilvánítását. *A játékvezető a rendőrség kezdeményezésének köteles eleget tenni és a mérkőzést befejezté nyilvánítani.*”

A játék befejeztével a közönség tartozik elhagyni a pályát. A kivezényelt rendőrök helyüket csak akkor hagyhatják el, ha a közönség már távozott. Az ügyeletes tisztviselő figyeljen arra, hogy a távozási kényszer a fontos futballfunkcionáriusokra és a sajtó képviselőire feleslegesen ne alkalmazzassék!

A Rend egyik 1926. évi számában szerepelt az alábbi gondolat: „A sport addig szép és nemes, amíg önmagáért űzik.” (*A Rend*, 1926. április 24. 1.) A rendőri ügyeletesek feladata általában valamennyi sportversenyen elsősorban a személy- és vagyonbiztonság érdekei feletti őrökös, azután a közrend fenntartása, továbbá a forgalom és a szabad közlekedés biztosítása.

A rendőrség szerepe a sportmérkőzéseken:

„Az előbbi idézet alapján talán a legideálisabb sport a magas turisztika, mert a tömegszenvedélyt nem korbácsolja fel, nem fogadja taps a győztest, aki valamely ismeretlen hegycsúcs tetejére küzdötte fel magát, sem fütty, sem morgás. Istenre és kötelére bízva magát kúszik fel, hol egy baronesse, hol egy zergevadász, hol szegény, hol gazdag férfi vagy nő az Alpok vagy a Kárpátok kőszálain, senkinek sem tartozva felelősséggel, senkinek se okozva közvetlen gyönyört vagy fájdalmat, csak magának.

Persze, az ilyenfajta ideális sportágak, melyeket egyéni sportoknak is nevezhetünk, s amelyekből ki vannak zárva a versengés s az ezzel járó zavaró körülmények, alig tudnak tömegeket megmozdítani a testedzés érdekében. Pedig maga kell! A nagytömegek sportja határozottan elsőrendű szükségletévé vált a legtöbb népnek! A testi és erkölcsi dekadencia igen hatásos orvosságát fedezték fel benne világszerte.

A sport ma már a nagyközönség kincsévé, s ennél több, hatalmas nemzeti mozgalommá vált; valóságos társadalmi evolúciót hozott létre, hatalmas intézményeket szervezett meg magának úgy, hogy az emberek jórészenek életében a család és munka mellett a sport mint harmadik egyenragú tényező szerepel.

A sport jelszava alatt igen sok egyesület alakult, melyek egy része féltékenyen őrökdi tradíciói felett, ezek az exkluzívok akár személyi, akár a művelendő sportágak tekintetében; sok egyesület viszont hatalmas külső táborral rendelkező, expanzív hatásokat kiváltó, valóságos élő propagandaközpont, melyeknél szubtilisabb elgondolásokat nem kereshetünk.

Vannak azután szerencsés és peches, szegény és gazdag, népszerű, népszerűtlen, nagyszerű és primitív felszereléssel bíró, sportszerű és kevésbé sportszerű stb. stb. egyesületek.

Mindezek az egyesületek a rendőrséget addig, míg a sporttal foglalkoznak, nem érdeklik és semmiféle összeütközés közöttük és a rendőrség között ilyenformán nem lehet.

A rendőrség ott van azonban minden nagyobb labdarúgó, ökölvívó-, atlétikai, vívómérkőzésen és pedig kizárólag azért, hogy – tömegfelvonulásokról lévén szó – a közönség személy- és vagyonbiztonságát megóvjá, de még azért is, hogy az egyesületek előbb vázolt különbözősége révén a közönség tagjai közt elevenen élő ellentétek folytán esetleg

a helyszínen létrejött verekedéseket megakadályozza. Itt még mindig feltételezzük, hogy sportot csak sportszerűen és kifogástalanon lehet bemutatni.” (*A Rend* 1926. április 17. : 2.)

„Sajnosan tapasztalhattuk, hogy feltevésünk meg nem áll, mert bizony igen sokszor találkozunk a gyepen és a ringben sportszerűtlenséggel. A legismertebb sportok közül a labdarúgás, az ökölvívás, birkózás azok, melyeknek sportszerűtlen és szabálytalan gyakorlása teljességgel megengedhetetlen azért is, mert a szabályt sértő fél sokszor az ellenfél testi épségét, sőt életét is veszélyezteti.

Sokáig az volt a nézet, hogy a bíró, illetve a zsűri dolga biztosítani a mérkőzések rendjét, sportszerűségét és megtorolni a szabálytalanságokat, s a rendőrséget a mérkőzésbe való beavatkozás joga csak akkor illeti meg, ha a bírót inzultálják vagy ha a bíró vagy a zsűri kér közbelépést.

Ez a felfogás, mely még mindig azt tételezi fel, hogy az ellenfelek kizárólag csak véletlenül, gondatlanul vagy a szabályok nemtudása miatt okozott szabálytalanságaikért kerülhetnek a bírói kritika alá.

Nem lehet ugyanis a rendőrségnek ott szerepe, ahol minden biztonsági szabályt betartanak, ahol a küzdő felek a zsűri utasításainak nyomban és tisztelettel engedelmeskednek, ahol nemes, tiszta amatőr vagy tisztességes professzionista szellemben folyik a mérkőzés, s ahol a szabályokat esetleg megsértő fél önként kér pardont.

Itt a sport maradt, még ha súlyos testi sérülések is történtek, melyekért esetleg valakinek felelnie is kell. A rendőrség azonban még ilyenkor is csak arra szorítkozhatik, hogy a tényállást megállapítsa.

Es hol kezdődik a rendőrségnek látszólag magába a sportba való beavatkozó szerepe, melyet sajnos, az utóbbi években sokszor volt kénytelen – éppen a sport érdekében – vállalni?

A bíró és a zsűri a mérkőzéseknek a sportszerűség szempontjából egyetlen fóruma, ez természetes; a rendőrség tehát sem nem helyettesítheti, sem nem pótolhatja a bírót, mert intézkedése tisztán és kizárólag a közbiztonság szempontjából ítélhető csak meg.

Joga van tehát szerintem a rendőrségnek valamely mérkőzésnél, viadalnál tisztán közbiztonsági szempontból akkor közbelépni, ha a szabályok durva megsértésével szándékosan, vagy az ezzel szinte határos gondatlansággal valamely küzdő fél hivatalból üldözendő testi sértést vagy ilyennek kísérletét követte el, ha nyilvánosan olyan botrányt okoz, mely a nézők között veszélyes megmozdulásokat idéz elő, vagy ha a hatóság tagja vagy közege ellen támad, a zsűrit vagy bírót tetteleg megtámadja és a zsűri vagy bíró vagy nem tud vagy nem akar oly intézkedést tenni, amely az ily cselekményeket megakadályozza vagy azok ismétlődését, esetleg folytatását lehetetlenné teszi.

Ez a jog nem mindig jelenti azt, hogy élnünk is kell vele, különösen akkor nem, ha egyéb módok is kínálóznak az ilyen cselekmények meggátolására. A feltűnést lehetőleg kerüljük, miután a nagytömegek szórakozásáról van szó, melyet soha se jó megzavarni.

A jog tehát a közbelépésre rendszeren hamarabb jön létre, mint annak a szükségessége, hogy vele éljünk.

A klasszikus sportokban a mérközők rendszeren megőrzik a sportszerűséget. Az ökölvívás és labdarúgás terén van a legtöbb baj!

De amíg az ökölvívók mérkőzései főképpen eleinte fulladtak zajos botrányokba, addig a labdarúgók, majd három évtized után a legutóbbi években feledkeznek meg magukról és adnak ismételten rendőri beavatkozásra alkalmat.

Az ökölvívás egészen elmaradhatna, akárki mit mond, durva sport és Isten őrizzen, hogy nálunk a tömegek ízlésévé váljék.

Ha elolvasom Jack London véresen és kéken-zölden színes boxolóleírásait vagy Shanak »Cashel Byron mestersége« című könyvét és utóbbiban ilyeneket találok: »A közönség előkelőbb részét undorította ez a látvány, mert Paradicsomból (egy boxoló) ömlött, üvöltött... Szabálytalanság... ne verekedjenek...« majd a továbbiakban »azonnal elválasztotta őket egy sereg rendező, versenybíró, rendőr. Zavaros veszekedés támadt.« Tehát Angliában is van rendőr a boxmérkőzéseken [...]

Most már térjünk reá a labdarúgásra. A labdarúgómérkőzések tömegszenveddéllyé váltak. Ma már nem annyira a sport, mint pártszempontból bírálja el őket a közönség nagy része. A labdarúgás annyira fanatizálta az embereket országszerte, hogy feltétlenül olyan mozgalomnak tekinthető, amelyre a rendőrségnek élénk figyelemmel kell lennie, különösen akkor, mikor a játékszenvedélytől áthatott közönség különböző pártjai egy helyen találkozhatnak, illetve keverednek össze. Kétségtelen, hogy ma már rendőrség való a mérkőzésekre, melyek sokszor nagyobb veszélyt hordoznak, mint egy politikai demonstráció.

A labdarúgómérkőzések egy része nem egyéb ma, mint gyűlés a szabad ég alatt. Éspedig igen vesztes gyűlés, mert pártoskodó tömeg vesz részt rajta.

Az ember nem tudja, hogy azt a sok veszélyes fenyegetést, rágalmozó és becsületsértő odakiáltást, mellyel a közönség tagjai egymást, a játékosokat, a bírót illetik, kedélyességnek vagy komizásnak tartja. Igaz, hogy a tömeg nem tesz lakatot a szájára és nem kendőzi a szavait, ezt alig is várhatjuk tőle. Sőt hamar készen van egy pofon »elcsípésével« is, de ezzel szemben engedtesse meg, hogy a rendőrség is körül nézzen ezeken a zavaros portákon. Ki is vonul tehát a megfelelő apparátussal és nincs egyéb kívánsága, csak sportot lásson. Igazán nem verekedni megy ki a pályákra, az pedig esze ágában se jár, hogy a mezőnyt ő dirigálja.

Mikor azonban a pázsiton megkezdődik a »hadd el hadd«, akkor felügyel a rendőrség. Visszhang támad a tribünökön és az állóhelyeken. Azt kérdezzük ilyenkor: Mi ez, embersport, vagy bikaviadal? Elvégre az utóbbit is nyugodtan állják, ha a labdarúgómérkőzésekre a bikaviadal reguláit szabályszerűen ráhúzza a MLSZ. Mert így sportnak nem sport, amit látunk, hisz hiányzik belőle a fegyelem, a lovagiasság és a sport igazi szerzete.

Lám, ilyenkor látványosság- vagy mutatványszámba megy az egész meccs, a rendőrség pedig abba a lehetetlen helyzetbe jut, hogy ezt a mutatványt, melyet még mindig »mernek« sportnak nevezni, rendőri felügyelet alá vegye. Ki és mi az oka ennek! A rendőrség semmiesetre sem. A sportnak, különösen az amatőrsportnak meg vannak a maga nemes tradíciói, melyeket ápolni kell, de megvannak a maga konkrét szabályai is, melyek be nem tartása egyenesen dehonesztáló az egyesre, a csapatra, sőt az egyesületre is.

Legyen szabad itt hivatkoznom a párviadalra. A törvény ezt neki megszegyenítő büntetéssel, államfogházzal bünteti és még akkor is vétségnek tekinti, ha emberhalál

okoztatott; – de azt a párbajvivót, aki a párviadalnak szokásos vagy kölcsönös egyetértéssel megállapított szabályait megszegi és ennek következtében ellenfelét megöli, vagy megsebesíti – közönséges büntettesként testi sértésért és szándékos emberölésért rendeli büntetni.

A sportban éppen így kell gondolkodnunk. Mihelyst valaki a szabályok megszegése útján, különösen testi erőszakkal akar eredményt elérni, s másnak testi épségét veszélyezteti, az eleve lemondott róla, hogy reá a sport szabályai nyerjenek alkalmazást.

A rendőrség tehát akkor, mikor a gyepen való intézkedései révén a sporttal szembe kerülni látszik, voltaképpen nem a sporttal került szembe, hanem közönséges büntettesekkel, illetve rendellenkedőkkel, akik megtagadták a sportszellemet. Ha pedig ezekkel szemben sokszor nem lépünk fel teljes hatalommal, ennek oka csak az, hogy nem akarjuk magát a sportot folytonos gáncsnak kitenni.” (*A Rend* 1926. április 24.: 1–2.)

„A rendőri ügyeletesek feladata általában valamennyi sportversenyen elsősorban a személy- és vagyonbiztonság érdekei feletti őrködés, azután a közrend fenntartása, továbbá a forgalom és a szabadközlekedés biztosítása. Ezért az ügyeletes tisztviselőknek megjelenésük után legfőbb gondjuk legyen a használhatási (tűzrendészeti) engedély és a főkapitányság által írásban kiadott rendőrhatósági engedély áttanulmányozása. Ezekben vannak ugyanis felsorolva azok a kikötések, amelyek nemcsak a nézőközönség, hanem a versenyzők tűz- és életbiztonsága szempontjából is igen fontosak. Ilyen rendőrhatósági engedélyt a főkapitányság csak akkor és ott ad ki, amikor és ahol különös életbiztonsági, vagy más, feltételek kikötésének szüksége merül fel. Ahol ilyen szempontok jönnek tekintetbe, az ú. n. »licence« pótolja a rendőrhatósági engedélyt.

Az ügyeleteseknek szigorúan kell őrködniük afölött, hogy a használható tűzrendészeti és rendőrhatósági engedélyben előírtakat úgy a közönség, mint a versenyzők is pontosan betartsák.

A versenypályák területén az engedélyeseknek (rendezőségnek) feladata a rend fenntartásáról gondoskodni, a rendőrségnek pedig teljes erejével támogatni kell őket a rend fenntartására irányuló tevékenységükben.

A főkapitány egyes sportversenyekre nézve a rend fenntartása végett külön rendelkezéseket is adott ki ugyan, de ha az ügyeletesek (ott, ahol vezénylő főtisztviselő van kirendelve), annak szükségét látják – ezen rendelkezések keretein belül – a rend fenntartása érdekében belátásuk szerint önállóan is intézkedhetnek.

A külső rend fenntartása és a forgalom biztosítása teljesen a rendőrség feladata. Ott, ahol erre nézve főkapitányi rendeletek vannak kiadva, ezek szerint kell eljárni.

A futballversenyekre nézve több fontos rendelet intézkedik, ezek a következők:

A m. kir. belügyminiszter 1921. évi 84.447. számú körrendelete a futballmérkőzéseken tapasztalt durva játékmód megszüntetéséről.

Bármennyire örvendetes, hogy a magyar sport minden téren a fejlődés legmagasabb foka felé halad, sőt bizonyos ágakban már túlszárnyalta a nálánál hosszabb múltra tekintő külföldet is, sajnálattal azt kell tapasztalnom, hogy e fejlődésnek oly kinövésai is vannak, amelyek egyrészt a sport léleknevelő hatását lerontják, másrészt sok esetben a közrendbe ütköző cselekményekre is vezetnek, így különösen egyes futballmérkőzé-

seken az utóbbi időben oly kíméletlen és durva játékmódor kezd meghonosodni, amely a mellett, hogy súlyosan veszélyezteti a játékosok testi épségét, a nézőközönség kevésbé fegyelmezett részének lelkületére is káros hatással van és sokszor a közrendet veszélyeztető, nem éppen épületes jeleneteket idéz elő.

A futballsportnak ily módon való gyakorlását semmikép sem tartom megengedhetőnek és a jövőben ezeket, az egyes futballpályákon szinte már szokásossá váló durvaságokat lehetetlenné kívánom tenni.

Ezért felhívom (főkapitány, alispán, polgármester) urat közölje a Magyar Labdarúgó Szövetséggel, illetőleg a hatósága területén működő valamennyi labdarúgó egyesülettel, hogy ezentúl az egyes játékosok által elkövetett durvaságokért elsősorban azt az egyesületet fogom felelősségre vonni, amelyhez az illető játékosok tartoznak. Ugyanis elsősorban az érdekelt egyesületek kötelesek a játékmódon elfajulását eleve megakadályozni azáltal, hogy az egyes mérkőzéseken szereplő játékosait a leggondosabban megválogatják, egyszersmind azokkal a tagjaikkal szemben, akik durva játékkal az egyesületek alapszabályaiban előírt célt hátráltatják és veszélyeztetik, a megtorló intézkedéseket (mérkőzésekről hosszabb-rövidebb időre való eltiltás stb.) alkalmazzák.

Amennyiben tehát azt tapasztalnám, hogy az egyesületek e tekintetben nem járnak el a kellő gondossággal és szigorral, azt alapszabályellenes működésnek fogom tekinteni és az illető egyesülettel szemben a főfelügyeleti jogomból folyó megtorló intézkedéseket fogom foganatosítani. Ezzel kapcsolatban, a Magyar labdarúgó Szövetségnek kötelességévé teszem, hogy jövőben minden oly esetet, amely egyes egyesületekkel szemben megtorló intézkedéseket tesz szükségessé, hozzám haladéktalanul jelentsen be.

Az ellenőrzés hatékonyabb gyakorlása céljából még a következőket rendelem el:

A Magyar Labdarúgó Szövetség köteles a mérkőzéseket vezető bírakat utasítani, hogy a mérkőzések folyamán szándékosan durván, kíméletlenül játszó játékosokat minden előzetes figyelmeztetés nélkül nyomban állítsák ki és erről a Magyar Labdarúgó Szövetséghez esetenként haladéktalanul tegyenek jelentést a végből, hogy a kérdéses játékosok esetleg a bajnoki forduló egész tartamára is minden további mérkőzésekben való részvételtől eltiltassanak.

A mérkőzéseket vezető bíró köteles a mérkőzésekre kirendelt ügyeletes rendőrtisztviselőnek a mérkőzés zavartalan menetére, illetőleg a rend fenntartására vonatkozó utasításait minden ellenkezés nélkül pontosan teljesíteni. Ellenkező esetben az ügyeletes rendőrtisztviselő jogosult a mérkőzés további folytatását azonnal beszüntetni.

Egyidejűleg intézkedtem, hogy a futballmérkőzésekre kirendelt ügyeletes rendőrtisztviselők – a lehetőséghez képest – a sporthoz értő rendőrtisztviselők köréből küldessenek ki.

Erről (főkapitány, alispán, polgármester) urat tudomás és a saját hatáskörében való intézkedés végett értesítem. [...]

A főkapitány a futballmérkőzéseken felügyeletes szolgálatot teljesítő rendőrtisztviselők és közegek hatósági teendőinek pontos meghatározása érdekében – különös figyelemmel a m. kir. belügyminiszternek 1921. évi szeptember hó 27-én 84447/1921. sz. alatt kiadott

rendeletében kifejezésbe juttatott általános irányelvekre, – a következő rendelkezéseket tette:

1. A futballmérkőzésekre kivezényelt ügyeletes rendőrtisztviselőnek első teendője, a megjelent kirendeltségnek a pályavezetőséggel egyetértően való elosztása, amely rendelkezését a szolgáltatételre jelentkező rendőri kirendeltség parancsnoka útján hajtja végre.

Rendőröket kell állítani:

- a) a pénztárakhoz,
- b) a bejáratokhoz,
- c) a pályabejáró kocsifelhajtáshoz,
- d) a tribünökre, ahol a rendőröknek a dohányzási tilalom betartására s a feljáratokon való akadálytalan közlekedés biztosítására kell ügyelniük,
- e) a játékosok öltözőjéből a pályát vezető kijáratához, egyrészt az akadálytalan közlekedés biztosítására, másrészt tartalékul az esetleg szükségessé váló rendőri intézkedések foganatosítása céljából,
- f) a játéktér közé annak a biztosítására, hogy a közönség a játéktérre be ne hatolhasson.

Nagyobb mérkőzéseknél, ha rendelkezésre állanak, lovasrendőrök állítandók fel az utcán, a sporttelepet övező kerítés mentén, hogy a közönségnek a kerítéseken való elhelyezkedését s a kerítések megrongálását megakadályozzák. Ilyen esetekben a kocsiforgalom szabályozására a főbejáróhoz lovasrendőr állítandó.

A kivezényelt detektívek megfigyelő szolgálatot teljesítenek s arányosan osztandók el a tribünökön.

Amennyiben felügyeleti szolgálatra több tisztviselő van kivezényelve, közülük a rangban legidősebb teszi meg a fenti rendelkezéseket, a helyszínen állapítja meg az egyes tisztviselők teendőit s azt a helyet, ahol a mérkőzések alatt tartózkodniuk kell.

2. A közönségnek a nézőtéren való elhelyezését a jegyszedők és rendezők végzik, akik gomblyukban viselendő jelvénnel, vagy karszalaggal és a pályavezetőség által kiállított igazolvánnyal vannak ellátva. A rendőrök utasítandók, hogy a rendezőket és jegyszedőket feladatuk elvégzésében tőlük telhetőleg támogatassák.

3. A rendőrök elhelyezése után a rendőrtisztviselő további feladata, meggyőződést szerezni arról, hogy a pályára nézve előírt tűzbiztonsági rendelkezések betartottak-e s a vízcsapok használható állapotban vannak-e. Amely pályára tűzoltó is van kivezényelve, ott ez a vizsgálat a tűzoltó közbejöttével ejtendő meg.

E vizsgálatnál figyelemmel kell lenni arra is, hogy a faalkotmányú tribünökön a dohányzási tilalmat jelző táblák feltűnő helyen és megfelelő számban kifüggesztessenek.

4. A közönségnek a tribünök vasgerendázatán, az oszlopokon, vagy a sporttelepen felállított épületek tetején való elhelyezkedése megakadályozandó.

5. A férőhelyek túlszűfölése szintén megakadályozandó. Ha a pályatulajdonos több személy részére adott ki jegyet, mint ahánynak befogadására a tűzrendészeti bizottság határozata alapján a sporttelep alkalmas, erről a főkapitányság engedélyügyi alosztályához jelentés teendő. Ha a felügyeleti szolgálat teljesítésére kivezényelt rendőrtisztviselő úgy látja, hogy a számozatlan helyekre az életbiztonság veszélyeztetése nélkül több

közönség nem bocsátható be, az idevezető ajtók lezárását a pályavezetőség előzetes értesítése után elrendelheti, ezen intézkedése azonban a számozott helyek közönségének belépését nem érinti.

6. A felügyeleti szolgálatot teljesítő rendőrtisztviselő tartozik meggyőződni arról is, hogy a sporttelep a szükséges egészségügyi berendezésekkel (mentőszekrény, hordágyak, kötszerek stb.) megfelelően el van-e látva. Ha a mérkőzésre rendőrorvos is van kirendelve, ez a kötelesség az ügyeletes rendőrorvosra hárul.

7. A mérkőzések tartama alatt a közönség köréből azokat, akik botrányos, sértő kifejezésekkel inzultálják a bírót, a játékosokat, vagy durva játékra uszítják a játzókat, igazoltatni kell. A rendetlenkedőket az ügyeletes rendőrtisztviselő a játék zavartalan lefolyásának biztosítása érdekében a sporttelepről el is távolíttathatja.

Ha a botrányt okozók ellen a pályavezetőség, a rendezők vagy a bírák részéről érkezik panasz, a botrányt okozó a felügyeleti szolgálatot teljesítő rendőrtisztviselőhöz állítandó elő, aki szükség esetén annak a sporttelepről való eltávolíttatását is elrendelheti.

8. A játékosok pályabejárójához és a játéktér köré vezényelt rendőrök gondosan ügyeljenek arra, hogy a mérkőzés folyama alatt a játéktérre idegen mindaddig, míg a játékosok és a bíró ott vannak, be ne léphessen.

9. A játék tartama alatt a játéktéren a 22 játékoson és a 3 bírón kívül más nem tartózkodhatik.

A játéktérrel a nézőtértől elválasztó korláton belül csupán a mérkőző egyesületnek intézői, egy-egy orvosa, egy-egy masszörje, továbbá a nemzetközi mérkőzéseken a tartalékjátékosok foglalhatnak helyet.

A pályavezetőség indokolt kérelmére ott, ahol erre elegendő hely áll rendelkezésre, az ügyeletes tisztviselő megengedheti, hogy a korláton belül árvaházi növendékek, cserkészcsapatok stb. foglaljanak helyet, ha ezek a játék menetét nem zavarják s a rendőrséget intézkedései végrehajtásában, esetleg a karhatalom kifejtésében egyébként nem gátolják. A felsoroltak azonban a játék egész menete alatt kötelesek ülve maradni, kivéve az orvosokat és masszöröket, akik a játéktéren előforduló sérülések esetén a segélynyújtás céljából a játéktérre is beléphetnek, ha a bíró a játékot megszakította.

10. A játék menetét a bíró figyeli. A fegyelemsértéseket ő torolja meg, a fegyelemsértő játékost ő távolítja el a pályáról.

A felügyeleti szolgálatot teljesítő rendőrtisztviselő a játéktéren történőbe való beavatkozástól tartózkodjék. Abban az esetben azonban, ha azt látja, hogy a játéktéren ismételten olyan fokú szándékos tettegesség fordul elő, mely általános verekedéssé fajulhat s amely a nézőtérre is áterjedhet, a mérkőzést vezető bíró meghallgatása után a mérkőzést beszüntetheti (lásd még a 84.447/1921. B. M. számú rendeletet, található az 1921. évi »Belügyi Közlöny« 44. számának 1927. oldalán). Ilyen beavatkozás esetében a tartalékrendőrök felhasználásával s minden rendelkezésre álló eszközzel meg kell akadályozni, hogy a játéktérre az ott tartózkodásra jogosultakon, tehát a játékosokon és a tőrakon kívül bárki beléphessen, ezáltal a helyzet elmérgesedését előmozdítsa.

Ha a felügyeletes tisztviselő, a rend helyreállása érdekében állónak találja, megengedheti, hogy az érdekeit egyesületek Intézői a játékosok lecsillapítása céljából közbelépjenek.

11. A játék befejeztével a közönség tartozik elhagyni a pályát. A kivezényelt rendőrök helyüket csak akkor hagyhatják el, ha a közönség már eltávozott. Az ügyeletes tisztviselő figyeljen arra, hogy a távozási kényszer a fontos futballfunkcionáriusokra és a sajtó képviselőire feleslegesen ne alkalmaztassék.

12. Csoportosulások, melyeknek célja a bírák és játékosok inzultálása.

13. A kivezényelt rendőri kirendeltséget a felügyeleti szolgálatra kirendelt rendőrtisztviselő, több tisztviselő kirendelése esetén a rangban legidősebb tisztviselő bocsátja el a szolgálat befejezése után.

14. Az itt fel nem sorolt, minden más, rendőri beavatkozást igénylő esetben az általános intézkedési szabályok az irányadók.

15. Ezen rendelettel az e tárgyban kiadott összes eddigi főkapitányi rendeletek hatályukat veszítik. A főkapitány felhívta az összes ügyeletes és ellenőrző r.-tisztviselőket, hogy ezen rendeletet behatóan tanulmányozzák át, a r.-főparancsnokot pedig utasította, hogy saját hatáskörében intézkedjék, miszerint a rendelet az örszemélyzet tagjai előtt tétessék beható oktatás tárgyává.

Jól jegyezzük meg, hogy az ügyeleteseknek a versenyek sportszerű lefolyásába beavatkozni és azt a sportszerűség szempontjából hivatalos eljárásuk közben bármikép is bírálat tárgyává tenniük – soha sem szabad.” (*A Rend* 1926. augusztus 18.: 1–2.)

Az ügyeleteseknek szigorúan kell őrködniük afölött, hogy a használhatósági (tűzrendészeti) és rendőrhatalósági engedélyben előírtakat úgy a közönség, mint a versenyzők pontosan betartsák.

A rendőrség ott van azonban minden nagyobb labdarúgó-mérkőzésen, és pedig kizárólag azért, hogy – tömegfelvonulásokról lévén szó – a közönség személy- és vagyonbiztonságát megóvja, de még azért is, hogy a közönség tagjai közt elevenen élő ellentétek folytán esetleg a helyszínen létrejött vívódásokat, verekedéseket megakadályozza. Itt még mindig feltételezzük, hogy sportot csak sportszerűen és *fair*en lehet bemutatni.

Joga van tehát a rendőrségnek valamely mérkőzésnél, viadalnál tisztán közbiztonsági szempontból akkor közbelépni, ha a szabályok durva megsértésével szándékosan vagy az ezzel szinte határos gondatlansággal valamely küzdő fél hivatalból üldözendő testi sértést vagy ilyennek kísérletét követte el, ha nyilvánosan olyan botrányt okoz, amely a nézők között veszélyes megmozdulásokat idéz elő, vagy ha a néző a hatóság tagja vagy közege ellen támad, a zsűrit vagy a bírót tetteleg megtámadja, és a zsűri vagy a bíró vagy nem tud, vagy nem akar oly intézkedést tenni, amely az ily cselekményeket megakadályozza, vagy azok ismétlődését, esetleg folytatását lehetetlenné teszi.

21. századi párhuzam: hivatalos személy elleni erőszak.

A feltűnést lehetőleg kerüljük, miután a nagy tömegek szórakozásáról van szó, amelyet soha se jó megzavarni.

21. századi párhuzam: itt az alacsony profilú biztosítás kezdeményeit vélhetjük felfedezni.

A labdarúgás terén van a legtöbb baj. A labdarúgó-mérkőzések tömegszenveddéllyé váltak. A labdarúgás fanatizálta az embereket országszerte. A labdarúgó-mérkőzések nagyobb veszélyt hordoznak magukban, mint egy politikai demonstráció. Visszhang támad a tribünökön és az állóhelyeken. Azt kérdezzük ilyenkor: mi ez, embersport vagy bikaviadal? Amit látunk, abból hiányzik a fegyelem, a lovagiasság és a sport igazi szeretete. A rendőrség tehát akkor, amikor a gyepen való intézkedései révén a sporttal szembekerülni látszik, voltaképpen nem a sporttal került szembe, hanem közönséges büntetésekkal, illetve rendetlenkedőkkel, akik megtagadták a sportszellemet.

A fentiek alapján megállapíthatjuk, hogy már ekkor is inkább footballhuliganizmusról beszélhettünk, semmint sporthuliganizmusról.

A sportrendészet szót már 1937-ben leírták, abban az évben az alábbi címmel jelent meg egy újságcikk: *Szervezenek sportrendőrséget a futballpályák botrányainak megfékezésére.* Abban az időben a labdarúgó-mérkőzéseket látogató közönség indulatos magatartása annyira veszélyeztette a mérkőzések sportszerű lefolyását, hogy gyakran a közrendet és a személyes biztonságot is kockáztatta. Ezekhez a jelenségekhez természetesen hozzájárult egyes játékosok durva viselkedése is a pályán, amely felbosszantotta a közönség egy részét. Éppen ezért a futbollszövetség vezetősége és a rendőrség is elhatározta, hogy gátat fog vetni a jövőben a hasonló botrányos eseményeknek. Felmerült, hogy a hatóságoknak intézményesen kellene beavatkozniuk a botrányok megakadályozására. Az volt az elképzelés, hogy egyéb rendészeti osztályok példájára sportrendészeti osztály szerveződjön. Mindazokra vonatkozóan, akik a sportesemények színhelyén megbotránkoztató magatartást tanúsítottak, megfelelő büntetések kiszabását helyezték kilátásba. Ezen intézkedések segítségével remélték a rend helyreállítását. „A rendőrségnek van elég sportneveltje, ezekből igen könnyen lehetne kiválasztani a sportrendészeti osztály vezetőit és állandó tagjait, akik megfelelő jogérzéssel bírálják el a sportszemponatok tekintetbe vételével az eléjük került ügyeket.” (*Nemzeti Ujság* 1937: 9.) Ebből következően már az 1930-as évek végén is elengedhetetlen volt a sportrendezvények biztosításának valamilyen szintű egységes szabályozása, természetesen ebben az időszakban is a labdarúgás sportág kapcsán merült föl a legtöbb probléma.

21. századi párhuzam: spotterek, sportrendészeti felelősök, ORFK Rendészeti Főigazgatóság Közrendvédelmi Főosztály.

1937-ben a Ferencváros–Debrecen mérkőzésen 14 lovas és 10 gyalogos járőr 2 ezer szurkolót állított meg.

„A mérkőzésekre kivezényelt tisztekre hárult a feladat, hogy kapcsolatot tartsanak és együttműködjenek a pálya vezetőségével és a mérkőzés vezetőjével. Az ügyeletes tisztnak kellett értelemszerűen a kivezényelt karhatalmat a pályán megfelelően felállítani, különös figyelemmel a játékosok öltözőjéből a pályára vezető kijáratok biztosítására. A mérkőzésen részt vevő nézők köréből azokat, akik botrányos, sértő kifejezésekkel illették a játékvezetőt, a játékosokat, vagy durva játékra próbálták ösztönözni a játékosokat, igazoltatták. Már az 1940-es évek végén is lehetőség volt a sportrendezvényről való eltávolításukra. Ha az ügyeletes tiszt azt látta, hogy a játéktéren olyan szándékos tettlegességek fordultak elő, amelyek a nézőterre is áttérjedhettek, a mérkőzést beszünt

tethették. A kivezényelt rendőrök a felállítási helyüket akkor hagyhatták el, amikor a közönség, a nézők elhagyták a sportrendezvény helyszínét.”

1947-ben a Magyarország–Ausztria válogatottmérkőzésen történt kis híján katasztrófa. A Ferencváros Üllői úti sporttelepén a magyar labdarúgás 50 éves jubileumát ünnepelték. Több mint negyvenezen szorongtak az ennél kevesebb néző befogadására alkalmas falelátókon, majd a nyolc méter szélességben leszakadó lelátórészsel együtt vagy kétszáz szurkoló zuhant a mélybe (GYURKÓ 2012). Szinte hihetetlen, hogy itt sem történt haláleset. A legsúlyosabb sérült csigolya- és koponyaalapi töréseket szenvedett. Az egész életére nyomorékká lett fiatalembert később az FTC alkalmazta: negyedszázadon át volt a sporttelep pénztárosa, sőt, az Üllői úti székházban szállást is biztosítottak számára. A második féldőben a büfé előtti támfal is leszakadt.

Magyarországon például az 5.660-20/1951. (X. 20.) BM rendelet értelmében határozták meg a sportrendezvények alkalmával a „rendőrségi engedély” díját. A rendeletben szerepelt az is, hogy a rendőrök létszámát a területileg illetékes rendőrkapitányság állapítja meg.

A legnagyobb befogadóképességű sportlétesítmény, a Népstadion megnyitó ünnepségét 1953. április 4-én rendezték. Levéltári adatok alapján egyértelmű, hogy a Népstadionban is törekedtek kihelyezni minél több olyan információs táblát, amely a közönség tájékoztatására volt hivatott (a jegyvásárlás, a nézőtérén való részvétel szabályairól).

21. századi párhuzam: a pályarendszabályok elődjének tekinthető.

Az 1900-as évek közepén rendőri jelentések szólnak a sportversenyek felügyeleti szolgálatáról is, amely a kiemelt és fokozott biztonsági kockázatú mérkőzések rendjének biztosításához hasonló funkciót töltött be. Abban az időben felügyeleti szolgálatot kellett teljesíteni minden olyan sportrendezvényen, amelynek megtartásához rendőrhatalomra volt szükség, továbbá azokon is, amelyek nem voltak ugyan engedélyhez kötve, de előreláthatólag nagyobb számú közönség látogatásával kellett számolni. A jelentések szóltak arról is, hogy a sportrendezvényekre kivezényelték létszámát a hatóság vezetője állapította meg. Ha több tisztet vezényeltek ki, a felügyeleti szolgálat vezetője az egyenruha viselésére kötelezett, rangban idősebb tiszt volt.

A sportrendezvények engedélyezése 1955. január 15-ig a rendőrségi szervek hatáskörébe tartozott. A rendőrségi szervek hatáskörét azonban a Belügyminisztérium Országos Rendőrkapitánysága megszüntette, és ezt a hatáskört az Országos Testnevelési és Sportbizottság vette át.

A sportrendezvényt az illetékes járási, városi osztálynak a szükséges karhatalom biztosítása érdekében 3 nappal előbb írásban kellett bejelenteni. A nemzetközi sportrendezvényeket 8 nappal előbb volt szükséges írásban bejelenteni. A rendőri szerv vezetője a helyi viszonyok és egyéb körülmények figyelembevételével a sportegyesületek által igényelt karhatalmi létszámnál kisebb és nagyobb létszámot is vezényelhetett. A vezénylésről a rendőri szerv vezetője az illetékes őrsöt, Budapesten a közrendvédelmi osztály rendezvénycsoportját haladéktalanul értesítette.

Amennyiben a karhatalom biztosítására irányuló bejelentés az illetékes rendőri szerv felé nem történt meg, a sportrendezvényt nem lehetett megtartani. Ha a rendező sport-

szervezet (OTSB) az említett bejelentés elmulasztása ellenére megtartotta a sportrendezvényt, vele szemben a legszigorúbb fegyelmi felelősségre vonást kellett alkalmazni.

Az engedélyt a törvény által előírt feltételek alapján azon község belügyi szolgálata adta ki, amelynek területén a rendezvényt tartották. Ha a rendezvényt olyan úton tartották, amely két vagy több község területén haladt át, az engedélyt a Tartományi Belügyi Titkárság adta ki.

A futballhuligánok elődjeként egyértelműen említhető a belügyminiszter-helyettes 1954-ben kelt utasításában szereplő megnevezés, a magáról megfélemlített néző. Így szerepelnek a jelentésben azok a „futballhuligánok”, akik fegyelmezetlenek voltak a mérkőzéseken, és papírgyújtogatásba, úgynevezett „fáklyázásba” kezdtek, akiket a rendőrök azonnal igazoltattak, és felvették az adataikat. A papírgyújtásokból keletkező tüzek megelőzése érdekében Győre József belügyminiszter-helyettes elrendelte, hogy a sportpályákon szolgálatot teljesítő rendőrök és tűzoltók a legszigorúbban lépjenek fel a papírgyújtogatókkal szemben. Szerepelt az utasításban, hogy a mellékelt felhívást „a megye nagyobb sportpályáin jól látható helyeken függesztessék ki” (a belügyminiszter-helyettes utasítása 1954).

21. századi párhuzam: pirotechnikai eszközök használata.

Ugyancsak 1954-ből származó esetről olvastam, amikor levelezést találtam a Pest-erzsébeti Vasas pályabetiltási ügyében. A sportkör eleget tett a következőknek: a játékoskijárót megerősítették, és befedték dróthálóval; megszélesítették, és ellátták bejáróajtóval; a kijárótól jobbra és balra olyan védőberendezést készítettek, amely a játékosokat megóvta a közönségtől; a játéktér 1,5 méter magas dróthálóval körülvételét megkezdték, és folyamatosan építették; a sporttelep területén figyelmeztető táblák voltak elhelyezve, amelyek felhívták a közönség figyelmét arra, hogy a korláton belül sem felnőtt, sem gyermek nem tartózkodhatott, mert ellenkező esetben a pálya területét kötelesek voltak azonnal elhagyni. A sportkör vezetősége kinyilvánította, hogy azon volt, hogy a mérkőzések a legsportszerűbb keretek között tudjanak zajlani.

1959-ben két rendőr százados írt egy tanulmányt a rendezvények rendőri biztosításáról, akik a rendezvényen szolgálatot teljesítő rendőrök feladata kapcsán leírták, hogy a rendező szerv anyagi megfontolásból kevesebb rendezőt alkalmaz, és a rendőrökkel próbálja a hiányt pótolni, és rendezői feladatok ellátására is felkéri őket. Amennyiben a rendőrök nem voltak megfelelően eligazítva, akkor segít is nekik.

1959-ben a pécsi Dózsa és a budapesti Vasas labdarúgó-mérkőzésén történt eseményekről készített jelentésben az szerepelt, hogy a labdarúgó-mérkőzés biztosítására a pécsi városi rendőrkapitányság vezetője előre elkészített terv alapján 37 közrendvédelmi szolgálatot teljesítő rendőrt és 25 önkéntes rendőrt vezényelt ki, két tiszt vezetésével. A rendőrök a rendet a felvonulás és a mérkőzés alatt az eligazítás alapján teljesen biztosították. A mérkőzés idején a pályán kb. 15 ezer fő jelent meg. A mérkőzés befejezésével a bíró magatartását elítélő szurkolók közül többen beugrottak a pályára, ezek közül az egyik vérmes szurkoló a bíróhoz szaladva megrázta őt. A rendőrök ugyancsak a bíró felé szaladtak, a pályára beugráló személyeket a bírótól eltávolították, és biztosították a bíró sértetlen elvonulását. A pályán mind több polgári ruhás egyén jelent meg, és a bírót

akarták támadni. A két rendőrtiszt a bírót minden támadástól megvédte. A tömeg felháborodottan tiltakozott a bíró magatartása miatt, és többen bekiabálták, hogy így vittek el a csapattól a Honvéd és a BVSC mérkőzésénél is a 2 pontot. Követelték, hogy a játékvezetők tárgyilagosan bíraskodjanak, és a pályán érvényesüljön végre a budapesti és vidéki csapatok között az egyenlő elbírálás. A tömeg oszlatását a kivezényelt rendőrökkel és önkéntes rendőrökkel a megyei főkapitányság közrendvédelmi osztályának vezetője hajtotta végre. Az elvtársak a jelentős számú tömeget rövid időn belül eltávolították a sportpályáról és az elvonulási útvonalról. A tömeg eltávolítása alatt a hangulat rendkívül parázs volt, és többen kiabálták, hogy a pártközpontnak és a kormánynak jelentik a sorozatos minősíthetetlen, sportszerűtlen bírói magatartásokat. A tömeget még nem távolították el teljesen, amikor a budapesti Vasas játékosait és kíséretüket a budapesti Vasas autóbuszával, a bírót és a pécsi játékosokat pedig a pécsi Dózsa autóbuszával elszállíttatták. A két autóbust két rendőr biztosította. Útközben ismeretlen személyek a két autóbust megdobták, azonban azokban súlyosabb kárt nem okoztak. A mérkőzés befejezése után különböző szórakozóhelyeken, a pécsi Széchenyi téren és a város utcáin az emberek csoportokba verődtek össze, és igen ingerült hangon tárgyalták a bíró magatartását (párhuzam: sportrendezvényen összefüggésben történt, de nem a sportlétesítményben), és olyan hangok is voltak, hogy vidékre nem kell sport, tartsák meg Pesten, mert a vidéki munkás, úgy látszik, nem érdemli meg, hogy színvonalas sportot láthasson. A mérkőzések fokozottabb biztosítása érdekében szorgalmazták, hogy a Pécsi Vasutas Sportklub elnöksége gondoskodjon a játékoskijárat sűrű dróthálóval való lefedéséről. A jövőbeni mérkőzésekre állandó hatósági biztosokat jelöltek ki. Szabályozták továbbá a rendőrök a mérkőzésen megjelenő sportvezetők pályán való elhelyezkedését, valamint hogy ki léphet be a játéktérre. Eddigi tapasztalataink szerint a botrányokat minden esetben a bírók elfogultsága robbantotta ki, nem pedig a csapat veresége. Tárgyilagos bíraskodás mellett, amikor a csapat vereséget szenvedett, egyetlen esetben sem volt botrány. A belügyminiszter-helyettes kérte meg a megyei rendőr-főkapitányság vezetőjét, hogy az illetékes sportszervek felé a Belügyminisztérium ezt vesse fel, miután most már sorozatosan botrányokhoz és rendőri intézkedésekhez vezet ez a probléma.

1960-ban a jogásztársadalom egy része a huliganizmust tartalmában és formájában (a szocialista) közösségellenes életformának és magatartásnak tartotta. Már ebben az időszakban a joggal foglalkozók felhívták a figyelmet arra, hogy külön huligántörvény megalkotására lenne szükség. Az ilyen magatartást garázdaságként büntették, a huligánok cselekményei tökéletesen e tényállás hatálya alá vonhatóak voltak már akkor is, hiszen a legjellemzőbb az volt, hogy a szurkolók egy része botrányosan viselkedett, amivel felháborodást és a riadalmat keltett.

A Magyar Népköztársaság belügyminiszter-helyettesének 1964-ben kelt utasításstervezete tartalmazta azt, hogy már ebben az időben is a biztosítások végrehajtása terén különböző gyakorlatok alakultak ki. Egyes rendezvények biztosításánál hiányzott a tervszerűség, ami csökkentette a rendőri intézkedések hatékonyságát. Már ekkor is a rendezők feladata volt a rend fenntartása. A sportegyesületek és -rendezvények felelősei voltak kötelesek gondoskodni a megfelelő számú rendező munkába való bevonásáról.

A rendezők kötelesek voltak a rendet fenntartani, minden rendbontást megakadályozni, és szükség esetén a rend helyreállításához a rendőrség segítségét kérni. Az utasítás-tervezet tartalmazta továbbá azt is, hogy a rendzavaró, garázda magatartást tanúsító személyek ügyében a feldolgozás eredményesebbé tétele érdekében az operatív szervek kötelesek a fotó-, a film- és a hangfelvevő eszközöket rendszeresen alkalmazni, nyilván más típusú technikai háttér állt akkoriban rendelkezésre.

21. századi párhuzam: sportrendészeti nyilvántartás, képmás kezelésére is lehetőség van már. Mindenképp említést érdemel, hogy az Stv. 76/A. § (2) bekezdés d) pontja rendelkezik a szervező és az utazó sportszervezet által továbbított képmásról, azonban a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény rendészeti adatkezelésről szóló 91/J. §-ának (1) bekezdés b) pontja jelenleg még ezt nem tartalmazza. Véleményem szerint a jövőben a két jogszabály összhangjának megteremtése indokolt lehet.

1965-ben a sport- és kulturális rendezvények biztosításának szabályozása tárgyában kiadott miniszteri utasítás összeállításához elkészített javaslat egyik pontja a sportrendészeti nyilvántartás elődjének tekinthető, hiszen szerepel az anyagban az, hogy azokról a személyekről, akik a sportrendezvényeken állandóan rendzavaró magatartást tanúsítanak, jegyzéket kell készíteni.

21. századi párhuzam: sportrendészeti nyilvántartás.

A jegyzékben szereplő személyeket olyan sportesemények előtt, amelyeken rendzavarás várható, az illetékes kerületi, járási, városi kapitányságok részesítsék rendőri figyelemzésben. Az is felmerült fontos témaként, hogy a sport- és kulturális rendezvényekkel kapcsolatosan előforduló rendbontó cselekményeket évenként elemezni kell, és azok megelőzésére, megszakítására, felderítésére javaslatokat, módszereket kell kidolgozni.

A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 1966. évben kelt BM rendelettervezete a sportrendezvények bejelentési kötelezettségéről és rendjének biztosításáról szolt. Rendelkezett arról, hogy sportrendezvényeket csak engedély alapján szabad szervezni és megtartani.

1969-ben Tatabányán, a budapesti Vasas és a tatabányai Bányász labdarúgó-mérkőzésén intézkedésre volt szükség. A mérkőzésre 300-400 Vasas-szurkoló utazott el Tatabányára. A labdarúgópályára történő belépésükkor a rendezők néhány szurkoló esetében nehezményezték, hogy rúddal ellátott Vasas-zászlókkal szándékoztak a pályára belépni. A rendezők, hivatkozva az akkor érvényben lévő MLSZ-rendelkezésre – amelyre egyébként a pályán több jól látható figyelmeztető tábla is felhívta a szurkolók figyelmét –, megakadályozták az egyméteres zászlórudakkal a pályára való belépésüket. Emiatt a pálya bejáratánál csoportosulás és a szurkolók, valamint a rendezők között éles szóváltás alakult ki. A rendezőség segítséget kért a Városi Rendőrkapitányságtól, ahonnan nagyobb létszámú rendőr járőr jelent meg a helyszínen. A csoportba verődött Vasas-szurkolók közül az újabb figyelmeztetés után is hangoskodó négy fiatalembert előállították a Városi Rendőrkapitányság ügyeletére. A náluk lévő zászlórudakat elvették, majd figyelmeztetés és kioktatás után a kapitányság épületéből őket elbocsátották. A mérkőzések befejezése után a pályáról távozó tömeg elvonulását irányító egyik URH-gépkocsizó járőr azt észlelte, hogy az egyik személygépkocsi jobb oldali ablakaiból két darab egy méter hosz-

szúságú Vasas-zászlót nyújtottak ki, és a gépkocsi így vett részt a forgalomban. A járór vezetője a közlekedés biztonságára nézve veszélyesnek tartotta a zászló kinyújtását, ezért a gépkocsi után menve azt megállította azzal a szándékkal, hogy a gépkocsi vezetőjét figyelmeztesse, és felhívja a zászló bevonására (NÉMETH 1969).

A hetvenes–nyolcvanas években is előfordultak negatív szurkolói megnyilvánulások, az FTC és az Újpest mérkőzésein a leginkább. Az akkori helyzet értékelésére a gyermek-, ifjúsági és sportminiszter szakértői bizottságot kért fel. A munka során megállapították, hogy a futballhuliganizmus összetett társadalmi probléma, amelyet nem lehet kizárólag rendészeti eszközökkel orvosolni. A jelentés felhasználásával az akkori kormány cselekvési programot dolgozott ki, majd ennek alapján elfogadták az 1071/2003. (VII. 18.) Kormányhatározatot, amely határidőkkel és felelősökkel határozta meg az egyes tárcák által végrehajtandó feladatokat.

Az Európai Rendőrakadémiával közösen a kilencvenes években egyébként a nagy tömegrendezvények tanulmányozása során a beléptetőrendszerek tapasztalatait előremutató javaslatok kíséretében osztották meg egymással a rendőrszakemberek, ami szintén nagy hatást gyakorolt a rendezvénybiztosítási elvekre.

Az 1990. március 10-ei, a Váci Izzó–FTC NB I-es labdarúgó-mérkőzés utáni rendezavarást szokták megjelölni azon eseményként, amelynek során kialakult Magyarországon is a futballhuliganizmus jelensége. A bekövetkezett események hatására az ORFK és a BRFK szorosabb együttműködési kapcsolatot alakított ki a Magyar Labdarúgó Szövetséggel. Ennek keretében 1990-ben négy NB I-es labdarúgóklub, a Népstadion és intézményei, valamint az ORFK és a BRFK részvételével megalakult az Állandó Biztonságtechnikai Bizottság. A bizottság döntött arról, hogy melyek legyenek a legszükségesebb biztonsági előírások, többek között, hogy a létesítményt 2–2,5 méter magas, szilárd anyagból készült külső kerítésnek kell körülvennie, a játékoskijárót elzáró oldal-kerítés legalább 2,2 méter magas és fölül is zárt legyen. Ezzel egyidejűleg megjelent az országos rendőrfőkapitány általános szakmai helyettesének 1/1990. számú intézkedése a sportrendezvények rendőri biztosításáról. Fő feladatként meghatározták, hogy a rendőrfőkapitányok a biztosítási tapasztalatokat figyelembe véve vizsgáltságuk felül, hogy a labdarúgópályák és egyéb sportlétesítmények megfelelnek-e a biztonsági előírásoknak. Megállapítást nyert, hogy a sportrendezvényre rendőri biztosítást kell szervezni, ha azt a rendező szerv kéri. Érdekesség, hogy az országos rendőrfőkapitány közbiztonsági helyettese külön rendelkezett az 1/1991. ORFK KBH intézkedésben a Ferencvárosi Torna Club labdarúgócsapata mérkőzéseinek rendőri biztosításáról. Az 1900-as évek végén a rendezvénybiztosítások értékelése során az ORFK vezetői megállapították, hogy az egyre nagyobb tömegekben előforduló és egyre erőszakosabb szurkolói magatartás elleni még hatékonyabb rendőri fellépés érdekében szükséges a rendőrök csapaterőben történő megjelenését minden részletre kiterjedően szabályozó norma kidolgozása.

1992-ben a *Sport Revü* így tudósított: „Micsoda borzalom. A véres napok, a stadion-katasztrófák beárnyékolják a futballt és hiába halnak meg százak és százak a lelátókon, úgy tűnik, hogy nincs megoldás. Vigyázzunk egymásra, figyeljünk a stadionok állapotára, rendjére, nehogy Brüsszelt Budapest kövesse.”

A 11/1998. ORFK utasítás meghatározta a rendőri műveletek tervezése, végrehajtása során végzendő parancsnoki feladatokat, a biztosítási tervek alaki-tartalmi követelményeit, a létrehozható szolgálati csoportokat, az alkalmazható taktikai eljárásokat.

Szinte háborús jelenségek voltak tapasztalhatók az 1994-es Magyar Kupa döntőjén, ahol a pályára özönlő szurkolók megtámadták az őket kiszorítani akaró rendőröket, és néhány ferencvárosi labdarúgó erőszakkal próbálta kiszabadítani az intézkedés alá vont szurkolókat. 1998. május 23-án a Zalaegerszegre utazó kispesti szurkolók késelésbe, majd lövöldözésbe torkolló tömegverekedést produkáltak Balatonlellén, ahol végül rendőri fegyverhasználatra is sor került. Az 1999. április 17-i FTC–UTE mérkőzés előtt több száz FTC-szurkoló rátámadt az úpepestiek beléptetését biztosító rendőrökre. A rend helyreállítása során egy lovas rendőr súlyosan megsérült, három rendőrségi jármű megrongálódott. Mégis, Magyarországon a labdarúgás fekete napjának 2003. május 3-át nevezik, amikor a Balaton FC a Győri ETO-val mérkőzött meg NB I-es találkozóon. A hosszabbításban megítélt büntetőrúgással a siófoki csapat nyert, és emiatt a győri szurkolók a kerítést bedöntve a pályára rohantak, ahol verekedni kezdtek a hazai szurkolókkal és a biztonsági őrökkel. Megállapítható, hogy a kétezres évek elején a footballhuliganizmus résztvevőinek magatartása a fokozódó erőszak és a brutalitás irányába tolódott el. Ebben az időszakban a sportrendezvény-biztosítások számának fokozatos csökkenése mellett a foganatosított intézkedések száma fokozatosan nőtt (STRAUSS 2003: 59).

2003. május 30-án Budapesten, az FTC Üllői úti stadionjában egy labdarúgó-mérkőzés végén botrányos nézői randalírozásra került sor.

A már említett 2003-as Üllői úti rendbontás tapasztalatait és tanulságait a Páva Zoltán országgyűlési képviselő vezette szakmai bizottság dolgozta fel.

A bizottság főbb javaslatai a következők voltak: szabálysértési tényállás megalkotása a pályára belépés és bedobás szankcionálására, illetve hosszabb távon a sporttörvény és a Btk. megfelelő módosítása, a szurkolói kártya fokozatos, teljes körű bevezetése, beléptető- és térfigyelő rendszerek telepítése minden stadionba. A jelentés felhasználásával a kormány elfogadta az 1071/2003. (VII. 18.) Kormányhatározatot, amely meghatározta az egyes feladatokat. A határozatnak megfelelően megjelent a sportrendezvények rendjének megzavarását szankcionáló szabálysértési tényállás, amely a küzdőtérre belépő, oda különböző tárgyakat bedobó személyek magatartását rendeli büntetni, valamint a kitiltás ellenére a sportlétesítménybe lépők büntethetőségét megteremtő norma is (STRAUSS 2003: 69).

A 2006. szeptemberi–októberi fővárosi demonstrációkkal, utcai rendezavarásokkal és rendfenntartó intézkedésekkel kapcsolatos eseményekről szóló vizsgálati jelentés alapján elmondható, hogy a kétezres évek közepén a footballmeccseket egyre kevesebb valódi szurkoló látogatta, így a lelátókat kevésbé vették birtokukba a footballhuligánok. A stadionokban 2003 és 2006 között huszonhárom esetben kellett csapaterős rendőri beavatkozást elrendelni. Már 2003-ban szakmai bizottság alakult a footballhuliganizmus vizsgálatára, amely megállapította, hogy a sportbiztonság helyzete nem megnyugtató, egy-egy botrányt követően a személyi és szervezeti felelősök megtalálása kivételes esetben járt csak sikerrel. A vandalizmus 1992 és 2002 között negyvenhat alkalommal veze-

tett súlyos károkkal járó rendbontáshoz a mérkőzés környékén is, ideértve közlekedési eszközök, útba eső üzletek rongálását, járókelők zaklatását, bántalmazását. A tömeges erőszak és a szurkolás összekapcsolódása persze nem volt ekkor sem szükségszerű.

5.3.3. Stadionkatasztrófák a nagyvilágban

A labdarúgást a 20. század első felében a *fair playt* figyelembe vevő úri sportként tartották számon, és ennek megfelelően a középosztály volt a törzsközönsége, majd a 20. század második felében a sportklubok és a szurkolók közötti ellenségeskedés a sportpályákon, főként a stadionokban egyre intenzívebben jelent meg.

A nézőtéri erőszak gyökerei már a középkori angliai népi futballban fellelhetők, de csak 1960-ban jelent meg Angliában a futballhuliganizmusként ismert viselkedésforma – leomló lelátók, megvadult tömeg, a stadionok pokollá változnak. A II. világháború óta több mint hatvan stadionkatasztrófában ezerötszázan veszítették életüket. A zsúfoltság, a rendezési hiányosságok vagy a stadionok nem megfelelő állapota időről időre súlyos stadionbalesetekhez vezetett a világ többi részén is, és a stadionkatasztrófák a világ minden részén egyértelműen összefüggésbe hozhatók a szurkolók viselkedésével, a futballhuliganizmussal.

A Deportes Tolma Ifoague–Deportivo Cali kolumbiai kupamérkőzés, amely a negyed-döntőbe jutást döntötte volna el, el sem kezdődhetett. A 15 ezres nézőteret sokkal többen töltötték be, és röviddel a játékvezetői kezdő sípszó előtt az egyik lelátó összeomlott. Óriási pánik tört ki a nézők között, a tumultus során tizenheten életüket veszítették, 11 szurkolót életveszélyes sérüléssel szállítottak kórházba. A találkozó természetesen elmaradt.

A világ legpusztítóbb esetei között tartjuk számon azt az 1964-es esetet, amikor 318 ember halt meg Limában, egy Peru–Argentína mérkőzést követően. A rendőrség könnygázgránátokat vetett be a szurkolók ellen, akik menekülni kezdtek, de a stadion kijáratai le voltak lakatolva. A 318 halálos áldozat mellett több mint ötszázan szenvedtek súlyosabb sérülést.

Egy eldobott cigarettacsikk okozott olyan tüzet 1985-ben, amely miatt pár perc alatt porig égett az angol Bradford stadionjának egyik lelátója. A rendőrség kénytelen volt a pályára evakuálni a nézőket, de így sem kerülhették el a tragédiát, amely 56 halálos áldozattal járt.

1982-ben következett be Oroszország legsúlyosabb sportkatasztrófája Moszkvában. A Lenin Stadionban a létesítmény vezetése úgy döntött, hogy csak a nyugati és keleti lelátókat nyitja meg, mivel csak ezeken sikerült letakarítani a mérkőzés előtti napokban leesett havat. Páran átestek a korlátokon, és többeket magukkal sodortak. A láncreakció-szerű eseményben 66 szurkoló halt meg (GYURKÓ 2012).

1985. május 29., szerda, Brüsszel, Heysel Stadion. A bajnokcsapatok Európa-kupájának döntője, Liverpool–Juventus mérkőzés. A két csapatot több tízezer hazai szurkoló kísérte el. Repülőn, hajón, vonaton, gépkocsival érkeztek a belga fővárosba. Közülük

sokan soha nem tértek vissza otthonukba. Az ittas és felelőtlen brit szurkolók egy csoportja ugyanis megtámadta az olaszokat. A pánikba esett tömeg a brit dühöngők elől hátraszorult, és kidöntött egy téglafalat, majd sokan közülük a mélybe zuhantak. A téglafal megmaradt része ezután rájuk omlott (Kocsis L. 1986: 22.).

Brüsszelben egyébként tapasztalt, rutinos rendezők vettek részt a sportrendezvények biztosításában. A belga belügyminiszter mozgósította a csendőrséget, a rendőrséget, a tűzoltóságot és a mentőket is. Több mint háromezer rendőr biztosította a stadiont, és készségben állt a város teljes rendvédelmi apparátusa, hét mentőautó és egy orvosi összekötő kocsis volt a stadionnál. A mérkőzésre kétszáz angol rendőr is érkezett, hogy ismereteikkel segítségük belga kollégáik munkáját.

Hillsborough Stadion. Amikor a mérkőzés elkezdődött, még számos Liverpool-szurkoló igyekezett bejutni a pályára. A rendőrség megnyitotta a kapukat, és a szurkolók beözönlöttek az alagúton át a lelátók felé. Ám a lelátók ekkor már zsúfolásig tele voltak. Ahogy az újabb szurkolók benyomultak, az előttük állókat nekinyomták az előttük magasodó vasrácsnak, amelyet azért zártak be, hogy a szurkolók ne fussanak be a pályára. Hat perccel a kezdést követően a bíró félbeszakította a mérkőzést, de a kapukat már későn nyitották ki. A halottak száma 96, a sebesülteké pedig 200 fölött volt.

A Hillsborough Stadionban történt katasztrófát követő vizsgálatok megállapításait a Taylor-jelentés tartalmazza, amelyről a későbbiekben részletes áttekintést adok.

32 éve született meg a Taylor-jelentés, Peter Taylor főbíró egy bizottsággal együtt részletes elemzést készített az előbb említett katasztrófáról, és javaslatai – például kizárólag ülőhellyel ellátott, kerítés nélküli stadionok létrehozása – radikálisan megváltoztatták a modern brit (majd európai) labdarúgás képét.

Taylor már a hatvanas évek végétől vizsgálta a footballhuliganizmus társadalmi okait, hatásait. Taylor nemcsak a stadionokat vizsgálta, hanem számos más sportág létesítményeit is, de egyértelműen megállapította, hogy a labdarúgó-stadionok biztonságának biztosítása a legfontosabb feladat, egyrészt azért, mert a football a nemzet sportjának tekinthető, másrészt azért, mert ez mozgatja a legnagyobb tömegeket. A legfontosabb veszélyforrásnak tekintette a stadionok túlszűfoltóságát, és megállapította, hogy a katasztrófák legfőbb kiváltó okai az elavult stadionok, a szegényes felszereltség, a huliganizmus, a túlzott alkoholfogyasztás és a gyenge szervezés, vezetés.

A Taylor-jelentést korábban nyolc olyan jelentés előzte meg, amely szintén sportrendezvényen történt katasztrófát követően született. Ezek közül kiemelendő a Wheatley Report, amelyet követően megalkották a *Green Guide* első kiadását 1973-ban, amelyet követően az angol parlament 1975-ben elfogadta a sportlétesítmények biztonságáról szóló törvényt. Minden olyan kérdés, amelyet érintett, és amelyre megoldási javaslatokat tett, korábban is részletes vizsgálat tárgya volt az elmúlt hatvan év vizsgálataiban során. Külön foglalkozott az elkülönítéssel, amely az ellenérdekű szurkolótáborok elválasztását jelenti.

Taylor sürgette az ítélezés felgyorsítását és a büntetési tételek emelését, új jogintézmények megalkotását, amivel igyekezett a pályáktól távol tartani az elítélteket. A pálya védelme érdekében az úgynevezett tilos vonal segítségével határozta meg a védett területeket, amelynek átlépése automatikusan szigorú büntetéseket vont maga után. Nap-

jainkban a képzeletbeli tilos vonalnak az átlépése, ami a nézőktől elzárt területre való belépést jelenti, bűncselekménynek minősül (rendbontás).

A klubkártya vagy más néven szurkolói kártya fontosságára Taylor már 1989-ben felhívta a figyelmet.

A sportesemény rendezője (szervezője) a kiemelt biztonsági kockázatú sportrendezvényeknél beléptetőrendszert alkalmazhat, és klubkártya, bérlet, belépőjegy értékesítésekor, illetve a beléptetésnél összevetheti a néző személyazonosságát a beléptetőrendszer adataival.

Klubkártyát és futballkártyát is bevezettek hazánkban is. A klubkártya az egyesületekhez kötődik. A futballkártya a klubkártya speciális formája, amelyet a Magyar Labdarúgó Szövetség bocsát ki azoknak, akik nem kötődnek egyetlen klubhoz sem, és leginkább válogatottmérkőzésekre látogatnak ki. Taylor hangsúlyozta a kizárás fontosságát is.

Arra jutott, hogy a tömeg viselkedését teljes biztonságot nyújtó módszerrel nem lehet kezelni. Ez az elképzelés éppen az innováció, a technikai, technológiai fejlődés, a modernizáció hatására megváltozott (TÓTH 2020b: 103.).

Az eddig elmondottak alapján egyértelművé vált, hogy a sportrendezvények biztosításával összefüggő kérdések társadalmi, jogi, rendészeti és morális problémákat feszegetnek. A sportrendezvényeken tapasztalható verbális és fizikai erőszak vagy közkeletű néven a sporthuliganizmus jelensége összetett és bonyolult összefüggéseket rejt magában, amely jelenség alanyai a szurkolók.

Na de ki is a szurkoló? – tehetjük fel a kérdést.

A magyarországi sporttörvény meghatározza a sportrendezvény résztvevőjének fogalmát: az a természetes személy, aki a sportrendezvény helyszínén annak időtartama alatt, valamint a sportrendezvényt megelőzően vagy követően másfél órával tartózkodik. A néző (szurkoló) résztvevőnek minősül.

Én személy szerint csak a sportszerű buzdítás keretein belül maradó résztvevőket tekintem szurkolóknak, a folytonosan gyűlölködő huligánokat semmi esetre sem.

Itt fontosnak tartom röviden ismertetni a lebonizmus elméletét, amely szerint a tömegben az egyén feloldódik, kikerül a társadalmi ellenőrzés alól, és úgy érzi a szurkolók, hogy anonimá válnak, a tömegben az egyén elveszíti önmagát, ez a tömeg pszichológiája. Mivel azonos érzelem hevíti őket, a frappáns jelszavak rendkívül intenzíven hatnak rájuk, indulatokat gerjesztenek, eluralkodik rajtuk a szenvedély.

Jogi szempontból szurkolónak azokat a nézőket tarthatjuk, akik betartják a megkötött úgynevezett szurkolói szerződésükben foglaltakat.

Sárközy Tamás szerint a sportesemény szervezője és a nézők között egyedi, atipikus szerződések jönnek létre a sportesemény megtekintésére – ezt a jogviszonyt a gyakorlatban nézői vagy szurkolói szerződésnek nevezik. A szervező a hirdetményben közzétett általános szerződési feltételekben köteles meghatározni a sportesemény megtekintésének feltételeit – az általános feltételekre a belépőjegyen, illetve a bérleten is utalni kell. A néző belépődíj fejében megtekintheti a sportlétesítményben megrendezett sporteseményt,

és ennek során köteles alávetni magát a sportlétesítmény rendjének, illetve a biztonsági előírásoknak.

Jogi esetek sora bizonyítja a fenti elméletet, ugyanis a közös pont a garázda elkövetők cselekményére vonatkozóan a társadalmi együttélési szabályok nyílt, tudatos, egyértelmű semmibevétele:

- Évtizedekkel ezelőtt a magyar szurkolók például pengét helyeztek a körmük alá, és azzal dobálták a rendőröket.
- Előfordult olyan, hogy a beléptetés során egy szurkolónál – kutyás bombakutató észlelése alapján – a testére fóliával felcsavarva 8 darab pirotechnikai eszközt találtak.
- Olyan esetről is be tudtak nekem számolni a biztosításban közreműködők, hogy az egyik vidéki stadionba 3 hazai szurkoló összesen 240 pirotechnikai eszközt próbált bejuttatni mintegy ötszázezer forint értékben.
- Szintén vidéki stadionban fordult elő az a képtelennek tűnő eset, hogy egy vendég-szurkoló egyik szurkolótársa begipszelt kezéről levette a gipszsínt, majd bedobta a játéktérre, ezért vele szemben a rendzavarás szabálysértése miatt eljárást indítottak. (Az elkövetőt a kamerarendszer felvételei alapján beazonosították, és intézkedés alá vonták.)

A szurkolói csoportok jellemzően kriminalizálódtak (*hooligans, hooltras, ultras*): az ultrák a sportklubokat, de főként a labdarúgócsapatokat támogató szurkolói csoportok jellegzetes stílussal rendelkező válfaja. Kultúrájuk leglátványosabb része azokból a képekből és koreográfiákból áll, amelyeket a meccs alatt a stadionokban mutatnak be.

Az alábbi rigmusokat ultraszurkolóktól hallottam:

„A futball jóval fontosabb annál, hogy csak a labdarúgókra bizzuk...”

„Újpest-szurkolók vagyunk, / győzni fog a csapatunk, / ellenfelünk megverjük, / szurkolóit leverjük!”

„Ha egyszer meghalok, / akkor is rád gondolok, / én kedvencem, / csak a Debrecen!”

„Mikor meglátom a fradisták hadát, / mikor érzem a füstbombák illatát, / mikor megszálljuk a várost, velem minden jó barát, / nem győzhetik le a Fradi táborát!”

Ez utóbbi csupa erőszakos gondolatot jelenít meg. A szurkolók hadseregben, harcban gondolkodnak, a füstbombák illatának felvetése a pirotechnikai eszközök alkalmazását vetíti előre, amely egyértelműen jogszabályellenes magatartás. A város megszállása sem a jogkövető magatartást gyakorló emberekre jellemző cselekedet, és számukra az a jó barát, aki velük tart. A fent említett rigmusban a Fradi táboráról esik még szó, a labdarúgókról viszont egyetlen szó sem. Mindezen gondolatok a futballhuliganizmus egyértelmű megjelenési formái.

A futballszurkolók szlengjéről már szakdolgozat is született a Debreceni Egyetemen, a Bölcsészettudományi Karon egy magyar–néprajz szakos hallgató tollából. Elképesztő kifejezések találhatók a szószerkesztésben, én vidéki lány vagyok, de még számomra sem voltak ismertek ezek a rendkívül speciális kifejezések.

A kedvenc klubhoz való elköteleződés, kötődés új dimenzióját jelenti a szurkolók számára a Socios.com applikációja. Az ezen a felületen kiadott, a sportmarketingben különösen innovatív és kreatív módon használható szurkolói zsetonoknak köszönhetően bárki kedvenc csapata életének aktív részesévé válhat (TÓTH 2021b: 22.).

A szurkolói zsetonok (*fan token*) nagyon hatékony eszközt jelentenek a rajongói elkötelezettség monetizálására, mivel teljesen más élményt nyújtanak a szurkolóknak. Eddig a sportszervezetek monetizációs stratégiájukat többnyire arra helyezték ki, hogy hozzáférést kínálnak a tartalomhoz: exkluzív anyagokhoz, kulisszák mögötti felvételekhez stb. Az igazság azonban az, hogy már most is rengeteg futballal kapcsolatos tartalom áll rendelkezésre teljesen ingyenesen. Amit a szurkolói zsetonok kínálnak, az valami új és olyan, ami valóban megfelel annak, amit a modern szurkolók manapság igényelnek. A szurkolói zsetonokon keresztül a klubok hivatalos elismerésben részesíthetik őket, függetlenül attól, hogy a világ mely pontján tartózkodnak, és szavazásokon keresztül beleszólást, szavazati jogot biztosíthatnak számukra számos, a szurkolókkal kapcsolatos döntésben. Emellett hivatalos *merchandising* termékekkel, jegyekkel, VIP-élményekkel és még sok mással is jutalmazhatják őket hűségükért.

A futballszurkolók, különösen a legfiatalabbak már nemcsak nézők vagy fogyasztók kívánnak lenni, hanem részesei akarnak lenni kedvenc csapatuk életének, elismerést keresnek, szeretnének aktív szerepet vállalni, és ez az, amit a szurkolói zsetonok lehetővé tesznek, és a Socios.com alkalmazás nyújt.

Különösen vehemens és agresszív a Ferencváros (szurkoló)tábora, amit a következő példa bizonyít:

2017. november 4.: a ferencvárosi ultrák három és fél év után tértek vissza a stadionba. A Ferencváros szurkolói részéről a mérkőzés szünetében súlyos szurkolói rendbontás történt, amikor a szurkolók egy csoportja összeverekedett egymással, amelynek eredményeként hárman megsérültek, akiket kórházba szállítottak. Megállapítható volt, hogy két szurkoló esetében a sérülést a stadion területére bekerült két darab késsel okozták. Az egyik sérült lábát úgy megszárták és megvágták, hogy kis híján elvérzett, míg a másik megkéselt szurkoló egyik ujját majdnem amputálni kellett. Akit megtámadtak, súlyos koponya- és szemsérüléseket szenvedett. Mintegy 50 ember szervezeten vett részt a történetben, sokan maszkot húztak és át is öltöztek, ruházatot és cipőt váltottak, hogy megnehezítsék a későbbi azonosítást. Mindenki nyilván az a kérdés merül fel, hogyan kerülhettek be a szűrőeszközök a beléptetésnél. A biztonsági szolgálat kizárólag a ruházat átvizsgálására jogosult, kést ugyanakkor kabátba varrva vagy testüregben is bevihetnek, a fémdetektoros kapuk használata viszont lassítaná a beléptetést. Azt gondolom, ennek ellenére ez az eszköz megoldást jelenthetne.

(Az MLSZ fegyelmi bizottsága az FTC-t mint visszaesőt a mérkőzésrendszerrel kapcsolatos szabályzati előírás megsértéséért, szurkolói jelentős mennyiségű pirotechnikaeszköz-bevitelért és -használatáért, valamint a rend mérkőzés alatt történt nem megfelelő biztosításáért 3 millió forint pénzbüntetés megfizetésére kötelezte, továbbá elrendelte a Groupama Arena „B1”, „B2”, „B3” és „C1” szektorának lezárását a 3 soron következő hazai NB I-es bajnoki mérkőzésen.)

Az alábbi eset pedig tökéletesen példázza azt, hogy miért szükséges a sportrendezvények vonatkozásában az állami szabályozás, és miért nem elég a sport önszabályozása:

2018-ban a Ferencváros 4–0-ra győzött a Diósgyőr ellen az NB I hétvégi, utolsó előtti fordulójában, de a győzelem helyett sokkal inkább arról szóltak a hírek, hogy egy ferencvárosi drukker hanggránátot adott fia kezébe, amely felrobbant. A hanggránát csak fényt és füstöt bocsátott volna ki, de végül érthetetlen módon felrobbant, és balesetet okozott. A 6 éves kisfiú jobb kezén a mutatóujj két ujjpercét levitte a robbanás. Korábban is előfordult már, hogy az apja meccs közben pirotechnikai eszközt adott a kezébe, hogy ezáltal is jobban élvezze a lelátói hangulatot.

Az eset megtörténte után közleményt adott ki a Ferencváros szurkolói csoportja a hanggránátos balesettel kapcsolatban: „Pirotechnika – a lelátón pirózni csak a B-Közetet vezető szurkolói csoport (Green Monsters), tudtával és beleegyezésével lehet. A csoport vezetőit és a tagokat a mérkőzések előtt megtaláljátok a szektorok alján a drapik mögött. Amennyiben ez tud működni, elkerülhető mindennemű konfliktus és kellemetlenséget, mind a lelátón és a hatóságokkal, illetve Clubbal szemben is. Mind a közösség, mind a saját érdekekben.”

5.4. A Taylor-jelentésről és legfőbb megállapításairól részletesen

Peter Taylor főbíró 1989-ben a stadionkatasztrófák hatására egy bizottsággal együtt részletes elemzést készített, javaslatai – például kizárólag ülőhellyel ellátott, kerítés nélküli stadionok létrehozása – radikálisan megváltoztatták a modern brit (majd európai) foci képét.

Mivel a futballhuliganizmus először Angliában jelentkezett tömeges méretekben, így ott kezdődtek az első kutatások is a témában. Taylor már a hatvanas évek végétől vizsgálta a futballhuliganizmus társadalmi okait, hatásait. Dunning a lelátókon megnyilvánuló viselkedési formák gyökereit mutatta be. Az unalmas társadalomról írt, ahol a sport azon kevés lehetőségek egyike, amelyeken keresztül pozitív és negatív érzelmeiket kiélhetik az emberek. Roversi az olasz helyzetet ismertette, és nagyon pontosan meghatározta a futballhuliganizmus fogalmát: „A futballhuliganizmus kifejezés a durvaság minden olyan formájára utal, amely a nézők között zajlik. Az elnevezés Angliából ered, ahol először jelent meg, s ahol ilyen nagy méretűvé vált. A jelenséget a vandalizmus és a szisztematikus véres agresszió keverékeként írhatjuk le, amely a fiatalok bizonyos csoportjaira jellemző, és amelyet a hasonló korúak követnek el a stadionon belül és kívül. A durvaságnak ezen formája Olaszországban a hetvenes évek elején jelent meg, szoros összefüggésben olyan szurkolói csoportok létrejöttével, amelyeket ultraként ismerünk. Ezeknek a csoportoknak múltja van, amely túlmutat a fizikai durvaság határain.” (FREYER 2003: 74.)

Taylor egyértelműen megállapította, hogy a labdarúgó-stadionok biztonságának biztosítása a legfontosabb feladat, egyrészt azért, mert a futball a nemzet sportjának tekinthető, másrészt azért, mert ez mozgatja a legnagyobb tömegeket. A legfontosabb

veszélyforrásnak tekintette a stadionok túlszűfoltóságát, és megállapította, hogy a katasztrófák legfőbb kiváltó okai az elavult stadionok, a szegényes felszereltség, a huliganizmus, a túlzott alkoholfogyasztás és a gyenge szervezés, vezetés. Publikáciomban a Taylor-jelentés gyakorlati elemeit, a sportrendezvények biztosítására gyakorolt hatását szeretném bemutatni a magyar gyakorlat figyelembevételével, az elvek összevetésével.

Mint említettem, a Taylor-jelentést korábbi jelentések előzték meg. Ezek közül kiemelendő a *Wheatley Report*, amelyet követően megalkották a *Green Guide* első kiadását 1973-ban, amelyet követően az angol parlament 1975-ben elfogadta a sportlétesítmények biztonságáról szóló törvényt. Minden olyan kérdés, amelyet érintett, és amelyre megoldási javaslatokat tett, korábban is részletes vizsgálat tárgya volt az elmúlt hatvan év vizsgálatai során.

Külön foglalkozott az elkülönítéssel, amely az ellenérdekű szurkolótáborok elválasztását jelenti.

Arra jutott, hogy a tömeg viselkedését teljes biztonságot nyújtó módszerrel nem lehet kezelni. Elmozdult a „csak” rendészeti kérdés helyett az úgynevezett komplex megközelítés irányába, felismerve azt, hogy a szurkolókat kizárólag büntetőjogi intézkedésekkel nem célszerű és nem is lehet megfékezni. A kommunikációt a klubok és a szurkolók, valamint a média irányába is fejleszteni kell. Nagy problémát jelentett véleménye szerint a szurkolók mérhetetlen alkoholfogyasztása. Felhívta a figyelmet a nemzeti és futbalszervezetek vezetési alkalmatlanságára, a infrastruktúra korszerűtlenségére.

Taylor megvizsgálta az európai tapasztalatokat is, főként Hollandia, Olaszország példáján keresztül, valamint a FIFA idevonatkozó szabályozását is.

Taylor nevéhez tehát a kilencedik jelentés fűződött. Nagy-Britanniában 27 rendbontásban 306-an veszítették életüket a stadionokban, és több mint 3500-an megsérültek.

Taylor sürgette az ítélkezés felgyorsítását és a büntetési tételek emelését, új jogintézmények megalkotását, amellyel igyekezett a pályáktól távol tartani az elítélteket. Külön is foglalkozott a beléptetés kérdéskörével, illetve a létesítményen belüli fizikai elkülönítést biztosító eszközök, különösen a kerítés használatának fontosságára hívta fel a figyelmet. A pálya védelme érdekében az úgynevezett tilos vonal segítségével határozta meg a védett területeket, amelynek átlépése automatikusan szigorú büntetéseket vont maga után.

Napjainkban a képzeletbeli tilos vonal átlépése, amely a nézőktől elzárt területre való belépést jelenti, bűncselekménynek minősül.

A rendezvény és annak helyszíne lehetőséget biztosít mindazoknak, akiknek tömegre van szükségük ahhoz, hogy annak arcnélküliségét kihasználva rendbontásokat, garázda cselekményeket hajtsanak végre. A fizikai közelség és az ellentétes szurkolótáborok elválasztása kedvez a garázda magatartásnak. Minél kisebb területre szorulnak össze a szurkolók, annál nagyobb a belső nyomás és annál agresszívebbek a tömegben (VÉGH 2001: 42.). Ez volt megfigyelhető a Taylor-jelentésben foglalt mérkőzések tekintetében is.

A sportlétesítmények biztonsága érdekében úgynevezett alapvető követelményeket határozott meg. Mindemellett sorra vette a biztonságra vonatkozó szabályozásokat is, amelynek az egyik legfőbb eleme az úgynevezett *Zöld könyv* volt, amely iránymutatásokat fogalmazott meg a stadionok nézőinek biztonsága érdekében.

A Taylor-jelentés részletesen meghatározta a sportrendezvények biztosításának alapelveit és gyakorlatát Európában, egységesítve az elveket és az intézkedések rendjét. Jelentős hatással volt a magyarországi gyakorlatra is.

Ebben a fejezetben főként arra keresem a választ, hogy melyek a footballhuliganizmus okai, és hogy milyen előzmények, stadionkatasztrófák történtek az elmúlt évtizedekben, amelyek felhívták a rendezvénybiztosításban közreműködők figyelmét arra, hogy változtatni szükséges a kialakult gyakorlaton, és szükségessé vált új jogi normák megalkotása. Az elégedettség, az elbizakodottság a biztonság legnagyobb ellensége – írta Taylor a sportrendezvények biztosítása kapcsán leírt tapasztalatairól szóló jelentésében, amely gyökeresen átalakította a szabályozást Európában. Taylor a labdarúgás jobb jövője érdekében fogalmazta meg gondolatait, amelyeket írásomban részletesen bemutatok.

Mindenekelőtt fontos leszögezni, hogy a stadion a „szimbolizált erőszak” színtere, a szurkolóktól kel életre, nélkülük csupán építészeti alkotás, strukturált tér. A stadion szerepe a szurkolók összetételétől, értékeitől függően változik. Végh József kutatási eredményei alapján elmondható, hogy a szurkolók egyfajta szereprendszer részévé válnak, amely kényszerítő erőként hat a viselkedésükre.

5.5. A tömeg pszichológiája

Mint arra szintén röviden utaltunk korábban, a tömegben az egyén feloldódik, kikerül a társadalmi ellenőrzés alól, úgy érzik a szurkolók, hogy anonimá válnak. Gustave Le Bon az 1895-ben megjelent, *A tömegek lélektana* című művével fektette le a tömeg viselkedésének klasszikus elméletét. Le Bon maga is megdöbbenéssel és félelemmel tekintett a tömegre, és megvetően nyilatkozott róla. Csepeli György *Szociálpszichológia* című könyvében egyértelműsítette: Le Bon célja az volt, hogy kora társadalmának vezetőit segítse a tömeg viselkedésének megismerésében, akik aztán az így szerzett tudás révén képesek legyenek kezelni és elhárítani a nagyszámú ember gyülekezéséből eredő kockázatokat és fenyegetéseket. Le Bon nem kevesebbet állít, mint hogy a tömeg minden időben és minden esetben engedelmeskedik a külső ingereknek, így nem nehéz pusztító, deviáns magatartásra ösztönözni, minthogy egyáltalán nem rendelkezik az előrelátás és a megfontolás képességével. Ennek a tulajdonságnak egyenes következménye az, hogy a tömeget irányítani, „kormányozni”, viselkedését kiszámítani szinte lehetetlen, erre sokszor még vezetői sem képesek, így esetenként az ő kezeik közül is kicsúszik az irányítás (CSEPELI 2001: 157.).

Less Ferenc PhD-értekezésében kitért arra, hogy Le Bon kortársa, Cesare Lombroso is egyetértett abban, hogy az egyén deviáns viselkedését nem saját akarata irányítja. Le Bon megállapításaival szemben azonban ezt a jelenséget az egyén biológiai, pszichikai, illetve társadalmi hajlamainak tulajdonította. Az értekezés rámutatott arra, hogy a Le Bon és Lombroso megállapításait kétségbe vonó kutatók közül Floyd Allport 1924-ben megjelent szociálpszichológiai művében tagadja a kollektív pszichikum, illetve a csoporttudat létezését. Megállapítása szerint csak egyéni tudat létezik, és a tömegben az egyén

nem változik át, ott az emberek egyszerűen csak többen vannak. Míg a klasszikus elmélet azt állítja, hogy az egyéniség kialszik a tömegben, addig Allport szerint továbbra is éber marad, csupán adott helyen és időben egyesül társaiéval. A társas viselkedés – véleménye szerint – ott bukkan fel, ahol olyan egyének találkoznak, akik az alapszabályokban, a képzettségben mutatkozó egyezőségeknek és a közös helyzetnek megfelelő, hasonló karakterrel bírnak. Ennek következtében a rendbontó tömegben lévők is közös jellemvonásokat hordoznak, így különösen kriminális, erőszakos és antiszociális személyiségjegyekkel rendelkeznek. Stott és társai szerint ez a teória napjainkban is meghatározó, és a leicesteri iskolában él tovább, amely azzal érvel, hogy a labdarúgó-mérkőzéseket elsősorban a munkásosztálynak tulajdonított „keménységet” – mint értéket – képviselő szurkolók látogatják, akik szocializációjuk révén válnak hajlamossá az erőszakra (LESS 2016: 90.).

Hadas Miklós a kilencvenes évek közepén csoportokra osztotta fel a szurkolókat. A nézőket a játék érdekli, a labdarúgásban a szórakozást keresik. Ha ezt nem találják meg, legfeljebb más időtöltés után néznek. A szurkoló már erősebben kötődik a sportághoz és egyes csapatokhoz, elkötelezett a klub iránt. A passzív szurkoló leginkább a televízió előtt ülve biztatja csapatát, idesorolható a kiskorú is, aki még egyedül nem tud mérkőzésre járni. Az aktív szurkolók tábora különböző csoportokra osztható: a rajongó rendszeresen látogatja a mérkőzéseket, a stadionból színházat csinál, festi az arcát, különböző, a klubjához köthető ruhadarabokat visel (FREYER 2003: 76.).

Az igazi rajongó szurkoló nem verekszik, de előfordulhat, hogy belekeveredik valamilyen rendbontásba. Sokan szabadidős programokon is imádott csapatuk címeres mezét viselik, ezzel pedig „kivívják” az ellenfél szurkolóinak haragját.

Az aktív szurkolók másik csoportjába tartozik a huligán, aki többnyire már átélte a rajongói fázist. Magatartása jellemzően agresszív, amelyet fokoz a stadion hangulata is. Csapata erejét jellemzően a pályán kívül is meg akarja mutatni. Az ultrák pedig a kifejezetten szélsőségesnek nevezhető csoport tagjai. Említ még a szakirodalom egy harmadik, társadalmilag lecsúszott, kötekedő, mértéktelenül alkoholfogyasztó csoportot is. És időlegesen megjelennek az arénákban politikai motívumokkal erősen átítatott szélsőséges csoportok is. Érdekesség, hogy kutatásai alapján Hadas Miklós az 1990-es évek közepén arra jutott, hogy a huligánok a társadalom alsóbb osztályaiból kerültek ki, az ultrák pedig abban az időben többnyire magasabb végzettségűek voltak (HADAS–KARÁDY 1995: 25.).

Agresszióknak egyébként „az ember elsősorban saját fajtájára irányuló harci ösztönét nevezzük” (FEKETE–JÁKI 1985: 224.).

Az agresszió sokféleképpen nyilvánulhat meg: lehet direkt vagy indirekt, verbális, fizikai, fantáziabeli, indulati és instrumentális, befelé vagy más személyekre, illetve tárgyakra irányuló. Számos pszichológus vizsgálta már a futballhuliganizmus okainak feltárása közben, hogy a sportesemény megnézése után csökkent vagy növekedett az alanyok agressziója. Általában azt találták, hogy önmagában a sportesemény megnézése nem csökkenti a szurkolók agressziószintjét. A tömegben a felelősség megoszlik, felerősödnek a különböző érzelmek, reakciók (NAGY 2000: 56.).

A szurkolói tömegben többféle szerepet lehet elkülöníteni: formális vezető, informális vezető, „ceremóniamester”, provokátor, támogató, bujtogató, szemlélődő, megfigyelő, áldozat, békítő, összekötő, magányos farkas, focirajongó. A formális vezető nyíltan vállalja, hogy valamelyik szurkolócsoporthoz vezetője, ő szervezi a csoporttevékenységet, osztogatja az utasításokat. Viselkedésével mintát ad, amelyet közvetlen környezete követhet. Az úgynevezett ceremóniamesterek találják ki a szurkolói rigmusokat. Segítenek abban, hogy a csoport egységének mítosza tovább éljen és erősödjön. A hangerővel próbálják azt a benyomást kelteni, hogy ők erősek. A provokátor feladata a jogosság, az igazságosság látszatának kiprovokálása, agresszióval a másik csapat szurkolótáborának bosszantása, a válaszreakció kierőszakolása. Végh József szerint fontos az áldozatszerep megemlézése is, akiknek hetente szükségük van arra, hogy kisebb sérüléseket szenvedjenek. Amikor szünetel a bajnokság, az utcán keverednek összetűzésbe, ekkor nyugszanak meg, számukra ilyenkor megszűnik a már elviselhetetlenségig fokozódó belső idegesség, feszültség, és boldogságot éreznek, ilyenkor fontosnak érzik magukat. Egyértelműen látható, hogy sokan találnak maguknak az egyéni identitásukon túl is megfelelő szerepet, amelytől többnek, erősebbnek, különbnek tartják magukat, mint a szürke hétköznapiakban.

5.6. A futballhuliganizmus jelenségéről

Mint arról az előzőekben szintén szó volt, a 1960-as években a jogásztársadalom egy része a huliganizmust tartalmában és formájában közösségellenes életformának és magatartásnak tartotta. Hatósugarát tekintve a huliganizmus a fiatalság viszonylag szűk rétegére volt ebben az időben jellemző. Ebben az időszakban a jogásztársadalom felhívta a figyelmet arra, hogy külön huligántörvény megalkotására lenne szükség. Az ilyen magatartást mint garázdaságot büntették, a huligánok cselekményei tökéletesen e tényállás hatálya alá vonhatók voltak már akkor is, hiszen a legjellemzőbb az volt, hogy a szurkolók egy része botrányosan viselkedett, amivel felháborodást és riadalmat keltett.

A tömegoszlatást végző rendőri erő felkészítésével és a tevékenység végrehajtásával kapcsolatos parancsnoki feladatokról szóló, 2002-ben készített összefoglaló jelentés is tartalmazta azt, hogy a labdarúgás és a küzdősportok kedvelőinek nagy többsége azon túl, hogy szereti az adott sportot, igényli a nagy intenzitású pszichés feszültségeket. Ez nem jelenti azt, hogy minden sportesemény hatására agresszívvá válik a szurkoló, és azt sem, hogy aki a sportot kedveli, mindenképpen agresszív. A jelentés szerint a vandalizmus egyaránt felléphet a mérkőzés előtt, alatt vagy után. A sportrajongók tömege, amelyet elkapott a futballőrület, az utcákra tódulva elsodorja az embereket, rongálja a javakat, akadályozza a közlekedést, ezáltal elveszíti az emberek és a hatóságok megbecsülését. Miután egyfolytában énekel, kiabál és randalírozik, az állampolgárok joggal félhetnek biztonságukat és javaikat. A stadionokban a legsúlyosabb incidensek a mérkőzés két félidején kívül történnek, mielőtt a meccs elkezdődne, a félidőben, valamint a mérkőzés követően. Az első megfigyelhető jele a vandalizmus felbukkanásának általában az a pillanat, amikor a szurkolók csoportokba verődve feltűnnek a tribünökön, és utat törve

a nézők között megpróbálják elfoglalni az ellenfél kapuja mögötti helyeket. Tapasztalati tény a 2002-es jelentés szerint, hogy az ellenfelek szurkolóinak csoportjai közötti érintkezés robbantja ki a vandalizmust, a csoportok gyakran provokálják egymást, a szóbeli agresszió azután gyorsan fizikai agresszióba torkolthat, ha az egyik csapat erőfölényben van a másikkal szemben.

A sportrendezvények biztosításával összefüggő kérdések társadalmi, jogi, rendészeti és morális problémákat vetnek fel.

A futballhuliganizmus jelensége összetett és bonyolult összefüggéseket rejt magában. A szurkolók 94%-a a labdarúgó-mérkőzéseken fejt ki ilyen jellegű tevékenységet. Egyetlen más sportág sem képes egy-egy jelentősebb eseménye kapcsán rendszeresen, időszakonként visszatérően ennyire nagy tömeget megmozgatni, hiszen egy rangosabb mérkőzés rengeteg, nemritkán több tízezer ember érdeklődésére is számot tarthat, ami már fokozott biztonsági kockázattal jár a szervezők számára. Egyetlen más sportágnál sem éleződik ki ennyire élesen a szurkolótáborok közötti ellentét, amit erősít a stadionon belüli szeparáció, amely során az azonos csapat szurkolóit egy szektorban helyezik el, ami erősíti bennük az összetartozást, erősebbnek érzik magukat, ugyanakkor meglehetősen közel is vannak az ellenfél szurkolói, akikkel viszonylag kis területen vannak összefoglalva (TÓTH 2017: 13.).

Kocsis L. Mihály szerint „a szurkolók különleges embercsoportot alkotnak. A labdarúgást általuk üzletté alacsonyították, egy-egy mérkőzés pedig városok, országok közötti csata lett. A szurkolók lélektanát, illetve szeszélyeit pszichológusok, szociológusok, orvosok vizsgálják világszerte. A legveszélyesebb a fanatikus szurkoló. Bebizonyosodott, hogy mindenre képes: verekedésre, sőt gyilkosságra is. Hajlandó ölni és megöletni magát.” (Kocsis L. 1986: 20.)

„A győzelem után a győzelmi tor, a hatalom mindenhatóságának élménye vezet az ünnepléshez. Az élményéhség hajtja ezeket a szurkolókat a mérkőzésre, ahol önmagát kivetíti az általa választott csapatra. Amennyiben a csapata győz, ezt úgy éli meg, hogy ő győzött, tehát a dicsőség élményéhez jutott. Ha azonban a csapata vesztésként hagyja el a pályát, akkor az egybeolvadás miatt úgy érzi, megszégyenült. Ennek következtében agressziója néha csapata ellen fordul, de gyakrabban az ellenfél szurkolóin akar elégtételt venni. A stadion a vereséget szenvedő szurkolótábor számára a kollektív bánat helyszíne. Minden szurkolói csoportnak fontos, hogy fenntarthassa a saját csoportidentitás-tudatát. Pontosan megjelölik, miről szól az együttlétük, békés szurkolásról vagy verekedésről.” (VÉGH 2001: 39.)

Már többször utaltam rá, hogy nagyon érdekesnek tartom, hogy a labdarúgás eredetét egészen az ókorban kell keresni. A labdarúgás első igazi írott bizonyítékának a londoni polgármester 1314-ben kiadott rendeletét tekintik. Egy 1577-ben kelt írásban szerepel először a gól szó mint az eredmény megjelölése. A középkor végén sokszor vezettek be labdarúgó-tilalmat, mert elvonta a figyelmet, a tömegeket az ijazástól, a háborúra való készüléstől, így az uralkodó osztály megtiltotta a tömegek szórakozását. 1863-tól számítjuk a modern labdarúgás születését, kezdetét. Érdekesség még, hogy 1878-ban

használt sípot először játékvezető a mérkőzésen, 1891-ben először szerepelt a kapukon háló, és ebben az évben vezették be a tizenegyest.

A 20. század első felében a *fair playt* figyelembe vevő úri sportként tartották számon a labdarúgást, és ennek megfelelően a középosztály volt a törzsközönsége.

A nézőtéri erőszak gyökerei már a középkori angliai népi futballban fellelhetők, 1960-ban jelent meg Angliában a futballhuliganizmusként ismert viselkedésforma. A többi nyugat-európai országban, Olaszországban, Németországban, Hollandiában és Belgiumban csak tíz évvel később bontakozott ki a jelenség. Ebben az időszakban még felületesen hajtották végre például a ruházat átvizsgálását, nem volt elegendő számú rendőri erő a stadionokban, nem kért idejében segítséget a szektor rendjéért felelős parancsnok, nem különítették el megfelelően a szurkolókat.

Az 1960-as években terjedt el a huliganizmus, amely évtized első öt évében duplájára nőttek a bűncselekmények. Angliában különleges új trend jött létre, a szurkolói kluboké. A Millwall szurkolóitól rettegett az ország, kegyetlennek és pszichopátának tartották őket. Szurkolói klubjuk, a Bushwackers stadionokon belüli és a városokban folytatott rendbontásaival és pusztításaival volt tele a sajtó (KÖSZEGI 2015: 13.).

5.7. A futballhuliganizmus a 20. század második felében

A Magyar Népköztársaság belügyminiszter-helyettesének 1964-ben kelt utasítástervezete tartalmazta azt, hogy már ebben az időben is a biztosítások végrehajtása terén különböző gyakorlatok alakultak ki. Egyes rendezvények biztosításánál hiányzott a tervszerűség, ami csökkentette a rendőri intézkedések hatékonyságát. Már ekkor is a rendezők feladata volt a rend fenntartása. A sportegyesületek és -rendezvények felelősei voltak kötelesek gondoskodni a megfelelő számú rendező munkába való bevonásáról. A rendezők kötelesek voltak a rendet fenntartani, minden rendbontást megakadályozni, és szükség esetén a rend helyreállításához a rendőrség segítségét kérni.

1964-ben a sportrendezvények biztosítására az illetékes rendőri szervek egységes biztosítási tervet voltak kötelesek készíteni a karhatalmi és operatív feladatok végrehajtására. A biztosítási terv, amelyet az illetékes rendőri szerv vezetője hagyott jóvá, az alábbiakat tartalmazta: a rendezvény tárgyát, helyét, idejét, a rendező nevét, a biztosítás parancsnokát, tartózkodási helyét, a részt vevő rendőri erők létszámát, feladatait, a tartalék létszámát és elhelyezését, a rendezők létszámát, az előállítás helyét.

Érdekes tény, hogy már egy 1964-es, a főváros közrendje és közbiztonsági helyzete alakulásának, a bűnügyi és közrendvédelmi szervek munkájának értékeléséről szóló ORFK-jelentés is tartalmazta azt, hogy az FTC szurkolótáborába tömörülő fiatalok erőszakos fellépése egyre növekvő tendenciát mutatott. Az itt tevékenykedő hangadók szélsőséges magatartása egyre nagyobb számban vonzotta ekkor is a kiforratlan egyéniségű fiatalokat, akik rendszeresen átvették, és követték a hangadók magatartását és hangulatát. Ezt jól példázta az 1964-ben megrendezett FTC–Győr bajnoki mérkőzés után történt rendkívüli esemény is. Itt a hangadók hatására a többnyire fiatalokból álló nagyobb

csoportok rendbontó, garázda magatartásukat azzal is súlyosbították, hogy az intézkedő rendőröket kövel dobálták, és velük szemben támadólag léptek fel. Mindezek arra késztették a rendőröket, hogy intézkedéseket tegyenek a fiatalkorúak bűnelkövetésének megelőzésére.

A Népstadionban 1965. november 10-én megtartott Budapesti Honvéd–Prágai Dukla, majd az ezt követő FTC–Panathinaikos labdarúgó-mérkőzésre a Budapesti Rendőr-főkapitányság biztosítás céljából a tartalék ZIj. géppisztolyos századai közül, valamint egy akkor elkezdődött háromnapos tanfolyam létszámából 50 rendőrt, 1 URH-járőrt, valamint 4 lovas járőrt vezényelt. Részt vett a biztosításban a BRFK központi állományából 10 operatív munkatárs. A Budapesti Honvéd–Prágai Dukla mérkőzés mindkét félideje rendben, rendzavaró esemény nélkül zajlott le. A második mérkőzés megkezdésekor a Népstadionban kb. 12 ezer néző tartózkodott. A mérkőzés ideje alatt, majd annak befejezése után a nézőközönség között tartózkodó – többségében már évek óta Magyarországon élő – görögök rendzavaró magatartást tanúsítottak. A biztosításban részt vevő rendőri egységek a rend helyreállítására a következő intézkedéseket tették:

Ugyan már utaltam rá, de itt is fontosnak tartom kifejtetni, hogy az első rendzavarás a mérkőzés első félidejének megkezdésekor történt, amikor Andreas Katarinas 39 éves görög állampolgár, athéni ügyvéd egy Olaszországban vásárolt kis méretű rakétapisztollyal zöld fényű rakétát lőtt fel. Nevezettet a második félidő megkezdése után a biztosításban részt vevő rendőrök a tömegből kivezették. Az igazoltatásra vonatkozó felhívásnak csak vonakodva tett eleget. Adatainak feljegyzése után elbocsátották. A rakétapisztolyt az URH-járőrök parancsnoka, Szopkó József rendőr főhadnagy elvette. A rendőri intézkedés után a mérkőzés ideje alatt további rendzavarásra nem került sor. A befejezés után az FTC játékosai elhagyták a játéktérrel, azonban a görög együttes tagjai nem vonultak le a pályáról. Ezt látva a budapesti görög kolónia jelen lévő 80–100 fős csoportja átugrott a korláton, és behatolt a pálya területére. Elsőként Andreas Kalogeropoulosz görög fotóriporter lépett a játéktérre, majd őt követték a különböző szektorokban elhelyezkedő csoportok. A biztosításban részt vevő rendőri egységek tartalékának parancsnoka hivatalosan felszólította a tömeget a pálya elhagyására. Miután a felszólítás eredménytelen maradt, 12 rendőr oszlató sorfalat alkotott, és ismét felszólította a tömeget a játéktér azonnali elhagyására. Az ismételt felszólításra sem reagáltak, hanem továbbra is a játéktéren maradva integettek társaik felé, hogy ők is jöjjenek be. Miután a felszólítás eredménytelen maradt, a rendőrök használták a gumibotot. Ennek során – a pályán tartózkodó tömegből – mintegy 4-5 személyt gumibotokkal megütöttek. A gumibot alkalmazásának eredményeként a tömeg megtorpant, majd részben futásban, részben gyorsított lépésben elhagyta a pályát. Az oszlató sorfal lassú léptekkel haladt a tömeg után, nem üldözve azt, s ekkor már a tömegben senkit nem bántalmazott. Újabb gumibothasználatra nem került sor. A népstadion lelátóin helyet foglaló közönség a rendőri intézkedéssel – a tömegnek a pályaterről történő eltávolításával – egyetértett, amit tapsal jelezte. A rendőri intézkedést Andreas Kalogeropoulosz görög újságíró lefényképezte, ezért utasítást adtak az előállítására és a filmek előhívására. Az eset kivizsgálásáról feljegyzés készült,

amely tartalmazta azt, hogy a görög újságíró nem készített képeket, ennek ellenére azonban a filmet előhívták, más egyéb intézkedésre nem került sor.

Egy 1965-ben a Belügyminisztériumban kelt ügyszerint – amelyet valameny-ni megyei és a Budapesti Rendőr-főkapitányság vezetője is megkapott – az országban a sportrendezvényeken rendzavarások történtek. Egyes rendbontó elemek a sport kere-teit, a rendezvényen megjelent tömegeket használták fel zavarkeltésre, provokációra, aminek következtében rendőri intézkedések váltak szükségessé. Az egyes rendezvé-nyek zavartalan lefolyásának biztosítása érdekében szükséges volt tervszerű, összehan-golt – a rendezvény jellegétől függő – biztosítások megszervezése és rendőri karhatalmi erők vezénylése. A biztosítási feladatok végrehajtására parancsnokként alkalmas tiszteket kellett kijelölni. A biztosításban részt vevő rendőröket el kellett igazítani a határozott, udvarias, bátor magatartásról, a törvényes intézkedésekről a rendbontások megelőzése, illetve megadályozása és megszüntetése érdekében.

Egyes budapesti és vidéki sport- és kulturális rendezvényeken – különösen az FTC sportrendezvényein – több esetben fordult elő közbiztonságot és közrendet sértő tevén-kenység. Nem egy esetben szervezeten és erőszakos módon léptek fel a rendőri egy-ségekkel szemben, és a rendbontók a politikai, illetőleg faj és felekezet elleni izgatás bűncselekményét is elkövették.

Megállapítható volt, hogy a sport- és kulturális rendezvényeken előfordult rendzavaró cselekményeket elsősorban fiatalkorúak, büntetett előéletű, garázda magatartást tanúsító személyek követték el. E személyek között találhatók voltak politikai elítéltek, nyilas vezetők, reakciós egyházi személyek, valamint ellenforradalmárok is. A rendzavaró cselekmények megelőzésére, megszakítására és felderítésére az aktuális rendőri intéz-kedések nem voltak elég hatékonyak, szükséges volt ezért a BM II. és III. Főcsoportfő-nökség szervei részére összefüggő feladatok megjelölése, valamint egységes irányelvek meghatározása a közrend és a közbiztonság további szilárdítása céljából. Figyelemmel kellett kísérni, hogy az egyes nyugati államok követségei vagy szervezetei részéről milyen érdeklődés mutatkozott sport- és kulturális rendezvényeink – különösképpen az FTC sportrendezvényei – iránt. A veszélyes bűnözők közül fokozott ellenőrzés alá kellett vonni azokat, akik a sportrendezvények rendszeres látogatói voltak, az ott tanú-sított magatartásuk megállapítása, illetve ellenséges, rendzavaró tevékenységük meg-akadályozása céljából. Fel kellett mérni azon üzemeket, ahol büntetett előéletű szemé-lyek sportrendezvények látogatása céljából csoportosultak, és a sportrendezvényeken rendbontó magatartást tanúsítottak. A csoportok felszámolására intézkedéseket kellett tenni. A tapasztalatok azt mutatták, hogy egyes egyetemeken, középiskolákban és ipari tanintézetekben a hallgatók, illetve a tanulók fokozott aktivitást fejtettek ki a sportren-dezvények, különösen az FTC labdarúgó-mérkőzések látogatásával kapcsolatban. Fel kellett deríteni azokat a személyeket, akik rendbontás céljából egyetemistákat, diákokat, ipari tanulókat mozgósítottak, toboroztak a sportrendezvényekre.

A sport- és kulturális rendezvények biztosításának szabályozása tárgyában kiadott miniszteri utasítás összeállításához elkészített javaslat egyik pontja a sportrendészeti nyilvántartás elődjének tekinthető, hiszen szerepel az anyagban az, hogy azokról a sze-

mélyekről, akik a sportrendezvényeken állandóan rendzavaró magatartást tanúsítanak, jegyzéket kell készíteni. A jegyzékben szereplő személyeket olyan sportesemények előtt, amelyeken rendzavarás várható, az illetékes kerületi, járási, városi kapitányságoknak kellett rendőri figyelmeztetésben részesíteniük. Az is felmerült fontos témaként, hogy a sport- és kulturális rendezvényekkel kapcsolatosan előforduló rendbontó cselekményeket évenként elemezni kell, és azok megelőzésére, megszakítására, felderítésére javaslatokat, módszereket kell kidolgozni.

A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 1966. évben kelt BM rendelet-tervezete a sportrendezvények bejelentési kötelezettségéről és rendjének biztosításáról szólt. Rendelkezett arról, hogy sportrendezvényeket csak engedély alapján szabad szervezni és megtartani. Olyan rendezőket, jegyszedőket kellett alkalmazni, akik képesek a sportpályákon és a nézőtéren a sportszerű légkört, a rendet, a sportolók és a nézők testi épségét biztosítani, a rendbontókat, fegyelmezetlenkedőket rendre utasítani, szükség esetén a helyszínről eltávolítani, és ehhez a rendőrség segítségét kérni. Nagyobb mérvű rendzavarás esetén – amennyiben azt a rendezők (jegyszedők) saját erejükből megszüntetni nem tudták – a rendőrség közreműködését kellett kérni, és igénybe venni a rend helyreállítására. Az illetékes rendőrhatalóság a tervezett sportrendezvény megtartását megtilthatta, ha a rendező sportszervek az engedélyezési eljárással kapcsolatos kötelezettségüknek nem tettek eleget, illetve a vonatkozó MTS-szabályzatban meghatározott biztonsági rendszabályokat nem tartották be. A már megkezdett sportrendezvény megtartását felfüggeszthette vagy beszüntethette, ha a rendezvény színhelyén nagyobb mérvű, a sportolók vagy a közönség testi épségét veszélyeztető rendzavarás történt, vagy demokráciaellenes megnyilvánulásra került sor. Azt, aki az e rendeletben foglalt szabályokat megszegte, szabálysértés miatt a 37/1962. (IV. 29.) Korm. sz. rendeletben foglaltakat figyelembe véve ezer Ft-ig terjedő pénzbírsággal lehetett sújtani.

A hetvenes–nyolcvanas években is előfordultak negatív szurkolói megnyilvánulások, az FTC és az Újpest mérkőzésein a leginkább. Az akkori helyzet értékelésére a gyermek-, ifjúsági és sportminiszter szakértői bizottságot kért fel. A munka során megállapították, hogy a futballhuliganizmus összetett társadalmi probléma, amelyet nem lehet kizárólag rendészeti eszközökkel orvosolni. A jelentés felhasználásával az akkori kormány cselekvési programot dolgozott ki, majd ennek alapján elfogadták az 1071/2003. (VII. 18.) Kormányhatározatot, amely határidőkkel és felelősökkel határozta meg az egyes tárcák által végrehajtandó feladatokat.

Az Európai Rendőrákadémiával közösen a kilencvenes években egyébként a nagy tömegrendezvények tanulmányozása során a beléptetőrendszerek tapasztalatait előremutató javaslatok kíséretében osztották meg egymással a rendőrszakemberek, ami szintén nagy hatást gyakorolt a rendezvénybiztosítási elvekre.

Fontos mérföldkő volt a 11/1998. ORFK utasítás. Ez a norma meghatározta a rendőri műveletek tervezése, végrehajtása során végzendő parancsnoki feladatokat, a biztosítási tervek alaki-tartalmi követelményeit, a létrehozható szolgálati csoportokat, az alkalmazható taktikai eljárásokat.

Szinte háborús jelenségek voltak tapasztalhatók az 1994-es Magyar Kupa döntőjén, ahol a pályára özönlő szurkolók megtámadták az őket kiszorítani akaró rendőröket, és néhány ferencvárosi labdarúgó erőszakkal próbálta kiszabadítani az intézkedés alá vont szurkolókat. 1998. május 23-án a Zalaegerszegre utazó kispesti szurkolók késelésbe, majd lövöldözésbe torkolló tömegverekedést produkáltak Balatonlellén, ahol végül rendőri fegyverhasználatra is sor került. Az 1999. április 17-i FTC–UTE mérkőzés előtt több száz FTC-szurkoló rátámadt az újpestiek beléptetését biztosító rendőrökre. A rend helyreállítása során egy lovas rendőr súlyosan megsérült, három rendőrségi jármű megrongálódott. Mégis, Magyarországon a labdarúgás fekete napjának 2003. május 3-át nevezik, amikor a Balaton FC a Győri ETO-val mérkőzött meg egy NB I-es találkozón. A hosszabbításban megítélt büntetőrúgással a siófoki csapat nyert, és emiatt a győri szurkolók a kerítést bedöntve a pályára rohantak, ahol verekedni kezdtek a hazai szurkolókkal és a biztonsági őrökkel. Megállapítható, hogy a kétezres évek elején a footballhuliganizmus résztvevőinek magatartása a fokozódó erőszak és a brutalitás irányába tolódott el. Ebben az időszakban a sportrendezvény-biztosítások számának fokozatos csökkenése mellett a foganatosított intézkedések száma fokozatosan nőtt.

2003. május 30-án Budapesten, az FTC Üllői úti stadionjában egy labdarúgó-mérkőzés végén botrányos nézői randalírozásra került sor. Ezen a napon Siófokon is atrocitás történt két város szurkolótábora között. Footballhuliganizmusnak minősíthető cselekedetek, rongálások, szurkolói összetűzések a kétezres évek elején már nagyobb számban előfordultak. Már ekkor egyértelművé vált, hogy nemcsak a lelátókon szükséges a rend biztosítása, hanem a mérkőzés előtt és főként utána is (KOLLÁTH 2003: 40.).

Szinte hihetetlen, hogy itt sem történt haláleset. A legsúlyosabb sérült csigolya- és koponyaalapi töréseket szenvedett. Az egész életére mozgáskorlátozottá vált fiatal embert később az FTC alkalmazta: negyedszázadon át volt a sporttelep pénztárosa, sőt az Üllői úti székházban szállást is biztosítottak számára.

Magyarországon haláleset sportrendezvénnyel összefüggésben még nem következett be. Megállapítható, hogy a rendszerváltás előtt, a kontrollált, zárt társadalomban a sportpályák lelátóin és környékén garázda cselekmények nem igazán fordultak elő, azokról is ritkán számolt be az ellenőrzött média. A rigmusok is szalonképesebbek voltak. A rendszerváltást követően megszorodtak a sportpályák nézőterein az erőszakos cselekmények. A média sem hallgat már az eseményekről, igaz, beszámolói sokszor bulvárstílusúak, szenzációhajhászak. Sajnos az erőszak a szabadidő eltöltésének egyik formája lett.

A már említett 2003-as Üllői úti rendbontás tapasztalatait és tanulságait a Páva Zoltán országgyűlési képviselő vezette szakmai bizottság dolgozta fel. Az úgynevezett „magyar taylori” anyagnak minősített jelentés 2003. július 12-én kelt. Megállapították, hogy a footballhuliganizmus csaknem kizárólag rendészeti problémaként jelent meg. A jelentés arra kereste a választ, hogy melyek a legfontosabb taylori tanulságok és párhuzamok, milyen új, korszerű biztonsági filozófiára, milyen főbb jogi intézkedésekre van szükség, a technikai megoldások használatától milyen eredmények várhatók, mennyiben futballspecifikusak a problémák (KOLLÁTH 2003: 41.).

A bizottság főbb javaslati a következők voltak: szabálysértési tényállás megalkotása a pályára belépés és bedobás szankcionálására, illetve hosszabb távon a sporttörvény és a Btk. megfelelő módosítása, a szurkolói kártya fokozatos, teljes körű bevezetése, beléptető- és térfigyelő rendszerek telepítése minden stadionba. A jelentés felhasználásával a kormány elfogadta az 1071/2003. (VII. 18.) Kormányhatározatot, amely meghatározta az egyes feladatokat. A határozatnak megfelelően megjelent a sportrendezvények rendjének megzavarását szankcionáló szabálysértési tényállás, amely a küzdőtérre belépő, oda különböző tárgyakat bedobó személyek magatartását rendeli büntetni, valamint a kitiltás ellenére a sportlétesítménybe lépők büntethetőségét megteremtő norma is.

A 2006. szeptemberi–októberi fővárosi demonstrációkkal, utcai rendezvarásokkal és rendfenntartó intézkedésekkel kapcsolatos eseményekről szóló vizsgálati jelentés alapján elmondható, hogy a kétezres évek közepén a futballmeccseket egyre kevesebb valódi szurkoló látogatta, így a lelátókat kevésbé vették birtokukba a futballhuligánok. A stadionokban 2003 és 2006 között huszonhárom esetben kellett csapaterős rendőri beavatkozást elrendelni. Már 2003-ban szakmai bizottság alakult a futballhuliganizmus vizsgálatára, amely megállapította, hogy a sportbiztonság helyzete nem megnyugtató, egy-egy botrányt követően a személyi és szervezeti felelősök megtalálása kivételes esetben járt csak sikerrel. A vandalizmus 1992 és 2002 között negyvenhat alkalommal vezetett súlyos károkkal járó rendbontáshoz a mérkőzés környékén is, ideértve közlekedési eszközök, útba eső üzletek rongálását, járókelők zaklatását, bántalmazását. A tömeges erőszak és a szurkolás összekapcsolódása persze nem volt ekkor sem szükségszerű.

A futballhuligánok cselekményei alapvetően garázdaságot valósítanak meg, az ügyek háromnegyedében került sor ennek megállapítására. Az incidensek fele a mérkőzések alatt következik be. A mérkőzés utáni időszak pedig kiemelt hangsúlyt kap. Különösen a találkozók utolsó percei neuralgikusak, hatványozódik a feszültség, emelkedik az adrenalin szint. Az 1995. évi OKRI-kutatás időszakában a cselekmények tipikus elkövetői 20–29 év közötti, nyolc általánost vagy szakmunkásképzőt végzett nőtlen férfiak voltak, 30%-uk munkanélküli volt (NAGY 2007: 169.).

2006-ban az OKRI (Országos Kriminológiai Intézet) kutatásai alapján megállapítható volt, hogy hiányoztak a hatékony szankciók, a kitiltás intézménye nem volt működő jogintézmény, valamint hiányoztak a beléptetőrendszerek. A sportlétesítmények műszaki állapota sem volt megfelelő. Már ebben az időszakban megállapították, hogy a futballhuliganizmus visszaszorítása csak a magyar labdarúgás valamennyi szereplője és a rendőrség együttműködésével valósítható meg, aminek fontos eleme a folyamatos párbeszéd és a jogszabályok következetes betartása (NAGY 2006: 118.).

5.7.1. Saját kérdőíves kutatásaim

2017-ben elvégzett, majd 2020-ban megismételt kérdőíves, nem reprezentatív kutatást végeztem, amelynek során száz szurkolót, a sportrendezvények biztosításában részt vevő mintegy negyven civil, ötven rendőrt és sportrendészeti felelőst kérdeztem meg a kutatás során érintett összes főbb téma tekintetében, és több mélyinterjút is készítettem a rendőri vezetők körében.

5.7.2. A kutatás legfőbb paraméterei és megállapításai

A kérdőívet kitöltő szurkolók átlagéletkora 30 év volt, de néhány 50–60 év közötti személy is kitöltötte azt. Jellemzően főiskolai és egyetemi végzettséggel, kisebb százalékuk érettségivel rendelkezik, és 90%-uk ismeri annak a csapatnak a történetét, amelyiknek szurkol. A kitöltők között közfoglalkoztatott, ügyvéd, adminisztrátor, vállalkozó, középiskolai tanár és egyetemi oktató, kertészmérnök is megtalálható volt. Érdekesnek tartottam, hogy a kitöltők több mint fele olvasta *A magyar labdarúgás stratégiáját*, és legalább ennyien egyet is értettek az abban foglaltakkal és azzal, hogy a magyar közvéleményt a labdarúgás eredményeivel azonos mértékben foglalkoztatja a sportág körül kialakult biztonsági problémák kezelése.

Fontosnak tartom megemlíteni, hogy a rendőrség sportrendezvények biztosítása során tevékenykedő hivatásos állományú tagjai nagyon értékes gondolatokat fogalmaztak meg. A kérdőívet kitöltő kollégák a rendezvények minősítési eljárásának lefolytatásában, csapatszolgálati tevékenység, valamint biztosítási tevékenység ellenőrzése során, illetőleg sportrendészeti felelősként szerzett tapasztalataik alapján fogalmazták meg gondolataikat.

Véleményük szerint a mérkőzésekre kilátogató szurkolók többségét a biztonság kevésbé érdekli, mint maga a labdarúgás. Mivel még súlyosnak mondható sérülések nem történtek a szurkolói atrocitások következtében, ezt még nem tartották fontosnak az emberek. Hozzá tették azt is, hogy mindez csak a szerencsén múlt eddig, hiszen a 2015. szeptember 4-én megrendezett magyar–román mérkőzés után az egész várost felforgatták a szurkolók, a biztonság kérdése ekkor jelentősen felértékelődött. Azóta még fontosabb szemponttá vált a biztonság. Sok embernél lényeges szempont lett, hogy akkor megy el szívesen egy sportrendezvényre, ha ott biztonságban érzi magát, ha a szervezők ügyelnek a biztonságára. Így lehet ebből családi program is. Mindenki egyöntetű véleménye alapján elmondható, hogy az utóbbi időben nagyon sokat javult a sportrendezvények biztonsági helyzete, ami egyértelműen az új biztosítási elveknek, a rendőri létszámnak, az alacsony profilú biztosításnak, a szurkolói kártya bevezetésének, a rendezvénybiztosításban közreműködők együttműködésének és a szakszerű rendőri jelenlétnek köszönhető. Egyesek szerint a szurkolói kultúra is javuló tendenciát mutat. A szurkolóknak egyébként 83%-a értékelte úgy, hogy határozottan javult a sportrendezvények biztonsági helyzete. Az új építésű stadionokat a válaszadók egyértelműen biztonságosnak tartják, a legbiztonságosabbnak a legmodernebb eszközökkel felszerelt Groupama Arénát jelölték meg.

Az eredmények alapján megállapítható, hogy a rendezvénybiztosításban közreműködők között rendkívül jó az együttműködés, a rendőrkapitányságok *spotterei*, a biztosítási felelős parancsnokok igen jó viszonyt alakítottak ki a sportszervezetek vezetőivel, és a rendezői létszám tekintetében a rendőrség elvárásait támogatják, a legtöbb esetben ők tesznek javaslatot a rendezői létszám növelésére. A mérkőzések alatt folyamatos a kapcsolattartás. Elmondható, hogy korábban is csupán abból adódtak a problémák, hogy a biztonságtechnikai ellenőrzések során megállapított rendezői létszámok – főleg a nagyobb létszámgényű biztosítások esetén – nehezen voltak biztosíthatók a személy- és vagyonőri igazolvánnyal és a sportrendezvény biztosításához szükséges képzettséggel rendelkező állományból, akiknek pótlására végzettség nélküli közreműködőket szerettek volna alkalmazni. Azonban a biztosítás előtti, majd közbeni visszatérő ellenőrzések miatt ez a probléma szerencsére megszűnt. A sportrendezvények biztosítása során közreműködő személy- és vagyonvédelmi szakemberek a sportági szakszövetségek biztonsági szabályzatát tartják az egyik legfontosabb alkalmazandó normának, hiszen a szövetségek biztonsági felelősei is a lehető legbiztonságosabb lebonyolítás érdekében dolgoznak. Érdemes kiemelni a Nemzetközi Labdarúgó-szövetség (FIFA) biztonsági szabályzatát (*FIFA Safety Regulations*), amely az egyik legjobban, legmagasabb színvonalon, legkörültekintőbben kidolgozott, a sportrendezvények biztosítására, biztonságára, biztonságos megrendezésére vonatkozó dokumentum. A rendőrszakemberek többször is említést tettek a szabályzatról a kérdőívekben.

2012. június 1-jén felállították a „FIFA Biztonsági Divíziót”, amely szerv elsősorban a sport és a mérkőzések egységéért, sérthetetlenségéért felelős. (Ezen egységen és sérthetetlenségen elsősorban a mérkőzések manipulálására irányuló szándékokat vagy a különféle előnyszerzési törekvéseket érti a FIFA.)

A szurkolók nyilvántartásával a biztonság is jobban szavatolható. A kérdőívet kitöltők problémaként jelezték, hogy kiszorulnak azok a szurkolók, akik csak egy-egy mérkőzésre szeretnének jegyet váltani. A kitöltők közül mindenki hasznosnak, sőt szükségesnek tartja a szurkolók nyilvántartását, hiszen a szabálykövető, a sportrendezvényeket nem a huligán cselekmények elkövetése végett látogató emberek nem is tiltakoznak ellene. A kérdőívet kitöltő szurkolóknak egyébként mintegy 50%-a ért csak egyet a szurkolók azonosításával, a klubkártyarendszerrel.

Érdekesség, hogy mindhárom csoport más típusú válaszokat adott arra a kérdésre, hogy mely okok vezérlik a szurkolókat, amikor ellátogatnak a labdarúgó-mérkőzésekre. A rendezvénybiztosításban közreműködők és a rendőrök szerint a kikapcsolódási szándék vezérli a szurkolókat, míg második helyre sorolták az azonosulást kedvenc csapataikkal, és csak negyedikként említették a sorban a labdarúgás szeretetét. A szurkolók természetesen ez utóbbit az első helyre sorolták, és feltüntették azt is a válaszaik között, hogy szórakozni, valamint feszültséget levezetni is szeretnének a mérkőzéseken, amit egyértelműen a futballhuliganizmus legfőbb okai közé sorolok. A kérdőívet kitöltők definiálták a futballhuligánokat is. Véleményük szerint nem szurkolóknak nevezhetők, hanem olyan személyeknek, akik a csoportpszichológia jelenségéből adódóan hajlamosak agresszív cselekmények elkövetésére. Olyan személyek, akik adott klubhoz való kötődés

intenzív kinyilvánításának ürügyén kívánják kiélni elfojtott indulataikat, amihez nagyban hozzájárul a csoportban megoszló felelősség érzete. Számukra örömet nem csapatuk jó szereplése szerez, hanem az ellenfél szurkolóinak megfélemlítése és a rájuk irányuló figyelem. A futballhuligánokról sokan azt írták, hogy olyan személyeknek tartják őket, akik nem a mérkőzés miatt járnak sportrendezvényekre, hanem kizárólag a rendőrséggel vagy az ellenfél szurkolótáborával való verekedések, összecsapások miatt. Sokan olyan nézőknek tartják őket, akik nem a labdarúgás szeretete, a családi ösztönzés, a barátok ösztönzése okán, a kedvenc csapattal való azonosulás, szórakozási igény vagy kikapcsolódási szándék miatt látogatnak ki a sportrendezvényre, hanem kizárólag a feszültség levezetése céljából. A labdarúgó-mérkőzések előtt, alatt és azt követően jogsértő cselekmények elkövetésére hajlamos szurkolóknak tartják őket, az egyik kérdőívet kitöltő olyan személyeknek, akik folyamatosan keresik annak lehetőségét, hogy az ellenfél szurkolótáborával, a rendezőkkel, illetve a rendőrhatalósággal lehetőleg fizikai konfliktusba kerüljenek. Döntő többségük a sportrendezvény menete, eredménye és eseményei iránt közömbös, kizárólag a rendbontás foglalkoztatja őket. Amennyiben nem áll módjukban a rivális szurkolói csoporttal történő „összecsapás”, általában egyéb más módon vezetik le felgyülemlett indulataikat, és élük ki gyakran erőszakosságra való hajlamukat (járművek, kirakatok megrongálása). Végső esetben a rendőri biztosítást végrehajtó rendőri erők verbális és tevőleges támadásával (trágár szidalmazás, megdobálás, leköpködés). Az alkoholfogyasztásról mindannyian azt nyilatkozták, hogy ez úgymond velejárója a mérkőzés megtekintésének.

A szurkolók közül többen nem tekintik szurkolónak a huligánokat, őket csupán meccslátogatóknak nevezték, akik számára szerintük a mérkőzés alkalmat ad a felgyülemlett feszültség levezetésére, a kudarcok kompenzálására. Sokan azért tartják biztonságosabbnak a mérkőzéseket, mert kevesebb a néző a stadionokban, ezáltal nincs, aki problémát okozna, hiszen így kevesebb a huligán is.

Érdekesnek tartottam, hogy milyen szerepeket különítettek el a szurkolók a szurkolói tömegben: hangadó, felbujtó, követő, békés szurkoló, családós. Ugyanakkor volt, aki csupán két részre osztotta önmagukat: B-közép, illetőleg a többi szurkoló. A legérdekesebb számomra az volt, amikor a szurkolók definiálták a futballhuligánokat. Véleményük szerint általában ittasak, indokolatlanul nem támadnak semleges szurkolókra, csak az ellenfél „kemény magjára”. Arra is figyelnek, hogy az esetleges tetteles bántalmazás ne végződjön halállal. Úgy vélik, ők csak a botrány okozásának szándékával látogatnak el a labdarúgó-mérkőzésekre.

A válaszok alapján is elmondható, hogy összességében csökkent a jogsértő cselekmények száma. A jogszabályokban régóta szerepelnek a nézőtéri biztonságot szolgáló alapvető intézkedések, azonban azok fokozatos érvényre juttatása az utóbbi négy év eredményének tekinthető.

A sértettek azonosításában és az elkövetők kiszűrésében több tényező is nehézséget okoz, ugyanis leginkább a stadionon kívül követik el a bűncselekményeket, ahol nem biztos, hogy a rendőrség látókörébe kerülnek. A technikailag kevésbé fejlett stadionokban kevés és gyenge képminőségű kamera áll rendelkezésre. A jogsértés vagy nem is

rögzíthető, vagy annak képe alapján az azonosítás lehetetlen. Olyan műszaki jellegű problémák is előfordulnak, mint például, hogy a kamerát elvakítja a pirotechnikai eszköz szűrő lángja, vagy nem teljes a terület lefedettsége a kamerák által, illetve nem áll rendelkezésre olyan arcfelismerő rendszer, amely egy sállal eltakarás esetén is képes lenne beazonosítani az elkövetőt az arc egy részletéből. Sok esetben a sportrendezvény kapcsán elkövetett jogsértő magatartást tömegben elvegyülve, a tömeg „védelmét” élvezve követik el, abban reménykedve – esetenként sikeresen –, hogy ezáltal az egyén azonosítása nem vagy csak bizonyos esetekben eredményes. Tovább nehezítheti azonosításukat az egységes öltözet, hajviselet és viselkedési formák, valamint az a tény, hogy azon személyek, akik egy szurkolók között kialakult „verekedés” részesei, elképzelhető, hogy a következő mérkőzésen hasonló cselekmény „elkövetői” lesznek. Amennyiben hivatalból nem indul meg az eljárás, feljelentés nagy valószínűséggel nem érkezik az esetek kapcsán, ez a tendencia.

A szurkolók nyilatkoztak arról is, hogy mit gondolnak, milyen bűncselekményeket követnek el a futballhuligánok a legnagyobb számban. Véleményük szerint rendbontást, rongálást és garázdaságot, a szabálysértések közül pedig a rendzavarást, a garázdaságot, illetve a polgári felhasználású robbanóanyaggal és a pirotechnikai termékkel kapcsolatos szabálysértéseket említették. A válaszadó szurkolóknak csupán 5%-a vallotta be, hogy elkövette már a rendbontás bűncselekményét labdarúgó-mérkőzésen. Sajnos legnagyobb százalékuk azt is leírta, hogy pirotechnikai eszközöket többször is juttatott már be stadionba, amelyeket többnyire a nadrágjukban rejtettek el. Jelezték, hogy számtalanszor vittek már be szűrő-, vágóeszközöket is, mert a ruházatátvizsgálás sok esetben felületes volt. Egyes szurkolók megdöbbenésüket fejezték ki például azzal kapcsolatban, hogy a legbiztonságosabb stadionba az elmúlt hónapokban kést sikerült bejuttatni, amellyel testi sérülést okoztak egy másik szurkolónak.

A rendőri állománynak a legnagyobb kihívást sportrendészeti szempontból a 2015. őszi magyar–román labdarúgó-mérkőzés biztosítása jelentette, ekkor térkövel támadtak a rendőrökre a szurkolói kártyával nem rendelkező huligánok. A válaszadók közül többen fontosnak tartották megemlíteni a 2007. szeptember 8-i napot, amikor Magyarország–Bosznia-Hercegovina barátságos válogatott labdarúgó-mérkőzést rendeztek a székesfehérvári Sóstói Stadionban, amely mérkőzést megelőző találkozón a magyar labdarúgó-válogatott Olaszország nemzeti csapatával játszott barátságos labdarúgó-mérkőzést, ahol válogatottunk legyőzte a 2006. évi világbajnok olasz együttest. E siker miatt kiemelt volt az érdeklődés a bosnyákok elleni mérkőzés iránt mind a szurkolók, mind az írott és az elektronikus média részéről, ezért a magyar szektorokban telt ház, mintegy 10 ezer fő – mivel az UEFA rendezvényein csak az ülőhelyeket lehetett értékesíteni – zsúfolódott össze. A bosnyák szurkolók ezer fővel jelentek meg a találkozón, akik kapcsán több alkalommal előfordult már, hogy mind a hazai, mind az idegenben játszott mérkőzéseken, a találkozók helyszínén, környékén, valamint az érkezés és a távozás útvonalain csoportosan verekedtek, rendbontásokat, garázdaságokat és rongálásokat követtek el, a szektorukban gyűjtogattak, ezért a vendégszurkolók

kísérését és elkülönítését fokozott figyelemmel kellett végrehajtani a külső és a belső biztosítás során is.

Általánosságban elmondható, hogy a válaszadók nem tettek különbséget a sportrendezvények között, ugyanis mindig a szurkolók létszáma és magatartása a meghatározó. A rendezvénybiztosítás során közreműködők azt is problémaként jelölték meg, hogy gyakran elavult, korszerűtlen, megfelelő technikai eszközökkel nem felszerelt létesítményekben bonyolítják le a sportrendezvényeket.

A válaszadók nagy százaléka egyetértett abban, hogy az infrastruktúra fejlesztése mellett fontos lenne a személyi feltételek javítása, vagyis a szervezők és a rendezők felkészültségének növelése is, továbbá a jogszabályi környezet megreformálása a jogsértést elkövető nézők sportlétesítményektől történő távoltartásának hatékonyabb megoldása érdekében, a nyugat-európai mintákhoz hasonlóan (például sportrendezvény idején az eltiltott, a kitiltott vagy a kizárt személy részére kötelező tartózkodási hely kijelölése). Emellett szükséges lenne országosan egységes gyakorlat kialakítása a biztonságtechnikai ellenőrzések és a rendezvénybiztosítások végrehajtása vonatkozásában. Többen a jelenlegi jogszabályok változatlanul hagyását, sőt azok további szigorítását javasolták. Természetesen a jogszabályi rendelkezéseket összhangba kell hozni a gyakorlati megvalósulással oly módon, hogy azok a békés, szórakozni vágyó sportszurkolók részére biztosítsák a felhőtlen időtöltést, a kikapcsolódást, a sport iránt érzett szeretet élményének megélését.

Számos gondolatot megfogalmaztak a sportrendezvények biztonságának növelése érdekében is. Fontos megoldási javaslatuk a kötelező névre szóló jegyértékesítés, a beléptetőrendszer alkalmazása, az eltiltás, kitiltás, kizárás következetes alkalmazása. Volt, aki arcfelismerő rendszer alkalmazását, mesterséges intelligencia által értékelt képfelvételeket, távolsági biometrikus azonosítást és rendőrségi célra bevetett robotok igénybevételét vetítette előre. Sokan szemléletváltást követelnek a szurkolók részéről. Többek szerint csak szigorítással nem lehet megoldani a huligánkérdést, a cél az, hogy maguk a szurkolók vessék ki maguk közül azokat, akik kirívó viselkedést produkálnak. Ehhez azt kell elérni, hogy olyan közönséget csábítsunk a lelátókra, amely nem a jogsértések elkövetése miatt megy rendezvényekre, hanem élvezeti értékük miatt. Függetlenül attól, hogy nyert vagy veszített a csapata, fontos, hogy a szurkoló jól érezze magát a stadionban. A rendezvénybiztosításban közreműködők hangsúlyozták, hogy az elkövetők távoltartásával kapcsolatos szabályozást szigorítanak, szigorúbb szankciórendszert alakítanának ki.

„Sok meccslátogató (nem szurkolók) számára a bennük felgyülemlett (társadalmi, szociális stb.) feszültség levezetéséhez, kisebbségi érzések, sértettségek, kudarcok kompenzálásához ad alkalmat egy-egy mérkőzés, ahol »ők« a nyertesek vagy a pályán, vagy a nézőtérén, vagy a stadionon kívül... De életünk is egyre erőszakosabbá vált.”

Van, aki szerint azért javult a sportrendezvények biztonsága, mert „a főlsleges szigorítások miatt egyre kevesebben járnak meccsre”. Mások szerint ez a bevezetett új szabályoknak, rendelkezéseknek, innovatív technikai, technológia eszközöknek, nyilvántartási rendszereknek, adatelemzéseknek köszönhető (TÓTH 2020a: 125).

A szurkolók nyilvántartásával a biztonság is jobban szavatolható. A kérdőívet kitöltők problémaként jelezték, hogy kiszorulnak azok a szurkolók, akik csak egy-egy mérkőzésre szeretnének jegyet váltani. A kitöltők közül mindenki hasznosnak, sőt szükségesnek tartja a szurkolók nyilvántartását, hiszen a szabálykövető, a sportrendezvényeket nem a huligán cselekmények elkövetése végett látogató emberek nem is tiltakoznak ellene. A kérdőívet kitöltő szurkolóknak egyébként mintegy 50%-a ért csak egyet a szurkolók azonosításával, a klubkártyarendszerrel.

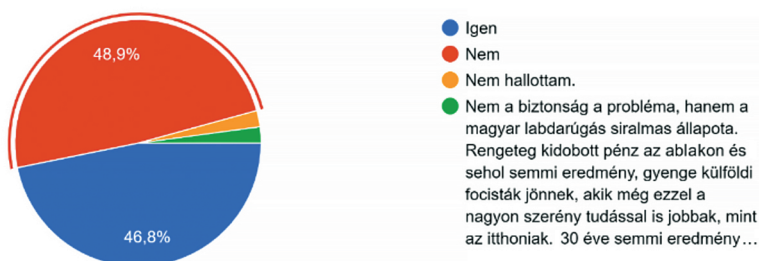
Érdekesség, hogy mindhárom válaszadó csoport más típusú válaszokat adott arra a kérdésre, hogy mely okok vezérlik a szurkolókat, amikor ellátogatnak a labdarúgó-mérkőzésekre. A szurkolók szórakozni, feszültséget levezetni szeretnének a mérkőzéseken, amit egyértelműen a futballhuliganizmus legfőbb okai közé sorolok. Szerencsére a labdarúgás szeretetét is legalább ennyien megjelölték, így – ahogyan már fentebb említettem – mára már megváltozott az 1995-ös kutatási eredmény.

Futballmérkőzésekhez kapcsolódóan követnek el a futballmérkőzés eredményétől, hangulatától függetlenül rendezavaró cselekményeket. Ezt is tapasztaltam többször is.

Az ábrák az egyes kérdésekre adott válaszok eredményeit tartalmazzák.

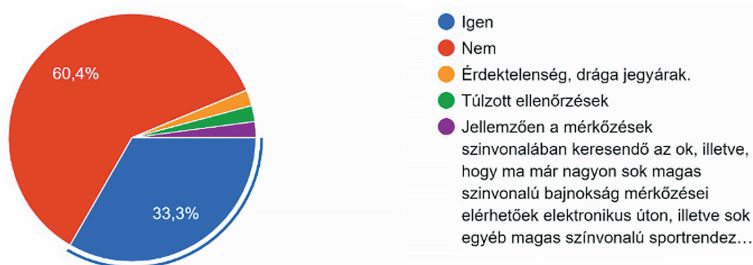
1. Hallott-e a Magyar labdarúgás stratégiájáról, amely a megújulás évtizedeként említi a 2010-20-ig terjedő időszakot? A dokumentum arról számol be, ...It biztonsági problémák kezelése. Egyetért ezzel?

47 válasz

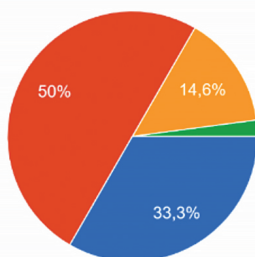
2. A Magyar labdarúgás stratégiájában elérendő célként szerepelt a nézőszám emelkedése, amely nem történt meg. Mit gondol, mi ennek az oka? Biztonsági szempontok közrejátszhatnak ebben?

48 válasz

3. Mi a véleménye a klubkártyáról?

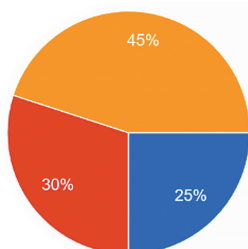
48 válasz

- Fontosnak tartom a szurkolók azonosítását
- Pozitívum, hogy a klubkártya lehetővé teszi a szurkolók megkülönböztetését hazai, vendég és semleges csoportok szerint, valamint lehetővé teszi a kiboc...
- Nem értek egyet a klubkártya-rendszerrel.
- A rendbontó, vandál szurkolók kitilthatók a meccsekről.

6. Ha az előző kérdésre a gyakran választ adta, Ön biztonságosabbnak tartja a válogatott mérkőzést, mint az NBI-es mérkőzéseket?

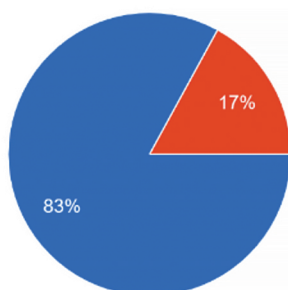
20 válasz

- Határozottan
- Általában a Groupamában minden mérkőzést biztonságosabbnak tekinthetnek meg.
- Nem tapasztaltam ezt

7. Valóban javuló tendenciát mutat a sportrendezvények biztonsági helyzete?

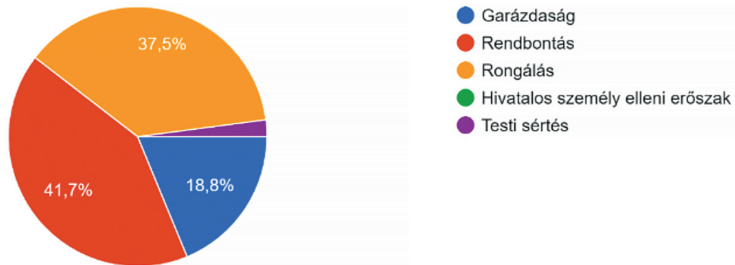
47 válasz

- Határozottan igen a válaszom
- Egyáltalán nem
- Egyre rosszabb a tendencia

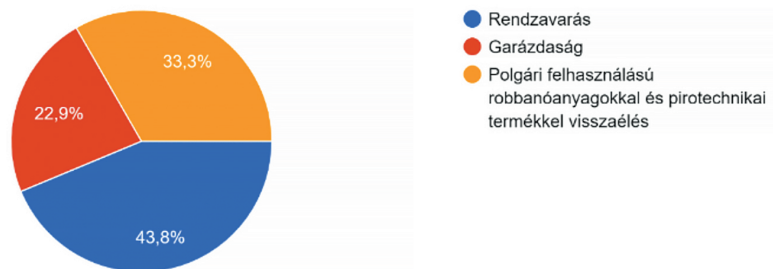
9. Mit gondol, mely bűncselekményt követik el a legnagyobb számban a sportrendezvényeken?

48 válasz

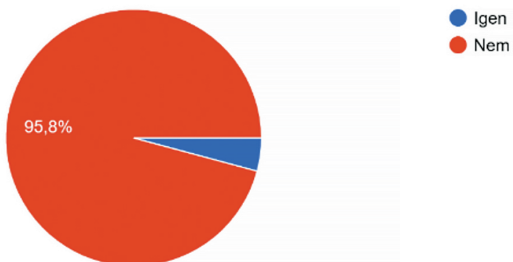
10. Mit gondol, mely szabálysértést követik el a legnagyobb számban a sportrendezvényeken?

48 válasz

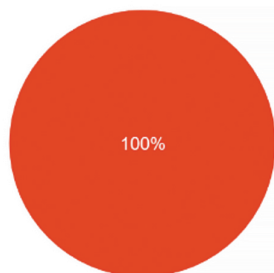
11. Ön elkövette már bármelyik bűncselekményt, vagy szabálysértést a labdarúgó mérkőzéseken?

48 válasz

12. Ha igen a válasza, melyiket?

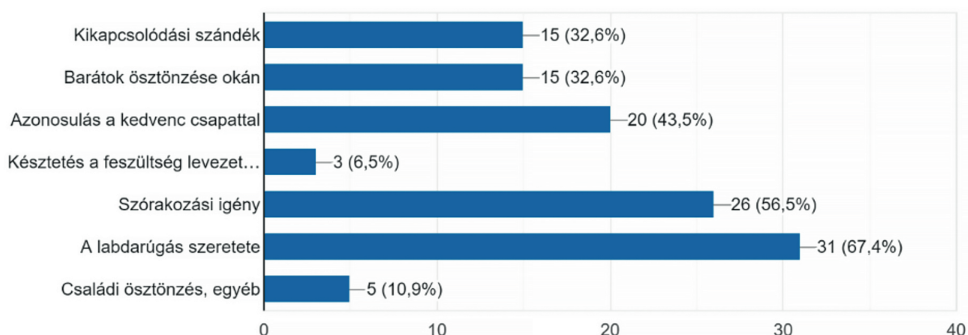
2 válasz

- Garázdaság
- Rendbontás
- Rongálás
- Hivatalos személy elleni erőszak
- Testi sértés
- Polgári felhasználású robbanóanyagokkal és pirotechnikai termékkel visszaélés

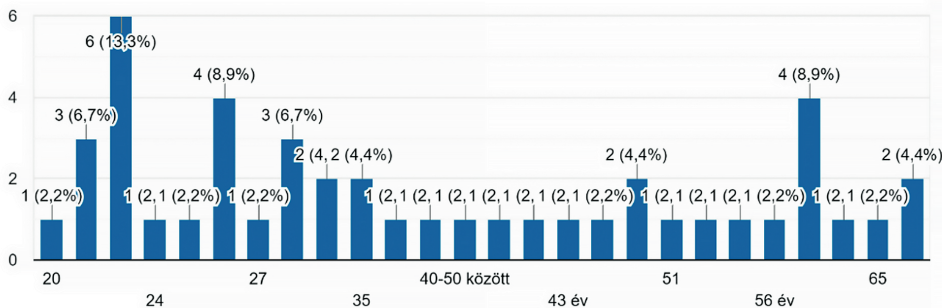
19. Jelölje meg, kérem, hogy mely okok vezérlik, amikor ellátogat a labdarúgó mérkőzésekre?

46 válasz

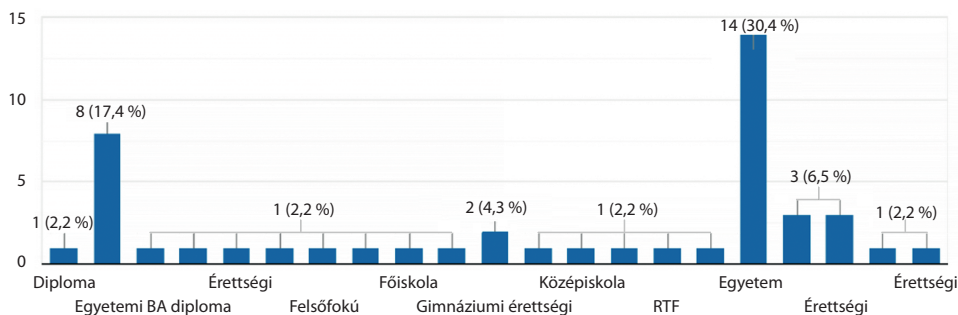
20. Az Ön kora?

45 válasz

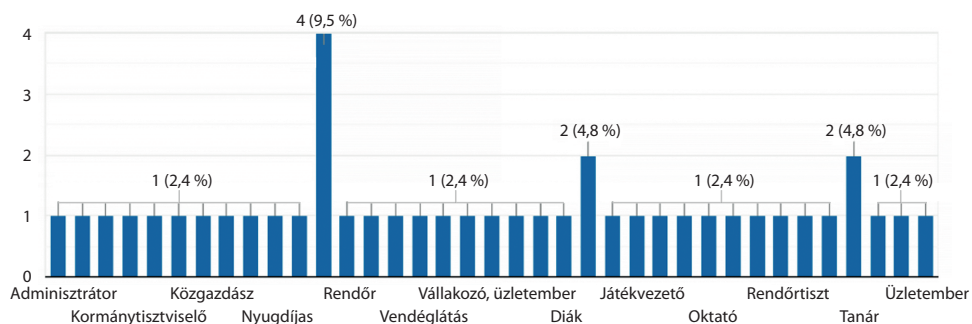
21. Mi az Ön iskolai végzettsége?

46 válasz

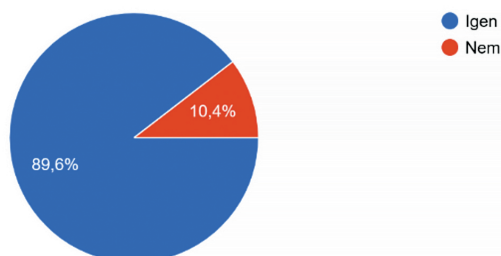
22. Mi az Ön foglalkozása jelenleg?

42 válasz

23. Ismeri-e annak a csapatnak a történetét, amelyiknek szurkol?

48 válasz

1–14. ábra: A sportrendezvények biztonságára vonatkozó kérdőíves kutatás eredményei

Forrás: a szerző szerkesztése

5.8. A sportrendészet helye és szerepe a sportigazgatás rendszerében

A belső védelmi funkció keretében az állam a belső rendjének biztosítására irányuló rendészeti feladatok ellátásának kötelezettségét vállalja magára. Nincs az állami és társadalmi jelenségek között még egy ilyen terület, amelynek természetére vonatkozóan ennyire ellentétes álláspontot lehet találni. A rendőri működés helyes beillesztése az állami és társadalmi szervezetbe kulcsfontosságú, hiszen ezen múlik – Concha Győző szavaival élve – minden javak legbecsesebbikének, a szabadságnak a sorsa. „A rendőrség természetének megállapítása a rend és különösen azon rend iránti eligazodást kíván, amelyet közrendnek nevezünk.” (CONCHA 1901: 48.)

A közrendet minden esetben több speciális terület fegyelmezett és átgondolt összehangolása esetén lehet megfelelő szinten tartani. Az egyik ilyen alkotóelem a sportrendészet.

5.8.1. A közigazgatásban megjelenő rendészeti feladatok

A közrend és a közbiztonság fenntartására irányuló rendészeti tevékenység a közigazgatás több területét is átfogja. A rendészeti feladatokat már korábban is a közigazgatási szervek látták el, ez jellemző a modern államokra is. Tomcsányi Móric szerint a közigazgatás az az államszervi, közorgánumi tevékenység, amely a jog alapján, a jog keretei között s a jog eszközeivel igyekszik a legkülönfélébb közérdekű konkrét feladatokat – a különféle egyéb célszerűségi, helyességi szempontok szem előtt tartásával is – megvalósítani. A jog alapján működik, a jog keretei között, és fő eszközei jogi eszközök. Ahogyan az ismert, a közigazgatás jogilag szabályozott működés (TOMCSÁNYI 1936: 45.).

Tomcsányi ezen túl „a közigazgatást cselekvő államhatalomnak is nevezte: az állam a közcélok konkrét megvalósításának munkájában”.

Egyed István szerint „[a] közigazgatási jog a dolog természete szerint csak a közigazgatásra vonatkozó jogszabályokat foglalhatja rendszerbe, az állam cselekvő életének csak a jogi összefüggéseit vizsgálhatja meg, de nem ölelheti fel a közigazgatási működés teljességét. A közigazgatási jog tudományának a feladata a közigazgatás ágaira vonatkozó jogtételeknek és összefüggésüknek feltüntetése, kifejtése, alkalmazása és áttekinthető rendszerben való előadása, azonban a közigazgatás tartalmának fontossága, célszerűsége, vizsgálódása köréből kiesik, azonfelül a közigazgatásnak számtalan, jogilag nem szabályozott funkciója is van, amelyek vizsgálata szintén kívül esik a közigazgatási jog tudományának körén.” (MÁRTONFFY 1937: 211.)

Egyed István már az 1900-as évek elején megfogalmazta mindazt, ami a sportrendészetre is igaz. A sportrendezvények biztosítása során ugyanis a legfontosabb a biztonságos lebonyolítás. Ismert tény, hogy százszázalékos biztonság nem létezik, ugyanakkor a jogszabályok és sportszövetségi belső szabályzatok alkalmazása során mindvégig ez a törekvése a sportrendészet szereplőinek. Ehhez valóban „cselekvő képességre van szükség”. A közigazgatás a végrehajtó hatalomnak az a tevékenysége, amelynek eredm-

nyeként a társadalom tagjai és szervezetei magatartását ténylegesen befolyásolja (igazgatás), mégpedig az állami közhatalom (impérium) birtokában végzett döntés-előkészítés, döntés és végrehajtás során, elkülönült állami szervezet által végzett jogalkalmazás (jogérvényesítés), szervezés és a jogalkotásban való közreműködés által (PATYI – VARGA Zs. 2008: 36.).

A sportrendészet fogalmának tisztázásához elengedhetetlen a sportigazgatás elhelyezése a közigazgatási jog rendszerében (TÓTH 2018b: 120.).

5.8.2. Sportigazgatás

A sportigazgatás a közigazgatási jog különös részét képező sajátos jogalkotási és jogalkalmazási szakterület, a sporttal kapcsolatos feladatokat az állam a sportigazgatáson keresztül valósítja meg, ezért egyfajta szakpolitikának is nevezhetjük.

A sportigazgatás egyik legfőbb funkciója a kulturális funkció, azon belül is a sporttal, a testmozgással és az egészséges életmóddal kapcsolatos fejlődés elősegítése, a sport anyagi feltételeinek megteremtése, szolgáltatásnyújtás és szabályozás (LAPSÁNSZKY 2013: 15.).

Az 1996-os sporttörvény egyértelműen csak sportigazgatási törvény volt. A 2000-es sporttörvény jelentős érdeme, hogy jogágilag komplexsége tette a sport jogi szabályozását. Az Országgyűlés a sporttörvény elfogadásával az egyetemes kultúra részeként ismerte el a sportot, deklarálta kiemelkedő jelentőségét az egészségmegőrzésben, a személyiség formálásában és a közösségi magatartás kialakítása területén, valamint különleges szerepét az ifjúság fizikai és erkölcsi nevelésében.

Szamel Lajos a 20. század végén arról írt, hogy „a sport hozzájárulhat ahhoz, hogy a jövőt úgy alakítsuk, amiért érdemes élni, úgy a sport jogát minden ember alapvető jogává kell tenni. Ebből az alapjogból mindenekelőtt az folyna, hogy mindenki számára egyenlő lehetőséget kell adni a sportban való részvételre.” (SZAMEL 1995: 12.) Napjainkban már elmondható, hogy a szameli elképzelés megvalósult.

A hatályos sporttörvény célja az állami szervezetrendszer részére megállapított feladatok világos elkülönítésével és szabályozásával az, hogy a sportágazat szervezeti felépítésében és szabályozásában a korábbi, sokszor követhetetlen feladatmegosztást áttekinthető rendszer váltsa fel (FAZEKAS 2009: 146.).

5.8.3. A sport közigazgatási rendszerének kialakulása

Ahogy már többször említettem, a sport a közjó része. A sporttevékenységre vonatkozó, az állami és a civil szféra által alkotott szabályozás jogi jellege alapján három kategória különíthető el: állami sportra vonatkozó jogszabályok, szakszövetségi magatartási előírások, a sport játékszabályai (*lex ludica*).

A sport társadalmi jelentősége a 20. században kiváltotta az állami beavatkozást a sportéletben: az állam kialakította a maga sportigazgatási szervezetét, és főleg a sport anyagi támogatásán keresztül fokozatosan „átvitte” a sportot a közérdek világába. Az állam a 20. században megjelent a sportban. Az állam támogatja a sportot, szabályoz. Így viszont a sport nem lehet tisztán az önszabályozás tárgya, megjelent az állami jogi szabályozás, kialakult a sportjog. A 20. században a sportigazgatás viszonylag önállósult. A sportjog legkiforrottabb része lett a sportközigazgatási jog.

A testnevelés és a sport mint társadalmi jelenség a 18. század végén, a 19. század elején született. Az 1921. évi LIII. törvénycikk megalkotása előtt Magyarországon egységesnek tekinthető testnevelési és sportszakigazgatás nem létezett. A sportigazgatási feladatok az 1880-as években bukkantak fel a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumban, és itt kaptak intézményes kereteket 1923-ban, a Testnevelési Ügyosztály létrehozásakor. Csak 1941-ben történt változás, amikor az 5520/1941. sz. miniszterelnöki rendelet rögzíti, hogy az ifjúsági testnevelést és a sportot országos hatáskörrel rendelkező, kinevezett vezető révén kell irányítani. A sport és a testnevelés központi hatósága az Országos Sporthivatal lett.

1951-ben az államszocializmus bevezetésének lendületében felállították az önálló állami sportfőhatóságot, amely egészen 1998-ig országos hatáskörű államigazgatási szervként működött más-más elnevezésekkel, hol a Minisztertanács, hol valamelyik miniszter alárendeltségében. Az 1950. évi I. törvénnyel a sportigazgatás új központi szerve a Minisztertanács közvetlen alárendeltségébe került. A sport társadalmi öngazgatási jellegének teljes kiszorításával döntővé vált az állam közvetlen irányítása, kialakult a sportirányítás centralizált hatalmi igazgatási eszközökkel dolgozó hierarchiája. A sportigazgatásban számottevő módosításokat hozott az 1951. évi 2. törvényerejű rendelettel létrehozott Országos Testnevelési és Sportbizottság felállítása. A jogszabály kimondta: a testnevelési és sportmozgalom fejlesztése, valamint központi vezetése állami feladat. A 34/1951. (II. 4.) MT rendelet teremtette meg a helyi testnevelési és sportbizottságok rendszerét.

Tevékenységet az erőteljes centralizáció és az állami szerepvállalás túlhangsúlyozása jellemezte. A magyar sport kettős irányítás alá került: a megyei testnevelési és sportbizottságok irányítása sportszakmai szempontból az Országos Testnevelési és Sportbizottság alá került, míg a helyi sportfeladatokat a megyei tanácsok irányították. Az elnevezés 1958-ban Magyar Testnevelési és Sporttanácsra változott, ennek a hivatali szerve volt a Magyar Testnevelési és Sporthivatal. Ez a rendszer 1963-ig működött. Az 1963. évi 29. törvényerejű rendelet az állam erkölcsi és anyagi támogatásának további biztosítása mellett elrendelte az addig működő sportirányítás központi és helyi szerveinek megszüntetését. Létrehozta a Magyar Testnevelési és Sportszövetséget és annak területi-helyi egységeit. A létrehozott „társadalmi” szervezet azonban olyan irányítási, felügyeleti és hatósági jogköröket kapott, amelyek kvázi államigazgatási szervvé tették. Érdekesség, hogy körlevélben szabályozta a Magyar Testnevelési és Sportszövetség elnökhelyettese a sportrendezvények orvosi

szolgáltatát. Ebben meghatározta azokat a sportrendezvényeket, amelyeken az orvosi jelenlétet kötelezővé tette.

Az igazgatási rendszert 1973-ban átalakították, létrehozva az Országos Testnevelési és Sporthivatalt (OTSH). Az OTSH által vezetett irányítási rendszer a tanácsokhoz delegálta a helyi szakigazgatási feladatokat, a tanácsokon keresztül látta el a sport állami támogatását, és természetesen érvényesítette a centralizált állami törekvéseket, illetve kérte számon az állami elvárásokat. Az 1996-os sporttörvény sokcsatornás sportirányítási, finanszírozási koncepción alapult, mégpedig „félállaminak” is nevezhető közjogi jogi személyek felállításával. A Sporttanács mellett az irányítási rendszerben jelentős szerepet kapott a köztestületté nyilvánított Magyar Olimpiai Bizottság, a köztestületté való átalakulásra „késztetett” országos sportági szakszövetségek, valamint az élsport finanszírozásában alapvető funkcióval felruházott Gerevich-közalapítvány, illetve a szabadidősport támogatására hivatott Wesselényi Alapítvány. Sárközy Tamás szerint a magyar sportot két alapvető kihívás érte az elmúlt húsz évben: egyfelől a szocialista rendszerről a kapitalista rendszerre való áttérés, a polgári-társadalmi-gazdasági rend kialakulása, másfelől a nemzetközi sportélet alapvető tendenciáinak rendkívül gyors átalakulása a globalizáció, az információs forradalom, valamint a sportipar, a sport-szolgáltatás, a sportfogyasztás tömeges kialakulása, illetve az üzleti és látványsport, az élsport professzionalizmusának előretörése folytán.

A sport egészét átfogóan tárgyaló új törvény lépett hatályba, az 1996. évi LXIV. törvény, amely már nagyon időszerű volt, hiszen a Klebelsberg Kuno idejéből származó 1921. évi LIII. törvénycikk óta nem született a testnevelést és a sportot szabályozó törvény. A törvény már sportközigazgatási jellegű volt, a közjogi túlhangsúlyozottság nyilvánvaló elemeivel. A törvény egyik „újítása” ugyan a *Polgári törvénykönyvből* kölcsönvett köztestületi jogintézmény adaptálása volt, de az is igaz, hogy a sportági szakszövetségek átalakítása köztestületekké egyáltalán nem társadalmi célokat szolgált, sokkal inkább állami elvárás volt. A sportközigazgatás központi irányítását az 1998. évi LXXXVI. törvény teljesen újjáalakította azzal, hogy a magyar sport történetében először minisztériumi szintre emelte a testnevelés és a sport ügyét, és 1999. január 1-jétől létrehozta a Gyermekek-, Ifjúsági és Sportminisztériumot (ISM). A törvénymódosítás megszüntette a korábban a sporttal kapcsolatos állami feladatok végrehajtásában közreműködő, javaslattevő, konzultatív funkciókkal bíró Sporttanácsot, továbbá a Gerevich Aladár Nemzeti Sport Közalapítványt, a Wesselényi Miklós Nemzeti Ifjúsági és Szabadidősport az Egészséges Életmódért Közalapítvány egyesítésével létrehozta a Wesselényi Miklós Sport Közalapítványt.

Az 1999. január 1-jén hatályba lépő új rendelkezés szerint az ifjúsági és sportminiszter munkáját a sport szakmai szervezeteinek képviselőiből, valamint a sportélet kiemelkedő személyiségeiből álló tanácsadó testületnek kellett segítenie. A MOB és a sportági szakszövetségek köztestületi státusza fennmaradt. A 2004. évi XCV. törvény megszüntette a Gyermekek-, Ifjúsági és Sportminisztériumot. 2005 tavaszán sor került az állami sportirányítási szerv ismételt átszervezésére.

A 2005. évi XIII. törvény a Nemzeti Sporthivatal felügyeleti szerveként a Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszter helyett a belügyminisztert jelölte meg. A Nemzeti Sporthivatalt 21 hónapos működést követően az egyes országos hatáskörű államigazgatási szervek megszüntetéséről és jogutódlásáról szóló 149/2006. (VII. 21.) Korm. rendelet 2006. július 31-ével megszüntette, és általános jogutódjaként az Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztériumot jelölte meg.

Akkoriban az állam a megyei és a települési önkormányzatokra telepített bizonyos sporttal kapcsolatos feladatokat, illetve ösztönözni próbálta az önkormányzatok kistérségi szinten történő együttműködését a sport fellendítése érdekében (PRINCZINGER 2010: 74.).

A magyar sport irányító és felügyelő intézményei a változás időszakában többször kisebb-nagyobb szervezeti változáson mentek keresztül. Megszűnt a magyar Nemzeti Sporttanács, aztán többszöri névváltozás és szervezeti átalakítás után a Nemzeti Sport Intézet. Négy korábbi sportköztestület tagozódott be a Magyar Olimpiai Bizottság mint megnövekedett feladatú civil sportirányító testület alá szakmai tagozatként. Attól, hogy Magyarország Országgyűlése elfogadta az Európai Sport Chartát, és annak keretei mentén alkotta meg a sportról szóló törvényt, még megmaradt az a nemzeti szuverén akarat, amellyel önállóan – saját elképzelése szerint –, a Sport XXI. Nemzeti Sportstratégia által megadott keretek között valósítja meg a sportirányítást. Esedékké vált az új stratégia megalkotása, amelynek előkészítő munkái jelenleg is zajlanak.

A 2011-től érvényesített sportirányítási rendszerben az Emberi Erőforrások Minisztériumának, illetve Sportállamtitkárságának hatásköre jelentősen visszaszorult. Némileg az olasz modellhez közelítően ebben a rendszerben a sportirányítás kiemelkedő szerve a Magyar Olimpiai Bizottság lett, amelybe beolvasztották a nem olimpiai sportágak versenysportját, a szabadidősportot, a diák- és főiskolai-egyetemi sportot, valamint a fogyatékosok sportját egyaránt, ezek a MOB-on belül az olimpiai versenysporttal kiegészítve a MOB tagozatait képezték. A MOB jogállását tekintve köztestületként, azaz vegyes köz- és civil szervként irányította a sportot.

A sportról szóló törvény átfogó módosítása óta eltelt olimpiai ciklust követően Magyarország kormánya értékelte a sportot mint stratégiai ágazatot támogató intézkedéseinek gyakorlati hatásait. A felülvizsgálat eredményeként az állami sportirányítás és a civil sportigazgatás közötti feladat- és hatáskörmegosztás újrashabályozása vált szükségessé. Az állami sportirányítás és a civil sportigazgatás közötti feladat- és hatáskörmegosztással az állami források elosztásának elsődleges felelőse az állami sportigazgatási szerv lett. Az átalakítás megteremtette az úgynevezett egysátozás finanszírozási rendszer alapjait, amely átláthatóvá tette, és ezáltal szakmailag teljeskörűen összehangolta az állami sportcélú támogatások nyújtását. Az állam közvetlenül nyújt állami támogatást a szövetségi szintnek, így a felhasználás is rugalmasabbá válik. A Magyar Olimpiai Bizottság szakmai munkája a módosítást követően – az olimpiai mozgalommal összefüggő alapfeladatai és a törvényben meghatározott további sportszakmai feladatai ellátása mellett – alapvetően sportszakmai javaslatlételre, szakmai koncepciók megalkotására, valamint az abban való közreműködésre irányul. A sport-

célú állami támogatások tervezésével, elosztásával, felhasználásával, elszámolásával és ellenőrzésével kapcsolatos feladatoknak az állami sportigazgatás általi ellátásával a MOB-ot jelentős mértékben tehermentesítették, így jobban előtérbe kerülhetett a sportszakmai munka elvégzésére irányuló feladat ellátása.

Az eltelt években bebizonyosodott, hogy a rendszer nem tudott megfelelően működni, alapvetően azért, mert a MOB tradíciói jellemzően az olimpiai élsporthoz kötődnek, és nem volt meg az adminisztratív, illetve gazdasági apparátusa sem arra, hogy az egész magyar sport irányítási rendszerét rendeltetésszerűen működtesse. Ezen változtatott a sporttörvényt módosító 2016. évi CXIX. törvény, amely az alábbiak szerint változtatta meg a sportirányítás rendszerét. Az állami sportpolitikát, a sport állami támogatásának, e támogatás felhasználásának és ellenőrzésének rendszerét a kormány alakítja ki, és az EMMI Sportállamtitkársága útján megállapítja – a költségvetési törvénnyel összhangban – az állami támogatás elosztásának részletes szabályait. Mindez lényegében egysátozás és a teljes magyar sportra kiterjedő irányítási rendszert jelent. Jelentősen növekedtek az EMMI (Sportállamtitkárság) sportpolitikai-állami sportirányítási feladatai is. A sportköztestületek alapvetően szakmai kérdésekben illetékesek, szakmailag előkészítik a kormányzati döntéseket. A MOB a jövőben kizárólag a nyári és a téli olimpiai sportágakkal foglalkozik, valójában ugyanazon hatáskörben, mint amellyel 2011 előtt rendelkezett. A MOB belső szervezeti felépítésében változatlan maradt, közgyűlése természetesen kevesebb tagból áll, mint korábban. Ugyanez a helyzet az alelnökök és az elnökség létszámát illetően is. A MOB mellett még három köztestület működik. A köztestületek belső szervezetét, feladatait és működését lényegében egyformán szabályozta a törvény. Mindegyik legfelsőbb szerve a közgyűlés, operatív vezető szerve az elnökség, élén az elnökkel, gazdálkodásukat felügyelőbizottság ellenőrzi. E sporttestületeket a Fővárosi Bíróság veszi nyilvántartásba, és felettük törvényességi ellenőrzési hatáskörrel az ügyészség rendelkezik.

5.8.4. Az állami sportigazgatás szervei, a sport és a rendszet kapcsolata

Az Országgyűlés stratégiai tervezői feladatkörében országgyűlési határozatok formájában elfogadja a sportra vonatkozó fejlesztési koncepciókat. A kormány felelős a hosszú távú sportstratégia, a sport fejlesztési terveinek kidolgozásáért, ennek eredményei az Országgyűlés számára előkészített, sporttal kapcsolatos törvényjavaslatok, határozattervezetek.

A sporttevékenység elősegítése és biztosítása tehát – többek között – állami feladat, így egyben közfeladat is, ebből következően államháztartási alrendszerekből – elsősorban központi költségvetésből történő – finanszírozást is feltételez.

Ahogy már említettem, a sportigazgatásnak sajátos része a sportrendszet. Ez a szűkebben értelmezhető terület szakrendszetként egyértelműen definiálható, jogszabályok sora rendezi mindazt, ami a sportrendszethez kötődik, kiegészítve a szakszövetségi

szabályozásokkal, amelyek a sportrendészeti nyilvántartás vezetése és a sportrendezvények biztosítása során is iránymutatásul szolgálnak (TÓTH 2016c: 292.).

Kmety Károly az 1800-as évek végén úgy gondolta, hogy rendészet alatt a közigazgatás rendőri jellegű, preventív működését értjük, amely a jogi és minden közérdekű rendet előzetes intézményekkel és intézkedésekkel biztosítani, azokat bárhonnan eredő megzavarásoktól, veszélyektől, károsításoktól megóvni hivatott. Nincsen olyan, a közigazgatáshoz vont életviszony, annak körébe tartozó érdek és ügyág, amelyben ilyen rendőri természetű cselekvőség szükséges ne lenne, amelynek rendészete ne lenne. A rendészet egyetemes, egyéb teendőkkel párhuzamosan mindenütt felmerülő eleme a közigazgatásnak, a rendészetet a rendőrinek tekintett hatósági szervek egész hatáskörével vagy a rendőri fegyveres erő összes működésével azonosítani nem szabad, mert nagyon sok más közigazgatási szerv is gyakorol a tételes jogok szerint rendészetet, viszont a speciálisan rendőri szervek más nemű közfeladatokra is alkalmaztatnak (KMETY 1897: 7.).

Szamel Lajos szerint tudott dolog, hogy a társadalmi és állami élet sok funkcióban nyilvánul meg, amelyek között előkelő helyet foglal el a rendészet. A rendészetet közigazgatási tevékenységnek tartja, a közrendet pedig állapotnak. A rendészet Szamel Lajos szerint közvetlenül nem valósít meg semmit, csupán az előfeltételeit teremti meg annak, hogy a konkrét állami célok megvalósulhassanak. „A rendészet abban különbözik minden egyéb közigazgatási működéstől, hogy nem egyes, meghatározott egyéni, társadalmi vagy állami célt szolgál, hanem ezeknek az előfeltételét teremti meg. A rendészeti funkció véleménye szerint önmagában nem hoz létre olyan pozitív eredményeket, mint a közigazgatás egyéb ágai. Egyetlen pozitív eredménye az az időleges biztonság, amely a tulajdonképpeni célok érdekében való működés kifejtésének lehetőségében és háborítatlanságában áll.” (SZAMEL 1943: 7.)

Összegezve az eddigieket Szamel Lajos definíciója szerint a rendészet úgy határozható meg mint olyan állami tevékenység, amely a közrend megzavarásának megelőzésére, a közvetlen zavaró magatartás megakadályozására és a megzavart rend helyreállítására irányul (SZAMEL 1995: 54.). Balogh Artúr megkülönböztetett biztonsági, közigazgatási és politikai rendészetet is (BALOGH 1910: 443.). Kautz Gyula a rendészet fogalmának meghatározásakor leírta, hogy az magát a rendet valósítja meg, azonban csak a külső rendet, mert a belső rend megvalósulása egyéb tényezőktől függ (KAUTZ 1876: 12.).

Kautz Gyula a rendészeti igazgatás részletszabályait is leírta. Kutatásai alapján megállapította, hogy a rendészeti igazgatás magában foglalta az állambiztonságot; a személyi biztonságot (személyi szabadság, élet, testi épség, becsület, a hírnév biztonsága és sértetlensége, továbbá építés, közlekedés- és vízi rendészet); az egészségügyi rendészetet (betegségmegelőzés, gyógyítás, táp- és élelmiszer-rendészet); a vagyonbiztonságot (lopás-, csalás-, csalárdság-, hamisáru-, hamismérték-, hazárdjáték-, baleset-, kár-, elemicsapás-, tűz-, árvízelhárítás, valamint vasút-, híd-, bányarendészet); és a szegényrendészetet (TOLDI 1978: 258.).

Magyary Zoltán korában már a társadalmi és műszaki technikai viszonyokkal a közigazgatás rendészeti feladatai is változtak. E feladatokat legáttekintőbben ő rendszerezte. A rendészetet a következőképpen osztályozta: a közrend fenntartása, s ha kell, helyreállítása, a közbiztonság fenntartása; politikai (állam) rendészet; közigazgatási rendészet; igazságügyi rendészet; és rendőri büntetőbíróság (MAGYARY 1942: 564.).

Szamel Lajos ezt az elképzelést bírálta, mert véleménye szerint a külső rend alatt a jogrend értendő, amely megvalósításának csak az előfeltételeit teremti meg a rendészet, míg a jogrenden már megesett sérelmek jóvátételét az igazságszolgáltatás végzi.

Tapasztalhatjuk, hogy a rendészet fogalomalkotására törekvők közül sokan az állami tevékenység körében definiálják a rendészetet. Lorenz von Steinnél is igaz ez, aki két végpont között próbálta kijelölni a rendészet helyét: rendészet mindaz a forma, amelyen keresztül a kormány az igazgatásba beavatkozik, illetve a rendészet a közigazgatás része (IVÁNCICS 2018).

A rendészeti igazgatást Kmety, Tomcsányi és Magyary is a jogállamiság jelenségként vizsgálta. E kérdésben is támaszkodtak a közigazgatási jogtudomány általános nézeteire. Tomcsányi azonban a rendészet jogi kérdéseit külön műben, tehát kiemelten is vizsgálta.

A rendészeti igazgatás veszélyelhárító társadalmi rendeltetése a magyar jogi szakirodalomban már több mint száz éve megfogalmazódott. A rendészetet a közigazgatási hatósági tevékenységek egyéb ágaitól a fizikai erőszak monopóliuma különbözteti meg (FINSZTER 2008a: 33.).

A rendészet legfőbb eszköze az állandó őrködés. Szamel Lajos szerint ezzel függ össze a rendőrség elnevezése is. A rendészet ugyanis preventív feladatát úgy tudja betölteni, ha már előre észreveszi a rendet fenyegető támadásokat és egyéb veszélyeket, amelyeket el is fojt. Ezért is van szükség az „éber őrködésre”, szemmel kell tartani a rendet fenyegető legkülönbözőbb veszélyforrásokat.

Ugyanez a felfogás érvényesül napjainkban is a sportrendészet területén, a rendezvénybiztosítás során közreműködők munkájában. A rendészeti állandó őrködés utólag is éberen teljesíti kötelességét. Különösen a már elkövetett bűncselekmény tetteseinek felkutatásában és elfogásában érhet el kiváló eredményeket. A sportrendészeti eszközök napjainkban azért is váltak kellően fontossá, hogy ebben a nyomozó hatóság segítségére legyenek, hiszen az azonosítás Szamel Lajos korában sokkal nehezebb volt a technikai eszközök, a beléptetőrendszerek és a kamerarendszerek hiányában. A közigazgatási rendészetet több részre osztotta aszerint, hogy a közigazgatás melyik területének szolgálatában áll. Szamel Lajos a rendészet több típusát különböztette meg egymástól, napjainkra egyértelművé vált a sportrendészet szerepe, elhelyezése a közigazgatás és a rendészet nagy rendszerében.

Finszter Géza az alábbiak szerint fogalmazza meg a rendészeti igazgatás definícióját: „A közigazgatás egyik ágazata, amelynek társadalmi rendeltetése az, hogy a jogsértőnek minősített emberi magatartásoktól a hatósági kényszer eszközeivel – legitim fizikai erőszak monopóliumának birtokában – védelmezze a társadalmat.” (FINSZTER 2008b: 23.)

A közigazgatás egyik ágazata, a rendészeti igazgatás a szándékos és a gondatlan jogsértésekből keletkező veszélyek megelőzésére, megszakítására és elhárítására alkalmas hatósági intézkedéseket magában foglaló és a rendészeti közjog által szabályozott végrehajtó, rendelkező tevékenység, amelynek társadalmi rendeltetése a törvényekben számára meghatározott feladatokban fejeződik ki, amelyek egyik csoportja a közbiztonság-védelmi, a másik pedig a bűnüldözési intézkedéseké.

Vákát

6. A sportrendezvények biztosításának keretei

6.1. A sportrendészet fogalmának tisztázása

A rend, a biztonság, a lakosság és a sportolók biztonságérzetének megteremtése, fenntartása és fejlesztése egyre jelentősebbé vált elsősorban azért, mert a legnépszerűbb csapatsportok, egyéni sportok csúcseményei tömegeseménnyé váltak a világ minden részén, így Magyarországon is, de a könyv e fejezete elsősorban a magyarországi vonatkozásokat vizsgálja. Az élsport számos rendezvénye több tízezer embert mozgat meg nemcsak a sportesemény ideje alatt, hanem a rendezvény előtt és után is. A sportrendezvények egyre inkább *show*-elemekkel is rendelkeznek, mindez új biztonsági követelményeket támaszt. A biztonság „követő üzemmódban” van, ugyanis a rendkívüli események, a terrorcselekmények miatt a biztonság definícióját folyamatosan újra kell gondolni, így nagy felelőssége van az elméleti és a gyakorlati szakembereknek is.

A biztonsággal kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy hatályba lépett egy jogszabály, a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról szóló 2021. évi XCIII. törvény. Az Országgyűlés Magyarország és a magyar nemzet védelme, biztonságának fenntartása, fejlesztése és ezekkel összefüggő érdekeinek érvényesítése, az erre hivatott képességek összehangolt és hatékony irányítása és működtetése, a 21. századi biztonsági környezet sokrétű és összetett kihívásainak és fenyegetéseinek kezelhetősége, a természeti, civilizációs eseményekkel, továbbá az emberi cselekményeken alapuló fenyegető, ártó, befolyásoló, támadó magatartásokkal szembeni összehangolt felkészülés és védekezés, valamint a válságkezelés és a különleges jogrend idejével összefüggő feladatok átfogó megközelítésének erősítése érdekében alkotta ezt a jogszabályt. Magyarország védelme és biztonsága nemzeti ügy.

Egyre többen jelennek meg a sporteseményeken, így a sportrendészet egyre inkább előtérbe helyeződött. Magyarországon azért is kiemeltebb jelentőségű ez a terület, mert az infrastrukturális háttér viszonylag friss, több új stadion és sportlétesítmény épült, azonban ennek ellenére még a nézőszám elmaradt az átlagtól. Azonban egyre több telt házas mérkőzésen játszanak a csapatok, így még fontosabb rendészeti kérdéssé is vált a biztonság szavatolása.

A sportvilágversenyek rendezése nemcsak országimázszt növelő, de jó üzlet is, mivel a nemzetközi sportszövetségek általában igen gálánsan támogatják a rendezést. A látvány-sportágakban igen kemény vetélkedés folyik – korrupciós jelenségekkel övezve (a sport-diplomácia devianciái) – a világ-, illetve kontinentális bajnokságok rendezési jogának megszerzéséért. Ebben a vetélkedésben 2012 óta Magyarország igen aktív szerepet játszik, sokszor sikeresen, mert a magyar sportesemény-szervezési tudás – megalapozottan – elismert a sportvilágban.

2010 óta több mint száz sportvilágversenyt rendeztünk. Ezek sorából kiemelkedik a Forma-1 Magyar Nagydíj, amely kapcsán a magyarországi pálya világszínvonalúvá vált. A 2017. év kiemelt eseménye volt a nyári vízi világbajnokság, amelyet a magyar sport-

vezetés – a kormány jelentős támogatásával – mintegy garanciamunkának is tekintett az esetleges későbbi olimpiarendezési jog megszerzése szempontjából.

A sportrendészet fogalma a közigazgatási jog rendszerében helyezhető el, a sportigazgatás sajátos része, amely közös metszete a sportjog közjogi részének és a közigazgatási jog különös, szakigazgatási részének. Ez a szűkebben értelmezhető terület szakrendészetként is egyértelműen definiálható, jogszabályok sora rendezi mindazt, ami a sportrendészethez kötődik, kiegészítve a sportági szakszövetségi szabályozásokkal, amelyek a sportrendészeti nyilvántartás vezetése és a sportrendezvények biztosítása során is iránymutatásul szolgálnak.

De ha mégis szeretnénk rövid fogalmat alkotni, akkor azt mondhatjuk, hogy a sportrendészet a sportigazgatás sajátos része, hiszen a vonatkozó jogszabályokat kiegészítik a hazai és nemzetközi szakszövetségi szabályozások.

Az állam elsődleges feladata a sportrendezvényeken, illetve az azokhoz köthető helyszíneken is a közbiztonság fenntartása, illetve helyreállítása. A sportszervezetek szervezőként kötelesek megtenni vagy az illetékes hatóságnál kezdeményezni minden olyan intézkedést, amely a sportrendezvényen részt vevők személyi és vagyonbiztonságának megóvása, valamint a jogsértések megelőzése érdekében szükséges. A rendezési feladatok jogszerű és szakszerű végrehajtása érdekében a szervező a rendezvényen köteles rendező szervet megbízni. A szervező és az általa megbízott rendező felelőssége egyetemleges.

A jogszabályok alapján az alábbi szervezetek együttműködése elengedhetetlen a sportrendezvények szervezésével összefüggésben: rendőrség, katasztrófavédelem, a Sportrendezvényeket Biztonsági Szempontból Minősítő Bizottság (a továbbiakban: Minősítő Bizottság), egészségügyi szolgáltató, a stadion tulajdonosa és üzemeltetője, a szervező, a rendező szerv.

A nemzetközi vonatkozású labdarúgó-mérkőzésekkel összefüggő biztonságról szóló Európa Tanács-határozat, valamint a nemzetközi vonatkozású, legalább egy tagállamot érintő labdarúgó-mérkőzésekkel kapcsolatos ajánlásokat tartalmazó, naprakésszé tett kézikönyv fontos dokumentum a téma szempontjából.

A hazai szabályozás alapja a sportról szóló 2004. évi I. törvény. Emellett a sportrendezvények biztonságáról szóló 54/2004. (III. 31.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Rendelet) ad eligazodást. Rendőri szempontból a sportrendezvények minősítéséről és rendőri biztosításáról szóló 8/2010. (OT 5.) ORFK utasítás (a továbbiakban: ORFK utasítás) tartalmaz lényeges rendelkezéseket. Kutatásom során megállapítottam, hogy a *spotter* és a *steward* fogalmát, szerepét, feladatrendszerét a hazai jogi szabályozók nem határozzák meg részletekbe menően. Az ORFK utasítás értelmezéséből levezethető, hogy a *spotter* a sportszervezetekkel való kapcsolattartásra és a biztosítással kapcsolatos rendőri feladatok ellátására, koordinálására kijelölt rendőr.

Az elmúlt évek tapasztalatai alapján, illetve a megváltozott gazdasági-társadalmi-egészségügyi helyzetet is figyelembe véve a jelenlegi rendszer továbbfejlesztése, átalakítása szükségessé válhat a közeljövőben, az ezzel kapcsolatos munkaanyagok már rendelkezésre állnak, amelyeket a véglegessé válást követően részletesen szeretném ele-

mezni, kiemelten a sportrendezvények minősítéséről és rendőri biztosításáról, valamint a nemzeti futballinformációs pont működéséről szólót.

A sportrendezvényeken a jegyértékesítés és a jegyellenőrzés kiemelt szerepet kap. Normál biztonsági kockázatú mérkőzés esetén a szervező dönt a jegyértékesítés formájáról. Lehetősége van névre szóló jegyek értékesítésére is. A fokozott biztonsági kockázatú mérkőzés esetén a Sportrendezvényeket Biztonsági Szempontból Minősítő Bizottság határozza meg a jegyértékesítés módját.

A sporttörvény 72. § (1) bekezdése értelmében a labdarúgás sportágában kiemelt biztonsági kockázatú sportrendezvény esetén, valamint a Minősítő Bizottság javaslata alapján az ORFK egyedi döntése szerint a fokozott biztonsági kockázatú sportrendezvény esetében beléptetőrendszer kell alkalmazni. Ehhez kapcsolódóan a sporttörvény a 72. § (2) bekezdésében meghatározza, hogy beléptetőrendszer alkalmazása esetén a szervező csak névre szóló belépőjegyet vagy bérletet értékesíthet, illetve a beléptetéskor a rendező útján a belépőjegy vagy a bérlet birtokosának személyazonosságát ellenőrizheti, és a személyazonosság igazolására alkalmas igazolványban szereplő személyes adatait egybevetetheti – a rendőrség felhívására egybeveti – a belépőjegyhez vagy a bérlethez hozzárendelt, a 72/B. § (2) bekezdésében meghatározott személyes adatokkal.

A Sportrendezvényeket Biztonsági Szempontból Minősítő Bizottság javaslata alapján az Országos Rendőr-főkapitányság – az általános közigazgatási rendtartásról szóló törvény szerint – dönt az 1. § (1) bekezdés a) és b) pontjában meghatározott sportrendezvények biztonsági kockázat szerinti minősítéséről, valamint fokozott biztonsági kockázatú sportrendezvény esetén a beléptetőrendszer alkalmazásának kötelezettségéről.

Kiemelt biztonsági kockázatú mérkőzés esetében kötelező a névre szóló jegyértékesítés. A sportról szóló törvény alapján a beléptetésnél a rendező jogosult a résztvevő személyazonosságát ellenőrizni és a személyazonosság igazolására alkalmas igazolványban szereplő személyes adatokkal a jegyen szereplő adatokat egybevetni. Amennyiben az adatok nem egyeznek, a beléptetést meg kell tagadni. Ez nemcsak a szurkolótáborok keveredését előzi meg, hanem hozzájárul a feketekezelés és a jegyüzérkedés kockázatainak csökkentéséhez, valamint támogatja a nem kívánt személyek (eltiltott, kitiltott) kiszűrését, a mérkőzésre való belépését.

Érdekes adat, amelyet egy 1957-es anyagban találtam: a lakosság olyan érdeklődését váltják ki, hogy a jegyek hetekkel a rendezvény előtt elfogynak. Ez a lehetőség kihat a jegyüzérek tevékenységére. A jegyüzérkedés megvalósítja a BHÖ. 265. pont c) alpontjába ütköző büntetést. A Legfelsőbb Bíróság elvi döntésében hangsúlyozta, hogy a jegyüzérek tevékenysége kárt okoz a dolgozóknak. Ezért szigorú büntetésük indokolt. A jegyüzérek a legtipikusabb példái a munka nélkül jövedelmet szerző egyéneknek (*Rendőrségi Szemle* 1959: 14.).

A szervező a sportrendezvény biztonságos lebonyolítása érdekében, valamint a helyszínen a rend fenntartására és a szervezési feltételek biztosítására szerződésben rendező szervet vagy rendezőt bízhat meg. A jogszabályok értelmében a rendőrség a nyilvános helynek minősülő stadionokban csak szerződéses formában vagy – amennyiben a mérkő-

zés biztonsági kockázata indokolja – közfeladatként vehet részt a mérkőzések biztosítási feladatainak támogatásában.

A normál és fokozott mérkőzéseken a rendőrség képviselője jelen lehet a sportlétesítményben, de rendőri erők a mérkőzés biztosításában csak szerződéskötést követően, térítés ellenében vehetnek részt. Amennyiben a szerződéskötés elmarad, a rend helyreállítása során végrehajtott rendészeti feladatokkal összefüggésben felmerült költségeit ki kell számláznia a szervező felé.

6.2. A rendőrség szerepe a sportrendezvények biztosítása során

Végh József kutatásai alapján már 2001-ben leírta, hogy nagyon fontosnak tartja, hogy civil ruhás rendőrök is dolgozzanak a szurkolói csoportokban. Ezek a rendőrök ugyanazokkal a szurkolócsoportokkal találkozzanak, hiszen a személyes ismeretség, a személyes kontaktus minden csapaterős tevékenységnél többet ér. Így ugyanis egyértelműen partnernek tartják a rendőröket. Amennyiben állandó kapcsolat van egy jól kommunikáló, felkészített rendőr és egy szurkolócsoport között, akkor ezeken az információkon keresztül tájékoztatást is kaphat a rendőri vezetés a tervezett eseményekről. Németországban is sokat segített a footballhuliganizmus kezelésében az, hogy néhány szakember fő munkaterületévé vált ennek kezelése.

A Magyar Labdarúgó Szövetség vezetősége *A magyar labdarúgás stratégiájában* a 2010–2020 közötti időszakot a megújulás évtizedeként tüntette fel vitaanyagában. Az anyag említést tesz arról is, hogy míg a footballhuliganizmus és a stadionbiztonság kifejezéssel jellemzett probléma több mint húsz évvel ezelőtt elérte Magyarországot, addig a kezelésére kidolgozott komplex, modern nyugat-európai megoldások nem honosodtak meg nálunk, vagy csak részben, és döntően a fizikai erő (rácsok, több biztonsági személyzet, több rendőr) alkalmazására koncentráltak. A szövetség biztonsági területének fő célja, hogy a labdarúgó-mérkőzés rácsok nélküli stadionokban családi program legyen, gyerekek részvételével. Ennek érdekében a biztonságot szolgáltatásként kívánja nyújtani az MLSZ. Célkitűzésük, hogy a rendbontókat távol tartsák a stadionoktól. A fő hangsúlyt a rendbontások megelőzésére helyezték. A stadionon kívüli és belüli rendbontások kezelésének gyors és hatékony rendszerét alakították ki. A célok teljes körű megvalósításához a kihívásoknak megfelelő biztonságfilozófiát szükséges kidolgozni. Ennek összhangban kell lennie a magyar sajátosságokkal, a legjobb európai megoldásokkal és az UEFA gyakorlatával. Ebben a filozófiában a mai gyakorlathoz képest a biztosítás (rendészeti erővel való kezelés) dominanciáját felváltja az általános biztonság, a biztonságos infrastruktúra, az ellenőrző eszközök és technológiák, a közlekedési, egészségügyi, menekítési feltételek, biztosítási tervek megteremtésének elsődlegessége, valamint a kiszolgálás színvonalának emelése. A biztosítás belső tartalma is megváltozik, és a bekövetkezett eseményekre való egyedi reagálást felváltja a dinamikus kockázatelemzésen alapuló, még alacsony feszültségi szinten megvalósuló megelőző biztosítási intézkedés, a kockázatos szurkolók és tiltott tárgyak bejutásának hatékony megakadályozása.

lyozása. Ez a biztosítási forma nem potenciális rendbontóként kezeli az összes szurkolót, hanem három csoportra osztja őket. A kockázatot jelentő szurkolókat ki kell zárni a stadionból. Vannak egyéb szurkolók, akik jogsértő cselekményekbe sodródhatnak, ezért felügyelet alatt kell tartani őket. A kockázatot nem jelentő szurkolókat pedig be kell vonni a biztonság fenntartásába, partneri viszonyt kell kialakítani velük.

A mai magyar közvéleményt a labdarúgás eredményeivel azonos mértékben foglalkoztatja a sportág körül kialakult biztonsági problémák kezelése. A magyar bajnokság mérkőzéseinek nézőszámát jelentősen csökkentette az eddig megoldatlan stadionbiztonsági kockázat is. Néhány száz oda nem illő magatartású ember tízezrek szórakozását tette tönkre, a klubok és a szövetség pedig két évtized alatt sem találta meg ennek ellenszerét, illetve nem vállalta fel ez ellen a küzdelmet (NAGY 2014: 287.).

A magyar labdarúgás stratégiája elkészült a 2020–2025-ig vonatkozó időszakra is. Az anyag külön fejezetet szentel a stadionbiztonságnak, megállapítást nyert benne, hogy a stadionépítésekkel és -rekonstrukciókkal egy időben jelentős előrelépés történt a stadionok biztonságának területén is. Elkészültek a nézők biztonságát szolgáló, a kor színvonalán álló irányítási központok, egységes eljárásrendek alkalmazásával országos gyakorlattá vált a szervező, a létesítmény, a rendvédelmi szervek, a rendezők és más közreműködők koordinált tevékenysége a mérkőzések valamennyi résztvevőjének jobb kiszolgálása érdekében. A rendészeti dominancia helyét a biztonságsszolgáltatás és a nézők kiszolgálásának előtérbe helyezése vette át. A stadionbiztonság szabályzórendszere a jogszabályoktól a szövetségi biztonsági szabályzókra át a biztonsági tervekig megújultak az UEFA legjobb gyakorlatának megfelelően. Erősödött a biztonsági terület szervezetrendszere, és kiterjesztette tevékenységét az alacsonyabb osztályokra, a fogadási csalások elleni küzdelemre és az adatvédelemmel kapcsolatos szövetségi feladatokra is. A biztonsági terület társadalmi kapcsolatrendszere jelentősen fejlődött az Országos Polgárőr Szövetség bevonásával és a megyei biztonsági bizottságok megalakulásával. Számottevően nőtt az alacsonyabb osztályú mérkőzéseket látogató nézők biztonságát garantáló eszközök köre. A Szövetség kialakította és működteti a rendezők és a közreműködők képzési rendszerét. Az elmúlt tíz évben több mint ötezer fő képzését hajtották végre. Az új biztonsági infrastruktúrának, eljárásrendeknek és a jogszabályok következetes alkalmazásának köszönhetően megvalósult a kerítések nélküli szurkolás lehetősége.

Az MLSZ célja a stadionbiztonság területén a nézők biztonságérzetének további javítása a modern infrastruktúrális, biztonságtechnikai eszközök és biztonsági koncepciók lehetőségeinek kihasználásával, a jogalkalmazás színvonalának növelésével és az integrált biztosítási gyakorlaton belüli dinamikus kockázatelemzés erősítésével. Ki kell alakítani a biztonság, a biztosítás, a kiszolgálás hármas egysége közötti teljes körű koordinációt a válogatott mérkőzéseken, illetve támogatni kell a sportszervezeteket e cél elérése érdekében. Fontos a biztonsági szervezetrendszer hatékonyságának további növelése képesítési követelmények előírásával a nézők színvonalasabb kiszolgálása érdekében. A Szövetség támogatja az alacsonyabb osztályban szereplő sportszervezeteknél a nézők biztonságát szolgáló, a helyi sajátosságoknak megfelelő intézkedéseket és fejlesztéseket. A biztonsági szabályzórendszer módosítására is szükség van az intézkedések

jogszerű alkalmazásához, valamint a sportrendezvényen részt vevők érdekében. Fenn kell tartani a résztvevők komplex biztonságát szolgáló stadionvezetési pontok megbízható működőképességét, illetve el kell érni a személyzet országos szinten egységes felkészítési színvonalát a nézők általános biztonságérzetének növelése érdekében. A Szövetség olyan módszereket fejleszt, amelyek a biztonság garantálásába a nézőket is bevonják, illetve szükséges a társadalmi kapcsolatrendszer erősítése, különösen a megyei szintű mérkőzések biztonságának növelése érdekében.

A nagyobb rend jelentős megtakarítást jelentett a rendőrök számát illetően, hiszen míg a nyolcvanas évek közepén 74 szurkolóra vigyázott egy rendőr, 2003-tól már ez az arány a felére csökkent, és 161 drukkerre jutott egy rendőr.

Statisztikai adatok szerint napjainkban egy kiemelt biztonsági fokozatú labdarúgó-mérkőzésen százfős biztonsági szolgálat és nagyjából 200 rendőr biztosítja a mérkőzéseket ötezer fős nézőszám esetén.

Jelenleg az Európai Unió Tanácsa egységes keretszabályozás megalkotását tervezi a labdarúgó-stadionok és más sportlétesítmények nézőterein a pirotechnikai eszközök használatának megelőzése és megakadályozása témájában, tekintettel a tagállamok közötti eltérésekre alkotmányos, jogi, kulturális és történelmi körülményeik, valamint a labdarúgó- és egyéb sporteseményekhez kapcsolódó pirotechnikai felhasználás jellege és súlyossága tekintetében. Tekintettel a rendelkezésre álló adatokra is, amelyek bizonyítják, hogy a közelmúltban rendezett tornákon és más nemzetközi vonatkozású labdarúgó-mérkőzéseken, valamint a tagállamokban rendezett nemzeti versenymérkőzéseken a labdarúgó-szurkolók széles körben használtak pirotechnikát a labdarúgó-stadionokon belül.

A labdarúgó-stadionokban használt pirotechnikai eszközök egészségi és biztonsági kockázatairól szóló független tudományos tanulmány egyértelmű megállapításaira is figyelemmel volt a tanács, amely többek között arra a következtetésre jutott, hogy a labdarúgó-stadionok és más sportarénák nézőterein nem lehetséges a pirotechnikai eszközök biztonságos használata, valamint a nézők és a labdarúgó- és egyéb sportlétesítményekben alkalmazott köz- és magánbiztonsági és biztonsági személyzet által a pirotechnikai eszközök nyíltan bűncselekményi vagy ünnepi célú használata során elszenvedett sérülésekre.

A Tanács felszólította a tagállamokat, hogy bűnüldöző szerveiken keresztül dolgozzanak ki átfogó nemzeti stratégiát a pirotechnikai eszközök labdarúgó-stadionokban való birtoklásának és használatának megelőzésére és az ellene való küzdelemre. Mindezek jelenleg még zajlanak, folyamatban vannak.

6.2.1. A sportrendészet alapvető feladatai

A rendészet, amikor helyreállítja a megtámadott közbiztonságot, és oltalmazza a fenyegetett közbiztonságot, veszélyhelyzeteket old meg. A sportrendészet a rendészeti igazgatás egyfajta határterületeként is felfogható, a rendészet határterületeinek vizsgálatá-
e

gedhetetlenül fontos a téma kutatása során. A sportrendezvények biztosításakor ugyanis a magánbiztonság szereplői a biztonságot szolgáltatják egy-egy sportesemény alkalmával.

A társadalmilag hasznos emberi tevékenységnek aligha akad még egy fajtája, amely tisztán önszerveződés, azaz állami-jogi befolyásolás nélkül a szervezettségnek olyan magas fokára jutott volna el, mint a sport. A társas testedzés iránti igény emberek egy csoportját arra készíti, hogy klubokat, egyleteket, egyesületeket hozzon létre, ahol hódolhat kedvtelésének, és a tagok összemérhetik képességeiket. A verseny azonban nem képzelhető el szabályok nélkül (SZAMEL 1987: 5.).

Így tehát számos törvény és kormányrendelet sora rendezi a sportrendezvények biztosításával kapcsolatos kérdéseket a sportról szóló törvénytől a rendőrségi törvényen át egészen a sportrendezvények biztonságáról szóló kormányrendeletig, amelynek hatálya csupán öt látványcsapatsportágra terjed ki – labdarúgás, kézilabda, kosárlabda, vízilabda, jégkorong –, a hivatásos vagy vegyes versenyrendszer keretében szervezett mérkőzésekre, az első osztályú mérkőzésekre, a nemzetközi kupamérkőzésekre és a válogatottmérkőzésekre. A sportági szakszövetség belső szabályzatai szintén alkalmazandó előírások. 18 törvény, 14 rendelet és – a labdarúgás vonatkozásában például – a sportági szakszövetség öt belső szabályzata szavatolja a sportrendezvények biztonságos lebonyolítását.

Az 1990-es évtized első felében Magyarországon még csak a rendőrség vállalt aktív szerepet a sportban tapasztalható negatív jelenség rendezésében. Állandó bizottságot hozott létre az egykori Népstadion infrastrukturális követelményeinek áttekintésére, aktualizálta biztosítási terveit. Az Európai Rendőradakémiával közösen a kilencvenes években a nagy tömegrendezvények tanulmányozása során a beléptetőrendszerek tapasztalatait előremutató javaslatok kíséretében osztották meg egymással a rendőrszakemberek. Az ORFK Rendészeti Főigazgatóság Közrendvédelmi Főosztálya 2003 óta nemzeti futballinformációs pontot (a továbbiakban: NFIP) működtet. Az NFIP-ok felelősek a nemzetközi vonatkozású, elsősorban labdarúgó-, a továbbiakban a kézilabda-, kosárlabda-, vízilabda- és jégkorong-mérkőzésekre vonatkozó rendőrségi információk cseréjének összehangolásáért és elősegítéséért.

A sportesemények lebonyolításának megszervezése – főleg a nagyobb, illetve nemzetközi sporteseményeknél – igen bonyolult feladat, márpedig a sportrendezvények száma egyre nő. A lényeg a biztonságos lebonyolítás, de úgy, hogy a különböző biztonsági intézkedések ne vegyék el a lakosság kedvét a sportesemények látogatásától. Minden sportrendezvény biztosításában közreműködőnek a legfőbb célja a biztonságos lebonyolítás, az élet- és vagyonbiztonság megóvása, a rendőrségnek a közrend és a közbiztonság fenntartása.

A sportrendészet irányítása a sportigazgatáshoz hasonlóan egyértelműen az állami szervekhez kötődik. A biztonságos lebonyolítás csakis velük együttműködve biztosítható.

Az MLSZ Biztonsági Szabályzata előírja, hogy a biztonságban érintett területeken mely alapelveknek kell érvényesülniük: a résztvevők személy- és vagyonbiztonsága, a biztonságos, megfelelően biztosított és barátságos környezet megteremtése, a mérkőzések biztonsági minősítésének elvégzése; folyamatos rendőri jelenlét az irányító központban, valamint *spotterként* a nézőtér; a résztvevők, különösen a nézők bevo-

nása a biztonság megteremtésébe; a jogszabályokban foglalt feltételek fennállása esetén a kockázatot jelentő, eltiltott és kitiltott szurkolók kizárása.

A magyar sporttörvény elkülöníti egymástól a sportrendezvény szervezőjét, illetve a sportrendezvény rendezőjét. A sporttörvény sokáig nem definiálta a sportrendezvényt, tartalmilag lényegében a sporteseménnyel azonosította.

Érdekesség, hogy a belügyminiszter 1965-ben készített rendelettervezete a sport- és egyéb rendezvényt a következőképpen definiálta: minden olyan esemény, amelyen nagyobb létszámú közönség jelenik meg.

A jelenleg hatályos sporttörvény a sportrendezvény résztvevőjének minősíti a nézőt, valamint mindazon természetes személyeket, akik a sportrendezvény helyszínén annak időtartama alatt, valamint azt megelőzően, illetve követően másfél órával tartózkodnak.

A sportrendezvény rendjéért, a sportesemény lebonyolításával kapcsolatos szabályok betartásának ellenőrzéséért a szervező felel. A szervező köteles megtenni minden olyan intézkedést, amely a sportrendezvényen részt vevők személyi, illetve vagyonbiztonságának megóvásához szükséges.

Rendező nélkül ezek a biztonsági szempontból a kormányrendelet hatálya alá vont sportrendezvények csak nézők nélkül tarthatók meg.

A rendező alapfeladata a sportesemény biztonságos lebonyolítása érdekében a rend fenntartása. A szervező köteles a rendezőt a rendfenntartásra – ennek keretében a rendőrséggel való együttműködésre – felkészíteni.

A sporttörvény tehát a rendező feladatává tette a biztosítási feladatok végrehajtását, ezzel a szolgáltató jellegű biztonságra helyeződött a hangsúly. A szolgáltatás másik irányú, szó szerinti megközelítése az is lehet, hogy a szervező nem tudja garantálni, hogy sok gól essen egy mérkőzésen, ezért igyekszik gondoskodni a kísérő programokról, koncertekről.

Az 1900-as évek közepén rendőri jelentések szólnak a sportversenyek felügyeleti szolgálatáról is, amely a kiemelt és fokozott mérkőzések rendjének biztosításához hasonló funkciót töltött be. Abban az időben felügyeleti szolgálatot kellett teljesíteni minden olyan sportrendezvényen, amelynek megtartásához rendőrhatalósági engedély volt szükséges, továbbá azokon is, amelyek nem voltak ugyan engedélyhez kötve, de előreláthatólag nagyobb számú közönség látogatásával kellett számolni. A jelentések szóltak arról is, hogy a sportrendezvényekre kivezényeltek létszámát a hatóság vezetője állapította meg. Ha több tisztet vezényeltek ki, a felügyeleti szolgálat vezetője az egyenruha viselésére kötelezett, rangban idősebb tiszt volt.

A sporttörvény a kiemelt biztonsági kockázatúnak minősített sportrendezvény biztosítását – a szervező, illetve a rendező tevékenysége mellett – a rendőrségre bízta, ezt a rendőrség a rendőrségi törvény szabályai szerint közfeladatként köteles ellátni. Ezzel az érintett magyar sportszervezetek régi kívánsága teljesült: ezeket a rendezvényeket a rendőrség biztosítja, és ez ingyenes, nem kell érte fizetni.

A kiemelt biztonsági kockázattal járó sporteseményeknél a szervező köteles a belépőjegy-eladást, a beléptetést, a szurkolótáborok elhelyezését és magatartásának folyamatos

figyelemmel kísérését a rendőrség által meghatározottak szerint úgy megszervezni, hogy a szurkolótáborok elkülönítése biztosított legyen.

A sportrendezvények biztonságáról szóló 54/2004. (III. 31.) Korm. rendelet 8. § (1) alapján „a sportrendezvény szervezéséről az annak helye szerint illetékes rendőrkapitányságot, a fővárosban a Budapesti Rendőr-főkapitányságot legalább tizenöt nappal a sportrendezvény megtartásának tervezett időpontját megelőzően – nemzetközi vagy nemzeti kupa mérkőzés, illetve a bajnokság lebonyolítási rendszerében alkalmazott, a versenynaptár összeállításakor még figyelembe nem vehető helyosztó mérkőzések (rájátszás) esetén, ha a sorsolás és a mérkőzés között kevesebb mint tizenöt nap van, a sorsolást követő munkanapon – írásban tájékoztatni kell. Ha a sportrendezvény több rendőrkapitányság illetékességi területét érinti, a sportrendezvény megtartásáról a sportrendezvény helye szerint illetékes valamennyi rendőrkapitányságot, illetve a fővárosban a Budapesti Rendőr-főkapitányságot kell tájékoztatni. A tájékoztatási kötelezettség a szervezőt terheli. A 20 napos határidő a versenynaptárral kapcsolatban szerepel a jogszabályban az alábbiak szerint:

A szervező a rendőri szervnek megküldi a versenynaptárt az abban meghatározott első sportrendezvény időpontját megelőző 20 nappal, és az abban foglalt időpontok változásáról értesítést küld 3 nappal a sportrendezvényt megelőzően.”

Ha a sportesemény résztvevőinek magatartása a sportesemény biztonságos megtartását veszélyezteti (tehát nemcsak a nézők, hanem résztvevőként a sportolók, a vezetők, sőt a versenybírók magatartása is számba jöhet), és a megbomlott rend másként nem állítható helyre, a rendőrség, illetve a sportszövetség kezdeményezésére vagy saját belátása alapján a szervező köteles a sportrendezvényt megszakítani.

A már többször hivatkozott 1948-as BM szabályzat szólt a labdarúgó-mérkőzéseken teljesítendő felügyeleti szolgálatról is: „A közönségnek a nézőtérén való elhelyezését a jegyszedők és a rendezők végzik. Feladatuk teljesítésében őket támogatni kell. Ügyelni kell arra, hogy a férőhelyek ne legyenek túlszűfoltak. Ha az ügyeletes azt látja, hogy a számozatlan helyekre az életbiztonság veszélyeztetése nélkül nem bocsátható be több néző, akkor az idevezető bejáratokat a verseny rendezőjének előzetes értesítése után lezárhatja. A mérkőzések tartama alatt a közönség köréből igazoltatni kell azokat, akik sértő kifejezésekkel illetik a játékvezetőt és a játékosokat, vagy az utóbbiakat durva játékokra uszítják. A játék zavartalan biztosítása érdekében a botrányt okozókat a sporttelepről el lehet távolítani.”

Biztonságos távozásuk érdekében a nézőket az ellenérdekű szurkolói csoportok távozásáig a rendőrség jogosult visszatartani. A rendőrség jogosult továbbá a szurkolói csoportokat meghatározott útvonalon a sportlétesítménybe kísérni, illetve távozásukat hasonló módon biztosítani.

A rendőrség a biztonsági szabályok megsértése esetén – a jogsértés súlyához igazodva – 200 ezertől 2 millió Ft-ig terjedő közigazgatási bírságot szabhatott ki 2020. december 31-ig a sportesemény szervezőjével, illetve rendezőjével szemben. A közigazgatási bírságok kiszabásánál jelenleg a 2017. évi CXXV. törvény rendelkezései szerint kell eljárni.

A labdarúgás kiemelt biztonsági kockázatú eseményeinél többszabályok is érvényesülnek. Így például az eseményre „utazó” sportszervezet köteles megszervezni szurkolói szervezett utaztatását, ehhez „utazó rendezőt” biztosítani.

A szervező a kiemelt biztonsági kockázatú sportrendezvények szervezési tapasztalatairól évente helyzetjelentést köteles készíteni, értékelve a rendezések tapasztalatait.

A sporttörvény 69/A. § (2) bekezdése szerint „a helyzetjelentést a szervező a versenyszerben szervezett utolsó versenyt követő 45 napon belül megküldi a sportszövetségnek, a rendőrségnek és a Minősítő Bizottságnak. A Minősítő Bizottság a helyzetjelentést és a beszámolót a beérkezéstől számított 30 napon belül értékeli.

A sportszövetség a helyzetjelentéseket évente rendszeresen értékeli a rendőrség és a szervezők részvételével. Az értékelést írásba foglalja és – különösen az eltiltásokkal, kitiltásokkal és a kizárásokkal, valamint azok érvényesítésével kapcsolatban – megteszi a fejlesztés végrehajtása érdekében szükséges intézkedéseket.”

A helyzetjelentést a Sportrendezvényeket Biztonsági Szempontból Minősítő Bizottság, a sportszövetség, illetve a rendőrség évente közösen értékeli.

Sárközy Tamás szerint a sportesemény szervezője és a nézők között egyedi szerződések jönnek létre a sportesemény megtekintésére – ezt a jogviszonyt a gyakorlatban nézői vagy szurkolói szerződésnek nevezik. A szervező a hirdetményben közzétett általános szerződési feltételekben köteles meghatározni a sportesemény megtekintésének feltételeit – az általános feltételekre a belépőjegyen, illetve a bérleten is utalni kell. A néző belépődíj fejében megtekintheti a sportlétesítményben megrendezett sporteseményt, és ennek során köteles alávetni magát a sportlétesítmény rendjének, illetve a biztonsági előírásoknak.

A néző köteles betartani a szervező által meghatározott és a hirdetményben közzétett biztonsági előírásokat, így nem folytathat olyan tevékenységet, amely a sportrendezvényt megzavarja vagy megghiúsíthatja, illetve a sportrendezvényen részt vevők testi épségét, valamint vagyonát károsítja vagy veszélyezteti. A néző a sportrendezvény helyszínére akkor léphet be:

- ha érvényes belépőjeggyel, bérlettel, más belépésre jogosító igazolással rendelkezik;
- nem áll „nyilvánvalóan” alkohol, kábítószer vagy más bódító hatású szer befolyása alatt;
- nem tart magánál szeszes italt, kábítószer, illetve a sportrendezvény megtartását, valamint mások személyi és vagyoni biztonságát veszélyeztető tárgyat;
- nem tart magánál olyan tárgyat, amelynek a sportrendezvényre való bevitelét a szervező a belépőjegy vásárlását megelőzően megtiltotta, és erről a belépőjegyet váltót megfelelő módon tájékoztatta;
- nem tart magánál mások iránti gyűlöletre uszító feliratot, zászlót, illetve jogszabály által tiltott önkényuralmi jelképet;
- nem áll kizárás, valamint eltiltás, illetve kitiltás hatálya alatt.

A szervező köteles azt a résztvevőt, aki a sportrendezvény megtartását, illetve mások személyi és vagyonbiztonságát veszélyezteti, vagy rasszista, gyűlöletre uszító, másokban

félelmet keltő vagy másokat megbotránkoztató, a nem sportszerű szurkolással, buzdítással összefüggő magatartást tanúsít, e magatartások abbahagyására felszólítani.

A nézőnek vállalnia kell, hogy a rendező felszólítására igazolja személyazonosságát, és tudomásul veszi, hogy a sportrendezvény alatt róla kép- és hangfelvétel készíthető.

A beléptetés során a néző személye, illetve csomagja átvizsgálására a rendőrség és a rendező biztonsági személyzete egyaránt jogosult, jogszabályban meghatározott kényszerítő eszközöket azonban csak a rendőrség alkalmazhat a rendőrségről szóló törvényben meghatározott módon.

6.3. Sportrendészeti eszközök a változó világban

A sporttörvény felhatalmazza a szervezőt a nézők egyedi azonosítására alkalmas beléptetési rendszer (biztonsági beléptetési és ellenőrzési rendszer) alkalmazására. Ez esetben a szervező csak a néző nevére szóló belépőjegyet, illetve bérletet értékesíthet. A beléptetés során a rendezőnek a néző személyét azonosítania kell. Ha az adatok nem egyeznek, a rendező nemcsak jogosult, de köteles is a beléptetést megtagadni.

6.3.1. Kizárás, kitiltás, eltiltás

A szurkoló három jogi alapon is távol tartható a sporteseménytől: sportszervezői kizárással, szabálysértési, illetve büntetőjogi kitiltással és büntetőbírói eltiltás alapján. Mindhármát tartalmazza a sportrendészeti nyilvántartás.

Amennyiben a szervező a nézőt a sportrendezvény biztonságának veszélyeztetése miatt a rendezvényről eltávolította, úgy a jövőben joga van az ilyen személlyel szemben a belépőjegy eladását megtagadni, illetve egyébként megakadályozni, hogy az általa szervezett-rendezett sporteseményeken részt vegyen. Ezt a lehetőséget a sportrendezvényen történő részvételből való kizárásnak nevezzük. A kizárás maximális időtartama, ha a szervező által szervezett minden sporteseményre vonatkozik, a két évet, ha csak meghatározott sportlétesítményre vonatkozik, a négy évet nem haladhatja meg, legrövidebb időtartama hat hónap (SÁRKÖZY 2015: 278.).

A sportesemények rendezőivel szemben súlyosabb esetekben büntető, illetve szabálysértési felelősségre vonás is alkalmazható. A kitiltást a sportrendezvényen való részvétellel összefüggő szabálysértés miatt lehet másodlagos vagy akár önálló intézkedésként alkalmazni. A kitiltás legrövidebb időtartama hat hónap, leghosszabb időtartama két év. A kitiltást a garázdaság és a rendbontás bűncselekmény elkövetőjével szemben a büntetőbíró is alkalmazhatja mellékbüntetésként 1–5 éves időtartamra. A sportrendészeti nyilvántartás adatairól a sportrendezvények szervezői adatszolgáltatást kérhetnek a kitiltás időtartama alatt annak érdekében, hogy meggátolják a kitiltott belépését a sportrendezvényre. A sportrendezvények biztonságáról szóló kormányrendelet meghatározza

az adatszolgáltatási kérelem tartalmát. A szervező az általa kizárt személyekről szóló nyilvántartásában a kitiltott személyeket is nyilvántarthatja.

A sportrendészeti nyilvántartásból kikérhető adatokról a sporttörvény 73. § (6) bekezdése rendelkezik, amelynek alapján „a sportrendészeti nyilvántartásból – a jegyértékesítés és a sportrendezvényre történő beléptetés céljából –

- a) a sportrendezvény szervezője,
- b) a jegyértékesítést a szervező megbízásából végző személy, valamint
- c) a szervező által alkalmazott rendező,
- d) az utazó sportszervezet

igényelhet adatot, amelyet a rendelkezésére bocsátástól számított 120 óra elteltével töröl”.

Ezzel kapcsolatban megjegyzendő, hogy a szervezők adott rendezvénnyel kapcsolatban kérhetnek a rendezvény időpontjának figyelembevételével adatot, tekintve, hogy azokat törölniük is kell 120 óra elteltével. Tehát nem rendelkeznek adattal arról, hogy a kitiltás meddig tart, ha ezzel az információval rendelkeznének, eleve értelmét veszítené a kérelem.

Ahogy a büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény indokolása tartalmazza, a két évig terjedő szabadságvesztéssel, a rendbontás alapesetével azonosan rendeli büntetni azt, aki sportrendezvényen a létesítmény nézőktől vagy a nézők meghatározott csoportjától elzárt területére jogosulatlanul belép, ott tartózkodik, vagy e területre a sportrendezvény megtartását vagy mások testi épségét veszélyeztető tárgyat bedob. A büntetőjog *ultima ratio* jellegére figyelemmel indokolt, hogy a „bármi” helyett csak az olyan tárgyak bedobása legyen büntetendő, amelyek a sportrendezvény megtartását vagy mások testi épségét veszélyeztetik.

A Magyar Országgyűlés 2011-ben elfogadta a sporthuliganizmus jelensége elleni fellépés érdekében szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CIV. törvényt. A jogszabály célja nem titkoltan az, hogy a szigorítás irányába elmozdulva a korábban hatályos joganyag hiányosságait kiküszöbölje. A 2011-ben kezdődött újraszabályozás utolsó elemének tekinthető az új büntető törvénykönyv szankciórendszerének egyik újdonsága, a sportrendezvények látogatásától való eltiltás mint büntetés.

A sportrendezvényeken és az azokkal összefüggésben elkövetett bűncselekmények száma jelentősen megnövekedett. A törvény indoklásában olvasható, hogy a sporthuliganizmus elleni hatékony fellépés eszközévé válhat a sportrendezvények látogatásától való eltiltás mint büntetés, amely megfelelően szolgálja az egyéni és az általános prevenciót is. A sportrendezvények látogatásától való eltiltás önállóan és más büntetés mellett is kiszabható. Alkalmazásának feltétele, hogy az elkövető a bűncselekményt a sportrendezvényen való részvétel, az odamenetel vagy az onnan történő távozás során a sportrendezvénnyel összefüggésben kövesse el. A bíróság ítéletében határozza meg, hogy az elkövetőt mely sportszövetség által, mely sportág keretében, vagy mely sportlétesítményben rendezett sportesemény látogatásától tiltja el. Az eltiltás legrövidebb időtartama egy év, leghosszabb időtartama öt év lehet.

Az ítéletről a bíróságtól induló értesítés útja a törvényszéki büntetés-végrehajtási csoporton keresztül vezet az Országos Rendőr-főkapitányság sportrendészeti nyilvántartásáig. Az OKRI kutatói kutatásaik alapján arra jutottak, hogy az értesítések esetenként pontatlanul, hiányosan lettek kitöltve, de az is előfordult, hogy az ORFK-hoz nem küldték el azokat. Így a tilalom tartalma, lejáratí napja nem lett pontosan kitöltve, emiatt több esetben nyilvántartásba sem tudták venni a büntetést. A tényleges végrehajtást a sportegyesületek végzik, ellenőrzésük továbbgondolást tesz szükségessé.

A sportról szóló törvény már korábban, az új Btk.-t megelőzően is tartalmazta a sportrendezvényen történő részvételből való kizárás lehetőségét. Olyan személlyel szemben lehet alkalmazni, aki a beléptetés feltételeinek nem felelt meg, és a sportrendezvényről eltávolították; vagy a sportrendezvény megtartását, illetve mások személyi és vagyonbiztonságát veszélyezteti, vagy rasszista, gyűlöltre uszító, másokban félelmet keltő vagy másokat megbotránkoztató, a nem sportszerű szurkolással, buzdítással összefüggő magatartást tanúsít, és e magatartást felszólítás ellenére sem fejezi be.

A sportrendezvény látogatásától való eltiltás lehetővé teszi, hogy a bírói ítéletben meghatározott időre a sportrendezvénnyel összefüggésben bűncselekményt elkövető személy ne léphessen be a stadionba, azonban az erőszakra és az általa a stadionon kívül tanúsított magatartásra ez nem jelent megoldást, és egyre gyakrabban fordul elő, hogy eltiltott személyek a mérkőzések előtt és után, a stadionon kívül követnek el bűncselekményeket, természetesen a sportrendezvénnyel összefüggésben. Ezért a jogalkotó álláspontja szerint a sportrendezvényekre utazó vagy onnan távozó elkövetőket is sporthuligánokként kell kezelni.

A közbiztonság szempontjából nem csupán a sportrendezvény helyszínén, illetve a sportlétesítmény területén elkövetett cselekmény jelent veszélyt, hanem az odautazás, illetve az onnan való távozás során történő elkövetés is. Az ilyen elkövetőket szintén sporthuligánokként rendeli kezelni a törvény. Külön problémát jelenthet a jogalkalmazás számára annak megítélése, hogy mi, pontosabban milyen bűncselekmény tekinthető a sportrendezvényre vonatkozóan „az odamenetel vagy az onnan történő távozás során a sportrendezvénnyel összefüggésben elkövetett bűncselekménynek”. Csupán a jogalkalmazón múlik az, hogy helyesen alkalmazza a gyakorlatban a normaszöveget. Vélelmezhető, a törvényhozó szándékának ismeretében pedig biztosra vehető, hogy a törvényhozó e tekintetben csupán olyan bűncselekmények miatt kívánt lehetőséget biztosítani a bíróság számára, amelyek a sportrendezvényekhez köthetők, és garázda jellegűek. Ilyen például a rendbontás vagy a garázdaság bűncselekménye (MADAI 2015: 205.).

Ez a büntetés nem szabadságelvonó, hanem jogfosztó, jogkorlátozó jellegű. A megelőzés a legfontosabb, a távoltartás irányába fontos továbbra is haladni, ezt a távoltartási rendszert stratégiai kérdésként kell kezelni, a sportrendezvények biztosításában közreműködők zéró toleranciát hirdettek a rendbontókkal szemben. A sportrendezvények látogatásától való eltiltás felfogható a büntetőjogi kitiltás sajátos formájaként is azzal, hogy az új szankció esetében a tartózkodás lehetőségének megvonása nem egy közigazgatási egységhez, hanem a sportrendezvények helyszínéhez kapcsolódik (BELOVICS et al. 2014: 434.).

A *Büntető törvénykönyv* rendelkezése alapján, aki nyilvános rendezvény szervezőjének vagy rendezőjének a rend fenntartása érdekében tett jogszerű intézkedésével szemben erőszakkal vagy fenyegetéssel ellenállást tanúsít, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, az előbb felsoroltak szerint büntetendő, aki sportrendezvényen a létesítménynek a nézőktől vagy a nézők meghatározott csoportjától elzárt területére jogosulatlanul belép, ott tartózkodik, vagy e területre a sportrendezvény megtartását vagy mások testi épségét veszélyeztető tárgyat bedob.

Michel Platini, az UEFA elnöke, egykori francia válogatott labdarúgó 2007-ben az erőszakot a „labdarúgás rákfenéjének nevezte, és Európai Sportrendőrség létrehozását sürgette”. Az elnök a rendőrség munkáját kiterjesztette volna az erőszak mellett a korrupció, a mérkőzések manipulálása, vagy akár a doppinghasználat elleni harcra is. Franco Frattini – az Európai Bizottság egykori bel- és igazságügyi felelőse – szerint „a közismert huligánok európai tilalma” lenne a megoldás, de ez a schengeni határátkelés mellett bizonyosan nehezen kivitelezhető lenne.

6.3.2. Sportrendészeti nyilvántartás

A sportrendészeti nyilvántartás immáron több mint tíz éve tökéletesen működik, és ennek alapján igyekeztem számba venni a rendszerben elérhető adatokat.

A Sportrendezvényeket Biztonsági Szempontból Minősítő Bizottság a 2012/2013-as idényben a Rendelet hatálya alá tartozó, 1290 mérkőzés közül 96 kiemelt, 31 fokozott és 1163 normál biztonsági fokozatúra minősített.

A labdarúgásban a 368 minősített mérkőzés közül 38 kiemelt, 20 fokozott és 318 normál biztonsági kockázatú volt.

A kézilabda sportágban 26 kiemelt, 1 fokozott és 277 normál mérkőzést, a kosárlabda sportágban 12 kiemelt, 5 fokozott és 190 normál, a jégkorong sportágban 18 kiemelt, 5 fokozott és 182 normál kockázatú mérkőzést rendeztek meg. A vízilabda sportágban 2 kiemelt és 173 normál mérkőzés volt.

Ebben az idényben a jégkorong sportágban 16 kiemelt mérkőzés minősítésére a Budapesten megrendezett Divízió I/A világbajnoki mérkőzések miatt került sor.

A 2013/2014-es idényben megrendezett 1307 mérkőzés közül 80 kiemelt, 15 fokozott és 1212 normál minősítést kapott.

A labdarúgásban 35 kiemelt, 10 fokozott és 195 normál biztonsági kockázatú, összesen 240 mérkőzést, a kosárlabda sportágban 5 kiemelt, 2 fokozott és 212 normál, a jégkorong sportágban 104 normál biztonsági kockázatú mérkőzést rendeztek meg. A kézilabda sportágban 17 kiemelt, 1 fokozott és 429 normál, a vízilabda sportágban pedig 23 kiemelt, 2 fokozott és 272 normál biztonsági kockázatú mérkőzés volt.

A 2014/2015-ös idényben megrendezett 1412 mérkőzés közül 71 kiemelt, 13 fokozott és 1328 normál biztonsági kockázatúra lett minősítve.

A labdarúgásban 29 kiemelt, 7 fokozott és 204 normál, összesen 240 mérkőzés, a kosárlabda sportágban 3 kiemelt és 211 normál (összesen 214), a jégkorong sportágban 1 fokozott és 191 normál (összesen 192), a kézilabda sportágban 16 kiemelt, 1 fokozott és 439 normál, a vízilabda sportágban pedig 23 kiemelt és 280 normál biztonsági kockázat szerint besorolt mérkőzés volt.

Az idényben a vízilabda sportág 23 kiemelt minősítése a Budapesten megrendezett Európa-bajnoki mérkőzésekre vonatkozik.

A 2015/2016-as idényben megrendezett 1508 mérkőzés közül 48 kiemelt, 4 fokozott és 1456 normál biztonsági kockázatú minősítést kapott.

A labdarúgásban 23 kiemelt, 4 fokozott 159 normál (összesen 186) a Rendelet hatálya alá tartozó mérkőzést, a kosárlabda sportágban 9 kiemelt és 307 normál (összesen 316) mérkőzést, a jégkorong sportágban 249 normál mérkőzést, a kézilabda sportágban 16 kiemelt és 395 normál mérkőzést, a vízilabda sportágban pedig 337 normál biztonsági mérkőzést rendeztek meg.

Ettől az idénytől a labdarúgás NB I-es bajnoksága 16 helyett 12 csapatos lett, ami kevesebb megrendezett mérkőzést eredményezett.

A 2016/2017-es idényben a rendelet hatálya alá tartozó 1496 mérkőzés közül 96 kiemelt, 11 fokozott és 1389 normál minősítést kapott.

A labdarúgásban 22 kiemelt, 8 fokozott és 168 normál (összesen 198) mérkőzést, a kosárlabda sportágban 5 kiemelt és 251 normál mérkőzést, a jégkorong sportágban 219 normál mérkőzést, a kézilabda sportágban 14 kiemelt 3 fokozott és 422 normál, a vízilabda sportágban pedig 55 kiemelt és 329 normál mérkőzést rendeztek meg.

A vízilabda sportág 55 kiemelt minősítésére a Budapesten megrendezett vízi világ-bajnokság mérkőzéseinek keretében került sor.

A 2017/2018-as idényben a rendelet hatálya alá tartozó 1531 mérkőzés közül 32 kiemelt, 3 fokozott és 1497 normál minősítést kapott.

A labdarúgásban 22 kiemelt és 176 normál (összesen 198) mérkőzést, a kosárlabda sportágban 5 kiemelt és 290 normál mérkőzést, a jégkorong sportágban 288 normál mérkőzést, a kézilabda sportágban 5 kiemelt, 3 fokozott és 422 normál, a vízilabda sportágban pedig 320 normál mérkőzést rendeztek meg.

A 2018/2019-es idényben a rendelet hatálya alá tartozó 1708 mérkőzés közül 38 kiemelt, 1 fokozott és 1667 normál minősítést kapott.

A labdarúgásban 22 kiemelt, 1 fokozott és 345 normál (összesen 368) mérkőzést, a kosárlabda sportágban 11 kiemelt és 301 normál mérkőzést, a jégkorong sportágban 301 normál mérkőzést, a kézilabda sportágban 5 kiemelt, 2 fokozott és 451 normál, a vízilabda sportágban pedig 269 normál mérkőzést rendeztek meg.

A 2019/2020-as idényben a rendelet hatálya alá tartozó 1368 mérkőzés közül 23 kiemelt, 5 fokozott és 1337 normál minősítést kapott.

A labdarúgásban 21 kiemelt, 4 fokozott és 368 normál (összesen 393) mérkőzést, a kosárlabda sportágban 3 kiemelt és 231 normál mérkőzést, a jégkorong sportágban 239 normál mérkőzést, a kézilabda sportágban 2 kiemelt, 1 fokozott és 323 normál, a vízilabda sportágban pedig 176 normál mérkőzést rendeztek meg.

A 2021/2022-es idényben a rendelet hatálya alá tartozó 1775 mérkőzés közül 167 kiemelt és 1608 normál minősítést kapott. Fokozott minősítési szintről döntés nem született.

A labdarúgás sportágban 20 kiemelt és 353 normál (összesen 373) mérkőzést, a kosárlabda sportágban 12 kiemelt és 374 normál (összesen 386) mérkőzést, a jégkorong sportágban 124 normál mérkőzést, a kézilabda sportágban 36 kiemelt és 413 normál (összesen 449) mérkőzést, a vízilabda sportágban pedig 99 kiemelt és 254 normál (összesen 353) mérkőzést rendeztek meg.

A kézilabda sportágban 2022-ben Magyarországon rendezték meg az EHF férfi Európa-bajnokságot, amelynek keretében megrendezett 35 mérkőzés kiemelt minősítést kapott.

A vízilabda sportágban pedig szintén hazánkban rendezte meg a FINA a vízi világbajnokságot, amelynek keretében 99 mérkőzés kiemelt biztonsági kockázatú minősítésű volt.

A 2021/2022-es idényben 56 fő eltiltásáról, 31 fő kizárásáról és 3 fő kitiltásáról rendelkeztek.

Megállapítható, hogy a fent jelzett időszakokban a Minősítő Bizottság 11 601 mérkőzés biztonsági kockázatáról döntött.

2018 novemberében a sportrendészeti nyilvántartásban 63 személy szerepelt, akik közül kizárás szankcióval 15 fő, kitiltás szankcióval 3 fő, eltiltás szankcióval 45 fő volt érintett.

A kézilabda sportágban 1 fő kizárt és 3 fő eltiltott, összesen 4 személy volt. A kizárt személyt a Veszprémi Handball Team Kft. zárta ki.

A vízilabda sportágban 1 fő eltiltott és 2 fő kizárt, összesen 3 személy volt. A 2 fő kizárt személyt az Eger Vízilabda Club Kft. zárta ki.

A labdarúgás sportágban 12 fő kizárt, 41 fő eltiltott és 3 fő kitiltott, összesen 56 személy van.

Kizárást:

- a Magyar Labdarúgó Szövetség 4 fővel szemben;
- az Újpest 1885 Futball Kft. 6 fővel szemben;
- az FTC labdarúgó Zrt. 2 fővel szemben alkalmazott.

Eltiltást:

- a Miskolci Törvényszék 3 fővel szemben;
- a Pesti Központi Kerületi Bíróság 14 fővel szemben;
- a Fővárosi Törvényszék 7 fővel szemben;
- a Debreceni Járásbíróság 2 fővel szemben;
- egyéb bíróságok 15 fővel szemben szabtak ki.

A kitiltás intézményét pedig a Sárospataki Rendőrkapitányság, a Kecskeméti Rendőrkapitányság 1-1 fővel szemben, az Edelényi Rendőrkapitányság 2 fővel szemben alkalmazta.

Jelenleg a nyilvántartásban 23 fő eltiltott, 3 fő kitiltott és 18 fő kizárt, összesen 44 fő szerepel.

Összegezve az illetékes hatóságok:

- a 2012/2013-as idényben 10 fő eltiltásáról és 4 fő kitiltásáról;
- a 2013/2014-es idényben 6 fő eltiltásáról és 18 fő kizárásáról;
- a 2014/2015-ös idényben 19 fő eltiltásáról és 14 fő kizárásáról, valamint 1 fő kitiltásáról;
- a 2015/2016-os idényben 18 fő eltiltásáról és 1 fő kizárásáról;
- a 2016/2017-es idényben 17 fő eltiltásáról, 4 fő kizárásáról és 7 fő kitiltásáról;
- a 2017/2018-as idényben 3 fő eltiltásáról, 2 fő kitiltásáról és 9 fő kizárásáról;
- a 2018/2019-es idényben 20 fő eltiltásáról, 7 fő kizárásáról és 6 fő kitiltásáról;
- a 2019/2020-as idényben 6 fő eltiltásáról, 12 fő kizárásáról és 2 fő kitiltásáról;
- a 2020/2021-es idényben 15 fő eltiltásáról és 10 fő kizárásáról intézkedtek.

2021. november 15-én a nyilvántartásban 43 személy szerepelt, akik közül kizárás szankcióval 18 fő, kitiltás szankcióval 2 fő, eltiltás szankcióval 23 fő volt érintett.

A kosárlabda sportágban 1 fő kitiltott és 1 fő eltiltott, összesen 2 személy volt.

A labdarúgás sportágban 18 fő kizárt, 22 fő eltiltott és 1 fő kitiltott, összesen 41 személy volt.

Kizárást:

- a Magyar Labdarúgó Szövetség 10 fővel szemben;
- az Újpest 1885 Futball Kft. 3 fővel szemben;
- az FTC Labdarúgó Zrt. 5 fővel szemben alkalmazott.

Eltiltást:

- a Miskolci Törvényszék 1 fővel szemben;
- a Pécsi Törvényszék 8 fővel szemben;
- a Pesti Központi Kerületi Bíróság 1 fővel szemben;
- a Fővárosi Törvényszék 3 fővel szemben;
- a Miskolci Járásbíróság 1 fővel szemben;
- a Debreceni Járásbíróság 3 fővel szemben;
- egyéb bíróságok 6 fővel szemben szabtak ki.

A kitiltás intézményét pedig a Pécsi Rendőrkapitányság alkalmazta 1 fővel szemben.

Számos következtetés levonható az elmúlt 10 év időszakának statisztikáiból, azonban ezek közül a legfontosabb, hogy egyértelműen javuló tendenciát mutat a sportrendezvények biztonsága.

Az *1. táblázat* a sportrendezvényekkel kapcsolatos jogsértő cselekmények számát tartalmazza. A vizsgált időszak: 2013. július 1. – 2022. június 30.

1. táblázat

Szabálysértési törvényben meghatározott jogsértések az ORFK statisztikai adatai alapján											
Elkövetett cselekmény	2013. július 1. – 2013. december 31.	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022 június 30.	Összesen
Rendzavarás	4	12	12	8	8	12	1	3	0	0	60
Garázdaság	9	12	11	8	7	6	2	1	1	6	63
Polgári felhasználású robbanóanyagokkal és pirotechnikai termékekkel visszaélés	6	29	27	31	28	41	23	25	5	11	215
Egyéb	3	2	3	4	5	1	0	2	1	2	23
Összesen	22	55	53	51	48	58	17	31	7	19	362
Büntetőtörvényben meghatározott jogsértések											
Garázdaság	26	31	38	30	31	15	16	5	19	3	214
Rendbontás	0	17	18	4	1	5	3	14	2	0	64
Rongálás	2	5	3	1	1	1	2	1	0	8	24
Hivatalos személy elleni erőszak	4	1	1	1	0	1	1	0	0	0	9
Testi sértés	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0	3
Egyéb	2	2	2	6	6	2	2	0	0	0	22
Összesen	35	56	62	43	40	24	14	10	24	11	309

Forrás: a szerző szerkesztése

A sportszervezetek egyre gyakrabban alkalmazzák a kizárás intézményét, és a bíróság is egyre több eltiltást alkalmaz.

A sportrendészeti nyilvántartás a rendőrség által kezelt adatbázis, amely a szervező által kizárt, valamint a szabálysértési hatóság vagy a bíróság által a sportrendezvényről, illetve a sportlétesítményből kitiltott vagy a sportrendezvények látogatásától eltiltott személyek adatait tartalmazza. Ebből a nyilvántartásból adatok igényelhetők a jegyértékesítés és a beléptetés során, így azok, akik valamilyen eltiltó szankció hatálya alatt állnak, nem juthatnak be a mérkőzésekre. A sportrendészeti nyilvántartásban szereplő kizárt, eltiltott, illetve kitiltott személynek belépőjegy nem értékesíthető, illetve belépését meg kell tagadni. A személyes adatok kizárólag a sporteseménnyel kapcsolatosan indított büntető-, illetve szabálysértési eljárás, valamint a sportrendezvényeken történő részvételtől való kizárás esetén használhatók fel. Anomália, hogy törlődik a sportrendészeti nyilvántartás számadata, és statisztikai háttéradatbázis is képezhető kellene hogy legyen.

Az adatkezelés jogalapját az érintett hozzájárulása képezi a sporttörvény alapján. A kezelt adatok köre: név, születési hely, idő. A lakcím kezelése akkor szükséges, ha

a nézőt a szervező kizárja. 16 éven aluli személyek esetében az adatkezelés jogszerűségéhez a szülő hozzájárulása szükséges – az adatvédelmi szakemberek szerint példátlanul szigorú adatvédelmi törvény a miénk. A jegyértékesítés előtt, a beléptetés során a néző személyazonossága ellenőrizhető.

Elkészült a Nemzeti Sportinformációs Rendszer részeként a Nemzeti Digitális Sportszolgáltatási Tér tervezett rendszere, amelynek sporteseménymodulja széles körben tartalmaz majd információkat a sporteseményekről; a Belügyminisztériummal szoros együttműködésben történik majd ezen adatok gyűjtése, validálása, ellenőrzése. 2018-ban nyílt meg a teljes rendszer, amely rendszerezi az információkat.

A jelenleg hatályos sporttörvény külön fejezetet szentel a sportrendezvények szervezésének. Magyarország nemzeti ünnepein versenyrendszerben (bajnokságban) szervezett verseny, mérkőzés kizárólag a nemzeti válogatott részvételével megrendezett vagy a sportág nemzetközi szövetségének versenynaptárában egyébként szereplő sportrendezvényként szervezhető. A sportrendezvények biztonságáról szóló kormányrendelet hatálya alá tartozó versenyrendszer működtetése esetén a labdarúgás sportág tekintetében a szakszövetség, a sportági szövetség, valamint a versenyrendszerben részt vevő sportszervezet szakirányú képesítéssel rendelkező biztonsági felelőst köteles alkalmazni. A sportszövetség a sportrendezvény biztonságos lebonyolításával kapcsolatos előírásokat tartalmazó szabályzatában határozza meg azokat a szakirányú képesítéseket, amelyekkel a biztonsági felelősnek rendelkeznie kell, és azokat a követelményeket, amelyeket teljesítenie kell.

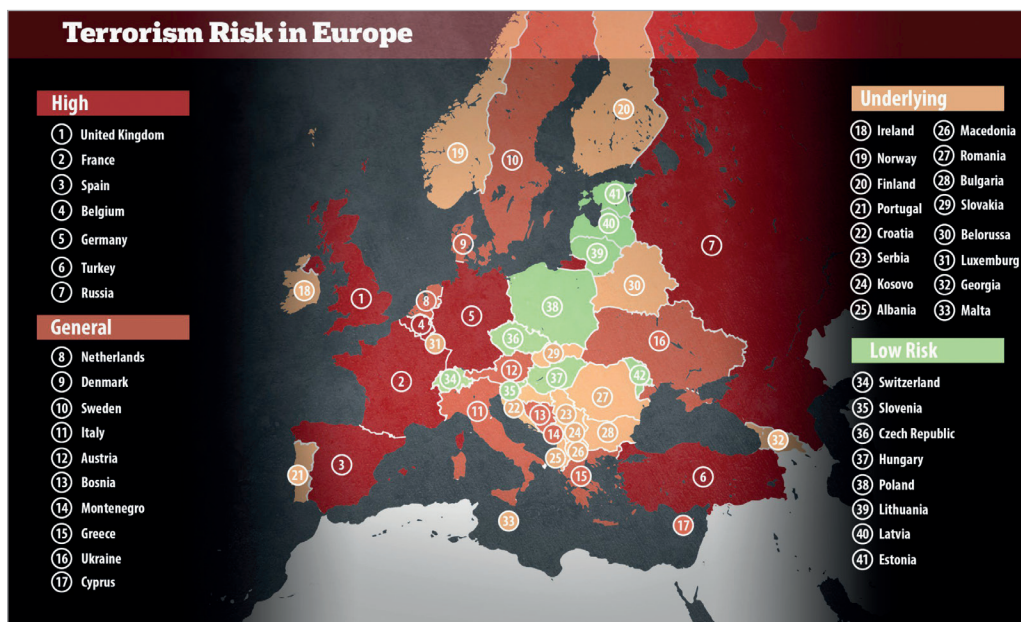
A sportrendezvények biztonságáról szóló 54/2004. (III. 31.) Korm. rendeletet kell alkalmazni a labdarúgás, a kézilabda, a kosárlabda, a vízilabda, a jégkorong sportág országos sportági szakszövetsége által, illetve közreműködésével szervezett versenyrendszer legmagasabb bajnoki osztályában szervezett mérkőzésekre, a legmagasabb bajnoki osztályban szereplő sportszervezetek részvételével megtartott nemzeti kupamérkőzésekre, a nemzetközi kupamérkőzésekre, valamint a nemzeti válogatottak mérkőzéseire. Érdekesség a szabályozásban, hogy a kormányrendelet a hatodik látványcsapatsportág, a röplabda mérkőzéseire a kézirat lezárásnak időpontjában nem állapít meg szabályokat.

6.4. A 2016-os labdarúgó-Európa-bajnokság sportrendészeti tapasztalatai – „a terrorfenyegetettség árnyékában”

A sportrendészet elméleti hátterének ismertetése után fontos bemutatni a gyakorlatot is, amelyre a legjobb lehetőséget a labdarúgósport biztosítja, és azon belül is olyan nagy nemzetközi rendezvény tapasztalatainak a bemutatása, ahol nagyszámú közönség, sok csapat (köztük a magyar válogatott), vezető, díszvendég is részt vett. Ilyen esemény volt a 2016-os Európa-bajnokság (Eb), amely a 15. Európa-bajnokság volt, amelyet június 10. és július 10. között Franciaországban rendeztek. Ez volt az első Eb, amelyen 24 csapat vett részt. Franciaország – 1960 és 1984 után – harmadik alkalommal volt házigazdája a kontinenstornának, így a rendező ország már kellő tapasztalattal rendelkezett a szervezés terén. Fontos megemlíteni, hogy a magyar labdarúgó-válogatott az 1972-es labdarú-

gó-Európa-bajnokság óta ekkor szerepelt újra a legjobb európai labdarúgó-válogatottak között. Az élmezőnyhöz zárkózást még örömtelibbé tette, hogy meglepetést szerezve csoportelsőként továbbjutott a nyolcaddöntőbe, ahol a belga labdarúgó-válogatott ellenében már nem sikerült továbbjutni.

Az örömteli tény mellett ki kell emelni, hogy a sporteseményt az európai terrorfenyegetettség árnyékában rendezték, hiszen korábban talán még soha nem volt olyan magas a terrorfenyegetettség Európa országaiban, mint az EB-t megelőzően. 2015 januárja óta a korábban biztonságosnak vélt Európában számos terrortámadás történt. Csak Franciaország három támadást szenvedett el, Brüsszelben 2016. március 22-én robbantottak, ráadásul az Iszlám Állam egyértelmű jelzést adott arról, hogy mely európai városok lesznek a következő célpontjai. A 15. ábra a 2016-os európai terrorfenyegetettségi szinteket mutatja, és jól látható, hogy a legnagyobb terrorfenyegetettség – nem meglepően – a nyugat-európai térségben, főleg a korábban támadást elszenvedő országokban, illetve Angliában, Franciaországban és Németországban volt, de szintén magas volt a készültség Spanyolországban is.

15. ábra: A terrorveszély szintje Európa országaiban, 2016

Forrás: Daily Mail 2016

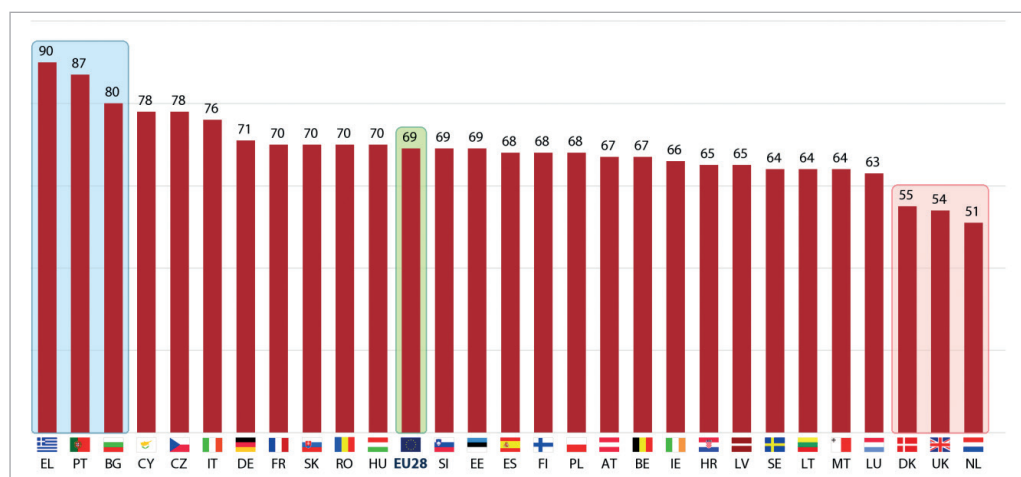
Az Európai Parlament speciális Eurobarometer-felmérését a TNS opinion végezte el 2016. április 9. és 18. között az Európai Unió 28 tagállamában.

Érdekes itt bemutatni még az Eurobarometer 2016 áprilisában, az EU 28 tagállamában készült felmérését is, amely az európai polgárok véleményét és elvárásait kutatta a terrorizmus és a radikalizálódás elleni küzdelem megítélésében, ahol a válaszadók erőteljes reakciókat fogalmaztak meg.

Az EU-ban a válaszadók 40%-a nagynak, 47%-a közepesnek és 11%-a alacsonynak ítélte a terrortámadások kockázatát. Nemzeti szinten a francia, a brit és a belga válaszadók abszolút többsége gondolta úgy, hogy országukban a támadás kockázata nagy. A globális szint tűnik a legmegfelelőbbnek a terrorfenyegetettség elleni hatékony küzdelemhez. Így látja az európaiak 38%-a, míg 23% az európai szintet, 21% a nemzeti szintet és 6% a helyi vagy regionális szintet tartotta a legmegfelelőbbnek. 10% szerint a legmegfelelőbb, ha egyszerre valamennyi szinten zajlik a küzdelem.

Az európaiak úgy vélték, hogy a terrorizmus elleni küzdelmet célzó három legsürgetőbb intézkedés a terrorcsoportok finanszírozása elleni küzdelem (42%), a terrorizmus és a radikalizálódás kiváltó okai elleni küzdelem (41%) és az uniós külső határok megerősített védelme (39%).

Különös tekintettel a radikalizálódás és az uniós polgárok terrorszervezetek általi beszervezése elleni küzdelemre, az európaiak számára a társadalmi kirekesztés és a szegénység elleni harc (39%) a legsürgetőbb. A fenti válasz áll az első helyen a 28-ból 23 tagállam esetében. A második helyen a radikális honlapok elleni küzdelem és az illegális tartalmak internetről és *online* közösségi hálózatokról történő eltávolítása (35%) áll, ezt követi a legfiatalabbak és leginkább kiszolgáltatottak figyelmét a radikalizálódás kockázataira felhívó kommunikációs kampányok szervezése (32%). A 16. ábra a terrorizmus elleni fellépéssel kapcsolatos 2016-os elégedettség szintjét mutatja az EU országában.

16. ábra: A terrorizmus elleni fellépéssel kapcsolatos elégedettség szintje az EU-28 országában, 2016
Forrás: europa.eu

A fentiek alapján is egyértelműen kijelenthető, hogy a 2016-os Eb megrendezése és lebonyolítása során a legnagyobb kihívást a terrorfenyegetettség jelentette, emellett, illetve ezzel összefüggésben a tömegkezelés, a huliganizmus kezelése, a beléptetés és a jegyellenőrzés volt még kritikus elem a biztonság területén, amelynek magyar vonatkozásaira az alábbiakban részletesebben is kitérek.

A sportrendezvény, illetve az annak keretében lebonyolított mérkőzéssorozat biztosításában 13 000 rendőr, 2000 katona, 1500 kommandós vett részt Párizsban, köztük – tekintettel az esemény nemzetközi jellegére és a jelentős számú magyar szurkolói létszámra – Magyarország nyolc rendőrtiszttel képviseltette magát.

A biztosításban részt vevő francia kollégáknak 135 terrorcselekményt sikerült az előkészületi szakaszban hatástalanítaniuk, és a legtöbb intézkedés a terrorveszély elhárítását szolgálta. Sajnos azonban egy súlyos terrorcselekményt nem tudtak megelőzni és megghiúsítani, ugyanis a nyitónap reggelére megölték a biztosításban részt vevő egyik rendőrkapitányt és a feleségét.

Mint ahogy azt fentebb említettem, a korábbi rendezésektől eltérően 2016-tól az Európa-bajnokságon 16 helyett 24 csapat vett részt, ezáltal a korábbi 31 helyett 51 mérkőzést rendeztek. A négy magyar vonatkozású összecsapáson a becslések szerint 40–45 ezer magyar szurkoló vett részt. A francia hatóságok tájékoztatása szerint a magyar szurkolók kiemelkedő rendkívüli cselekményt nem követtek el.

A sportrendezvényekkel összefüggésben a francia rendőrhatóságoknak kilenc magyar állampolgárral szemben kellett eljárniuk, amelyből egy magyar állampolgárt ítélték letöltendő börtönbüntetésre. Bordeaux-ban egy magyar állampolgárt vettek őrizetbe közbiztonságra különösen veszélyes eszköz birtoklásáért, öt pénzbüntetésre ítélték, és kitiltották Franciaországból, de ennek végrehajtását az Eb idejére felfüggesztették. Marseille-ben két embert pirotechnikai eszközök birtoklásáért, kettőt garázdaságért, egyet pedig hivatalos személy elleni erőszak miatt állítottak elő, akit letöltendő börtönbüntetésre ítélték. Lyonban két drukkert állítottak elő: egyiküket gyűlöletkeltő jelképpel való provokáció miatt, a másikat pedig pirotechnikai eszközök birtoklásáért. Toulouse-ban további egy magyar állampolgárt vettek őrizetbe pirotechnikai eszközök birtoklásáért. A fenti nézőszámhoz viszonyítva elenyésző számú rendbontóval szemben kellett intézkedni, ami nagyban köszönhető volt a magyar delegáció feladatellátásának.

Az alábbiakban átfogó képet kívánok nyújtani a francia rendőrség felépítéséről, nehézségeiről, szakmai felkészültségéről – a csapatszolgálati tevékenységre fókuszálva – állandó összehasonlításban hazánk rendvédelmi szerveivel. Továbbá általános-ságban ismertetem a megszerzett tapasztalatokat.

Először is röviden szeretném bemutatni a 2016-os EB-n részt vevő magyar delegációt és annak tevékenységét.

A kiutazás előkészítését az Országos Rendőr-főkapitányság Rendészeti Főigazgatóság Közrendvédelmi Főosztály Csapatszolgálati Osztály munkatársai végezték, mind a logisztikai teendőket, mind a részt vevő szakemberek kiválasztását. A személyi kör összeállítását megelőzően komoly szakmai előkészítő munka zajlott részükről, valamint megkezdődött a francia hatóságokkal – a nemzeti footballinformációs ponton keresztül – az információcsere. A kiutazó szakemberek kiválasztása felvételi eljárás keretén belül történt, amelyet követően a sikeres pályázók háromnapos felkészítésen vettek részt. A felkészítés során megismerkedtek a francia rendőrség szervezetével, a hatályos jogszabályi környezettel, a labdarúgó-mérkőzéseknek otthont adó stadionokkal, azok műszaki tulajdonságaival, illetve tájékoztató adatokat közöltek a kiutazó szurkolók várható számáról, viselkedéséről.

A résztvevők kiválasztása a szakmai kompetenciákat alapul véve tudatosan történt, hiszen mind a bűnügyi, mind a közrendvédelmi szolgálati ágból válogattak be kollégákat, és a delegáció tagjainak szervezeti széttagoltsága kimondottan előny volt a hatékonyság, az eredményesség szempontjából.

Majdnem minden részt vevő állam nyolcfős rendőri delegációt küldött *spotteri* feladatok ellátására, de az állomány kiegészült az Interpol, illetve az Europol munkatársaival. A kezdeti feladatmeghatározás szerint főként megfigyelő szerepük volt, intézkedési jogkörrel nem ruházták fel a résztvevőket, azonban elmondható, hogy a magyar válogatott labdarúgó-mérkőzéseivel kapcsolatos biztosítás eredményes lebonyolítása a magyar rendőri delegáció aktív közreműködése nélkül nem valósult volna meg. A delegációkból két fő a Belügyminisztérium épületében kialakított Törzsben (CCPI) látott el feladatokat, amíg további hat fő a nemzeti válogatottat érintő helyszíneken hajtott végre összekötő, *spotteri* tevékenységet. A Franciaországban zajló mérkőzések és a helyszínekre látogató szurkolók biztonságáról elsődlegesen a helyi hatóságok és az Európa-bajnokság szervezői gondoskodtak, feladatmeghatározásként viszont minden helyszínen elhangzott, hogy törekedni kell a szurkolók viselkedésének állandó monitorozása mellett a rendszabályok betartására való motivációra is. A magyar delegáció az Európa-bajnokság ideje alatt folyamatos kapcsolatban volt a helyi, illetve otthoni rendőri szervezetekkel, a Magyar Labdarúgó Szövetség kiküldetésben részt vevő kollégáival, illetve a szurkolói vezetőkkel annak érdekében, hogy naprakész és hiteles információkkal rendelkezzen a sporteseménynel kapcsolatos biztonsági kockázatokról.

A munkarend változó képet mutatott a kiküldetés során. Alkalmazkodott a szurkolói viselkedéshez, illetve az adott rendőri szerv igényeihez. Általánosságként megállapítható, hogy a mérkőzés napján hosszabb, míg az azt megelőző és az azt követő napokon könnyített igénybevétel jellemezte a szolgálatteljesítést, de a megterhelés folyamatos volt.

A biztosításban részt vevő magyar kollégák öltözete a szolgálatellátás során rendszeresített bevetési ruházat volt, illetve a helyi rendőri szerv kérésére civil öltözet (lőfegyver és kényszerítő eszközök nélkül), kiegészülve a nemzetközi „*spottermellénnyel*”. A labdarúgó-mérkőzések napján kötelezően kellett viselni a könnyített lövedékálló mellényeket (ruházat alatt) a már említett magas fokú terrorfenyegetettségre tekintettel.

Szoros együttműködésben látták el feladatukat a Törzsben szolgálatot teljesítő magyar, illetve külföldi kollégákkal, valamint az aktuális helyszíneken a helyi rendőri erőkkel, és bár mindenhol alkalmazkodniuk kellett a helyi igényekhez, kiemelt probléma nem jelentkezett.

6.4.1. A francia rendészeti struktúra, a rendőrség bemutatása és tevékenysége a 2016-os Eb során

A Police Nationale mint tipikus francia rendvédelmi szervezet a 14. században alakult meg. Kezdetben katonai rendfenntartás volt a feladata, később a civil lakosságra is kiterjesztett rendőrségi szolgálatot teljesítő testületté vált. A francia rendvédelem alapvető

jellemzője az állami, centrális jelleg és irányítás, valamint a döntően duális jelenlét. A csendőrség katonai testület, személyi és szervezeti kérdésekben a hadügyminisztériumnak, igazságügyi rendőrségi szervezete miatt az igazságügyi miniszternek felel, a közrend fenntartása érdekében végzett munkája okán pedig a belügyminiszternek van alárendelve. Fő feladata ügyelni a vidék közbiztonságára, a közlekedési utak biztonságára. Szolgálatait igénybe veheti a megyefőnök, a rendőrbiztos és a különleges biztos. Vezetője a csendőrség főfelügyelője és a csendőrség igazgatója. A testületet a főfelügyelő felügyeli, előírásokat ad ki számára, munkája hatékonyságát ellenőrzi. A csendőrség igazgatója, aki kivételesen polgári személy, az előjárója az egész államánynak. Szervezeti egysége 6 regionális parancsnokság; ezek Metz-ben, Párizsban, Lille-ben, Bordeaux-ban, Lyonban és Reimes-ben találhatók. A csendőrség a vidék rendőrsége, kisebb települések közbiztonságáért felelős, de tagjai az egész ország területén illetékesek. Munkájuk alkalmával végrehajtják a személyek és a vagyon védelmét, részt vesznek a bűnüldözésben. Ügykörükbe tartoznak továbbá az autópálya- és az országúti rendőrségi feladatok is. Létszámuk manapság már eléri a 90 ezer főt. Ez azzal magyarázható, hogy az évtizedek során bővült a csendőrség feladatköre, és a bűnözés visszaszorításához is egyre nagyobb erőket vetnek be. Az EU általános rendészeti koncepciójának hatására Franciaországban is egyre élesebb viták zajlanak a csendőrség léte és jogállása, illetve irányítása körül.

A rendőrség és a csendőrség hatósági kompetenciái bizonyos területeken határozottan különböznek és pontosan meg vannak határozva. A csendőrség – Gendarmerie National – elsősorban és alapvetően a vidék és a kisvárosok bűnüldöző és rendfenntartó szervezete. A nagyobb városok és a főváros területén a rendőrség – Police Nationale – az illetékes hatóság. A rendőrség ügykörébe tartozik az idegenrendészet és a határvédelem, míg a csendőrséghez tartoznak a katonai vonatkozású bűnügyek, a tengeri és légi rendészeti feladatok, valamint a Köztársasági Gárda (Garde Républicaine) felügyelete. A 130 ezer főt elérő nemzeti rendőrség központi szerve a belügyminisztérium közvetlen alárendeltségében lévő országos rendőr-főigazgatóság, amelynek élén a rendőr-főigazgató áll.

A Készenléti Rendőrség francia megfelelője, a CRS 63 századból áll, ebből 2 tengeren túli különítmény. A központi parancsnokság alatt regionális csoportok, a harmadik szinten pedig a századok helyezkednek el. A készségi rendőrségnél közel 15 ezer fő teljesít szolgálatot.

Az önkormányzati rendőrség viszonylag kevés településen van jelen, létszáma kb. 10 ezer fő. A polgármester vagy az önkormányzat hozhatja létre rendelettel, a prefektusnak felülvizsgálati jogköre van. Feladata a helyi szabályrendszer betartatása, végrehajtásának ellenőrzése. Az önkormányzati rendőrök jogosultak a gyanúsítottakat visszatartani, de a nyomozásra felhatalmazással nem rendelkeznek. Létszámuk szervenként változó lehet, egy főtől akár több száz főig.

A kontinensviadal kiemelt jellegére és látogatói számára tekintettel a biztosítás során bizonyos fent lefektetett alapelvek megváltoztak, ugyanis a csapaszolgálati tevékenységben mind a rendőrség, mind a csendőrség szervezeti egységei részt vettek, tekintet nélkül a mérkőzéseknek helyszínt adó településre.

A francia rendvédelmi szervek leterheltsége óriás volt, mondhatni a végső kimerülés szélén álltak. A 2015. november 13-án elkövetett párizsi terrortámadások okozta nyomás, a szakszervezeti tüntetések a munka törvénykönyvének tervezett módosításával kapcsolatban, illetve mind a labdarúgó-Európa-bajnokság, mind a Tour de France nagy nyomást gyakorolt a rendőrségre és a kormányra.

Franciaországban a mérkőzések idején szükségállapot volt elrendelve, a terrorfenyegetettségi szintet a legmagasabb fokozatúra emelték. Ez magával vonta, hogy szinte mindenhol megtiltották a kempingezést, a piknikezést, és nem javasolták a rendvédelmi szervek az autóban történő éjszakázást sem. Lakóautóval csak a kijelölt kempingezőhelyeken lehetett az éjszakát eltölteni, a városi parkolóknak nem. A szabálysértések és a bűncselekmények megítélése, valamint a bírságok mértéke a szükségállapot miatt szigorúbb volt.

6.4.2. A mérkőzések helyszínéül szolgáló létesítmények

A kontinenstornának tíz város – Bordeaux, Lens, Lille (Villeneuve-d’Ascq), Lyon, Marseille, Nizza, Párizs, Saint-Denis, Saint-Étienne és Toulouse – tíz stadionja adott otthont. Az első mérkőzést, amelyben a magyar labdarúgó-válogatott is érintett volt, a bordeaux-i Matmut Atlantique (UEFA-elnevezéssel: Nouveau Stade de Bordeaux; befogadóképesség: 42 115 fő) stadionban rendezték meg. A város Franciaország délnyugati részén található. A stadion frissen átadott épület, amelynél két zónát alakítottak ki a beléptetés során. Az első zónába vegyítve érkeztek meg a szurkolók, ahonnan a szektorokba csak a kijelölt kapukon keresztül történhetett a belépés. Az épület rendelkezett ideiglenes rendőrőrsrel, illetve előállító helyiséggel is. Az egyetlen gyenge pont a szektorokat elválasztó kerítés volt, amely mérete miatt (kb. 120 centiméter magas) csak jelképesen töltötte be funkcióját.

A marseille-i Stade Vélodrome-ot (befogadóképesség: 67 394 fő) 1937-ben építették. Azóta háromszor újították fel a félelmetes hangulatáról híres arénát, az 1984-es Eb, az 1998-as vb és a 2016-os Eb előtt. A 2011-től 2014-ig tartó munkálatok során 60-ról 67 ezresre nőtt a stadion befogadóképessége, és a lelátókat is befedték. A beléptetés szintén két lépcsőben történt, ahová zsilipes rendszerrel kívánták beengedni a szurkolókat egy általuk kialakított kerítéssel körbekerített területről. A területen viszont olyan tömeg alakult ki, hogy súlyos veszélyben volt a szurkolók testi épsége, így az egyik beléptetőlépcsőt teljesen kiiktatták.

Az új Stade des Lumières (befogadóképesség: 59 286 fő) vagy más néven a Grand Stade de Lyon a Décines-Charpieu városrészben található, amely Lyon központjától 12 km-re fekszik. Lyonban négy metró- és öt villamosvonal van. Amíg a régi stadionhoz metró vitt, az új aréna egyik nagy hátránya, hogy csak villamossal vagy busszal lehet megközelíteni. Ugyanakkor 16 ezer parkolóhely van körülötte. A korábban taglalt zsilipes rendszert alkalmazták Lyonban is, viszont itt a várakozásra kialakított terület megfelelő méretű volt.

A toulouse-i stadion (befogadóképesség: 33 150 néző) az Allée Gabriel-Biénès-n, a város központi részéhez közel eső részen található. Gyalog mindössze huszonöt percre helyezkedett el a *fan zone*-tól, viszont a magyar szurkolók újfent a vonulás mellett

döntöttek. A stadionba történő bejutás többszakaszos volt, személyi átvizsgálás, táskák átvizsgálása és detektoros átvilágítás után történt. Mivel a fentieknél kevesebb volt a nézőszám, így kiemelkedő probléma nem volt a drukkerekkel.

6.4.3. A szurkolói zónák kialakítása és biztosítása

A szurkolói zónák egyfajta gyülekezőhelyként üzemeltek a kontinensviadal alatt, ezzel is megkönnyítve a rendőrség munkáját. Nem kellett szétaprózni erejüket a nagyobb szurkolói gócpontokra, elég volt a zóna biztonságát szavatolni. A szurkolói zónák biztosítására szánt büdzsé 24 millió euró volt.

A legnagyobb zónát a párizsi Mars téren állították fel, amely 120 ezer drukker befogadására volt alkalmas. Már a nyitómérkőzést megelőző két napban is óriási készültség volt tapasztalható a zóna környezetében. Egy 500 méter sugarú kört hermetikusan lezártak a rendőrség bevetési egységei, ami egyértelműen a bevezetett szükségállapottal és a terrorfenyegetettséggel volt összefüggésbe hozható. A beléptetés csak az erre kialakított pontokon zajlott, alapos rendőrség általi ruházatátvizsgálást követően.

A szurkolói zónákat főként a stadionoktól távolabb, a városközpontokban állították fel, és általánosságban két fő részre osztották. Az egyikben megtalálhatóak voltak az aktív kikapcsolódási lehetőségek (csocsó, labdarúgás), a másik részében pedig vendéglátóegységeket helyeztek ki, illetve ott lehetett követni a mérkőzéseket is óriáskivetítőkön. A szurkolói zónákba fokozott biztonsági intézkedések mellett lehetett belépni, belül pedig külön biztonsági szolgálat felügyelte a rendet. A nyitva tartás déltől éjfélig volt a zónákban.

6.4.4. A rendezői feladatok ellátása

A mérkőzések szervezéséért az UEFA volt felelős, viszont már az első mérkőzés során is érezhetőek voltak a hiányosságok. A rendezők létszámát a szurkolói létszámmal arányosan határozták meg, valamint gondoskodtak a megfelelő számú egészségügyi személyzetről is a beléptetőkapuknál.

A hatóságok 10–15 ezer embert vettek fel a biztonság fenntartása érdekében, 51 meccsen 900 különlegesen kiképzett őr felügyelte összesen 110 helyszínen a rendet 10 városban. Ezenfelül 80 fős extra egészségügyi személyzet és 200 önkéntes is segédkezett a rendezvény lebonyolításában.

6.4.5. A jegyértékesítés menete, lebonyolítása

Érvényes belépőjegyet csak az UEFA hivatalos honlapján lehetett vásárolni. Helyszíni értékesítés nem volt az Eb mérkőzéseire. A 2016-os labdarúgó-Európa-bajnokságra 4 fázisban történt a jegyértékesítés.

Az első fázis 2015. június 10. és július 10. között zajlott. Ebben az időszakban 1 millió belépőt osztott ki az UEFA (összesen 11,26 millió igénylés érkezett). A sorsolás után két nappal kezdődött a második fázis. A második szakaszban mindenki a saját válogatottja mérkőzéseire foglalhatott csak jegyet. Az UEFA minden mérkőzésen a piacra kerülő jegyek 20-20%-át biztosította a részt vevő csapatok szurkolói számára. Egy személy maximum 4 darab jegyre adhatott le regisztrációt. A jegyigényléshez vagy állampolgárságra, vagy az adott országban élés igazolására volt szükség (tehát nem volt szükség szurkolói kártya kiváltására).

A stadionon belül konkrét ülőhely kiválasztása nem volt lehetséges. Amennyiben lehetséges volt, az azonos jegyigényléshez tartozó jegyeket egymás melletti ülőhelyre osztották ki, de ez jelentős problémát okozott a beléptetésnél. Az egyéb igénylések során kiosztott jegyek csak akkor lehettek szomszédosak egymással, ha egy árkategóriában voltak.

6.4.6. A stadionokba történő beléptetés biztosítása

Az UEFA a jegyértékesítést a fent leírt módon előzetes regisztrációhoz kötötte, illetve a belépőjegyeket névre szólóan állították ki a meghatározott szektorokba. A belépésnél pedig megvolt a jogi lehetőségük, hogy ellenőrizzék az érkező személyazonosságát, vagyis hogy valóban az a drukker kíván-e bejutni a stadionba, akinek a neve a jegyen szerepel. Ez csak szűrőpróbaszerűen történt meg a mérkőzéseknél. Továbbá szabályként jelent meg a nem saját részre vásárolt belépők esetében, hogy az igénylőnek mindenképpen meg kellett jelennie a helyszínen, és a kísérelővel együtt kellett belépnie.

Az igényelt voucherek szabály szerint nem voltak továbbértékesíthetők, viszont személyes tapasztalataim alapján számos esetben történt átruházás, amelyekre a fenti hiányosságok miatt nem derült fény. Több olyan esetet is tudomásunkra hoztak a drukkerok, miszerint egy jeggyel több szurkoló is belépett az adott mérkőzésre. Ez oly módon valósulhatott meg, hogy a már beléptetésen átesett szurkoló a biztonsági kerítésen keresztül adta át a jegyét egy másik személynek.

6.4.7. Ruházatátvizsgálás a beléptetés során

A beléptetés során végrehajtott átvizsgálások csak felületesen történtek meg, ami a terrorhelyzet fényében igen súlyos hiányosság volt a rendező szerv részéről. További probléma volt a szurkolói relikviák stadionba történő behozatala. Az UEFA-szabályzatban meghatározott nemzeti zászlóméretet több esetben is figyelmen kívül hagyták a beléptetést végző stewardok, és megtagadták a belépést. A feszültség enyhítésére, illetve a lobogókon található feliratok értelmezésére a delegáció több tagja a helyszínen tartózkodott – néhány esetben az UEFA vezetőinek bevonásával –, és sikerült orvosolni a problémákat. Megafont, illetve szurkolói dob – a delegáció közbenjárásának köszönhetően, illetve kizárólag egy darabot – személyazonosítást követően engedélyeztek a stadionban.

6.4.8. Az elkülönítés megszervezése

Bár egyik mérkőzés sem volt kiemelt kockázatú, tagadhatatlanul hazánk rendelkezett az egyik legvehemensebb, legproblémásabb szurkolótáborral, amire a rendezők nem voltak felkészülve. Az ellentétes szurkolótáborok elkülönítésére sajnos nem intézkedtek megfelelően. Habár külön beléptetőkapukon keresztül történt meg a beléptetés, csak a szerencsén és az ellenfelekkel ápolta hagyományosan jó kapcsolaton múlhatott, hogy nem került sor szurkolói rendbontásra a táborok között. A stadionon belül a nézőtér fizikailag sehol sem volt elkülönítve a pályától, arra a rendezői személyzetet, illetve az általuk tartott kötélkordont használták.

6.4.9. A vonulás mint sajátos új jelenség

A rendező szerv a magyar tábor sajátos vonulásaira sem volt felkészülve. A többezres tömeg megérkezése a beléptetőkapukhoz torlódásokhoz vezetett, ami hosszú várakozásokat okozott a beléptetésnél. A rendezők a gyorsítás érdekében könnyítésekre kényszerültek mind a ruházátátvizsgálás, mind a jegyek azonosítása során. A fentebb leírt probléma Marseille-ben tetőzött, amikor a szurkolótábor tagjainak testi épsége is veszélybe került. Többezres tömeg torlódott fel a kapuk előtt, és félő volt, hogy egymást agyonnyomják. A mérkőzés kezdete előtt tíz perccel még ezres nagyságrendű néző beléptetése nem történt meg, amit úgy orvosoltak, hogy szinte ellenőrizetlenül beterelték a szurkolókat a stadionba.

6.4.10. A csapatszolgálati erők működése, felszerelése

Maga a rendőri biztosítás jelentős része megegyezik a hazánkban alkalmazottal. A biztosítás parancsnoka a francia rendőrségnél sem egyenlő a műveletirányítóval, valamint a parancsnoki munka támogatására háttértörzs működik. A parancsnokok a biztosítások vagy akár a vonulás során is a helyszínen tartózkodtak.

A szurkolói vonulások biztosítása egyértelműen a francia rendőrség gyenge pontjai közé tartozott. Érezhetően minden eszközzel próbálták (tiltás, útvonal-módosítás) hatást gyakorolni a magyar ultrákra, hogy a vonulástól elálljanak, azonban nem sok sikerrel.

A vonulást megelőzően a delegáció vezetője tájékoztatta a helyi rendőri erőket a szurkolók várható viselkedéséről, a vonulás útvonaláról, illetve kérték a rendőri szerveket, hogy az útvonalat keresztező oldalutcák zárásáról a tömeg elvonulásaig intézkedjenek, valamint az útvonalon az érintett szórakozóhelyeket, illetve boltokat ideiglenesen zárják be.

A helyi erők nem tudták kezelni a tömeget. Az oldalbiztosítás lényegében elmaradt, az erőket a menet elejére és végére koncentrálták, így a több kilométer hosszú vonulás belseje láthatatlan maradt számukra. Habár alkalmaztak civil ruhás erőket, véleményem szerint nem elegendő létszámmal. Az oldalutcák zárása néhány esetben nem történt meg, így szabályozhatatlanul áramolhatott be a gépjárműforgalom. A magyar delegáció,

megosztva erőit, a menet elejére koncentrált, ahol a vonulás sebességére is hatást tudunk gyakorolni, illetve a menet közepén és végén helyezkedtünk el. Feladatunk főként a szurkolói hevület megtartása volt a jogszerűség talaján.

A pirotechnikai eszközök használatára nézve a gyakorlat a magyar szabályozáshoz hasonló. Habár közterületen a használatuk tiltott, de ilyen nagyszámú tömegben nem avatkoztak be. A stadionokban történő használatukban viszont zéró tolerancia uralkodik.

A tömegkezelésben részt vevők felszerelése, habár két külön szervezetről beszélünk, lényegében megegyezik, és nagy hasonlóságot mutat a hazai védőöltőzettel. A feladatok során kétféle pajzsot rendszeresítettek. A nálunk is használt polikarbonát tömegoszlató pajzs (CPE) mellett megtalálható a felszerelésük között a kisebb méretű egykezes pajzs is, amely szinte bármilyen tömegkezelési feladat során az állománynál lehet, és nagyobb mobilitást biztosít számára, ugyanakkor kiegészítő védelmet nyújt a testpáncél mellett. A nagyobb pajzsok kialakítása lehetővé teszi azok egymásba akasztását, így biztosítva stabilabb ellenállást a sorfalt támadó személyekkel szemben. A franciák felismerték, hogy az összekapcsolt pajzsfal mozgása igen nehézkes, ezért vezették be a kisebb pajzsokat.

A mérkőzések biztosítása során főként az általunk is alkalmazott alacsony profilú tömegkezelést alkalmazták. A testvédőbe beöltözött kollégák gépjárműtechnikán tartózkodtak, és csak kisebb jelzésértékű járőr-csoportok voltak a szurkolói tömörülések környezetében, de nem annyira közel, hogy ezt provokációként fogják fel. Az alacsony profilú biztosítást egyedül Marseille-ben nem alkalmazták, ami a francia–angol–orosz szurkolói csoportok összecsapásának volt betudható. A vonulás előtti találkozási ponton (Old Port) a tér két oldalán egy-egy vízagyúval megtámogatott pajzsos bevetési századot állítottak fel, valamint legalább még három századot észleltem a párhuzamos utcákban. A cél egyértelműen a szurkolók jogkövetésének fenntartása volt, viszont véleményem szerint békés tömeggel szemben aránytalan volt az ilyen mértékű erődemonstráció. A helyi kollégák beszámolója alapján leggyakrabban az egysoros mozgósorfolat alkalmazták a tömegkezelések során.

A gépjárművek felszerelése viszont egyértelműen jobb a hazainál. A feladatba bevont csapatszállító technika szélvédői, illetve lámpabúrái védőráccsal vannak ellátva az esetleges dobálásokból eredő rongálódás ellen. A beltér az aktuális igényeket szolgálja ki. Az ülőhelyek mellett kihúzható asztalok találhatóak az étkezés megkönnyítésére. Érdekesség, hogy logisztikai utánszállítók helyett a csapatszállító buszok rendelkeztek kis méretű utánfutó járművekkel, ahová a pajzsot, illetve az egyéb szolgálati felszereléseket helyezték el.

A rendőrség a kontinensviadalt megelőzően körülbelül 430 ezer eurót költött a drónokra, amelyek a kis magasságban történő légi felügyeletben segídeknek. A drónok HD-kamerával vannak felszerelve, és infravörös hővizsgáló képességüknek köszönhetően éjszaka is használhatók. Elsősorban a nagyobb tömegek ellenőrzésére rendszeresítették, segítve a rendőrség munkáját. Mindemellett titkosított kapcsolattal működnek, csökkentve a hackelés esélyét.

A rendőri egységek között előszeretettel alkalmazzák a szolgálati kutyákat, illetve lovakat csapatszolgálati tevékenység során, valamint Marseille-ben kerékpáros járőr-szolgálattal is találkoztunk. A szolgálati kerékpár felszerelése nem különbözik más

kereskedelmi forgalomban kapható járműétől, egyedül a járőrök ruházata (fehér galléros póló, illetve rövidnadrág) jelzi a szolgálat jellegét.

A tömegkezelés során a gumibot helyett a tonfát részesítik előnyben. Az általunk a 2006-os események után betiltott gumilövedékeket, illetve a helyi erők elmondása alapján a babzsáklövedékeket, illetve a könnygázgránátot alkalmazzák. A gumilövedék a nálunk korábban alkalmazottakkal ellentétben körülbelül 5 centiméter átmérőjű gumilabda, amely nagy felületének köszönhetően nem okoz maradandó sérülést, viszont alkalmas az intézkedés alá vont ártalmatlanítására. Érdekesség, hogy a nálunk leginkább közterület-felügyelethez hasonlítható önkormányzati rendőrség is rendelkezik ezekkel a tömegszórató eszközökkel.

6.4.11. A szurkolói viselkedés és annak kezelése

Mivel 44 éve nem jutott ki a magyar labdarúgó-válogatott az Eb-re, ezért több ezer magyar szurkoló indult útnak a kontinensviadalra. Bizonyos tehetősebb réteg repülővel, saját gépjárművel érkezett Franciaországba, ezzel a réteggel probléma, gond nem volt a mérkőzések során. A hazai huligán- és ultraréteg szintén képviseltette magát a tornán, velük már nagyobb nehézségek adódtak. Öltözetük alapján egyértelműen meg lehetett különböztetni őket. A 2013-as magyar–román mérkőzésre az egység nevében megalakított fekete póló mellrészén fehér *Magyarország* felirattal jelentős divathullámmá vált a bajnokság idejére. A viselet segítette a francia rendvédelmi szerveket is a magasabb kockázatú szurkolók kiszűrásában, azonosításában. A klubszimpatiára való utalásként enyhébb jelzéseket helyeztek el (jellemzően a rövidujjú felső nyaki részén, a kedvelt klub kerületére utalással).

A szurkolói rendbontások tekintetében a francia állam jogszabályi környezete sokkal szigorúbb a magyar normáknál. Amennyiben ruházatátvizsgálás során fogvédőt, illetve kámszát találtak, ezt már elegendő oknak látták a szabálysértési eljárás lefolytatásához, azzal a jogcímmel, hogy sport-tömegrendezvényeken ezen eszközök egyértelműen a rendbontások kellékei lehetnek. Kiemelt jelentőségű, és büntetőkódexük büntetni rendeli az önkényuralmi jelképek használatát. A magyar huligáncsoportoknál jellemző volt a horogkereszt mint önkényuralmi jelkép tetoválásként való megjelenítése. Amennyiben e tiltott jelképek látható helyen helyezkedtek el, azonnal megindították az eljárást. Viszont előfordult olyan eset is, amikor alaphelyzetben a ruházat takarta, viszont a ruházatátvizsgálás során a rendőri szervek tudomást szereztek a tetoválásról, így ez esetben is megindult az eljárás. Hasonló volt az eljárási rend az „All Cops Are Bastards”, „ACAB”, illetve „1312” tetoválásokkal, jelképekkel is.

A szurkolói kemény mag megtalálta az ellenséggépet a francia rendőrség személyében, így meglepően jó kapcsolatot sikerült kialakítani velük. Az itthon tapasztalható ellen-szenv csak elszigetelt esetekben volt jellemző. A szurkolók nagy része a tömegsajtóból értesült a magyar delegáció szolgálatteljesítéséről, így egyfajta megnyugtató jelzett számukra a jelenlétünk. Természetesen megítélésünkhöz kellett a rendőri csapat hozzá-

állása is, amelyet minden esetben a honfitársainkhoz részrehajlóan főként segítő szándék jellemzett. Eddigi rendőri pályám során nem tapasztaltam olyat, hogy egy helyszínre megérkezve az ott tartózkodó szurkolók megtapsoljanak, illetve megköszönjék rendőri tevékenységünket.

A jelen lévő szurkolói vezetők – az itthon tapasztalható állapotokkal ellentétben – hajlottak a párbeszédre. Jól felfogott érdekük is volt, hiszen önállóan nem volt lehetőségük a kommunikációra a francia szervekkel, és utólagos tapasztalataim alapján náluk a rendőri szakma büszkeségéből adódóan nem is jellemző. A vonulás útvonalában, természetesen, az ott elvárt viselkedési kultúrában nagy segítséget nyújtott a csoportok vezetőinek közvetítése. A velük folytatott beszélgetésekből kiderült, hogy súlyos belviszályok vannak, nem egységesek, viszont a megszerzett kapcsolatok nagyban kamatoztathatók az itthoni mérkőzések biztosítása során.

Érezhetően óriási üzletággá vált a szurkolók utaztatása, amely szervezett formában történt Magyarországról, mondhatni állandó lebonyolítókkal, szálláshelyfoglalással. Ez a biztosítás szempontjából nagy előnyt jelenthetett volna, hiszen a rendőri erők könnyedén nyomon tudták volna követni a nagyobb biztonsági kockázatú egyéneket, viszont fals információk érkeztek a megyei rendőr-főkapitányságokról, így a várt és az érkezett buszok között jelentős eltérés volt.

Bordeaux-ban és Lyonban a mérkőzéseket követően a szurkolók részére „*after party*” volt meghirdetve, amely a helyi rendőrség szerencséjére érdektelenségbe fulladt. Helyismeret hiánya miatt Bordeaux városban egy arabok által sűrűn lakott területen béreltek ki egy szórakozóhelyet. A helyi törvények miatt nem nyilváníthatták zárt körűnek a rendezvényt, így azt bárki látogathatta. Szerencsére a megtartás idején az iszlám vallást gyakorlók ramadánt tartottak, így a szórakozóhelyen kizárólag magyar állampolgárok jelentek meg, megközelítőleg 200-an. Bordeaux-ban a mérkőzést követő utóbiztosítás során érkezett jelzés, miszerint pár fő feltehetőleg huligánt láttak a szórakozóhely környékén kámzsában, rugós botokkal felfegyverkezve. A helyszínre nagyszámú erő csoportosítottak át, viszont érdemi rendbontás nem alakult ki. A lyoni helyszínen a rendezvény probléma nélkül lezajlott.

A huligáncsoportok keresték az összetűzés lehetőségét a csoportmérkőzések alatt. A beérkezett információt folyamatosan megosztottuk a társszervekkel a központban szolgálatot teljesítő kollégákon keresztül. Jellemzően a román szurkolói csoportokkal kívántak összecsapni, illetve az aktuálpolitikai helyzetre tekintettel keresték az arab lakossággal a konfrontációt. Szerencsére jelentős összetűzésre nem került sor.

6.4.12. Az együttműködés rendszere, folyamata

Az együttműködés a francia rendőrséggel változó képet mutatott. A Bordeaux-ban, illetve Lyonban mellénk beosztott kollégák hozzáállása, szakmai tudása kifogástalan volt, viszont Marseille, illetve Toulouse helyszínen már árnyaltabb kép jelentkezett. Összességében elmondható, hogy főként bűnügyi területről választották ki a civil ruhás

patrónusokat, ami véleményem szerint nem feltétlenül volt jó megoldás alapvetően közrendvédelmi feladatra. A biztonságunkra folyamatosan ügyeltek, kimondottan bíztak bennünk, és éltek is szakmai tapasztalatainkkal, több esetben ránk hagyták a helyzet, konfliktus megoldását. Habár a kiküldetés munkanyelve az angol volt, nagyon csekély szinten beszéltek azt. Egyfajta érthetetlen elvárásként jelentkezett irányukból, hogy beszéljük a nyelvüket, ami nem volt alapfeltétele a kiküldetésnek. Habár a mellénk beosztott rendőrök meghallgatták a véleményünket, ezt a vezetők részére nem sikerült megfelelően kommunikálni. Számos esetben a szurkolói sajátosságokat és a magyar rendőri delegáció véleményét figyelmen kívül hagyva hozták meg döntéseiket, ami csak az adott konfliktus eszkalációjához vezetett. Az egyik legmarkánsabb probléma volt mind a rendőri vezetők, mind az önkormányzati prefektus részéről a szurkolói vonulásoké. Habár ezeket előzetesen bejelentették, minden esetben próbálták erőből ellehetetleníteni azt, a delegáció vezetőjének tanácsa ellenére. Mivel Franciaországban nem jellemzőek a szurkolói vonulások, ezért egyértelműen potenciális jogsértést elkövetőként azonosították a tömeget. A többi részt vevő ország delegáltjaival, akikkel kapcsolatba kerültünk (Ausztria, Izland, Portugália), az együttműködés megfelelő volt. Szurkolótáboruk miatt lényegesen jobban meg tudtak felelni a központ által támasztott megfigyelőszerepnek.

6.4.13. A kommunikáció szerepe és a közösségi média jelentősége

A szurkolók tájékoztatása első kézből történt meg a magyar delegáció tagjai által. A magyar rendőrség kimondottan jól felismerte a közösségi oldalakban rejlő lehetőségeket, és Twitter-csatornát indított @NFIP Hungary néven a tömegtájékoztatás jegyében. Folyamatosan frissültek a tartalmak, hasznos információkkal látták el a szurkolókat. Véleményem szerint az egyetlen negatívuma a fenti weboldalnak, hogy hazánkban igen kis réteg az, aki használja. Megközelítőleg 500 fő követte a frissülő tartalmakat, viszont egy idő után a hazai *online* sajtó beágyazás formájában megosztotta az általunk közzétett információkat, így jóval szélesebb körhöz jutott el, mint azt a fenti szám mutatja. Összességében hatékonyabban működne, és szélesebb rétegekhez is eljutna, ha a Facebook közösségi oldalon indulna hasonló kezdeményezés. Kinti munkánk sikeréhez nagyban hozzájárult továbbá a hazai sajtóosztály munkája, amely révén a magyar médiumokkal szinte napi kapcsolatban volt a delegáció vezetője.

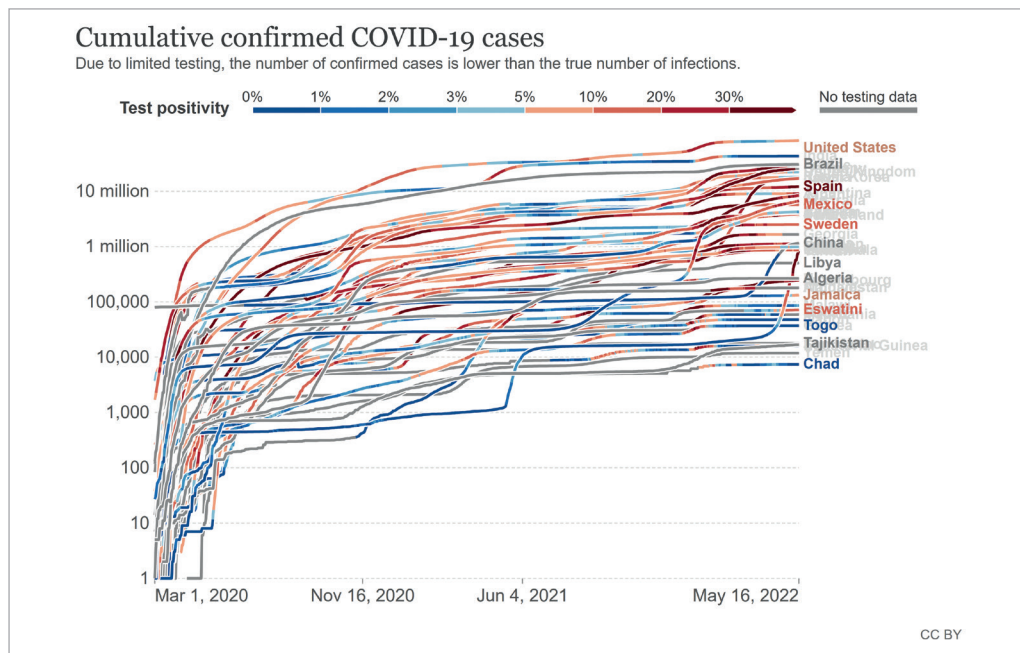
Más aspektusból vizsgálva a közösségi oldalak kiemelt szerepet játszottak az információnyerésben. A magyar rendőri delegáció tagjai folyamatosan böngésztek az ultrák által látogatott weboldalakat, azok alapján lehetett megbecsülni a szurkolói létszámot, illetve találtunk utalásokat a tervezett csoportosulásokra, rendbontásokra vonatkozólag. Az *online* információszerezéshez nagymértékben hozzájárult a számunkra biztosított, külföldön is internetképes SIM-kártya, illetve okostelefon, amely az egymással történő kommunikáció egyik alappillére volt a szolgálatellátás során.

7. A Covid-pandémia hatása a sportrendezvények biztosításának rendszerére

7.1. Járványügyi vészhelyzet és sportrendezvények

Mindenképpen említést kell tenni a koronavírus-járvány hatásairól is. A 2019. év végén kitört pandémia nemzetközi közegészségügyi vészhelyzetet teremtett, és előre nem látható messzemenő negatív hatással járt a világgazdaság működésére is, illetve a korábbiaknál erőteljesebben rámutatott a minden elemében összekapcsolódott globális gazdaság sérülékenységére, gyengeségeire.

Az egészségügyi zárások, zárlatok következtében megszakadtak a nemzetközi kereskedelmi, termelési és szállítási láncok, súlyos alapanyag-, alkatrészhiányt előidézve. Megszűnt az emberek és így a munkaerő szabad mozgása, minden típusú szolgáltatás igénybevétele drámain visszaesett, amely tényezők soha nem látott globális gazdasági visszaesést és társadalmi izolációt idéztek elő. Mindez természetesen jelentkezett a sport, a sporttevékenységek területén is, és a zárlatok hatására jellemzően a tömegrendezvényeket, ezen belül a sportrendezvényeket is tiltották. A 17. ábra a Covid-19-fertőzések kumulatív számát mutatja a 2020 májusa és 2022 májusa közötti időszakban.

17. ábra: A megerősített Covid-19-esetek száma a világ országaiban, WHO 2020–2022 (kumulatív számok)

Forrás: Johns Hopkins University CSSE COVID-19 Data, Official data collated by Our World in Data

Magyarországon a 2020-as Covid-19-járvány első regisztrált esetét március 4-én jelentette be a kormány, illetve a Koronavírus-járvány Elleni Védekezésért Felelős Operatív Törzs, az első elhunyt beteget pedig március 15-én jelentették.

A járvány eddig négy hullámban tört az országra. Az első, 2020. márciusban kezdődő hullám során az aktív esetek száma egészen május elejéig nőtt, meghaladta a 2000-et is, majd folyamatosan csökkenni kezdett. Ez a csökkenés 2020. július második feléig tartott, ám ettől kezdve a szám először lassú, majd augusztustól, a második hullám beköszöntével gyors emelkedésnek indult. A második hullám során jóval több beteget azonosítottak, ám ezúttal nagyobb arányban fiatalokat, akikre a betegség kevésbé veszélyes, ezért a második hullámban a halálozási arány sokkal alacsonyabb volt, mint az elsőben. A második hullám 2020. decemberben gyengülni kezdett, de amikor még nem tűnt el teljesen, 2021 februárjának közepén az eredeti vírusról jóval fertőzőbb brit mutáns megjelenése miatt újra emelkedésnek indult az esetszám. Ebben a harmadik hullámban minden addigi rekordot megdöntött a kórházban ápoltság személyek száma. A negyedik hullám az oltások megjelenése és az átoltottság ellenére is 2021 őszén már megindult.

Magyarország érintettségére felkészülve a kormány már 2020. január 31-én operatív törzset hozott létre. A járvány megjelenése után, 2020. március 11-én országos veszélyhelyzetet hirdettek ki, amellyel különleges jogrend lépett életbe Magyarországon: a békétől, az állami működés általános szabályaitól eltérő időszak. 2020 májusában fogadta el a Parlament „a koronavírus miatt elrendelt veszélyhelyzettel összefüggő sajátos szabályokat”, amelyek legfontosabb pontjai az alábbiak voltak:

1. A kormány a veszélyhelyzetben – a törvényben meghatározott rendkívüli intézkedéseken túl – az állampolgárok élet-, egészség-, személyi, vagyon- és jogbiztonságának, valamint a nemzetgazdaság stabilitásának garantálásáért rendeletével egyes törvények alkalmazását felfüggesztette, törvényi rendelkezésektől eltérhetett, és egyéb rendkívüli intézkedéseket hozhatott.
2. Ezt a jogkörét – szükséges és arányos mértékben – a humán járvány megelőzése, kezelése, felszámolása, továbbá káros hatásainak megelőzése, elhárítása céljából gyakorolhatta.
3. A veszélyhelyzetben a kormány az alaptörvény vonatkozó bekezdése szerinti rendeleteinek hatályát a veszélyhelyzet megszűnéséig meghosszabbította.
4. A törvény az Alkotmánybíróság folyamatos működésének biztosításával és választásokkal kapcsolatos rendelkezéseket is tartalmazott.
5. A büntető törvénykönyv is kiegészült a járványügyi védekezés akadályozására, valamint a rémhírterjesztésre vonatkozó szabályozással.

Ahogy a világ legtöbb országában történt, Magyarországon is az emberek mindennapi életét korlátozó intézkedéseket vezettek be, amelyeket csak fokozatosan, a járvány első hullámának lecsengésével oldottak fel. A gazdaság (ahogy a világ többi részén is) jelentősen visszaesett, tízezrek veszítették el munkájukat, igaz, köztük sokan csak rövidebb időre. A sportélet is hónapokra teljesen leállt.

A második hullámban, amikor az egészségügy már jobban fel lett készítve a járványra, kevésbé szigorú védelmi intézkedéseket vezettek be, többek között azért, hogy a gazdaság működésben maradjon. 2020 novemberétől azonban ismét megemelkedett a koronavírus-fertőzés következtében megbetegedettek száma, ezért újra járványügyi szigorításokat kellett bevezetni a kialakult helyzet miatt, igaz, a korlátozások mértéke ezt követően sokáig nem érte el a tavasszal elrendelt védelmi intézkedések szigorúságát. A harmadik hullám azonban jóval súlyosabb volt, így 2021. március elején ismét szigorúbb zárás kezdődött meg, amelyet a védőoltásban részesült emberek számának növekedésével fokozatosan enyhítettek a következő hónapok során.

Az első Covid-19 elleni védőoltás az Európai Unióban 2020. december végére vált elérhetővé, így 2020. december 26-án, egy időben a többi EU-tagállammal, Magyarországon is megkezdődött az oltások beadása. Az oltás ingyenes és önkéntes volt. 2021 februárjában az EU-ban elsőként Magyarországon orosz és kínai gyártmányú védőoltásokat is alkalmazni kezdtek, amelyeknek köszönhetően rövid időre a lakosság arányos átoltottság itt vált az egyik legmagasabbá Európában.

2020 márciusában a pandémia hatására „derékba tört a futballidény”, akkor még senki sem tudta, hogy mi lesz a 2020. június 12. és július 12. közé tervezett foci-Ebvel. Akkor az Európai Labdarúgó-szövetség (UEFA) még cáfolta a tizenkét országban megrendezendő kontinenstorna elhalasztásáról szóló sajtóhíreket, később azonban már azt közölte, hogy 55 tagszövetsége képviselőivel, az európai klubok szövetségének igazgatótanácsával, a nemzeti bajnokságok megbízottjaival, valamint a játékos-szakszervezet küldötteivel döntött arról, miként folytatódjanak az európai bajnokságok, illetve nemzetközi versenysorozatok. Az UEFA egyes sorozatok esetében is azonnali döntésre kényszerült: minden következő heti nemzetközi kupamérkőzést elhalasztott. Ezt követően világossá vált, hogy nem lesz elég a nézőket kizárni a stadionokból a koronavírus-járvány terjedésének megfékezéséhez. A többi csapatsport hazai szövetsége azonban ekkorra már lépett: leállt a teljes kézilabda-, a kosárlabda-, a röplabda-, a vízilabda-bajnokság minden korosztályban. Az edzések megtartása a klubokon múlt, de a legtöbb helyen erről is letek.

A labdarúgó-bajnokságokat több országban is felfüggesztették. Az olaszoknál például már 2020. március 10-én döntöttek arról, hogy nemcsak a futballmeccseket, de valamennyi sporteseményt betiltják, később a legnagyobb bajnokságok közül leállt a spanyol, a francia, az angol és a német bajnokság is. Az 55 UEFA-tagország közül ötben futballoztak tovább, köztük Magyarországon is, igaz, zárt kapuk mögött.

Később döntés született az olimpia és a labdarúgó-Eb elhalasztásáról is (lásd a későbbi fejezetben).

A Covid-19-járvány ideje alatt tehát kizárólag labdarúgó-mérkőzéseket rendeztek Magyarországon, a többi látványcsapatsportágban bajnokságot, mérkőzést nem szerveztek. A 2. táblázat a magyar labdarúgó-bajnokság 2020. májusi–júniusi időszakban rendezett mérkőzéseit tartalmazza.

2. táblázat: a magyar labdarúgó-bajnokság mérkőzései, 2020. május–június

OTP Bank Liga NB I bajnoki férfi labdarúgó-mérkőzések				
időpont	helyszín	szervező	közreműködő	
2020. május 23.	Budapest	Ferencvárosi TC	DVSC	
2020. május 27.	Budapest	Újpest FC	Ferencvárosi TC	
2020. május 29.	Kaposvár	Kaposvári Rákóczi FC	ZTE FC	
2020. május 30.	Kisvárd	Kisvárd	Újpest FC	
2020. május 30.	Miskolc	DVTK	Mezőkövesd Zsóry FC	
2020. május 30.	Paks	Paksi FC	MOL Fehérvár FC	
2020. május 31.	Budapest	Budapest Honvéd	DVSC	
2020. május 31.	Felcsút	Puskás Akadémia FC	Ferencvárosi TC	
2020. június 5.	Debrecen	DVSC	Kaposvári Rákóczi FC	
2020. június 6.	Mezőkövesd	Mezőkövesd Zsóry FC	Paksi FC	
2020. június 6.	Székesfehérvár	MOL Fehérvár FC	Kisvárd	Master Good
2020. június 6.	Budapest	Újpest FC	Budapest Honvéd	
2020. június 7.	Zalaegerszeg	ZTE FC	Puskás Akadémia FC	
2020. június 7.	Budapest	Ferencvárosi TC	DVTK	
2020. június 9.	Kisvárd	Kisvárd	Mezőkövesd Zsóry FC	
2020. június 9.	Budapest	Újpest FC	DVSC	
2020. június 9.	Budapest	Budapest Honvéd	MOL Fehérvár FC	
2020. június 10.	Miskolc	DVTK	ZTE FC	
2020. június 10.	Felcsút	Puskás Akadémia FC	Kaposvári Rákóczi FC	
2020. június 10.	Paks	Paksi FC	Ferencvárosi TC	
2020. június 12.	Mezőkövesd	Mezőkövesd Zsóry FC	Budapest Honvéd	
2020. június 13.	Budapest	Ferencvárosi TC	Kisvárd	Master Good
2020. június 13.	Debrecen	DVSC	Puskás Akadémia FC	
2020. június 13.	Zalaegerszeg	ZTE FC	Paksi FC	
2020. június 14.	Kaposvár	Kaposvári Rákóczi FC	DVTK	
2020. június 14.	Székesfehérvár	MOL Fehérvár FC	Újpest FC	
2020. június 16.	Kisvárd	Kisvárd	ZTE FC	
2020. június 16.	Budapest	Budapest Honvéd	Ferencvárosi TC	
2020. június 17.	Székesfehérvár	MOL Fehérvár FC	DVSC	
2020. június 17.	Miskolc	DVTK	Puskás Akadémia FC	
2020. június 17.	Paks	Paksi FC	Kaposvári Rákóczi FC	
2020. június 17.	Budapest	Újpest FC	Mezőkövesd Zsóry FC	
2020. június 19.	Zalaegerszeg	ZTE FC	Budapest Honvéd	
2020. június 20.	Mezőkövesd	Mezőkövesd Zsóry FC	MOL Fehérvár FC	
2020. június 20.	Felcsút	Puskás Akadémia FC	Paksi FC	
2020. június 20.	Budapest	Ferencvárosi TC	Újpest FC	
2020. június 21.	Kaposvár	Kaposvári Rákóczi FC	Kisvárd	Master Good
2020. június 21.	Debrecen	DVSC	DVTK	
Magyar Kupa férfi labdarúgó-mérkőzések				
időpont	helyszín	szervező	közreműködő	
2020. május 23.	Mezőkövesd	Mezőkövesd Zsóry FC	MOL Fehérvár FC	
2020. május 26.	Székesfehérvár	MOL Fehérvár FC	Mezőkövesd Zsóry FC	

Forrás: ORFK

A Covid-19-pandémiával kapcsolatosan meghozott szigorú járványügyi intézkedések, természetesen kihatással voltak a sportrendezvények biztonsági kockázat szerinti minősítésére is, amelyet a sportrendezvény szervezőjével folytatott előzetes egyeztetést követően az ORFK által működtetett Minősítő Bizottság javaslata alapján határoztak meg, az általános közigazgatási rendtartásról szóló törvény szerint. Tekintettel arra, hogy – a koronavírus elleni védekezés miatt – a hatályos szabályozás alapján a mérkőzéseket csak nézők részvétele nélkül rendezhették meg, a normál minősítésnél magasabb biztonsági kockázat megállapítása nem volt szükséges, azonban a határozatok tartalmazták a járványügyi intézkedésekben rögzített előírásokat is.

A járványügyi nyitást követően azonban a sportról szóló 2004. évi I. törvény (a továbbiakban: Stv.) 68/A. § (1) bekezdése és a sportrendezvények biztonságáról szóló 54/2004. (III. 31.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Rendelet) 2. § (1) bekezdésének felhatalmazása alapján már az alábbi tartalmú határozatokat adták ki:

„A szabadtéri rendezvények megtartásáról szóló 241/2020. (V. 27.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet) 4. § (1) bekezdése alapján sportrendezvény nézők részvételével akkor volt megtartható, ha a nézőtérén ülőhelyek kerültek kialakításra, akkor a nézők – a páholyok kivételével – csak minden negyedik ülőhelyet foglalhatták el, két néző között három ülőhelyet üresen kellett hagyni és a közvetlenül egymás mögötti ülőhelyeket nem foglalhatták el.”

A Korm. rendelet hatályba lépését követően a Magyar Kupa döntőjét és az OTP Bank Liga NB I bajnokság két fordulójának labdarúgó-mérkőzéseit rendezték meg. A televíziós közvetítések felvételei, a közösségi oldalakon megjelent fényképfelvételek és rendőri észlelés alapján megállapítható volt, hogy a fent leírt jogszabályi előírások nem valósultak meg maradéktalanul, és a szervezők nem tettek meg minden intézkedést a védelmi intézkedések betartására.

A Magyar Labdarúgó Szövetség által szervezett és a sportrendezvény lebonyolításában érdekelt Honvéd FC Kft., valamint a Mezőkövesd Zsóry Futball Club Kft. közreműködésével 2020. június 3-án 20 órakor a Budapest XIV. kerület, Istvánmezei út 1–5. szám található Puskás Arénában megrendezett Budapest Honvéd–Mezőkövesd Zsóry FC Magyar Kupa-döntő férfi labdarúgó-mérkőzés ügyében a Sportrendezvényeket Biztonsági Szempontból Minősítő Bizottság soron kívüli eljárásában megfogalmazott minősítési javaslata alapján a sporteseményt már kiemelt biztonsági kockázatúnak minősítették. Az indoklás szerint a kiemelt minősítést az alábbi körülmények indokolták:

- a szurkolói csoportok között semleges a viszony, azonban a Budapest Honvéd szurkolói keresik a konfrontáció lehetőségét a másik fél szurkolóival stadionon belül, ha az eredmény számukra kedvezőtlen;
- a rendelkezésre álló adatok alapján a mérkőzésen részt vevők életének, testi épségének, vagyonának sérelme, illetve annak közvetlen veszélye áll fenn;
- a szabadtéri rendezvényekről szóló 241/2020. (V. 27.) Korm. rendelet 4. § (1) bekezdése alapján a nézőkkel védőtávolságot kell betartatni, amely feltehetően konfliktushelyzetet teremt a szurkolók és a rendezők között;

- a 2019-es Magyar Kupa-döntőn a Budapest Honvéd szurkolói a sportlétesítményben nagyszámú pirotechnikai eszközt működtettek el szervezeten. Cselekményük közben több felszólítás után sem voltak hajlandók a rendezőkkel együttműködni, esetenként ellenségesen léptek fel velük szemben, így megalapozottan feltehető, hogy a létesítményen belüli rend csak folyamatos rendőri jelenléttel tartható fenn.

A 2020. június 5-én megrendezett Magyar Kupa-döntő megrendezését értékelve az MLSZ közleményében kiemelte, hogy egyes szurkolói csoportok figyelmen kívül hagyták a járványügyi előírásokról szóló rendelet távolságtartásra vonatkozó előírását. Ezeket a rendőrségnek jogában állt szankcionálni, a hatóság intézkedhetett akár a helyszínen az egyes személyekkel szemben, vagy megbüntethette a szervező egyesületet, amelyet a kormányrendelet felelősként nevesít az előírások betartatása tekintetében. A rendőrség joga a mérkőzések megtartásának engedélyezése és minősítése, és ezen jogkörében lehetősége van a mérkőzés zárt kapus módon történő megtartásának elrendelésére is.

A nézők elméletileg csak minden negyedik széken ülhetek volna, de ez a két csapat kemény magjánál nem igazán érvényesült. Erről egyébként a külföldi sajtó is megemlékezett. Az MLSZ szerint az egyik legnagyobb felelőtlenség és legkockázatosabb dolog a folyamatos teszteléssel figyelt játékosok és az egészségügyileg ellenőrizetlen szurkolók esetleges érintkezése volt. A szurkolók és a játékosok közös gólöröme, mérkőzés utáni ünneplése, a pacsizás a jelenlegi különleges helyzetben kifejezetten kockázatos, felelőtlen és ezek miatt az MLSZ szabályai által tiltott. Azzal a sportszervezettel szemben, amelynek játékosai ezt a tilalmat megszegik, az MLSZ haladéktalanul fegyelmi eljárást indíthat. Ugyanakkor a szövetség szerint a meghatározó többség követte az előírásokat a nézőtérén való elszórt ülésrend betartásában is.

A hivatkozott Korm. rendelet 4. § (3) bekezdése alapján a védelmi intézkedések betartásához szükséges feltételek biztosítása a szervező felelőssége. A sporttörvény 66. § (1) bekezdése szerint a sportrendezvény a sporttörvényben, más jogszabályokban és a szakszövetség, illetve a sportági szövetség szabályzatában meghatározott előírásoknak megfelelő lebonyolításáért a szervező – illetve rendező szerv (rendező) alkalmazása esetén a szervező és a rendező egyetemlegesen – felelős. A sporttörvény 68/A. § (4) bekezdésében leírtak, amelyek szerint a rendőrség kiemelt biztonsági kockázatú sportrendezvény esetében sportlétesítményen belüli biztosítást közfeladatként látja el, nem jelentik azt, hogy a sportrendezvény szervezője mentesül a jogszabályokban (Stv., Korm. rendelet) meghatározott kötelezettségei alól. A rendőrség a szervező (rendező) felelősségét nem veheti át, mivel azt a sporttörvény a szervező (rendező) feladatként határozza meg, csupán a létesítmény belső rendjének fenntartásában vesz részt, díjazás nélkül.

A sporttörvény 68. § (7) bekezdése szerint, ha a sportrendezvényen részt vevők, valamint a nézők testi épségének, életének, illetve a sportlétesítmény megóvásának érdekében szükséges, a sportrendezvényt meg kell szakítani. A rendőrség jelen lévő képviselője a szervezővel, a vendég sportszervezet képviselőjével, valamint a játékvezetővel lefolytatott egyeztetést követően kezdeményezi a játékvezetőnél a mérkőzés

befejezetté nyilvánítását. A játékvezető a rendőrség kezdeményezésének köteles eleget tenni, és a mérkőzést befejezetté nyilvánítani.

A Magyar Kupa döntőjén jelen lévő rendőri biztosítás parancsnoka észlelte a szabálysértést, azonban arra tekintettel, hogy hosszú idő óta ez volt az első kiemelt biztonsági kockázatú mérkőzés, amelyet nézők részvételével rendeztek meg, és a fenti intézkedés nagyobb kockázattal járt volna, mint az intézkedéssel elérni kívánt cél, a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 15. § (1) bekezdésében meghatározott arányosság követelményét figyelembe véve nem élt a jogszabályban biztosított lehetőséggel, a fokozatos elvénél betartásával közigazgatási bírság kiszabására tett javaslatot. Az Stv. 68. § (11) bekezdése alapján a sportrendezvények biztonságáról szóló kormányrendelet hatálya alá tartozó sportrendezvénnyel összefüggésben a jogszabályban meghatározott biztonsági előírások megsértése esetén a sportrendezvény helye szerint illetékes megyei rendőr-főkapitányság a jogsértés súlyától, az okozott kár mértékétől, a közbiztonságra való veszélyesség fokától, valamint a jogsértés ismétlődésétől függően kétszázezettől kétmillió forintig terjedő összegű közigazgatási bírságot szabhat ki a szervezővel, valamint a rendezővel szemben. A közigazgatási bírság ismételt kiszabása vagy meg nem fizetése esetén a rendőrség határozattal korlátozza a sportrendezvényen a nézőszámot, vagy megtiltja a nézők részvételével történő megrendezést. A sportrendezvény szervezőjével szemben a Budapesti Rendőr-főkapitányság közigazgatási eljárást indított.

Ebben az időszakban a járványügyi készültségi időszak védelmi intézkedéseiről szóló 431/2020. (IX. 18.) Korm. rendelet 2020. október 23-án hatályba lépett módosításával a sportolók, az edzők, a mérkőzésvezető, a versenybíró és ezek segítői kivételével a sportrendezvény résztvevője a sportrendezvény helyszínén köteles volt orvosi maszkot, munkavédelmi maszkot, illetve textil- vagy más anyagból készült maszkot olyan módon viselni, hogy az az orrot és a száját folyamatosan elfedje.

Azt a személyt, aki a maszkot a sportrendezvény szervezője felszólítására sem viselte, a sportrendezvény szervezője köteles volt a látogatásból kizárni, és gondoskodni arról, hogy a személy a sportrendezvény helyszínét elhagyja, illetve a sportrendezvény szervezője köteles volt gondoskodni a maszkviseléssel kapcsolatban meghatározott szabályok betartásáról.

A Korm. rendelet módosításának hatályba lépését követően több, a sportrendezvények biztonságáról szóló 54/2004. (III. 31.) Korm. rendelet hatálya alá tartozó mérkőzést rendeztek meg. A televíziós közvetítések felvételei, a közösségi oldalakon megjelent fényképek és a rendőri észlelés alapján megállapítható volt, hogy a fent leírt jogszabályi előírások nem valósultak meg teljeskörűen, a nézők maszkot jelentős számban nem használtak, illetve a szervezők nem tettek intézkedést a Korm. rendeletben meghatározott kötelezettségük teljesítésére.

A rendőrség jogszabályi kötelezettségének eleget téve a védelmi intézkedések megkezdése kapcsán az alábbi intézkedéseket tette meg:

- A maszkot nem viselő személyekkel szemben – amennyiben a rendelkezésre álló képfelvételek alapján beazonosíthatók, illetve őket a rendezők távolították el a sportlétesítményből, és adták át a rendőröknek – a szabálysértésekről, a szabálysértési

eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény 239/A. §-ba ütköző védelmi intézkedéseinek megszegése miatt a rendőrség eljárást kezdeményezett.

- A Rendelet hatálya alá tartozó sportrendezvények kapcsán, mivel a sportrendezvény biztonsági tervének tartalmaznia kell azt, hogy a maszk nem viselése vagy nem megfelelő viselése miatt a résztvevőt a rendezvényről el kell távolítani, úgy annak megszegése a biztonsági terv nem szabályszerű végrehajtásának minősül, ezért – figyelemmel a Rendelet 19/A. § (1) bekezdés b) pontjára – az Stv. 68. § (11) bekezdése alapján a szervezővel szemben közigazgatási eljárást folytattak le.

7.1.1. A veszélyhelyzet idején alkalmazandó védelmi intézkedések második üteméről

A Covid-19-járvány második hulláma és a fertőzés rendkívül gyors terjedése miatt a veszélyhelyzet idején alkalmazandó védelmi intézkedések második üteméről szóló 484/2020. (XI. 10.) Korm. rendeletben bevezetett korlátozások a sportszférát is érintették, különösen a versenyengedéllyel nem rendelkező, a Korm. rendelet szempontjából szabadidős sportolónak minősülő személyek életében hoztak változást, mivel a Korm. rendelet alapján a sporttevékenység korábbi feltételekkel történő gyakorlására csak a versenyszerűen sportolóknak volt lehetősége az elkövetkező hetekben. A versenyszerűen sportolók körébe a versenyengedéllyel rendelkező sportolók tartoztak, így azon sportolók, akik tagsági vagy szerződéses jogviszonyban álltak sportszervezettel vagy sportszövetséggel, tehát igazolt sportolók voltak, ugyanakkor versenyengedéllyel nem rendelkeztek, a Korm. rendelet rendelkezéseinek szempontjából szabadidős sportolónak minősültek, és őket a kivételszabályok adta lehetőségek nem illették meg.

A Sportért Felelős Államtitkárság hangsúlyozottan jelezte, hogy a Kormány e korlátozásokat a hazánkat sújtó egészségügyi veszélyhelyzet miatt, a magyar lakosság egészségének és életének minél hatékonyabb megóvása és a járvány terjedésének visszaszorítása érdekében, átmenetileg volt kénytelen bevezetni. A lakosság megszokott, mindennapi életvitelét korlátozó intézkedések annak érdekében váltak szükségessé, hogy a koronavírus-járvány második hullámát hazánk a lehető legkisebb veszteséggel tudja átvészelni. Ehhez szükségessé voltak a sporttevékenység korlátozására vonatkozó intézkedések is, annak ellenére, hogy az egészséges életmód fenntartása abban a helyzetben is nagyon fontos volt.

A sporttevékenység legtöbb formája tekintetében tehát járványügyi korlátozásokat vezettek be, amelyek alól a versenyengedéllyel rendelkező sportolók képeztek csak kivételt. E kivételi kör megállapításának célja és indoka az volt, hogy csak azon szűk sportolói réteg tekintetében indokolt a sporttevékenység megszokott módú folytatásával a SARS-CoV2-vírussal történő megfertőződés magasabb kockázati faktorát vállalni, amelynél a versenyekre való felkészülés más formában nem biztosítható, és ezért a versenyengedély megléte elengedhetetlen.

A magyar sportolók – legyenek szabadidős vagy versenyszerűen sportolók – és sportszakemberek védelméhez felelős sportvezetői és sportolói hozzáállásra is szükség volt.

A Korm. rendelet versenyszerűen sportolókra vonatkozó kivételi szabályai nem az igazolt sportolói létszám és a versenyengedélyek számának növelésére és ezáltal a védelmi intézkedések megkerülésére szolgáltak, hanem hatékony eszközei lehettek a járvány megfékezésének annak érdekében, hogy a járvány leküzdését követően mindenki megerősödve folytassa újra sporttevékenységét. Ehhez azonban szükséges volt a védelmi intézkedések következetes betartása.

A Sportért Felelős Államtitkárság ezért nyomatékosan kérte az országos sportági szakszövetségek/országos sportági szövetségek intézkedését aziránt, hogy a versenyengedélyek iránti kérelmek vizsgálatára és kiadására a fentiekkel összhangban kerüljön sor, annak során a védelmi intézkedéseket maximálisan betartsák. Versenyengedéllyel korábban nem rendelkező vagy versenyengedélyét ismételten kérő sportoló esetében az érintett sportág szövetségének felelőssége volt az, hogy adott helyzetben csak azok a sportolók kapjanak versenyengedélyt, akik ténylegesen indultak valamely közeljövőben megrendezett, versenyrendszerben szervezett versenyen, és az azt szolgáló felkészülésük más módon nem volt biztosítható.

A járvány terjedésének megállítása, negatív hatásainak mérséklése mindannyiunk érdeke volt, a szabályozási cél kizárólag közös összefogással volt megvalósítható, amelyben minden sportág szövetségének segítségére feltétlenül számított a Sportért Felelős Államtitkárság.

A veszélyhelyzet idején alkalmazandó védelmi intézkedések második üteméről szóló 484/2020. (XI. 10.) Korm. rendeletben foglaltaknak megfelelően a sportrendezvények alkalmazottainak a maszk használatát a sportrendezvény szervezője határozta meg.

A rendezvényre érkező szurkolóknak nem volt kötelező a például a maszkviselés a 2020-as Eb-hez kapcsolódó eseményeken. A részvételt a védettségi igazolvány meglétéhez, külföldiek esetében pedig az országba való belépéskor egy 72 óránál nem régebbi negatív PCR-teszthez kötötte az egyes labdarúgó-mérkőzések megrendezésére vonatkozó eltérő szabályokról szóló 288/2021. (V. 28.) Korm. rendelet.

A 365/2021. (VI. 30.) Korm. rendelet július 3-tól megszüntette annak lehetőségét, hogy a sportrendezvény szervezője előírhatja a maszkhasználatot. Ettől eltérően rendelkezett a nemzetközi szövetség, amikor előírta a kötelező maszkhasználatot a férfi kézilabda-Európa-bajnokságon, a 2020-as labdarúgó Eb-n pedig a rendezésben részt vevők számára írta elő ugyanezt.

7.2. A 2020-as labdarúgó-Európa-bajnokság rendészeti vonatkozásai – „világjárvány idején”

A sportrendészet sikeressége, eredményei ténylegesen csak a sportesemények, sportrendezvények lebonyolítása után értékelhetők, és a korábban megszerzett jelentős gyakorlati tapasztalat és elméleti tudás sem mindig jelent garanciát az új kihívások kezelésében, megoldásában.

7.2.1. A 2020-as labdarúgó-Európa-bajnokság halasztása a Covid-19-világjárvány miatt

A 2020-as labdarúgó-Európa-bajnokság vagy egyszerűen EURO 2020 a 16. Európa-bajnokság volt, amelyet az UEFA szervezett a férfi labdarúgó-válogatottak számára. A tornát Európa-szerte 11 városban rendezték. Az eredeti tervek szerint a sportmérkőzéseket a 2020-as évek nyári időszakában rendezték volna meg.

Az Eb-k története során először nem volt konkrét házigazdája az eseménynek. A helyszínek közül a legnagyobb férőhellyel rendelkező londoni Wembley Stadionban rendezték a két elődöntőt és a döntőt. A nyitómérkőzést a római Olimpiai Stadionban játszották, Olaszország részvételével, és a tornák történetében először alkalmaztak videóbíró (VAR).

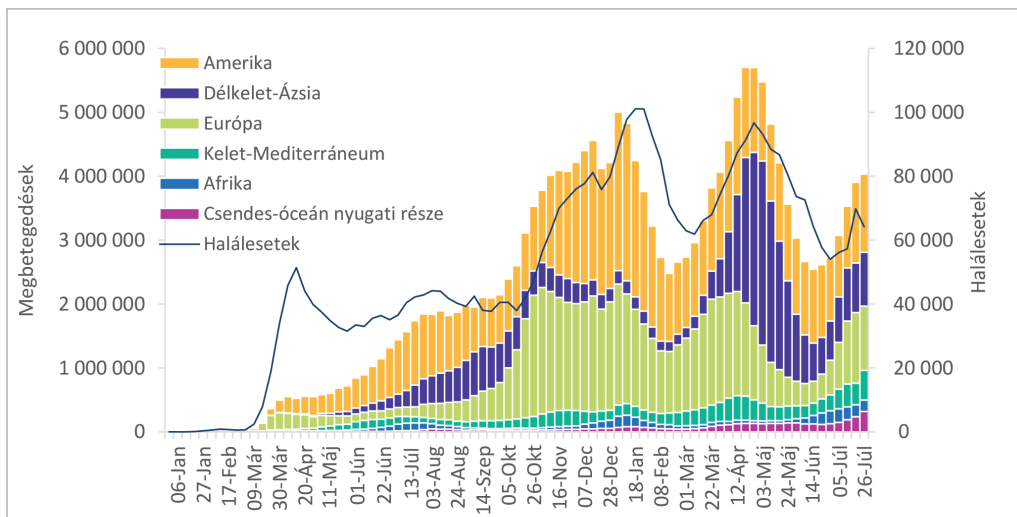
2012. június 30-án az UEFA elnöke, Michel Platini vetette fel azt az ötletet, hogy Európa-szerte 12–13 városban rendezzék meg az Eb-t. 2012 novemberében az UEFA megnevezett 13 várost, amely mérkőzéseket rendezhetne. 2012. december 6-án az UEFA hivatalosan is döntött arról, hogy városok rendezik az Európa-bajnokságot. Pályázni két csomagban lehetett:

Alapcsomag: 3 csoportmérkőzés és egy nyolcaddöntő vagy egy negyeddöntő.

Döntő csomag: elődöntők és a döntő.

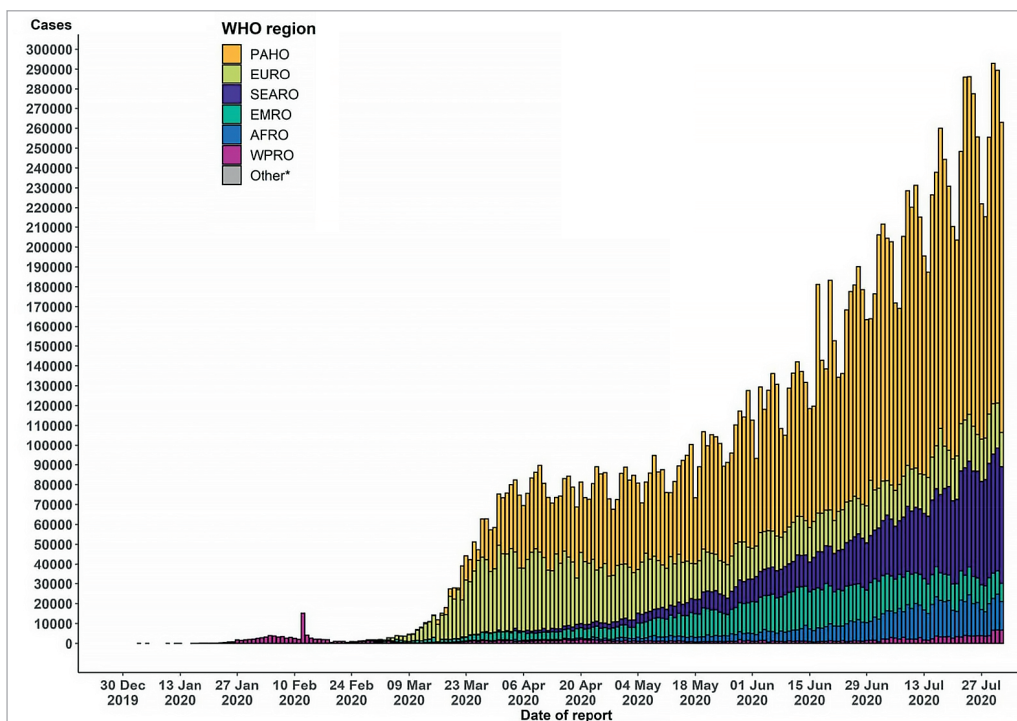
Két város pályázott a döntő csomaggal, 17 város pedig az alapcsomaggal. A lehetséges városokat 2014. április 26-án tették közzé. A 13 rendező várost 2014. szeptember 19-én jelentették be, azonban két város visszalépése után 11 város, London, München, Bilbao, Baku, Koppenhága, Amszterdam, Budapest, Róma, Szentpétervár, Bukarest, Glasgow kapott rendezési jogot.

2020 elején a koronavírus-járvány Európa-szerte is elterjedt, és nagyon sok megbetegedést, halálesetet okozott. 2020. március elején az UEFA kongresszusán az UEFA elnöke még bízott abban, hogy a helyzet megoldódik, a főtitkár azonban már jelezte, hogy a szervezet folyamatos kapcsolatban van az Egészségügyi Világszervezettel és a nemzeti kormányokkal is. Március közepén a járvány miatt már számos nemzeti bajnoki, valamint UEFA-szervezésű mérkőzést zárt kapuk mögött játszottak le, míg az olasz, illetve a spanyol bajnokságot felfüggesztették. 2020. március 17-én az UEFA videókonferenciát tartott az 55 tagország vezetőivel, bevonva a FIFPro, az EL és a WHO képviselőit is, ahol határozatot hoztak valamennyi országos és nemzetközi versennyel kapcsolatban, beleértve az Európa-bajnokságot is. A konferencián végül a torna elhalasztása mellett döntöttek, a megrendezés időpontját 2021 nyarára (június 11. – július 11.) tették át. A *18–19. ábra* a 2020., illetve 2021. év januári–júliusi időszaka Covid-fertőzéseinek alakulását mutatja.

18. ábra: A WHO 2021. augusztus 3-ai régiókénti heti jelentése a Covid-19-fertőzésekről és halálesetekről régióként

Forrás: Coronavirus disease (COVID-19) Situation Report – 193

19. ábra: A WHO régiókénti jelentése a megerősített Covid-19-esetekről, 2019. december–2020. július

Forrás: Weekly epidemiological update on COVID-19–3 August 2021

A Covid-19-pandémia miatt azonban a torna számos helyszínén korlátozásokat rendeltek el a nézőszámokra vonatkozóan. Az UEFA felkérte a rendezőket, hogy helyi vagy nemzeti kormányukkal és egészségügyi hatóságaikkal együtt dolgozzanak ki tervet az egészségügyi korlátozások tekintetében, ugyanakkor az UEFA garanciákat is várt arra vonatkozóan, hogy nézők jelenlétében rendezhessék meg a mérkőzéseket. A terv közzétételének határideje 2021. április 7-e volt. Április 9-én az UEFA közölte, hogy nyolc város 25% és 100% közötti kapacitást biztosít. A maradék négy város (Bilbao, Dublin, München és Róma) április végéig kapott haladékos engedélyt. Április közepén Róma, majd április végén München tervét is elfogadták, míg Bilbao helyett Sevilla került be a helyszínnek közé, Dublintól pedig elvették a rendezési jogot, mivel Bilbao és Dublin nem tudta garantálni a nézők jelenlétében való rendezést.

A Covid-19-helyzet dinamikus és gyakran nem előre jelezhető módon változott mind járványügyi szempontból, mind a nemzeti kormányok által meghozott intézkedések tekintetében. Jóllehet teljesen kockázatmentes környezet megteremtése nem volt lehetséges az alacsony szintű átoltottság miatt, a cél a kockázatok lehetséges legnagyobb mértékű csökkentése volt az aktuális egészségügyi tanácsok, előírások és legjobb gyakorlatok betartása, betartatása révén. A labdarúgó-Európa-bajnokságon a Covid-19 kockázatának minimalizálása az alapos felkészülésen és a helyszíni szervezésen múlt, de nagymértékben függött a csapatok, játékosaik, tisztségviselőik, technikai munkatársaik és az UEFA-bírók, az UEFA-stadion személyzete és a mérkőzésekben érintett valamennyi célcsoport együttműködésétől, viselkedésétől és megértő hozzáállásától. Az UEFA minden érintettől elvárta a legjobb higiéniai gyakorlatok alkalmazását mind az ellenőrzött körülmények között rendezett mérkőzéseken, mind az érintettek saját mindennapi életében. Ezért elengedhetetlenül fontos volt, hogy az érintettek teljes köre szigorúan betartsa az óvintézkedéseket és az általános higiéniai szabályokat. A szabályok, előírások megsértőire viszont a legszigorúbb szankciók kivetése volt indokolt.

A fentiek alapján egyértelműen megállapítható, hogy a 16. labdarúgó-Európa-bajnokság megrendezése, lebonyolítása több szempontból is nagy, eddig soha nem látott kihívásokat, koordinációs feladatot jelentett, különös tekintettel a biztonság garantálására, a járványügyi intézkedések betartására és a rendezés fenntartására, illetve biztosítására.

7.2.2. Biztonsági, sportrendészeti felkészülés a 2020-as labdarúgó-Európa-bajnokság magyarországi lebonyolítására

Az Európa-bajnokság jelentős biztonsági kihívás elé állította a sporteseményt szervező, rendező országokat. A mérkőzések és az ahhoz kapcsolódó események kulturált, biztonságos megrendezése csak a szervezésben részt vevő valamennyi szereplő és szakterület összehangolt, professzionális munkavégzésével, partnerségen alapuló, széles körű nemzetközi együttműködéssel volt megvalósítható. A korábbi világversenyek tapasztalatai alapján elmondható, hogy a párbeszéd és az információcsere a döntések meghozatalának alapfeltétele, a biztonsági kérdések megoldásának kulcsa, záloga volt.

A rendészeti feladatok végrehajtását komplexen kell értelmezni, hiszen az egész esemény idején is elengedhetetlenül fontos volt az általános rend és a közbiztonság fenntartása, a közlekedés rendjének biztosítása, (továbbra is) a terrorizmus elleni fellépés, a határátlépések folyamatosságának megteremtése. Kiemelt szerepet kapott a nemzetközi rendőri együttműködés is. A biztonsággal kapcsolatos feladatok végrehajtására a kormány garanciát vállalt (Bács 2017: 5.).

Az első egyeztetés a biztosítási feladatok ütemezésében már 2017 novemberében megtörtént. A 2019. év közepére elkészült a biztonsági koncepció, és azóta is folyamatosak az egyeztetések és a helyszíni bejárások. A végleges biztonsági terv 2020 tavaszára készült el, és kiterjedt minden biztonsági előírásra, figyelembe véve a szigorú járványügyi és egészségügyi előírásokat is. Az Európa Tanács nézőtéri erőszakkal foglalkozó állandó munkacsoportja szintén rendszeresen szervez egyeztetéseket, és számos alkalommal Magyarországon is látogatást tett. Az UEFA megbízásából a szervezőbizottsági feladatokat a Magyar Labdarúgó Szövetség látta el. Az UEFA stadionbiztonsági szemináriumán és többek között a Nemzetközi Biztonsági Konferencián is részt vettek a sportrendészeti szakemberek. A 2016-os Európa-bajnokság (Eb) tapasztalatai alapján elmondható, hogy a legnagyobb kihívást a terrorfenyegetettség mellett a tömegkezelés, a huliganizmus kezelése, a beléptetés és a jegyellenőrzés jelentette, a megszerzett tapasztalatok, következtetések is beépültek a munkaanyagokba. A következőkben részletesen is bemutatom a tervezési és felkészülési időszak egyes lépéseit, elemeit.

Magyarország rendezési jogának megszerzése a 2015-ös genfi UEFA-döntés kihirdetésénél vált biztossá. Számos tényező játszott közre a pályázat sikerességében. Az UEFA jelentése szerint az új, 68 156 néző befogadására alkalmas Puskás Aréna megközelíthetősége és befogadóképessége tekintetében is megfelelt az UEFA legszigorúbb elvárásainak. Budapest földrajzi elhelyezkedése, könnyű megközelíthetősége, jövőbe mutató látásmódja, valamint sport iránti elhivatottsága meggyőző érvenként szolgált a magyar főváros mellett.

Az újonnan megépült Puskás Ferenc Aréna ünnepélyes átadására 2019. november 15-én került sor, amikor már telt házas válogatottmérkőzés megrendezésével tesztelhetők a játékosok, a szurkolók, a vezetők, az újságírók és természetesen a rendért, biztonságért felelős szakemberek a magyar és a nemzetközi labdarúgás új szentélyét.

A régi stadiont, a Népstadiont 2016 februárjában kezdték lebontani, és augusztus 24-én már csak a főépület állt. 2017 februárjában nyilvánosságra hozták az új stadiont építő vállalkozást, amely a Magyar Építő Zrt. és a ZÁÉV Építőipari Zrt. konzorciuma lett. 2019 áprilisában bejelentették, hogy a stadion szerkezetkész, és ettől az időponttól kezdődően a létesítmény Puskás Aréna néven szerepelt a híradásokban. A stadiont körülvévo terület rehabilitációjával új, többhektáros park is létrejött. Érdekességek az építésről: 130 ezer köbméter beton, 19 ezer tonna betonacél, 12 ezer tonna gyártott acélszerkezet; 50 méter magas, 316 méter hosszúságú épületet kellett kivitelezni bruttó 208 ezer négyzetméteres alapterülettel; 38 darab, 40 méter magas pilon adja a stadion szerkezetét, amelyhez közel 1600 cölöpöt kellett felállítani; csak a tetőszerkezethez 10 ezer tonna

acélt használtak fel; a szerkezetet 26 kilométer hosszú fűrt cölöp tartja a helyén; a világításról 36 ezer lámpatest gondoskodik; az épületben 1700 kilométer kábelt fektettek le.

1000 fő dolgozott naponta a létesítmény építésén, ebből több mint 600-an csak a szerkezetépítéssel foglalkoztak, 556 parkolót, 27 felvonót, 974 vécét, 712 mosdót és gyalogos-hidakat is kiviteleztek.

A stadion adatai: az épület beépített alapterülete 60 703 m², az épület összalterülete 208 010 m², az épület legmagasabb pontja 50,7 m-en van, az épület legnagyobb szélessége 261,3 m, az épület legnagyobb hosszúsága 316,5 m, a tető mérete 57 142 m², a küzdőtér mérete kifutókkal együtt 11 150 m², a labdarúgópálya mérete 105×68 m, a stadion maximális befogadóképessége 67 155 fő, a *sky boxok* száma 80 db, a parkolók száma 556 db, elfér 276 kerekés székes néző 276 kísérelővel, 3 szintes lelátó (nézőtér) áll rendelkezésre, a nézőtér alapterülete 36 374 m², a nagy (112 m²) kivetítők száma 4 db, a képernyők száma 480 db, a felvonók száma 27 db, a WC-k száma 974 db, a mosdók száma 714 db, a *pissoire*-ok száma 723 db, a sportolói szinti öltözők száma 11 db, a személyzeti öltözők száma 15 db.

A fenti műszaki és alapadatok mellett fontos kiemelni, hogy az építés során a legmodernebb technológiai eszközöket is beépítették, és a biztonsággal kapcsolatos előírásokat is maradéktalanul figyelembe vették, amelyek teljeskörűen képesek biztosítani a rendezvények és mérkőzések biztonságos megrendezését, lebonyolítását.

A tényleges felkészülés 2019-ben kezdődött, amelynek során elindultak az egyeztetések az UEFA-val, a Magyar Labdarúgó Szövetséggel (a továbbiakban: MLSZ) és a sportrendezvény biztosításában közreműködő más szervezetekkel (Valton-Sec Zrt., Budapesti Közlekedési Központ, Budapesti Fejlesztési Központ), valamint a társszervekkel (katasztrófavédelem, mentőszolgálat). Az MLSZ párbeszédet kezdeményezett a mérkőzések közrendvédelmi, közlekedésrendészeti, bünygyi és személyvédelmi biztosítása témakörében. Kijelölték a Puskás Aréna körül elhelyezkedő parkolókat és az azokat használó célcsoportokat, valamint ezzel összefüggésben egyeztetés kezdődött a tűzszerezeti biztosítás megtervezéséről, a beléptetési és átvizsgálási pontokról, a Puskás Arénán belül kialakítandó rendőrség feladatairól, felmérték az igazgatásrendészeti és a bünygyi állomány elhelyezésének és eredményes munkavégzésének feltételeit.

A biztosításban kiemelt szerepet játszó Készenléti Rendőrség (a továbbiakban: KR) egyeztetést kezdeményezett és folytatott a szálláshelyek, edzéshelyszínek nyílt rendőri biztosításával kapcsolatban a területileg illetékes rendőrfőkapitányságokkal. Az eredményes feladat-végrehajtás érdekében megterveztek a csapatok mozgásának ajánlott útvonalait a Budapesti Rendőrfőkapitányság (a továbbiakban: BRFK) Rendészeti Szervek Közlekedésrendészeti Főosztály munkatársai.

Megkezdődött az edzés- és szálláshelyszínek, valamint a szurkolói zóna környezetében elhelyezendő élőkép továbbítására alkalmas kamerarendszerek grafikus megjelenítésére szolgáló kameratervek elkészítése a BRFK és a KR informatikai szervei által. A mai kor vívmányait felhasználva megvalósult a pilóta nélküli légi járművek által közvetített felvételek igénybevétele a rendőri biztosítás során. Ennek érdekében elindult az év elején megváltozott jogszabályi környezethez történő alkalmazkodás, továbbá

a repülési engedélyek beszerzése és a drónok biztonságos működtetési feltételeinek megteremtése (például biztonsági ejtőernyő beszerzése), valamint a kezelőszemélyzet képzése.

A labdarúgó-mérkőzések biztosítási feladataival kapcsolatos koncepció kialakításában nagy szerepet játszott a 2019. november 15-én tartott Magyarország–Uruguay felkészülési válogatott labdarúgó-mérkőzés és stadionavató rendőri biztosítása, majd a későbbiekben a 2020. szeptember 24-én megrendezett FC Bayern München–Sevilla FC európai labdarúgó szuperkupa-mérkőzés rendőri biztosítása. A rendőri feladatok során megszerzett tapasztalatok nagymértékben hozzájárultak a biztosítás hatékony végrehajtásához.

Az állomány felkészítése érdekében a 2019–2021. évben képzéseket tartottak a Puskás Arénában elvégzendő feladatok pontos és tervszerű végrehajtása érdekében, ugyanis a járványhelyzet kedvező alakulásából adódóan a kidolgozott feltételrendszerek alapján Magyarország kormánya engedélyezte mérkőzések az Aréna teljes kihasználtsága mellett történő megrendezését. A labdarúgó-mérkőzéseken magyar szurkolók mellett külföldi szurkolók is részt vettek, akik külön szabályok, feltételek szerint vehették igénybe a szolgáltatásokat és léphettek be a szurkolói zónába és az Aréna területére is.

Az Eb-programhelyszínek nemcsak Budapest területét érintették, hanem Pest megye területét is, így a területileg illetékes rendőr-főkapitányságokkal együttműködve szervezték meg a vidéki helyszínek biztosítási feladatait.

A rendőri biztosítás végrehajtásával összefüggő programhelyszínek az alábbiak voltak:

Mérkőzés- és edzéshelyszínek: Puskás Aréna, Új Hidegkuti Nándor Stadion, Illovszky Rudolf Stadion, Globall Hotel Telki Edzőközpont, Telki Kultúrközpont.

Szurkolói zóna: Városligeti Műjégpálya.

A labdarúgó-válogatottak, a játékvezetők és az UEFA-delegáltak által igénybe vett szálláshelyek: Budapest Marriott Hotel, Hilton Budapest Hotel, Ritz Carlton Hotel, Ensana Grand Margitsziget Health Spa Hotel, Globall Hotel Telki Edzőközpont.

A fenti helyszíneken kívül a BRFK bevonásával és közreműködésével megszervezték az Eb teljes időszakára Budapest közbiztonsági felügyeletét.

A labdarúgó-Európa-bajnokság helyszínét biztosító Puskás Aréna rendőri biztosításával kapcsolatos csapaterős felkészítését több éven keresztül az alábbiak szerint hajtotta végre a biztosításban kiemelt szerepet betöltő Készenléti Rendőrség (KR):

2019. évi feladatok:

- 2019. október 15. és október 31. között kezdődött meg a KR bevetési osztályainak, határvadász bevetési osztályainak Puskás Arénában történő szolgálatellátással kapcsolatos – a 2021-es labdarúgó-Európa-bajnokságra történő felkészítés keretén belüli – képzése. A képzésen részt vevők létszáma 1452 fő volt.

A képzés során prioritást kapott a Puskás Aréna bemutatása, különös figyelemmel a belső terek kialakításából adódó, a rendőri feladatok végrehajtását negatívan befolyásoló körülményekre. Nehézséget jelentett, hogy a stadion külső és belső környezetén még tartottak az építkezési munkálatok. Sor került a stadionon belüli mozgások, a stadion egyik pontjáról másik pontjára történő eljutás gyakorlására.

A gyakorlatokat a századok – a létszámok függvényében – csoportbontásban, teljes testvédő felszerelésben, időmérés mellett, ugyanazon a kijelölt útvonalon hajtották végre.

2020. évi feladatok:

- 2020. február 3. és február 12. között végrehajtották az alegység-parancsnoki képzést a KR bevetési osztályának, határvadász bevetési osztályának osztályvezetői, osztályvezető-helyettesi és alosztályvezetői, valamint a megyei (budapesti) rendőrfőkapitányságok ideiglenes csapatszolgálati századai századparancsnoki, századparancsnok-helyettesi és szakaszparancsnoki állománya részére.

A résztvevők létszáma 278 fő volt.

A képzés tematikáját úgy állították össze, hogy hasznos ismeretekkel bővüljön a résztvevő parancsnokok tudása a 2021-ben megrendezett labdarúgó-Európa-bajnoksággal kapcsolatban. Az előadások anyaga kiterjedt az akkoriban 2020-ra tervezett labdarúgó-Európa-bajnokságra történő felkészülés helyzetére, a nemzeti futball-információs pont (NFIP) feladatrendszerére, a labdarúgó-Európa-bajnokságok rendfenntartással kapcsolatos tapasztalataira és a kockázatot jelentő szurkolói csoportok jellemzőire, sajátosságaira, a szolgálati állatok alkalmazásának lehetőségeire, szabályaira, az eddigi tapasztalatokra, valamint a Puskás Arénán belüli tájékozódást segítő applikációra.

- 2020. február 18. és február 27. között végrehajtották a KR bevetési osztályai, határvadász bevetési osztályai Puskás Ferenc Stadionban történő szolgálatellátással kapcsolatos – akkoriban még a 2020-ra tervezett labdarúgó-Európa-bajnokságra való felkészítés keretén belüli – képzését.

Célja a bevetési osztályok és határvadász bevetési osztályok állományának felkészítése volt a labdarúgó-Európa-bajnokság rendőri biztosításával kapcsolatos feladatokra. A 2019-ben végrehajtott képzéshez hasonlóan szükséges volt a Puskás Aréna ismételt részletes bemutatása, mert az építkezési munkálatok végeztével elérte a stadion a végleges állapotát. Megismerhettük azokat a nehezítő körülményeket, amelyek a stadion szerkezetéből és kialakításából származhatnak a rendőri feladatok végrehajtása során. A résztvevők létszámára tekintettel jelzői tevékenységgel kiegészítve rövid szituációs mozzanatok is sikerült végrehajtani.

A képzésben részt vevők létszáma 2026 fő volt.

- 2020. augusztus 3. és 17. között végrehajtották a KR kijelölt bevetési osztályainak, illetve határvadász bevetési osztályainak tömegkezelési felkészítését a Puskás Arénában.

A résztvevők létszáma összesen 2037 fő volt.

A képzés célja a bevetési osztályok és határvadász bevetési osztályok állományának felkészítése volt a 2021-re halasztott labdarúgó-Európa-bajnokság rendőri biztosításával kapcsolatos feladatokra. A végrehajtott képzési program során ismét a stadion bemutatására, tájékozódásra helyezték a hangsúlyt, mivel átadtak olyan területeket, amelyek a korábbiakban még építés alatt álltak. Kialakították a vendég-szektor, a hazai szektor kordonozását is, amely szintén nem volt megfigyelhető ezt

megelőzően. Sor került egy összetett tájékoztató feladattal egybekötött rövid, több helyszínes szituáció végrehajtására.

2021. évi felkészülés:

- 2021 elején a rendvédelmi szervek részére képzést szerveztek.

A résztvevők létszáma 268 fő volt.

A képzést a Puskás Arénában bonyolították le, ahol ismertették a stadion szerkezeti kialakítását, annak sajátosságait, a tájékoztatót segítő pontokat, majd a résztvevők bejárták a stadion külső és belső területeit, szintenként megismerve azt. Ebédet követően folytatódott a stadion bejárása és a különböző szurkolói szinteken alkalmazható csapaterős taktikák átbeszélése. A délután második felében az általános kiürítési és menekítési terv tartalmát beszélték át a résztvevők. Ez a képzés volt 2021. április 20-ig bezárólag az egyetlen, amelynek keretében az ideiglenes megyei csapatszolgálati század állományából a parancsnokok egy része bejutott a létesítménybe.

A 2021. tavaszi képzés hangsúlya a Puskás Arénában csapatszolgálati feladatok végrehajtására lett helyezve, amely során bemutatták a stadion kialakítását, annak sajátosságait, a tájékoztatót segítő pontokat, a tömegkezeléssel kapcsolatos taktikai eljárások gyakorlati végrehajtását különböző szurkolói szinteken, szektorokban és a szurkolók elől el nem zárt területeken.

A résztvevők létszáma összesen 1246 fő volt.

- A 2021. május 17. és május 31. közötti időszakban a felkészítésen 7 csoportban, összesen 444 fő vett részt, akik a tömegkezelési alaptaktikákat, ezt követően a kutyás alegységgel a füves pályán, illetve a vízágyúval való együttműködést az alakuló téren gyakorolták.

7.2.3. A 2020-as labdarúgó-Európa-bajnokság magyarországi lebonyolítása

2021 nyarán az Európa-bajnokság magyarországi mérkőzéseinek tehát az új Puskás Ferenc Stadion adott otthon, ahol a rendet a sportrendezvények biztosításában közreműködő magánbiztonsági és rendőri erők biztosították. A biztonsági feladatok végrehajtásának területei között említhető a közrend biztosítása, a szurkolói zónáknak, a szurkolók találkozási pontjainak, a mérkőzéseknek a biztosítása, a stadionbiztonsági szolgálat támogatása és az előre nem várt helyzetek kezelése. Elmondható, hogy a rend minden társadalom számára alapvető érték, a sportrendezvények biztonságos lebonyolítása bizonyosan kiemelt feladat lesz, amíg világ a világ hazánkban és a nagyvilágban is. A 2020-as Európa-bajnokság 60. évfordulója okán is kiemelt figyelem hárult az eseményre.

Sportrendészeti szempontból három különböző időszakot különböztettünk meg az Eb idején is, amelyek 1. a nem mérkőzésnapok; 2. mérkőzések előtti napok; és 3. a mérkőzésnapok. Összesen 51 mérkőzést bonyolítottak le a teljes bajnokság tekintetében, amelyből négy mérkőzést Budapesten, a 2021. június 15–27. közötti időszakban rendeztek meg, és a rendőri biztosítással összefüggő tényleges biztosítási feladatokat 2021. június 10-e és június 28-a között hajtották végre.

A biztosítás tekintetében nyilván a legfontosabb időpont a mérkőzések napja, hiszen ekkor kell a legtöbb rendőrt szolgálatba vezényelni. A mérkőzés előtti napon azonban már meg kellett kezdeni a biztosításra történő felkészülést. Ezeken a napokon volt a legnagyobb mértékű a stadion területére való beszállítás, és el kellett végezni a stadion tűzszerkezeti átvizsgálását is. Nem mérkőzésnapokon leginkább a nemzeti válogatottak, a védett vezetők programjainak biztosítására, a szálláshelyek védelmére és a közösségi terek felügyeletére kellett fókuszálni.

A mérkőzésnap biztosítás és beléptetés helyszíni folyamata is rendkívül szervezetten zajlott. A személy- és vagyonvédelmi feladatok körében kellett elvégezni a biztonsági beléptetés eljárásrendjét területi, felelősségi, illetve időbeni szempontok alapján. A legkülső zónát „*traffic perimeternek*” nevezték el, amely a sportlétesítmény tágabb peremén húzódott, ennek határán történtek a közlekedési zárások, illetve a behajtásra jogosult gépjárművek átvizsgálása és beléptetése. A felelősségi körök meghatározásakor az említett zóna közterületjellege kiemelt jelentőséggel bírt, emiatt a rendőrség szerepe meghatározó volt. A zónahatáron a rendezők és/vagy közreműködők ellenőrizték a behajtási jogosultságokat. A rendőrség biztosította a közlekedési zárásokat, jelenlétével támogatta a jogosultsággal rendelkező gépkocsik beléptetését, átvizsgálását. Szükség esetén a rendőrség a gépjárműveket és utasait alaposabb ellenőrzésnek is alávetette. A behajtási pontok kijelölése, az azokat biztosító műszaki megoldások (kordonok) kiépítése szervezői és rendezői feladata volt. Tervezetten a beléptetési pontok előtti forgalomterelő és -lassító eszközök telepítése rendőrségi, rendészeti feladatként jelent meg (EURO 2020 SSNC Concept Briefing Munkaanyag 2019: 15.).

A külső zóna (*outer perimeter*) a stadion 150–200 méteres környezetét határoló terület, a biztonsági intézkedések súlypontja ide tolódott. A Puskás Ferenc Stadion esetében a feladat a biztonsági átvizsgálás végrehajtása, az előzetes jegy-, illetve akkreditációs ellenőrzés volt, amely tervezetten az alábbi eszközökkel történt: 240 fémdetektoros kapu, 300 kézi fémdetektor, 60 röntgengép.

Az úgynevezett külső zóna már a sportesemény belső helyszínétől több mint száz méterre lett kijelölve, így biztosítva azt, hogy a stadion közvetlen környékére már mindenki átvizsgálva érkezzen meg. A beléptetés folyamata a helyi biztonsági szolgálat feladata volt, önkéntesek segítségével, a rendőrség csak passzív módon, szükség esetén beavatkozóként volt jelen a folyamatban.

Önkéntesek és *stewardok* irányították a szurkolókat a megfelelő bejárathoz, ügyelve arra, hogy ne alakuljanak ki torlódások, hosszú sorok. Itt még csak a jegyek előzetes, vizuális ellenőrzése történt. Az értékmegőrző konténereket az ellenőrzési pontok előtt helyezték el, ezért is volt rendkívül fontos a pontos tájékoztatás. A jegy érvényesítése a forgókapus beléptetőpontoknál történt. Ezek elsődleges funkciója az érvénytelen jegyek megfelelő időben történő kiszűrése volt, ilyen esetekben a problémás jegyeket kezelő ponthoz volt szükséges irányítani a vendéget.

A Puskás Ferenc Stadion Budapest belső, városias területén található, környezetében két metróvonal és egy nagy kapacitású villamosvonal fut, azonban a városi lakóházak övezetbe ágyazódik. A stadionhoz parkoló nem létesült. Mindezeket figyelembe véve

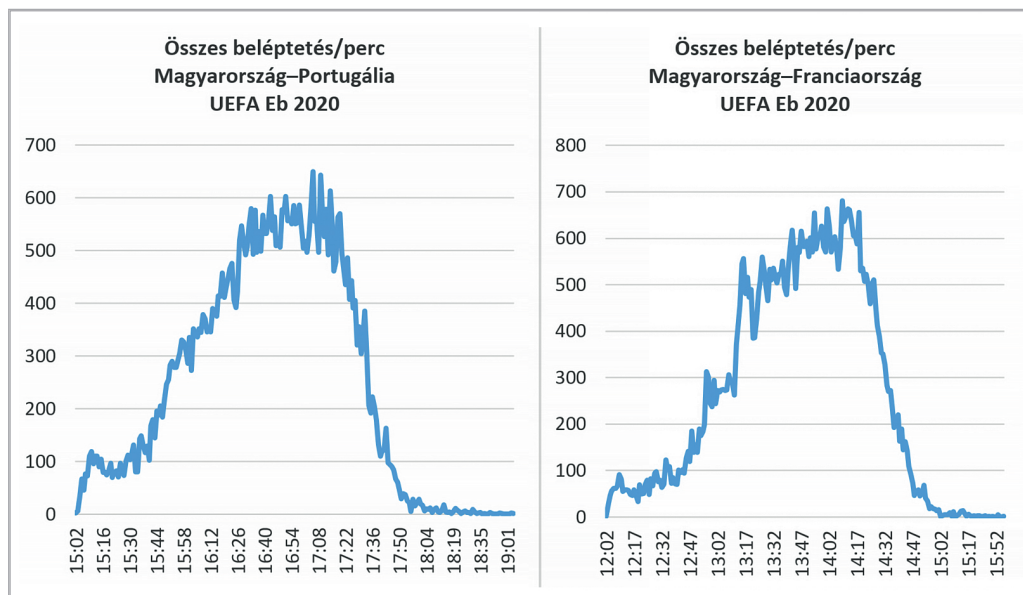
a mobilitási terv a közösségi közlekedési kapcsolatokra és a gyalogosforgalom kiemelt szerepére épített, így biztonsági szempontból vizsgálva fő prioritás volt: a gyalogosok védelme, lehetőség szerinti teljes elválasztása a közúti forgalomtól, ahol lehet, keresztezések nélkül, és a botlásveszély elhárítására is tekintettel akadálymentesen; a közúti forgalom szabályozása és irányítása a kritikus pontokon élőerős közlekedésrendészeti támogatással is; a közösségi közlekedés közlekedésbiztonsági intézkedéseinek megerősítése.

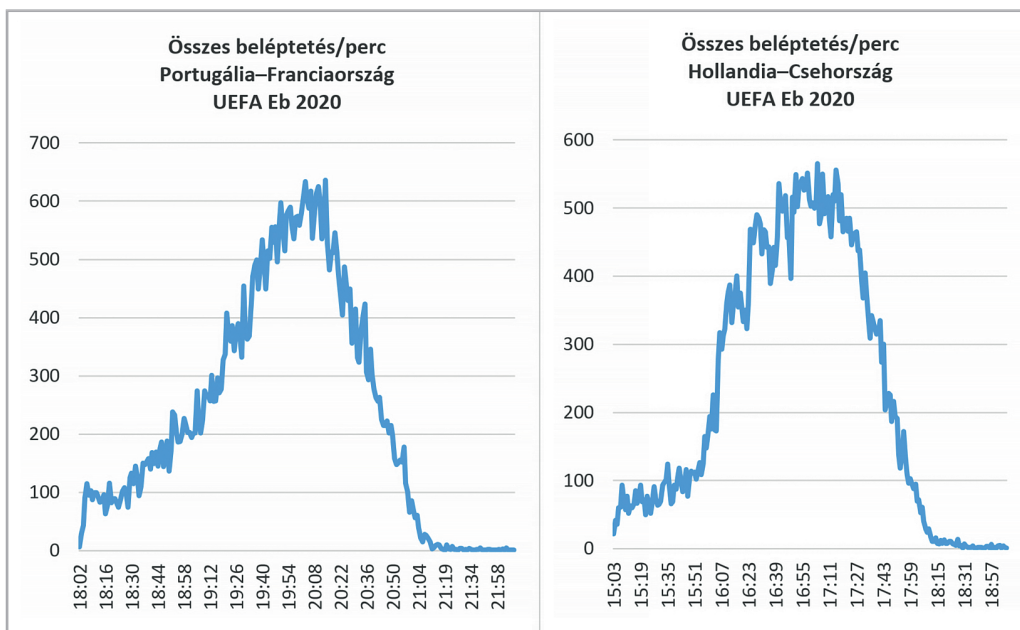
Szükséges volt a határrendészeti szervek szoros együttműködése is az Eb idején, hiszen előre nem volt megjósolható, hogy mely csapatok hogyan szerepelnek, meddig jutnak a versengésben, mennyire növekszik a jó szerepléssel a szurkolótáboruk, kell-e az egyik rendező országból a másikba átköltözniük.

A Puskás Arénába mérkőzésenként is nagyon sok külföldi szurkoló látogatott el, számuk az alábbiak szerint alakult:

- Magyarország–Portugália csoportmérkőzés: 16 000 fő
- Magyarország–Franciaország csoportmérkőzés: 17 600 fő
- Portugália–Franciaország csoportmérkőzés: 24 780 fő
- Hollandia–Csehország negyeddöntő-mérkőzés: 25 000 fő

A 20–23. ábra a fenti mérkőzések beléptetési statisztikáit ismerteti.

20–23. ábra: Beléptetési statisztikák a Puskás Arénában

Forrás: a szerző szerkesztése

A Magyarországon megrendezett Európa-bajnoki labdarúgó-mérkőzésekre összesen 83 380 külföldi szurkoló látogatott el.

Ezek olyan összetevők, amelyek az előzetesen felépített rendszerbe való beavatkozást igényeltek a pillanatnyi helyzetnek megfelelően. Itt különös figyelmet kellett fordítani a beutazási szabályok (adott esetben például az esetlegesen előírt járványügyi dokumentumok, oltási igazolás, azok ellenőrzése) és az adatok továbbításának, kezelésének és tárolásának kérdésére, kiemelten figyelembe véve azt a helyzetet, hogy az Egyesült Királyság az Eb idején már nem volt tagja az Európai Uniónak.

Az EURO 2020 rendezvényével összefüggésben – a magyar jogszabályoknak megfelelően – háromszintű szervezeti struktúra létrehozása volt szükséges. A politikai szint mellett egy szakmapolitikai, továbbá egy szakmai szint létrehozásával a feladatok megfelelően működtethetők voltak. A felelősségi kérdések a jogszabályok szerint egyértelműen azonosíthatók, a közbiztonsági és magánbiztonsági feladatok elválaszthatók voltak.

Érdemes felhívni a figyelmet a VIP-szektorban eltérő biztosítási protokollra is, ahol korábban jellemzően nem volt személy- és csomagátvizsgálás. Az Európa-bajnokságon végre mindez megváltozott, például nem lehetett A/4-es méretnél nagyobb csomagot bevinni, ruházat- és csomagátvizsgáláson is átesetek az ebbe a szektorba belépők, és a tűz-szerzészeti átvizsgálás ebben a szektorban is megtörtént, mágneskapuk használatával.

Az EURO 2020 során integrált irányítást vezettek be, amely értelmében közös, a leg-modernebb technológiával és technikai, valamint kommunikációs eszközökkel felszerelt

integrált vezetési pontot alakítottak ki a Puskás Ferenc Stadionban, amely feladatát a biztonsági koncepció szerint látta el.

Az irányításban részt vevő delegáltak munkacsoportban dolgoztak, így az esemény szervezői, a biztonsági vezető, a rendőrség, a biztosításvezető, a katasztrófavédelem, az egészségügyi szolgáltató, a létesítmény üzemeltetéséért, a kommunikációért felelős szakember és a mérkőző csapatok küldtek 1-1 biztonsági tisztségviselőt.

A mérkőzések helyszínéül szolgáló stadion megközelítési útvonalai, a környező nagyobb tömegközlekedési csomópontok, illetve a szurkolói zóna megfigyeléséhez ideiglenes mobil videórendszert alakítottak ki.

A Puskás Ferenc Stadion kamerarendszere és a mérkőzésbiztosítási feladatokat támogató kamerarendszerek mellett a védett vezetők mozgásának útvonalán az egyik rendőri szerv által felügyelt és vezérelt ideiglenes kamerarendszer telepítésére is sor került, amely berendezésekhez belső hálózati végpontokat alakítottak ki.

A magyar rendőrség állományának felkészültsége, technikai ellátottsága és az eddigi biztosítások tapasztalatai alapján alacsony profilú rendőri biztosítást alkalmaztak az EURO 2020 mérkőzései során. A labdarúgó-mérkőzések mellett politikai, gazdasági és egyéb sportrendezvényeken is sikeresen alkalmazta már a rendőrség ezt a haladó európai biztosítási modellt.

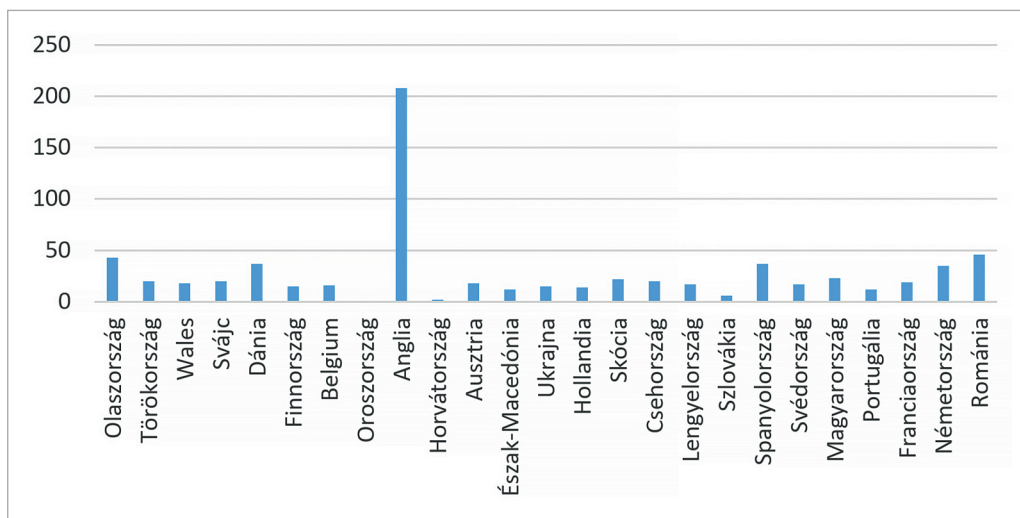
Az alacsony profilú elgondolás alapján tevékenykedő rendőrök segítik a rendezvényen részt vevőket. Civil ruhás rendőrök is dolgoznak Partner Csoport feliratú mellényben, hasonlóan a *spotterkollégák* is, ők is az új szemlélet szerint, ugyanis a tömegben a rendőri erő látványa agressziót válthat ki.

2016. március 1-jén alakult meg 40 fővel a magyarországi Partner Csoport, amelynek tagjai a résztvevők szabályszerű joggyakorlásában segédkeznek kvázi rendbiztosként. Tagjait önkéntesekből választották ki, aminek során a Készenléti Rendőrség pszichológusai és személyiségfejlesztő szakemberei aktívan közreműködtek. Munkájuk során a jó kommunikációs képesség, a magas szintű stressztűrő képesség, a jó helyzetfelismerő és döntési képesség, a megfelelő szintű érzelmi stabilitás és a kimagasló problémamegoldó képesség elengedhetetlen fontossággal bír. 2015. szeptember 4-én, a Magyarország–Románia válogatott labdarúgó-mérkőzésen mutatkoztak be, majd 2015. november 15-én, a Magyarország–Norvégia mérkőzésen a szurkolók tájékoztatásában, stadionba utazásuk és beléptetésük elősegítésében működtek közre.

A biztonsági kockázattal járó sportrendezvényeken is alkalmazzák a párbeszédre alapuló tömegkezelést, nagy hangsúlyt fektetve a kommunikációra, az éles szituációk tompítására. Az alacsony profilú, alacsony intenzitású biztosítás innovatív intézkedés. A rendőri erő láthatóan nincs jelen a stadionban, az egységek nem tömörülnek erő-demonstráló blokkokba, azonban jól mozgósíthatóan osztják el őket a neuralgikus pontok közelében. Emellett nagyszámú és képzettségű szakasz áll testpáncélban, teljes készenlétben a tribünök alatt, ám a szurkolók ezt nem látják. A rendőröket kisebb csoportokba beosztva alkalmazzák, akik így megközelíthetőbbek lesznek, mint a nagy, zárt alakzatok, ebből fakadóan lehetőség adódik arra, hogy proaktív módon kerüljenek kapcsolatba a tüntetések résztvevőivel, illetve a sportesemények látogatóival. Az alacsony profilú

rendőri biztosítás, vagyis a szurkolókban a lehető legkevesebb ellenszenvet kiváltó rendőri erődemonstráció bevált módszernek bizonyult a labdarúgó-Eb során is, természetesen a megfelelő számú, képzettségű, felszereléssel ellátott és a sportrendezvények biztosításában tapasztalattal rendelkező rendőri erő készenlétben tartása mellett. Elmondható, hogy az alacsony profilú biztosítás meghozta a várva várt eredményt, hiszen alapelve vált, hogy tartózkodni kell a mérkőzések túlbiztosításától. Ezért kiemelten fontos az előzetes adatgyűjtés, amely természetesen nem zárja ki teljesen a szurkolói rendbontás lehetőségét, de minimalizálhatja azt.

A 24. ábra a *spotterek* számát mutatja be, országonkénti bontásban a 2020-as Eb ideje alatt.

24. ábra: A *spotterek* (rendészeti felelősök) száma az UEFA EURO 2020 idején, rendező országonként

Forrás: a szerző szerkesztése

Amint arról korábban részletesen is írtam, a Covid-járványidőszak különböző hullámai, mint az élet minden területére, a sportéletre is jelentős hatás gyakoroltak (és sajnálatos módon gyakorolnak napjainkban is), ezáltal a sportrendezvényekre, ebből következően a sportrendészetre is. Mivel az emberek otthon izolálva voltak, és sportrendezvényeket sem rendeztek, mindenkiben egyre jobban nőtt a feszültség, és bár eleinte korlátozottan visszatértek, ez már előrevetítette azt, hogy nagyobb agresszivitás törhet ki a szurkolókból. A rendezvénybiztosító szakemberek szintén kiestek a mindennapi gyakorlatból, rutinjukból, így az ő szakmai tudásuk felelevenítésére, illetve újraépítésére is szükség volt, különösen, mivel tevékenységük új, nagyon fontos elemmel, az egészségügyi biztosítási rend kialakításával és fenntartásával is kiegészült. Példaként említhetjük az arcfelismerő rendszerek azonosításra történő használatát, ugyanis elsősorban egészségügyi okokból az ujjlenyomat-olvasás a Covid-19 miatt túl kockázatos, a retinaszkennelés pedig túl nehézkes lett volna.

7.2.4. A vezetési pont működése, az elemzett adatok, információk és azok értékelése

A mérkőzések helyszínének biztosítása

A Puskás Arénában kialakított vezetési pontra a labdarúgó Eb idején befutó összes adat és információ alapján, illetve az elkövetett jogsértésekkel kapcsolatban megállapítható, hogy azok döntő többségükben a játékosokkal szimpatizáló szurkolók által elkövetett rendbontások voltak, amelyek abban nyilvánultak meg, hogy a szurkolók – többnyire a mérkőzés lefújását követően – a pályára beszaladtak azért, hogy az általuk kedvelt játékosokkal fizikai kapcsolatba kerüljenek, velük beszélhessenek, közös fényképet készítsenek.

(Rendbontást követ el [Btk. 340. § (2) bekezdés] „aki sportrendezvényen a létesítmények a nézőktől vagy a nézők meghatározott csoportjától elzárt területére jogosulatlanul belép, ott tartózkodik, vagy e területre a sportrendezvény megtartását vagy mások testi épségét veszélyeztető tárgyat bedob”.)

A Magyarországon megrendezett mérkőzések ideje alatt a másik tipikusnak mondható bűncselekmény, illetve szabálysértés a garázdaság volt, illetve egy esetben közösség tagja elleni erőszak miatt is sor került nyomozás elrendelésére.

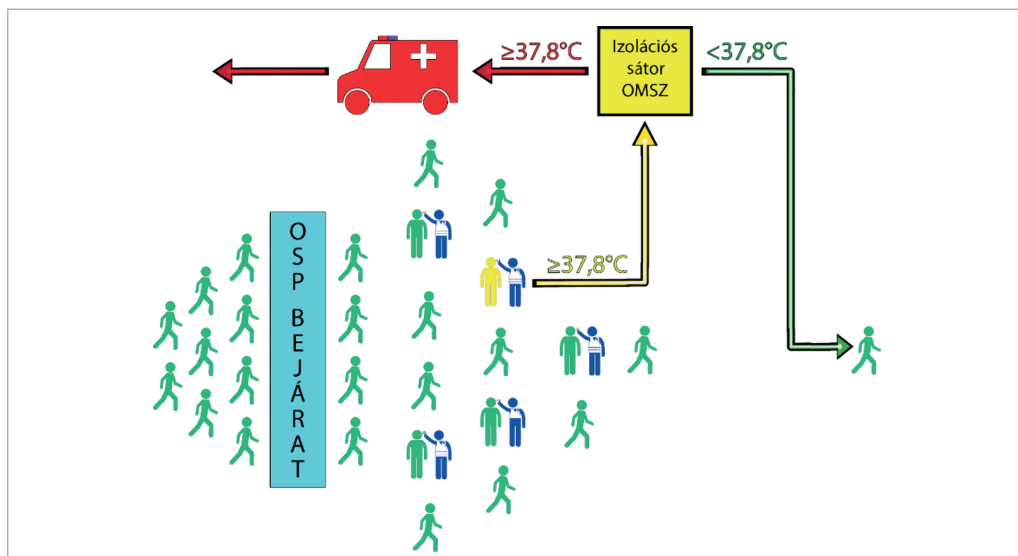
A különböző jogsértések elbírálásában fontos szerepe volt a stadion területén üzemelő kamerarendszernek. Ezzel kapcsolatban megállapítható, hogy a kamerák a lelátókról jó minőségű felvételt készítenek, azonban a játékosokról egyáltalán nem készül felvétel, ami sok esetben nehézséget okozott. A stadion területén elkövetett jogsértések esetében szükség lett volna arra, hogy a felvételek azonnal lementhetők legyenek, annak érdekében, hogy jó minőségű, nagyítható felvétel birtokában azonnal lehessen arról dönteni, hogy mi történt, történt-e egyáltalán bűncselekmény vagy szabálysértés. Erre azonban sajnos teljeskörűen nem volt lehetőség.

A mérkőzések befejezését követően azonban már volt lehetőség a felvételek lementésére, amellyel kapcsolatban probléma nem merült fel. Az arénát üzemeltető Nemzeti Sportközpontokkal az együttműködés zökkenőmentes volt, a stadionban az ideiglenesen felállított rendőrsőről minden alkalommal problémamentesen eljutottak az adatok, információk a vezetési ponttal szomszédos szerverterembe, és ott minden alkalommal készségesen segítették a nyomozóhatóság munkáját.

A csoportos előállítások végrehajtásának támogatása érdekében a Budapesti Fegyház és Börtön parancsnoksága 170 fő előállított részére biztosított elhelyezési kapacitást Kozma utcai objektumában. További együttműködés keretében magyarországi mérkőzésnapokon, valamint azt megelőző és utáni napokon 6 rabszállító gépjárművet, egyéb napokon 1 rabszállító gépjárművet biztosított gépkocsivezetővel együtt, azonban nem volt szükség a biztosított férőhelyek igénybevételére.

Az Eb mérkőzésein elkövetett jogellenes cselekmények elkövetőivel szemben minden egyes esetben azonnal eljárás indult. A labdarúgó-mérkőzéseken az intézkedés alá vont rendbontó személyeket a Puskás Aréna területén működő ideiglenes rendőrsőre állították elő, ahol az elkövetőkkel szemben a helyszínen lefolytatták az eljárást.

A Covid-19-járvány miatt kialakított buborékrendszer hatékonysága az elvárásoknak megfelelően működött, mivel az igazoltan nem fertőzöttek léphettek csak a különböző helyszínekre (szálláshely, rendezvényterület stb.), ahol mozgásuk és érintkezéseik nyomon követhetőek voltak. A stábtagnak és az összekötők folyamatosan tesztelve voltak, ennek köszönhetően Covid-19-fertőzéses eset nem történt, ami óriási eredménynek tekinthető, és visszaigazolja a meghozott járványügyi intézkedések, illetve betartásuk, betartatásuk hatékonyságát. A 25. ábra a Covid-19 beléptetési protokollt mutatja be.

25. ábra: Covid-19 beléptetési protokoll, UEFA EURO 2020, Budapest

Forrás: MLSZ, 2021

(A normálistól eltérő hőmérséklet alatt a 37,8 C° hőmérsékletű érték volt értendő. A négy mérkőzést tekintve legfeljebb 80–100 fővel szemben került sor elkülönítésre. A kialakított protokoll szerinti 15 perces hűvös helyen történő pihentetést követően minden jeggyel rendelkező személy bejutott a stadionba. Járványügyi okokból nem zártak ki senkit. A testhőmérsékletet kézi hőmérővel, valamint hőkamerával ellenőrizték, hatékonyságuk megfelelő volt. A rendelkezésünkre álló információ alapján a belépésre jelentkező személyeknél nem volt igazolt Covid-19-fertőzött.)

A nézők beléptetése folyamatos volt, torlódások ritkán alakultak ki. A magánbiztonsági szolgálat megfelelő létszámmal biztosította a beléptetőkapukat. A négy budapesti mérkőzésen összesen 219 391 fő beléptetése valósult meg.

Kilenc fővel szemben történt rendőri intézkedés, mivel jogosulatlanul akartak belépni az Aréna területére (érvényes jeggyel nem rendelkező személyek kerítésen ugrottak át).

Az érvényes UEFA-pályarendszabály alapján kialakított rend szerint a Puskás Aréna tilos volt bevenni:

- ételt, italt, kábítószer, nehezen kezelhető, a szék alatt el nem férő méretű vagy olyan tárgyat, amely a sportrendezvény megtartását, továbbá mások személyi és vagyonbiztonságát veszélyezteti, a játékosokat vagy a hivatalos személyeket, más nézők szórakozását megzavarhatja, erőszakos cselekményre felhasználható, vagy amelynek birtoklását jogszabály, illetve a sportrendezvényre való bevitelét a szervező megtiltotta;
- mások iránti gyűlöletre uszító, politikai tartalmú vagy másokat megbotránkoztató tartalmú feliratot, zászlót vagy jogszabály által tiltott önkényuralmi jelképet, illetőleg senki nem viselhetett ilyen ruházatot;
- promóciós vagy kereskedelmi célú tárgyat, kivéve, ha erre vonatkozóan a szervező engedélyével rendelkezik;
- videokamerát vagy professzionális fényképezőgépet, kivéve, ha erre vonatkozóan a szervező engedélyével rendelkezik;
- klubhoz tartozást jelképező feliratot, zászlót, molinót, illetve senki nem viselhetett ilyen ruházatot;
- állatot, fegyverrel élő néző esetében a segítségére szolgáló kutya kivételével.

Mint azt korábban is jeleztem, a Puskás Arénában az Eb során „no bag policy” intézkedés volt érvényben az UEFA rendelkezései alapján, ezért csak A4 méretnél kisebb tárgyak, táskák bevitelére volt lehetőség, amelyek vizsgálatára 10 darab csomagröntgert, valamint egy elkülönített területen üzemeltetett csomagmegőrző átvizsgálására egy mobil csomagröntgert helyeztek el. A beléptetőkapuknál 176 darab mágneskapu állt rendelkezésre. A vegyi eszközök detektálására felderítő eszközök (több műszer) álltak rendelkezésre. A robbanóanyagok kiszűrésére robbanóanyag-detektorokat állítottak üzembe és 25 robbanóanyag-kereső kutya teljesített szolgálatot.

Az edzőhelyszínek és a Puskás Aréna tekintetében minden személy- és gépjármű-beléptető kapunál (a VIP-szektorban is) megtörtént a tűzszerészeti átvizsgálás a területre történő belépés előtt. A tűzszerészeti átvizsgálás nem volt UEFA-előírás, a rendőrség tartotta fontosnak a biztosítás során, mivel így garantálható volt, hogy esetleges közveszéllyel fenyegetés esetén sem kell kiüríteni a stadiont.

A rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet értelmében közveszéllyel fenyegetés esetén az átvizsgálás végrehajtásával összefüggő biztonsági intézkedésekről, az átvizsgálás végrehajtásának módjáról, így különösen a létesítmény teljes vagy részleges kiürítésének szükségességéről az 58. § (1) bekezdése alapján intézkedésre jogosult rendőri szerv vezetője dönt (a Készenléti Rendőrség által biztosított rendezvényeket érintő közveszéllyel fenyegetés esetén a fenyegetéssel kapcsolatos intézkedéseket a Készenléti Rendőrség parancsnoka rendeli el), ha a közveszéllyel fenyegetéssel érintett létesítménnyel összefüggő létesítménybiztosítási feladatokat a rendőrség vagy az Országgyűlési Őrség látja el, vagy a létesítmény a Készenléti Rendőrség Tűzszerész Szolgálat által – a biztonsági feladatokat ellátó személyzet létszámára, képzettségére, az alkalmazott biztonságtechnikai eszközökre, valamint a bombariadó-terv tartalmára

meghatározott szakmai módszertani követelmények alapján – felülvizsgált és ellenőrzött biztonsági rendszerrel rendelkezik.

A sportrendezvény rendőri biztosítása során bevont állomány a jóváhagyott biztosítási tervben előzetesen meghatározottak szerint látta el feladatát.

Az Eb idejére bevezetett különleges rendészeti biztosítási és szervezési intézkedések bemutatása

Az Eb biztosítási feladatainak koordinálására, az adatszolgáltatások és jelentési kötelezettségek biztosítása érdekében Nemzeti Vezetési Pontot állítottak fel.

Az Eb-re gépjárművel érkező szurkolók zavartalan utazásának biztosítása érdekében a területileg illetékes rendőr-főkapitányságok bevonásával megszervezték az autópályák és az ott található pihenőhelyek felügyeletét a labdarúgó-mérkőzéseket érintő napokon.

A csoportos előállítások végrehajtásának támogatása érdekében a Budapesti Fegyház és Börtön parancsnoksága 170 fő előállított részére biztosított elhelyezési kapacitást Kozma utcai objektumában. További együttműködés keretében magyarországi mérkőzésnapokon, valamint azt megelőző és utáni napokon 6 rabszállító gépjárművet, egyéb napokon 1 rabszállító gépjárművet biztosított gépkocsivezetővel együtt. A biztosítási feladatok ellátása során az állomány részére az egészségügyi és logisztikai biztosítás, valamint étellemezése és védőitallal történő ellátása folyamatosan biztosított volt.

Budapest rendőri felügyeletének biztosítása az Eb időszaka alatt

Az edzőhelyszíneken – Aréna, Illovszky Rudolf Stadion, Új Hidegkuti Nándor Stadion – járőrszolgálatot szerveztek meg.

A Városligeti Műjégpálya területén kialakították az ország legnagyobb szurkolói zónáját, amelynek legnagyobb befogadóképessége 11 ezer fő volt. A magyar válogatott mérkőzése során telt házzal, egyéb napokon pár ezer fős létszámmal működött. A szurkolói zónában kiemelt tárgyi súlyú bűncselekmény egy esetben történt, a garázda személyek elfogása és előállítása megtörtént.

A képi dokumentációs feladatok ellátása érdekében összesen 97 db kamerát telepítettek, 38 db telepítési pozícióban (a főváros területén: 87 db; vidéki helyszíneken: 10 db) kamerát és az üzemeltetéséhez szükséges eszközparkot egyaránt beüzemelték.

A francia labdarúgó-válogatottat az előzetes tervek alapján magyarországi tartózkodása alatt – a budapesti helyszíneken kívül – a gárdonyi Holdfény sétányon található Vital Hotel Nautisban szállásolták volna el, valamint edzéseinek az Agárdi Parkerdő Sport- és Szabadidőközpontban történő biztosítása valósult volna meg. Az Agárdi Parkerdő Sport- és Szabadidőközpontban lévő labdarúgópálya gyepének minősége leromlott, így a franciák a budapesti helyszíneken lévő szálláshelyet és edzőhelyszínt vették igénybe.

A magyar labdarúgó-válogatott bázisa – szállás és edzőhelyszín – az MLSZ által fenntartott, Telkiben található Global Hotel és Edzőközpont volt. A helyszín biztosításával kapcsolatos feladatokat 2021. június 10-ével a Pest Megyei Rendőr-főkapitányság állománya látta el.

A válogatott kísérésével kapcsolatos feladatokat a KR és a BRFK állományával együttműködve, közösen látták el. A válogatott összekötőjével, a Global Hotel munkatársaival, valamint a biztonsági szolgálattal történő együttműködés jó színvonalú és támogató jellegű volt. A rendőri biztosítás során rendkívüli esemény nem történt.

A labdarúgó-mérkőzések biztosításának végrehajtása

Az Arénában az alábbi labdarúgó-mérkőzéseket rendezték meg:

- 2021. június 15-én 18 órakor Magyarország–Portugália;
- 2021. június 19-én 15 órakor Magyarország–Franciaország;
- 2021. június 23-án 21 órakor Portugália–Franciaország;
- 2021. június 27-én 18 órakor Hollandia–Csehország.

A mérkőzésekre érkező szurkolóknak az Arénába történő belépés feltételeinek igazolása érdekében előzetesen karszalagot kellett kiváltaniuk, amelyre a mérkőzés előtti napon és a mérkőzés napján volt lehetőség. Budapesten kijelölt helyszín a Groupama Aréna, a Papp László Sportaréna és a Városliget Promenáda volt. A hazánkba érkező külföldieknek a Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtéren is volt lehetősége az előírt karszalag felvételére.

Az ideiglenes közlekedésrendészeti intézkedések elrendelésére kizárólag a legindokoltabb időtartamban és körzetben került sor. Ennek tartalmáról – a tömegtájékoztatás mellett – szórólapok alkalmazásával is értesítettük a korlátozással érintett területen lakókat. A főbb közlekedési útvonalakon esetlegesen kialakuló torlódások kezelésére a frekvenciát csomópontokban forgalomirányító járőröket állítottak fel. Ugyanakkor – a tájékoztatás hatására – az Arénát körbevevő főbb közlekedési útvonalakon (Hungária körút – Thököly út – Kerepesi út) a főváros forgalmát jelentősen korlátozó torlódás nem alakult ki. A szabálytalanul elhelyezett, a sportrendezvényre érkezők mozgását akadályozó gépjárműveket kizárólag áthelyezték egy, a tilalommal nem érintett közeli területre. Az első mérkőzést megelőzően 100 feletti járművet kellett áthelyezni a lezárt területről, az utolsó mérkőzés napján már csak kevesebb, mint 40 járművet. Az ilyen módon eltávolított járművek vezetői részére ingyenesen hívható telefonszámot adtak meg.

A Magyarország–Portugália labdarúgó-mérkőzésen szerzett tapasztalatok határozták meg a további mérkőzések vonatkozásában a végleges koncepció kialakítását, amelylyel a tervezés időszakában nem lehetett számolni. Az UEFA elvárásának megfelelően a válogatottak játékosait szállító járművek, valamint a játékvezetők beléptetését az Aréna területére a Stefánia úton található XII. számú kapunál hajtották végre. A szurkolói zónából induló szervezett magyar szurkolói vonulás menete (kb. 15 ezer fő) a csapatbuszok érkezése előtt kb. 15 perccel érkezett meg a Stefánia útra, a IX. és a XIII. számú kapunál beléptetése megkezdődött. A tömeg jelentős része a két kapu közötti területre tömörült. A csapatbuszok érkezése előtt élőerővel, a folyosónyitás módszerével biztosították a Stefánia úton a Cserei utca és a XII. számú kapu közötti területet. A XII. számú kapu közvetlen szomszédságában, attól kb. 8 m-re található a XIII. számú kapu, ahol teljes kapacitással beléptetést végeztek. A kapuk közötti területen azok közelségéből

adódóan a rendőri erők nem tudtak biztonságos térközt kialakítani a dobálások elkerülése érdekében. Az áthaladó portugál játékosokat szállító egyik autóbust egy alkalommal műanyag flakonnal megdobták. Ennek során játékosok nem sérültek meg, az autóbuszban anyagi kár nem keletkezett. Ezt követően az UEFA hozzájárulásával a csapatbuszokat érintő atrocitások megakadályozása érdekében a további mérkőzések során a csapatbuszok mozgására a Szabó József utcában található XIV. számú kapunál került sor. A mérkőzés befejezését követően a szurkolók távozási irányában felállított rendőri erők a tömegközlekedési eszközök megállói, valamint gyalogátkelőhelyek, útszakaszok zsíripelését nem tudták kellő hatékonysággal végrehajtani. Ezért a tartalékerők átirányításával megerősítették a Hungária körút Kerepesi út és Stefánia út közötti szakaszát, a Hungária körút és az Egressy út kereszteződését, a Puskás Ferenc Stadion és a Keleti pályaudvar metrómegállóhelyet, valamint a Kerepesi út Százados utca és Asztalos Sándor utca közötti szakaszát. Az ezt követő három labdarúgó-mérkőzés során a tapasztalatokra figyelemmel szervezték meg a rendőri erőket, így további átcsoportosításokra nem volt szükség.

A Magyarország–Franciaország mérkőzés előtt a csapatok szurkolói csaknem egy időben három útvonalon szerveztek vonulást az Arénához. A szurkolói vonulások helyszínei térben és időben keresztezték egymást, ezért megoldást kellett találni a csoportok bármilyen jellegű találkozásának megakadályozására. A két szurkolótábor három (részben egyező) útvonalon történő vonulásának biztosítása kiemelt, többszörösen összetett logisztikai és szervezési feladatnak bizonyult, mivel a három, egyenként is többezres létszámú csoport egy időben és közel azonos útvonalon kívánt felvonulni. Hazai viszonylatban különlegességnek és példa nélkülinek számít, hogy egy időben és egy céllal három különböző vonuló csoportot biztosítottunk a közterületen, mindezt eseménymentesen – a felkészült végrehajtói állomány, a technikai eszközök és nem utolsósorban az élőrő megfelelő mozgatása, logisztikája, valamint a megfelelő parancsnoki szervezés és irányítás következtében rendkívüli események nélkül.

A nyolcaddöntő-mérkőzés biztosítása során fokozott kihívást jelentett a szurkolói csoportok vonulása biztosításának előkészítése, a hiányos vagy nem kellő időben érkező információk miatt. A Hollandia–Csehország labdarúgó-mérkőzést megelőző napon derült ki, hogy az UEFA a jegyértékesítést nem az előre leegyeztetett módon hajtotta végre, így a holland szurkolók vonulásának biztosítását és a hozzákapcsolódó terrorzárásokat át kellett szervezni. A feladat-végrehajtást nem veszélyeztette, azonban a későn tudomásunkra hozott változás jelentős átcsoportosítást tett szükségessé, amelyet a belső tartalékerők kivonásával tudtunk biztosítani. Az egyes szurkolói csoportok – azonos nemzeten belül is – különböző útvonalakon kívántak vonulni, aminek a biztosításának a végrehajtása a rendőri erők megosztásához vezetett. A szurkolói vonulások eredményes végrehajtását nagymértékben segítette a magyar és külföldi *spotterek*, valamint a Partner Csoport közvetítői tevékenysége.

A szurkolók érkezése – ahogy az más esetekben is megfigyelhető volt – leginkább a mérkőzés kezdetét megelőző egy órában tetőzött, azonban fennakadás nem volt. Az érkezés során továbbá tapasztalható volt, hogy a nézők a metrókat, valamint az 1-es jelzésű villamost vették igénybe. Igen jelentős volt továbbá a Thököly úti tengelyen közle-

kedő autóbuszok kihasználtsága is. A Stefánia úton telepített, a gyalogosokat a gépjárművektől elválasztó kordonrendszer optimális kialakítása révén elősegítette a gépjárművel érkező VIP-vendégek behajtását, ugyanakkor nem korlátozta aránytalanul a gyalogosan érkezők mozgását. Emellett a Stefánia út és a Hungária körút kereszteződésében volt szükség a gyalogosok fizikai elválasztására a gépjárműforgalomtól. Itt a Papp László Budapest Sportaréna mélygarázsába érkező gépjárművek parkolóba történő bejutását, valamint a Volánbusz Stadion autóbusz-állomásáról induló és oda érkező autóbuszjáratok zavartalan közlekedését is szükséges volt koordinálni. A szurkolók hatékony irányítása érdekében a zárási pontoknál a közrendvédelmi és a közlekedésrendészeti állomány mellett a KR Partner Csoportjának tagjait is bevonták.

A nézők a büfék nyújtotta szolgáltatások minőségével – leginkább a kiszolgálás gyorsasága, a hosszabb várakozási idő – kapcsolatban voltak elégedetlenek, azonban rendőri beavatkozásra egy esetben sem volt szükség.

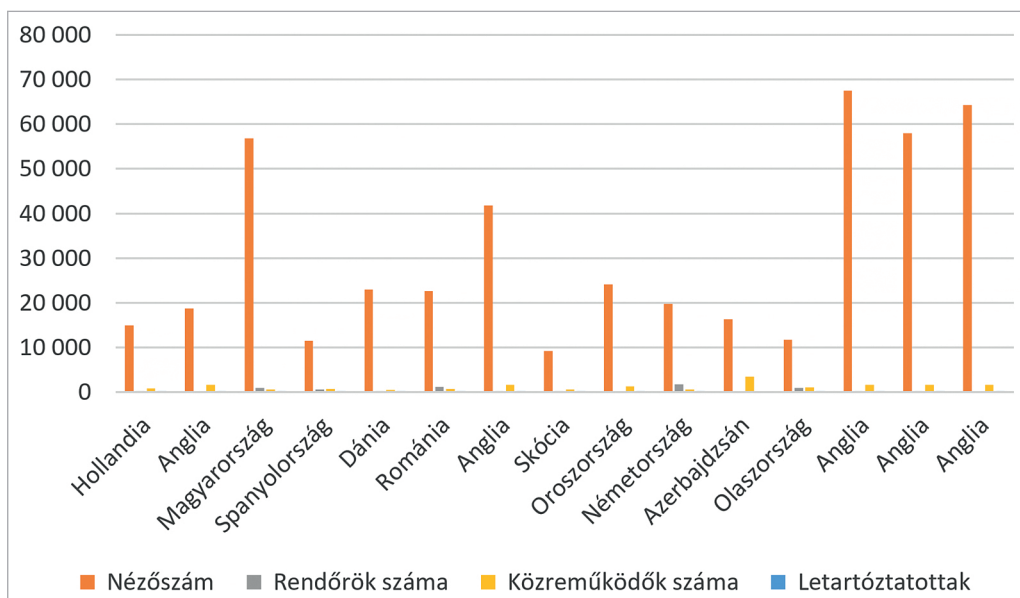
A labdarúgó-mérkőzések befejezését követően a nézők távozása folyamatos volt, az Aréna területét egy óra alatt hagyták el. Ennek következtében intenzív gyalogosáramlás volt tapasztalható, amely nemcsak a lezárt területen belül valósult meg, hanem a Kerepesi úton és a Hungária körúton is. A tömeg biztonságos távozása érdekében a közúti gépjárműforgalmat korlátozták a Hungária körúton, a Kerepesi úton és a Thököly úton.

Az Aréna közvetlen környezetében – a Hungária körút, a Dózsa György út és a Thököly út által határolt területen – a gyalogosforgalom a mérkőzést követő másfél óra után az adott időszaknak megfelelő mértékűvé csökkent. A tömegközlekedési eszközök járatsűrítése elégségesnek bizonyult, a távozás időszakában gyakorlatilag százszázalékos kapacitással üzemeltek a járatok. Ugyanakkor szükséges volt a szurkolók mozgásának közterületen történő szabályozása, főként a tömegközlekedési eszközök megállóinak környezetében. A szurkolók a Dózsa György úton keresztül távoztak nagyobb számban, mivel a metrómegállóhelyeket vették jobban igénybe. Az 1-es jelzésű villamos vonalán az Egressy út/Hungária körút megállónál, valamint a Puskás Ferenc Stadion M megállónál a KR élőerővel, szakaszosan engedte az utazni kívánókat a villamos-megállóhely peronjaira. Szintén szakaszos leengedés valósult meg az M2-es metró Puskás Ferenc Stadion és Keleti pályaudvar, illetve az M4-es metró Keleti pályaudvar megálló peronjai tekintetében. Továbbá a Kerepesi úton a Százados utca és az Asztalos Sándor utca közötti szakaszon vált szükségessé a gyalogosforgalom szabályozása.

Természetesen az Eb sikeres lebonyolítása csak a rendészeti szervek szoros együttműködésével valósulhatott meg. A biztosításban a rendőrségen kívül a Terrorelhárítási Központ, az Alkotmányvédelmi Hivatal, a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat, az Országos Meteorológiai Szolgálat, a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, az Országos Büntetés-végrehajtási Intézet munkatársai, szakemberei is magas színvonalú munkájukkal vettek részt.

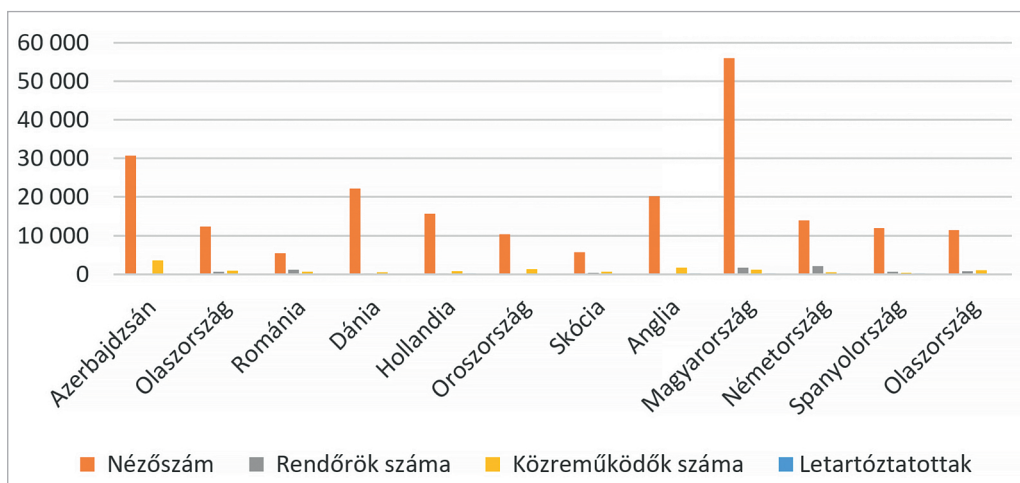
Az UEFA rendőrségi és biztonsági szempontból kiválóra értékelte és pozitív visszajelzést adott a mérkőzések megrendezésével kapcsolatosan, ennek eredményeképpen is az elődöntő-mérkőzések időpontjait a Puskás Arénát az első számú tartalék stadionnak jelölte ki.

A 26–29. ábra a 2020-as UEFA Eb összes mérkőzésének biztosítási statisztikáit, illetve az elkövetett jogellenes cselekmények adatait tartalmazza, rendező országoként, heti bontásban.

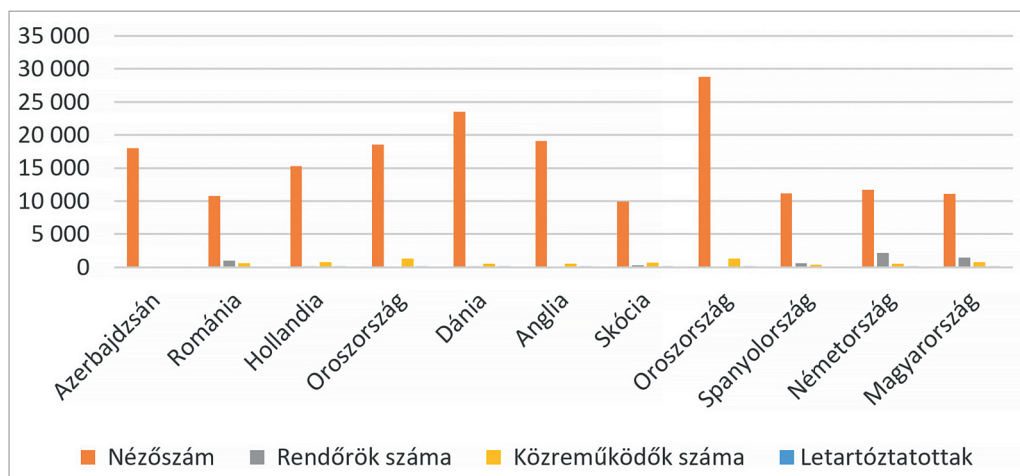
26. ábra: Az UEFA Eb 2020 mérkőzéseinek biztosítási statisztikája rendező országonkénti bontásban, 2021. június 11–16.

Forrás: a szerző szerkesztése

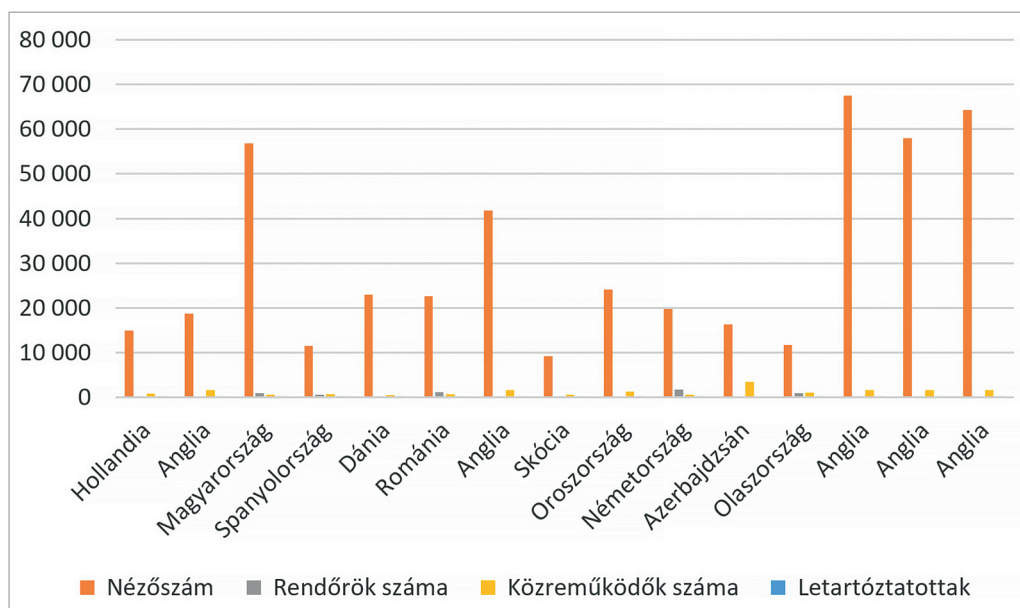
27. ábra: Az UEFA Eb 2020 mérkőzéseinek biztosítási statisztikája rendező országonkénti bontásban, 2021. június 16–20.

Forrás: a szerző szerkesztése

28. ábra: Az UEFA Eb 2020 mérkőzéseinek biztosítási statisztikája rendező országokénti bontásban, 2021. június 20–23.

Forrás: a szerző szerkesztése

29. ábra: Az UEFA Eb 2020 mérkőzéseinek biztosítási statisztikája rendező országokénti bontásban, 2021. június 26. – július 11.

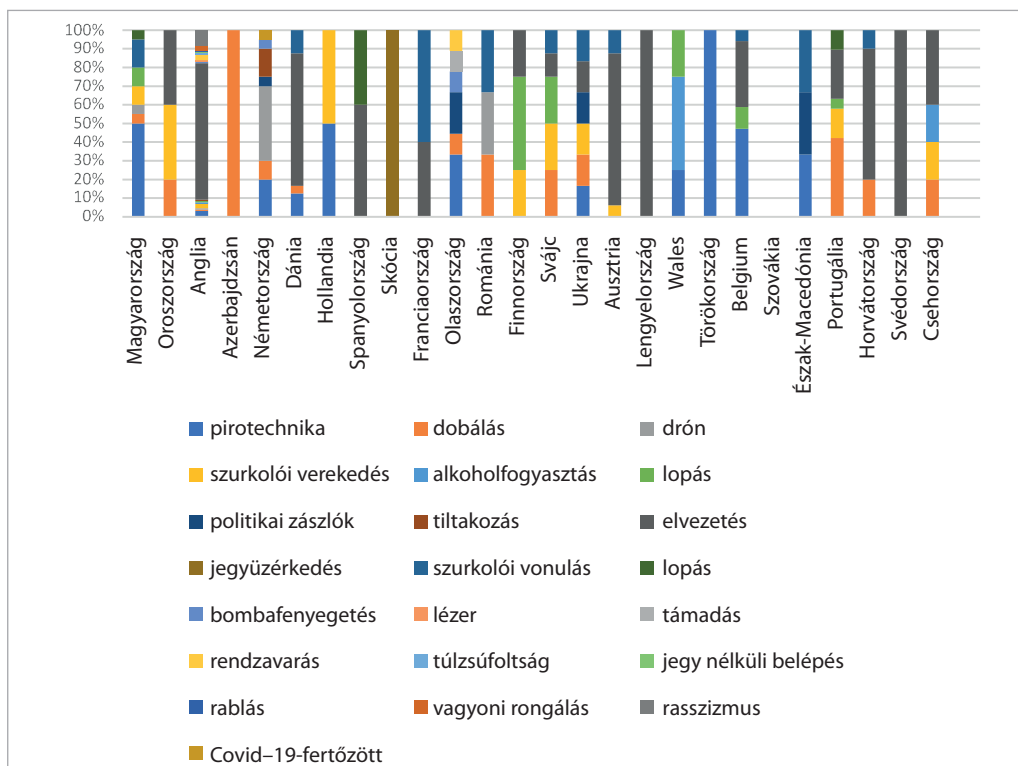
Forrás: a szerző szerkesztése

A mérkőzések biztosításának statisztikái egyértelműen mutatják, hogy mely stadionokba milyen nézői „töltöttséget” vállaltak, illetve engedélyezett az UEFA. Ez természetesen

nem jelentette azt, hogy mindenütt maximálisan kihasználták az engedélyezett nézői kvótát. A statisztikákból az is megállapítható, hogy bár a nézői létszám nagysága fontos meghatározó tényező a rendőri erők nagyságát illetően, azonban a biztonságos lebonyolításhoz mindenképpen szükséges alaplétszám, illetve amennyiben a szurkolótáborok korábbi viselkedése, agresszivitása ezt igényli, akkor többleterő biztosítása is szükséges. Természetesen egy-egy rendező ország „fenyegetettsége”, veszélyeztetettsége szintén meghatározó tényező. Itt is ki kell emelni, hogy a közreműködők, az önkéntesek részvétele mennyire fontos tényező egy-egy mérkőzés biztonságos lebonyolítása során, és hogy koordinált működésük egyre nagyobb jelentőséggel bír.

Pusztán a statisztikák alapján is megállapítható, hogy a mérkőzések és így az UEFA EURO 2020 labdarúgó-Eb lebonyolítása biztonsági szempontból kitűnőre vizsgázott, így a jogellenes cselekedetek és a letartóztatások száma is elenyésző volt.

A 30. ábra az egyes jogellenes cselekmények arányát mutatja a rendező városok bontásában. A jogellenes cselekedetek az egyes városokban eltérő mintázatot mutatnak, de az adatokból kiolvasható, hogy például a pirotechnikai eszközök használata majd minden helyen megjelent, és hogy a szigorú jegyvásárlási, illetve beléptetési szabályok miatt a jegyzérkedés visszaszorulóban van.

30. ábra: Jogellenes cselekmények az UEFA EURO 2020 idején

Forrás: a szerző szerkesztése

Az ORFK Ügyeleti Főosztály alárendeltségében működnek a Magyarországról kezdeményezett összes segélyhívást kezelő hívásfogadó központok (kettő van az országban, Miskolcon és Szombathelyen), ezért nagyobb rendezvények esetén, így a 2020-as Eb esetében is az eseménnyel kapcsolatos segélyhívásokról külön nyilvántartás és automatikus statisztika készült. A négy Magyarországon megrendezett meccsnap vonatkozásában bejelentés a segélyhívószámokra (104, 105, 107, 112) nem érkezett a mérkőzésekkel kapcsolatban. Ez is azt bizonyította, hogy a magyar rendőrség kiválóan végezte feladatait.

7.3. A 2020-as Eb biztosítása során szerzett személyes tapasztalataim

A 2020-as labdarúgó-Európa-bajnoksághoz kapcsolódóan az UEFA szervezői bizottságának, valamint a belügyi munkacsoportnak is a tagja voltam. Tanácskozási joggal részt vehettem a Sportrendezvényeket Biztonsági Szempontból Minősítő Bizottság értekezletein is, ahol a mérkőzések minősítésével kapcsolatban számos gyakorlati tapasztalatot szereztem.

A *spotter* kollégákkal közösen kísértem a magyar szurkolókat a Magyarország–Franciaország mérkőzésre gyalogosan, a Hősök teréről a Puskás Arénáig. A szurkolói zóna bejárásán is ott voltam, ahol megnéztem egy eseményt a VIP-ből, és ugyanígy tettem a Puskás Arénában is, ahol életemben először tapasztaltam azt, hogy tűzszerészeti átvizsgálás is volt abban a szektorban. Már egy évtizeddel ezelőtt felmerült bennem, hogy a VIP-szektorokban is elengedhetetlen lenne a személy- és csomagátvizsgálás, amely az Eb során most meg is valósult.

Vákát

8. Innovatív sportrendészet

8.1. Az innováció fogalma

Az innováció szerepe, hogy az elméleti és gyakorlati kutatások eredményeit közvetítse, folyamatosan megjelenítse, új és jobb termékek, szolgáltatások és tevékenységek formájában, a működési hatékonyság és a versenyképesség növelése, javítása érdekében.

Mielőtt rátérnénk e témakör részletes ismertetésére, fontos tisztázni egy-két alapfogalmat az innovációról és a digitalizációról, azok tartalmával, megjelenési formáival, legfőbb jellemzőivel kapcsolatosan is.

Mit értünk innováció alatt?

Az innováció kreatív ötletből születő folyamatot jelöl, amely megvalósítja az ötletet. Az innováció elméleti alapjai legelőször 1934-ben Schumpeter tanulmányában jelentek meg. Ennek nyomán ma a következő típusait különböztetjük meg: új termék bevezetése, új gyártási mód bevezetése, új piac megnyitása, új nyersanyag- vagy félkésztermék-forrás megszerzése, iparági átszervezés. A kreativitástól annyiban különbözik, hogy olyan folyamatot jelöl, amelynek egyik első állomása maga a kreativitás, vagyis az alkotóerő, az új ötlet, az elképzelés, a koncepció, amely alapja lehet minden fejlesztésnek. A kreativitás (például feltalálói ötlet) akkor válik innovációvá, ha meg is valósul (a feltalált dolog, eszköz gyártása megindul), vagyis ha az ötletet, elképzelést végül a napi gyakorlatban is alkalmazzák, ha tehát a kreativitás innovatív produktummá válik.

A Magyar Innovációs Szövetség értelmezése szerint: „A tudás létrehozása, hasznosítása és diffúziója a gazdasági növekedés, a fejlesztés és az egészséges nemzeti létezés egyik alapeleme, ezért központi kérdés az innováció jobb mérésének az igénye. Utóbbi időben az innováció természete és megjelenése megváltozott, így szükségessé vált az is, hogy az innovációs folyamatot mérő indikátorok jobban tükrözzék ezeket a változásokat, és az innováció-politika alkotói számára az elemzés megfelelő eszközeiként szolgáljanak.” (Magyar Innovációs Szövetség 2022)

Az 1980-as években és az 1990-es évek elején több ehhez kapcsolódó elemzést végeztek, amelyek eredményeként 1992-ben megszületett az *Oslo kézikönyv* első kiadása, amely magában foglalta az ezzel összefüggő fogalmi készletet és eszköztárat. A kézikönyvet azóta több alkalommal is újragondolták, a 3. kiadástól kezdve az OECD-vel együttműködésben történik a tartalom felülvizsgálata. Jelenleg a 4. kiadása van forgalomban, amely az NKFIH weboldaláról is letölthető, az ebben szereplő definíció alapján az innováció „új vagy jelentősen javított termék (áru vagy szolgáltatás) vagy eljárás, új marketingmódszer vagy új szervezeti módszer az üzleti gyakorlatban, munkahelyi és minden egyéb szervezetben vagy a külső kapcsolatokban”.

Az első kiadás definíciója sokkal szűkebben értelmezte a kifejezést, az ugyanis eleinte kifejezetten csak a gyáripari technológiai termékekre és eljárásokra vonatkozott. A kézikönyv második kiadása terjesztette ki a vizsgálódást a szolgáltató szektorra is, majd a harmadik kiadás volt az, amelyben megjelent a mostanihoz hasonló, szélesebb

körű definíció, amely egyfelől nem tartalmazta a technológiai szót, másfelől magában foglalja a marketinginnovációt és a szervezési-szervezeti innovációt (MÁTRAÍ 2022).

8.2. Innováció és digitalizáció

Természetesen az innovációval összefüggésben mindenképpen szükséges a digitalizáció bemutatása is, ugyanis a két fogalom és témakör kéz a kézben, szorosan kapcsolódik egymáshoz.

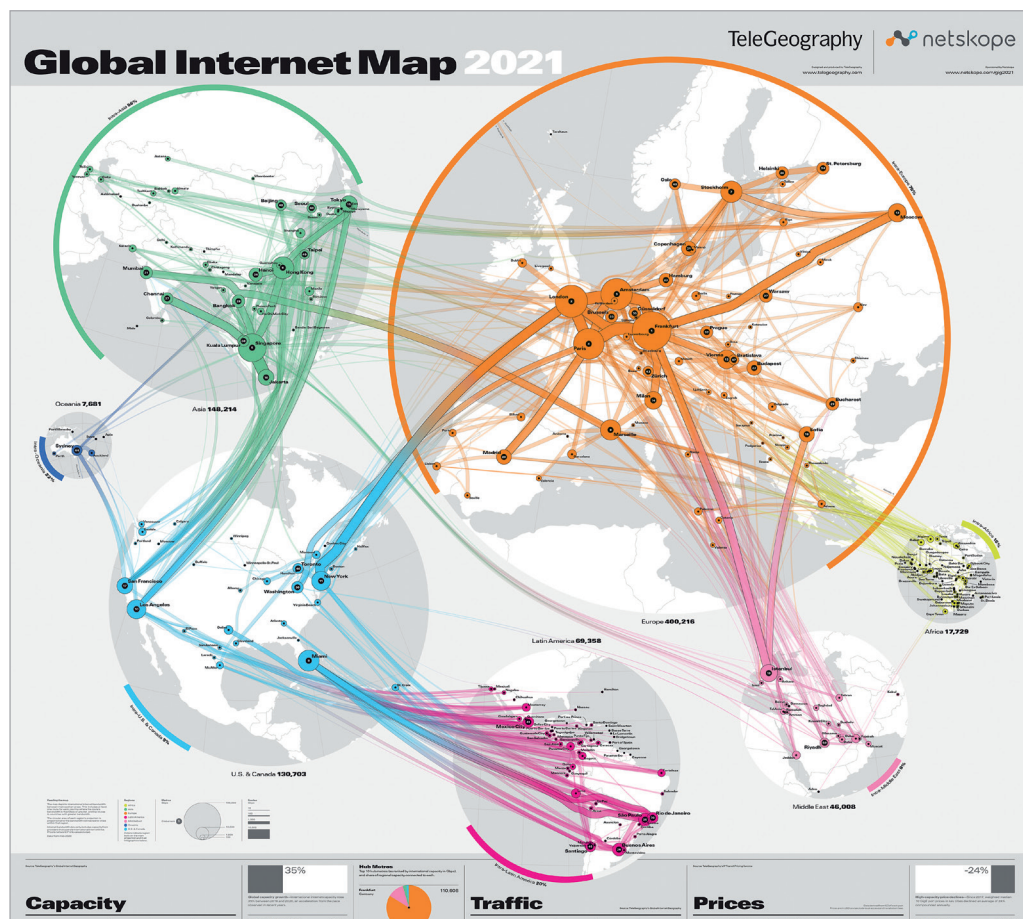
A digitalizáció mára világszerte elérte a gazdasági és társadalmi élet minden színterét, szerves részévé válva az emberek és a vállalkozások mindennapjainak. Magyarország néhány területen jól teljesít (például a digitális infrastruktúra kiépítettsége), a digitális ökoszisztéma más alrendszeiben viszont lemaradásba került versenytársaival szemben. Elsősorban a munkavállalók és a kisvállalkozások digitális felkészültsége marad el az európai átlagtól, de az állami szféra, a közigazgatás több területe is lassúnak bizonyult a hatékony digitális megoldások bevezetésében.

A digitális térben nincsenek határok, illetve azok teljes mértékben megváltoznak, egyre inkább elmosódnak a „valós világ” és az „online” tér között. A földrajzi és fizikai értelemben vett határok, távolságok eltűnése, megszűnése mellett a digitális átalakulás hatására, annak következményeként

- a korábbi társadalmi, kommunikációs korlátok is lebomlanak;
- a gazdaságban a hagyományos iparágak, értékláncok, ökoszisztémák teljes mértékben átalakulnak, vagy megszűnnek;
- átadják helyüket olyan új, diszruptív megoldásoknak, tevékenységeknek, működésnek, amely sok esetben nem is klasszifikálható a korábbi nomenklatúrák mentén; és
- amelyek egyúttal gyökeresen megváltoztatják a vállalkozások termék- és szolgáltatás kínálatát, piacait, belső struktúrájukat, működési rendjüket, gyártási, marketing, értékesítési és üzleti modelljeiket; valamint
- alapjaiban rendezik át a menedzsmentekkel és a munkavállalókkal szemben támasztott szakmai, képességbéli igényeket, elvárásokat.

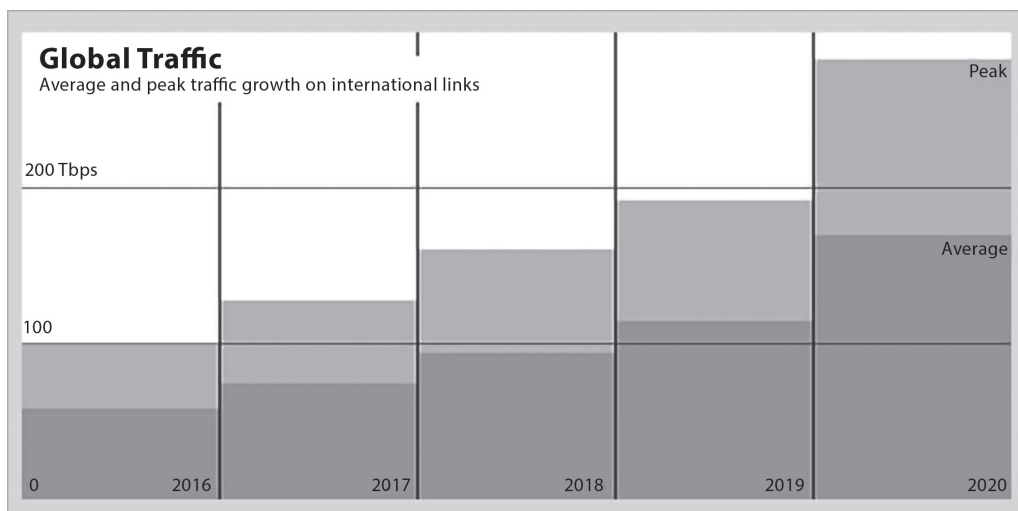
Talán alapvetésnek is tekinthető, stratégiai partnerség, partnerségek, együttműködés nélkül ma már nem képzelhető el egyetlen modern szervezet működése sem. Különösen igaz ez az elmúlt évtizedben megkezdődött és ma már a gazdaság és a társadalom minden elemére, szegmensére kiterjedő digitalizálódás, digitalizáció, digitális transzformáció időszakában, amikor is a digitális átalakulás egyik legfontosabb jellemzője a fizikai és virtuális határok átlépése, azokon túlnyúló, azokat alapjaiban megváltoztató jellege, a legszűkebb és a legtágabb dimenziókat tekintve is. A térbeli és időbeli határok, korlátok elmosódnak, eltűnnek, átalakulnak, globálissá, nemzetközivé válnak.

A nemzetköziség, a nemzetközi információk, adatok, társadalmi, gazdasági kapcsolódások, kapcsolatok, együttműködések a mindennapok, a mindennapi tevékenység szerves és meghatározó részévé válnak. Itt elég csak a személyekhez, a vállalkozásokhoz, a kormányzatokhoz, a szórakozáshoz, a munkához, az üzleti tevékenységhez, a hivatalos ügyintézéshez kapcsolódó adatok, információk digitális áramlásának irányaira, trendjeire, volumenének növekedésére gondolni.

31. ábra: Global Internet Map

Forrás: <https://blog.telegeography.com/2021-global-internet-map-tracks-global-capacity-traffic-and-cloud-infrastructure>

32. ábra: Global Internet Traffic

Forrás: <https://blog.telegeography.com/2021-global-internet-map-tracks-global-capacity-traffic-and-cloud-infrastructure>

8.2.1. Az Európai Unió digitális átalakulásának legfőbb irányai

Az EU Bizottság 2021. március 9-én mutatta be az Európai Unió 2030-ig megvalósítandó digitális átalakulására vonatkozó jövőképet és megoldási javaslatait. Az EU digitális évtizedét meghatározó „digitális iránytű” négy fő iránya:

- A digitális készségek fejlesztése
 - IKT-szakemberek – 20 millió, továbbá a nemek közötti kiegyensúlyozottság megteremtése;
 - digitális alapkészségek – a népesség legalább 80%-a.
- Biztonságos és fenntartható digitális infrastruktúrák
 - összekapcsoltság – gigabit mindenkinek, 5G mindenütt;
 - csúcstechnológiát képviselő félvezetők gyártása – az EU részesedésének megkészszerzése a világ össztermeléséből;
 - adatok – peremhálózat és felhőtechnológiák;
 - számítástechnika – kvantumszámítógépek hálózata.
- A vállalkozások, az iparágak digitális átalakulása
 - technológiafejlesztés – az uniós vállalkozások 75%-a használja a felhőszolgáltatásokat, a mesterséges intelligenciát és a nagy adatbázisokat;
 - innováció, innovátorok – a növekvő innovatív vállalkozások erősítése és az EU-beli *startupok*, *scaleupok* (unikornisok) támogatása, finanszírozása;
 - a lemaradó vállalkozások digitális fejlesztése – a kkv-k több mint 90%-a használja intenzíven a digitális eszközöket, legalább alapszinten.

- A közszolgáltatások digitalizálása
 - kulcsfontosságú közszolgáltatások – 100%-ban *online* ügyintézés;
 - e-egészségügy – minden európai polgárnak hozzáférés az egészségügyi adataihoz;
 - digitális személyazonosság – a polgárok 80%-a használjon digitális azonosítót.

Az EU 2030-ra vonatkozó digitális célkitűzéseit a Bizottság konkrét intézkedésekkel valósítja meg, és irányítási keretet alakított ki annak érdekében, hogy a digitális célkitűzések 2030-ig megvalósíthatók legyenek. Az irányítási keret alapját éves együttműködési mechanizmus biztosítja, amelyben a Bizottság és a tagállamok vesznek részt. A Bizottság először is a tagállamokkal karöltve megtervezi, hogy az egyes célkitűzések tekintetében mit kell az EU-nak megvalósítania, majd a tagállamok stratégiai ütemterveket javasolnak a célok eléréséhez, amelyek tartalmazzák:

- a digitális gazdaság és társadalom fejlettségét mérő mutatón (DESI) alapuló strukturált, átlátható és egységes nyomon követési rendszer, a 2030-as célok megvalósítása terén tett előrelépés mérésére;
- éves jelentés a digitális évtized helyzetéről, amelyben a Bizottság értékeli az előrehaladást, és ajánlásokat fogalmaz meg az intézkedésekre vonatkozóan;
- a digitális évtizedre vonatkozó többéves stratégiai ütemtervek készítése, amelyekben a tagállamok felvázolják a 2030-as célok eléréséhez elfogadott vagy tervezett szakpolitikákat és intézkedéseket;
- a hiányosságok feltérképezésére és leküzdésére szolgáló strukturált keretrendszer, amely a Bizottság és a tagállamok közös kötelezettségvállalását is rögzíti;
- a több országra kiterjedő projektek előkészítését és végrehajtását támogató mechanizmus kialakítása.

Külön is érdemes foglalkozni a több országot érintő projektekkel, ugyanis a digitális célkitűzések elérése érdekében az Európai Bizottság felgyorsította és segíti az olyan több országot átszövő, nagyszabású projekteket, amelyeket a tagállamok nem tudnak önállóan megvalósítani. Ezek a projektek

- egyidejűleg felhasználhatnak európai uniós, tagállami és magánszektorból származó pénzforrásokat;
- pótolják az EU nélkülözhetetlen kapacitásaiban feltárt hiányosságokat;
- támogatják az összekapcsolt, átjárható és biztonságos digitális egységes piacot.

A Bizottság összeállította a több országra kiterjedő projektek első listáját is, miszerint a beruházások az alábbi kiemelt területeken élveznek prioritást:

- adat-infrastruktúrák létrehozása, fejlesztése;
- az alacsony energiaigényű processzorok gyártókapacitásainak bővítése;
- 5G-s kommunikációs hálózatok és technológiák fejlesztése;
- nagy teljesítményű számítástechnika, a biztonságos kvantumkommunikáció kialakítása;
- a közigazgatás digitalizálása;

- a blokklánc-technológia fejlesztése, kiterjesztése;
- a digitális innovációs központok (EDIH) kialakítása, a jelzett projektek mindegyikéhez kapcsolódóan;
- digitális készségek fejlesztése.

Az innováció, az infokommunikáció, az információtechnológia, a digitális technológiák, magának a digitalizációnak a minden eddiginél gyorsabb ütemű fejlődése, elterjedése, kiteljesedése tehát alapjaiban változtatja meg a gazdaság és a társadalom minden területét, és közvetlen értékteremtő szerepén túl, multiplikátorhatásán keresztül katalizálja más iparágak átalakulását, illetve alapvetően határozza meg a vállalkozások alkalmazkodóképességét, versenyképességét, az állam egyszerűbb, átláthatóbb, olcsóbb, hatékonyabb működését. Az információtechnológia és az infokommunikációs szektor által vezérelt digitális transzformáció a gazdasági növekedés, az innováció és a társadalmi fejlődés meghatározó hajtóereje, motorja, a digitális jólét növelésének meghatározó eleme (TÓTH 2021c: 141.).

8.3. Sport és innováció – sport és digitalizáció

Korunkban az innováció, a technika, a technológia jelentősen alakítja a sport világát is, hatalmas változások zajlanak, amelyekre reagálni szükséges. Mint láttuk, az innováció szakmai fejlesztést, újítás jelent, de az innováció fogalma maga is állandó fejlődésben van és változáson megy keresztül, és magában foglalja a szervezeti, szervezési, eljárási innovációt is. Az innováció egyben a változtatás képessége, amelyhez bátorság kell, és az, hogy élen kell járnunk az újragondolásban, újratervezésben.

A megannyi új innovatív és digitális megoldás átalakítja világunkat, és életünk minden részét átszövi, így természetes, hogy nem kerülheti el a sport világát sem, annak egyik legmeghatározóbb megjelenési formája. A digitális transzformáció magával hozza, hogy a környezetünkben rengeteg mindent újradefiniálunk és újraalkotunk, és így van ez a sport területén is.

Innovatív fejlesztések, megoldások, az infokommunikációs eszközök és a digitalizáció nélkül ma már minden területen, ágazatban elképzelhetetlen a fejlődés, és mindez napjainkban már a sportipar fejlődésének is szerves része, de még mindig hatalmas fejlődésre számíthatunk. Néhány évtizeddel ezelőtt még ritkán említették egy lapon a sportot és az üzletet, mára azonban világszinten közel 90 milliárd dolláros iparágról beszélünk, amely, mint bemutattam, Magyarországon is nemzetstratégiai ágazat. Ma már például nemcsak a versenyzők, hanem a hobbi-sportolók teljesítményét is adatelemző eszközök segítik, miközben a szurkolói élmény is teljesen átalakul – a tévé előtt és a stadionban egyaránt.

A sport és az innováció fogalmának összevetése kapcsán Magyarország Digitális Jólét Programjában (DJP) az szerepel, hogy a digitális technológiák, az információtechnológiai megoldások az utóbbi néhány évben alapvetően alakították át a sport területét,

a sporthoz kapcsolódó tevékenységeket, működési modelleket is. A DJP-ben a sportra vonatkozó legfőbb megállapításokat az alábbiakban összegzem.

„A digitális technológiák az utóbbi néhány évben alapjaiban átalakították a sporthoz kapcsolódó tevékenységeket, működési modelleket, a sport teljes ökoszisztémáját. A nagy mennyiségű adat (Big Data) elérhetősége, a szenzorok, digitális szolgáltatások és digitális csatornák, közösségek teljes mértékben átalakítják a sport rendszerét is; nagy lendülettel terjed a virtuális és a kiterjesztett valóság eszközeinek széleskörű alkalmazása is.” (Digitális Jólét Program 2017)

Cél, hogy a magyar sport sikereire, hagyományaira, szellemi erőforrásaira, illetve az innovációs tevékenységre építve megtörténjen olyan új digitális alkalmazások, megoldások, termékek hazai kifejlesztése, amelyek globálisan is versenyképesek lehetnek. A felhőalapú rendszerek és az adatelemző szoftverek óriási lendületet hoztak a különböző sportágakban, így nem meglepő, hogy a sportanalitika és a sportinformatika napjainkra az informatikán belül is önálló iparággá nőtt ki magát, és az alábbi alkalmazások főszerepet játszanak a sportipar forradalmasításában:

- sportanalitikai rendszerek (valós idejű adatelemzés, statisztikák);
- szenzorok, viselhető technológia;
- felhőalapú megoldások;
- mobiltechnológia;
- virtuális valóság;
- drónok.

E technológiák egyenként vagy különböző kombinációkban ma már szinte minden sportágban megjelentek. Fontos lenne továbbá az utánpótlás-nevelési bázisok, sportakadémiák legmodernebb digitális eszközökkel való felszerelése, előzetesen felállított egységes beszerzési koncepció, javaslat mentén. Célként szükséges kitérni a digitális technológiák széles körű beépítését a sportágazat minden területén, kiemelten az utánpótlás-nevelés, a látványcsapatsportok, valamint a kiemelt sportágak és a kiemelt egyesületek tekintetében.

Ezek a technológiák nemcsak új eszközöket biztosítanak az edzéshez a profi és a hobbi-sportolóknak, hanem megalapozzák új sportágak és üzleti modellek létrejöttét is. A digitális megoldások elterjedése különösen fontos az utánpótlás-nevelés és a tehetséggondozás területén.

Jelenleg Magyarországon kevés a sport területén alkalmazott digitális megoldás, a digitális technológiák rendszerszerű és kiterjedt használata, valamint kevés a sportot jól ismerő, de egyben megfelelő digitális tudással is rendelkező szakember, aki készségszinten, megfelelő hatékonysággal tudná kezelni a legmodernebb informatikai rendszereket, illetve alkalmazni a digitális elemzési módszereket.

Ösztönözni kell a digitális technológiák, alkalmazások, megoldások mind szélesebb körben történő elterjesztését, bevezetését az élsport, a versenysport, az iskolai sport, az utánpótlás-nevelés és a tömegsport területén is. Cél, hogy a magyar sport sikereire, hagyományaira, szellemi erőforrásaira, illetve az innovációs tevékenységre építve meg-

történjen olyan új digitális alkalmazások, megoldások, termékek hazai kifejlesztése, amelyek globálisan is versenyképesek lehetnek. A felhőalapú rendszerek és az adatelemző szoftverek óriási lendületet hoztak a különböző sportágakban.

A sportolóknak a közösségi média olyan eszközt adott a kezébe, amellyel milliós rajongótábor képesek felépíteni, és profi szinten gondozni. A friss statisztikák szerint 2,2 milliárd ember használja aktívan a Facebookot, 1 milliárd az Instagramot, 1,3 milliárd a Messengert. Az online közösségi média a sportolói márkáépítés egyik fő eszközévé vált. A játékosok gyakran tesznek közzé élő közvetítéseket, fotókat, videókat. Ennek a különlegességét éppen az adja, hogy maguk a főszereplők osztják meg a felvételeket, ezáltal a színpadok mögé kísérik a követőket, ami különleges élményt ad a néző számára is (FARKAS 2019).

A *chatbotokkal*, azaz a robotként viselkedő és válaszoló beszélgetőpartnerekkel a sportban is elkezdtek dolgozni. Egy egyszerűsített alkalmazásban a szurkolóknak csak be kell jelölniük, hogy melyik klubot és játékost kedvelik, és a *chatbot* automatikusan elküldi részükre üzenetben az aktuális videóösszefoglalót a kedvencek legutóbbi meccséről. A mesterséges intelligencia alapú *chatbotokat* a klubok az ügyfélszolgálatok kiváltására is fel tudják használni: egyszerű kérdésekre tudnak azonnali választ adni, mint például hogy hogyan juthat el a szurkoló a stadionhoz, hol vehet jegyet, vagy éppen hogyan iratkozhat fel a klub felületeire. Így a *chatbotok* a sportrendészet területén is óriási jelentőséggel bírhatnak, Magyarországon a sporttörvényben szereplő közreműködők munkáját is segíthetik. A digitalizáció a sportteljesítmények fokozásának legújabb forradalmát is elhozhatja.

Az okosórák az aktivitást, a teljesítményt mérik, egészségalkalmazás áll rendelkezésre. Amatőr, hivatásos és szabadidős sportolók is használhatják. Ezek az eszközök mérik és rögzítik aktivitásukat, egészségügyi elemzéseket tárolnak.

A digitális eszközök és szolgáltatások iránti kereslet az *online* játékok területén is éreztette hatását, aminek következtében ugrásszerűen megnőtt az e-sportok iránti érdeklődés. Az életünk az általunk irányított *online* térben zajlik.

Az AI és a robotika jövője szintén kihívásokkal teli. A digitális ipar exponenciálisan növekszik, és az olyan innovációk, mint a kvantumszámítás, valószínűleg forradalmasítják ezt a fejlődést. Az adat- és információgyűjtésen és azok alapján történő cselekvésen alapuló információs tevékenységként az AI kiválóan alkalmas arra, hogy hozzájáruljon a bűnüldözési képességek jelentős fejlesztéséhez, fejlődéséhez.

Európa a technológia, a kutatás, az innováció és a kreativitás terén meglévő nagy múltjára, valamint a jogok és az alapvető értékek erőyes védelmezésére építi jövőjét. Az új szakpolitikák és keretrendszerek elősegítik, hogy Európa élvonalbeli digitális technológiákat vezessen be, és megerősítse kiberbiztonsági kapacitásait. Európa a jövőben is megőrzi nyitott, demokratikus és fenntartható társadalmát, és ezeknek az elveknek a digitális eszközök hathatós támaszai lehetnek. Európa meg fogja találni és követni fogja a saját útját, amelynek révén globálisan versenyképes, értékalapú és inkluzív digitális gazdasággá és társadalommá válhat, megőrizve nyitott, de szabályokon alapuló piacát, továbbra is szorosan együttműködve nemzetközi partnereivel. Mindezekből következően

is a digitalizációval, a virtuális világgal, az információs társadalommal a sport területén is foglalkozni kell.

Az e-sport megjelenése, technológiai háttere

Az e-sport ma ismert formája a kilencvenes évek végén, a világhálón keresztül játszható videójátékok terjedésével kezdett kialakulni, méghozzá Dél-Koreában, ahol az állam a világon elsőként ismerte fel a rengeteg fiatal érdeklődését lekötő, akkor még pusztán szórakoztató elfoglaltság fontosságát. A kulturális, illetve a sport- és a turisztikai minisztérium létrehozta a Koreai e-Sport Egyesületet, amelynek elsődleges feladata azóta is az e-sport szabályozása és népszerűsítése. Jelenleg több mint 60 országban hivatalosan is elismert sportágnak számít az e-sport, idetartozik Kína, az USA és Dél-Korea.

A játékosok már 2000-ben tíz bajnokságon mérhették össze tudásukat, és az e-sport népszerűségét mi sem bizonyítja jobban, mint hogy a versenyek száma 2010-re már évi 260-ra nőtt csak Dél-Koreában. Az e-sport az elektronikus sport kifejezés rövidítése, tulajdonképpen sajátos ötvözete a szellemi és a technikai sportoknak, így viszont számos technológiai jogi kérdést is felvet ez a téma.

Ahogy Kőhidi Ákos fogalmazott a témában írt publikációjában, az e-sport olyan kompetitív (vetélkedő, versenyző) videójátékok gyűjtő elnevezése, amelyeknél a professzionális játékosok, a versenyzők egymással versenyeznek *online* vagy *offline* módon, hagyományos rendezvényeken, szervezett versenyeken általában valamilyen díjazásért. Tulajdonképpen a játék a versenyszám. Az otthon, hobbiszinten végzett videójátékozás semmiképpen sem minősül e-sportnak (KŐHIDI 2018: 248.).

Már az e-sportban is alkalmazzák a mesterséges intelligenciát. 2018 év végén mutatták be a világ első, mesterségesintelligencia-alapú *gamer coaching* rendszerét. Célja, hogy hatékony segítséget nyújtson az amatőr e-sportolóknak, és segítsen teljesítményük javításában. A fejlesztést egy magyar *startup* jegyzi. Ez a rendszer nem más, mint egy mesterségesintelligencia-alapú személyi *coach*, amely a játékmenet során rögzített videók elemzése révén fejleszti a játékost. A rendszer a hagyományos statisztikák mellett tippeket, sőt, gyakorlófeladatokat is ad, így kontextusba helyezi a játékos teljesítményét, és hatékonyan segíti a hibák megértését.

Nemzetközi digitális fejlesztések és a sport

Az egyik nemzetközi, sportszereket gyártó cég önbefűző cipőt fejlesztett, amely automatikusan a láb formájához illeszkedik, és okostelefonnal lehet majd irányítani a cipőfűző feszességét. A gyártónak ez a legújabb futurisztikus cipője. A cég szerint különösen a kosárlabdázók teljesítményén javít majd sokat ez az innovatív megoldás, mert a lábfej vérkeringésének a javításához nem lesz többé szükség a fűzők meglazítására. Minde mellett folyamatosan fejlesztik az okosmezeket, az okosmellényeket, az okosruhákat, a mozgáselemző rendszereket, az olyan öltözeteket, amelyek anyagába szenzorokat, elektronikus érzékelőket építenek, amelyek adatokat rögzítenek.

Futurisztikus technológiai újítással, a mesterséges intelligenciával dolgozik többek között a Leicester City, amely egyike annak a három Premier League-csapatnak, amely

jelentős energiát fordít az analitikus elemzésekre, és részben mesterséges intelligenciára építve dolgozza fel a szezon közben róla és az ellenfelekről készült adatokat. A három jelenlegi dobogós helyen lévő a Liverpool, a Manchester City és a Leicester City, amely Európában és talán a világon is legelőrébb jár a mesterséges intelligencia mindennapi folyamatokba való beépítésében.

A klub az IBM mesterséges intelligenciáját, Watsont használja, amely teljesen újszerű módszereket biztosít a csapat felkészüléséhez. Az egyik leglátványosabb ilyen megoldás, hogy a csapat összes meccsét virtuális valóságba helyezi, és kontroller, illetve szemüveg segítségével a pályán, a játékosok között állva elemezhető ki bármelyik jelenet. Ez új nézőpontot ad az edzői és az elemző stábnak, illetve rajtuk keresztül a játékosoknak is. Innen egyetlen kattintással máris új szemszögbe kerülhetnek: felülnézeti képen, de 3D-ben vizsgálható a pálya (kezdetleges grafikával), mintha csak egy óriási terepasztal lenne. Mögötte a falon az eredeti tévés közvetítés képe megy szinkronban, hogy így elemezhesék a pályán történeteket.

A program a játékosokról rögzített GPS-adatokat használja fel, képes bővíteni saját tudástárát a játékosokról és a csapatokról.

Érdekesség, hogy ez a felület arra is megtalálta a választ, hogy pontosan honnan is indulnak a támadások, a 2017–2018-as Premier League-szezon adatait kielemezve arra jutott, hogy a kapura lövések 20%-a bedobásból indult. Mivel kiderült, hogy a bedobások kiemelt fontosságúak, az adatelemzésre jelentős figyelmet fordító Liverpoolnál külön bedobásedzőt igazoltak.

Jelenleg olyan virtuálisvalóság-rendszeren dolgoznak, amelyben a játékosok szemüveggel a fejükön maguk fel tudnak sétálni a pályára, és bárhol el tudnak majd ott helyezkedni.

Érdekes tény, hogy már olyan csapatjáték is létezik, amelyet a mesterséges intelligencia fejlesztett. Ez a „*speedgate*” névre hallgat, amelyben két hattagú csapat játszik egy pályán, ahol három kapu található, és a játékosoknak úgy kell egymáséba találniuk egy labdával, hogy a középső kaput kikerülük – az amerikaifoci-labdát kézzel és lábbal is át lehet adni egymásnak (BODNÁR 2019).

Bár a labdarúgásban és más sportágakban sem helyettesíthető a tehetség és a szaktudás az informatikával, a vezető sportklubok világszerte arra töreksenek, hogy modernizáljanak. Ugyanis ami korábban sokéves tapasztalatot vagy különleges megfigyelőképességet igényelt, annak jelentős részét ma már a technika is tudja. A labdarúgásban is egyre elterjedtebb bizonyos technológiák használata: például a gólvonal-technológia a gól megállapításához, illetve kamerarendszerek és videóalkalmazások a bírói döntés segítésére, szabályosságának ellenőrzésére (HÁHNER 2016).

8.4. Jogi innovációk és a sportrendészet

A technológiai innováció mellett, meg kell említeni még egy fontos aspektust, ez a jogi, jogalkotási innováció. Mi is az innováció a jogban? A jog ugyanis jellemzően konzervál, és mindig fontos a jogi tradicionalizmus, ugyanakkor a jog reagál a megváltozott gazdasági környezetre és társadalmi életviszonyokra. Egyre fontosabb a jogalkotás során is a gyorsaság, az új és újító szemlélet és persze a hatékonyság is, hiszen az élet változásaihoz a jog alkalmazkodik, számos újítás jön létre és minden változik, megváltozik a technikai, technológiai fejlődés következtében.

A rend minden társadalomban alapvető érték, a sportrendezvények biztosításában közreműködők szavatolják minden résztvevő biztonságát (sportoló, sportvezető, sportszakember, néző). Az innováció napjainkban olyan speciális helyzeteket is képes volt „létrehozni”, hogy ma már például az e-sport-rendezvényeket is biztosítani kell.

Természetesen számos jogi eszköz áll már évek óta rendelkezésre. Az egyik legfontosabb már létező jogi innovatív megoldás volt többek között a sporthuliganizmus jelensége elleni fellépés érdekében szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CIV. törvény, az úgynevezett „huligántörvény”, amely egyidejűleg módosította a rendőrségi törvényt, a Btk.-t, a szabálysértésekről szóló törvényt, a személy- és vagyonvédelmi törvényt és a sporttörvényt. A jogszabály nagy újdonsága volt a résztvevők egyedi azonosítására alkalmas beléptetőrendszer alkalmazásának kibővítése és a sportrendészeti nyilvántartás felállítása.

A gyakorlat azt mutatta, hogy a sporthuliganizmus nem kizárólag a stadionon belülre összpontosul, ezért a jogalkotó álláspontja szerint a sportrendezvényekre utazó vagy onnan távozó rendbontókat is sporthuligánokként kell kezelni. A magánjogi és szabálysértési jogi szankciók egymáshoz való viszonya szintén tisztázatlan, ami szélsőséges esetben akár ahhoz is vezethet, hogy az elkövetőt ugyanazért a cselekményért többször büntetik.

A sportrendezvényeken jelen lévő jogszabályok összessége folyamatosan reagált az évek során a megváltozott életviszonyokra, hiszen soha nem voltak ilyen nagyszabású sportrendezvények, mint amelyeket az elmúlt évtizedben rendeztek (eltekintve a Covid–19-pandémia időszakától). Törvények, kormányrendeletek sora és a sportági szakszövetség belső szabályzatai az alkalmazandó előírások. Rendkívül összetett jogszabályok rendelkeznek tehát a sportrendezvények biztosításáról, kiegészülve számos nem jogi normával, szövetségi rendelkezéssel, belső szabályzattal, amelyekről hosszasan tettem említést.

A sport egyik legtipikusabb jellemzője a normaalkotás, a versenyszabályok létrehozása. A sportszövetségi normák esetében persze klasszikus értelemben vett jogalkotásról nem lehet szó, hiszen jogalkotási hatáskörrel nem rendelkező szervek hozzák létre. Maga a sporttörvény ad lehetőséget a sportszövetségeknek szabályzatok alkotására, ami természetesen nem minősül jogalkotásra vonatkozó felhatalmazásnak, ugyanakkor a sportszövetségek speciális szankciója, mint a kizárás, képes a megfelelő sportbéli rend fenntartására és az érdekérvényesítésre.

A szabályozás jogi jellege alapján három kategória különíthető el:

1. állami sportra vonatkozó játékszabályok;
2. szakszövetségi előírások;
3. sportjátékszabályok.

Az utóbbi kettő nem része a sportjognak (mert nem állami normák), ugyanakkor lényeges része a sport normatív önszabályozásának. A sportra vonatkozó állami jogi normák, illetve a nemzetközi és a hazai sportszövetségek szabályzatai együttesen teremtik meg a sporttevékenység intézményi kereteit, de az állami jog megelőzi a sport önszabályozó normáit, és ütközés esetén kizárólag az állami sportjog érvényesülhet.

Nagyon fontos az említett 3 kategória, ugyanis bár a sport a civil szektor terméke, szükség van állami beavatkozásra is. A konferencia mai témája kapcsán kifejezetten elmondható, hogy a sportrendezvények, különösen a labdarúgó-mérkőzések biztosítása során elengedhetetlen az állami beavatkozás, az állam büntetőhatalmának érvényesítése, mert bár a szakszövetségi szabályozások között szerepel nem jogi norma, amelyet Nemes András tanár úr, a sportjog egyik művelője *lex sportivának* szokott nevezni, hiszen abszolút irányadó, a biztonsági szabályzat is szabályoz, mégis elengedhetetlen a sporttörvény alkalmazása és a sportrendezvények biztonságáról rendelkező kormányrendelet alkalmazása, jogellenes cselekmények elkövetése esetén a vonatkozó jogszabályok alkalmazása. Szintén szakszövetségi normaanyag a sportfegyelmi szabályzat, amelyet értelemszerűen sportágspecifikusan készítenek el, hiszen már a sportszövetséget is rendeli bármilyen sportrendezvényen előforduló szabályszegés esetén. A sportjátékszabályok megszegése, amelyek szerepelnek az említett hármas egységben, hatással van a nézőkre is, és a nézőtéri erőszak kiváltó oka lehet.

E tekintetben is utalni kell *A magyar labdarúgás stratégiája* című dokumentumra, amely szintén egy sor szabályozásra vonatkozó újítást, változtatást fogalmaz meg.

A korszerű és biztonságos stadionok rendelkezésre állása a játékszínvonal emelkedésének, illetve a nézőszám növelésének is az egyik alapvető feltétele. A stadionbiztonság területén cél a nézők biztonságérzetének további javítása a modern infrastrukturális, biztonságtechnikai eszközök és biztonsági koncepciók lehetőségeinek kihasználásával, a jogalkalmazás színvonalának növelésével és az integrált biztosítási gyakorlaton belüli dinamikus kockázatelemzés erősítésével.

Az állam szerepe a sportban ugyanakkor csak kiegészítő-segítő-befolyásoló lehet. A sportnak a civil szféra részének kell maradnia, ahol elsődleges az önszerveződés és az önszabályozás éppúgy, mint a tudományban, a művészetben vagy a kulturális élet más területein, és kiemelten fontossá vált a megváltozó gazdasági, társadalmi változásokra történő gyors és hatékony jogszabályi reagálás képessége.

8.4.1. Az új innovatív és digitális megoldások szerepe a sportrendezvények biztosítási rendszerében

A rend, a biztonság, a lakosság és a sportolók biztonságérzetének megteremtése, fenntartása és fejlesztése az utóbbi években szintén egyre jelentősebbé vált elsősorban azért, mert a látványcsapatsportok, a látvány- és egyéni sportok csúcseményei tömegeseményekké váltak, valamint tömegek vesznek részt szabadidős sportrendezvényeken. Az élsport és a tömegsport számos rendezvénye több tízezer embert mozgat meg nemcsak a sportlétesítményeken belül és kívül, hanem azt megelőzően, valamint azokat követően is. A sportrendezvények egyre inkább *show*-elemekkel is rendelkeznek, mindez új biztonsági követelményeket támaszt.

A sportesemények biztonságos lebonyolítása alapvetően a rendezők feladata, ugyanakkor az állami szerepvállalás is nélkülözhetetlen. Vagyis mindez együttes civil és állami rendészeti feladatnak tekinthető. A sportrendezvények biztosításával összefüggő kérdések állami, jogi, rendészeti és morális problémákat egyaránt felvetnek.

Mindemellett megállapítható, hogy korábban kiforratlan technológiák válnak széles körben elterjedté, az 5G, az IoT, a *big data*, a mesterséges intelligencia (AI) alapjaiban formál át teljes ágazatokat, a mezőgazdaságtól az egészségiparon, a sporton és az oktatáson át a közlekedésig és a turizmusig. A digitalizációnak, a digitális transzformációnak köszönhetően javul a hatékonyság, növekszik a jólét, nő a termelékenység, javul a versenyképesség és a biztonság is. Legyen szó a csalások, a közlekedési balesetek, a gyermekpornográfia vagy a közterületi anomáliák felderítéséről, a közrend biztosításáról vagy éppen a sportrendészetről például, a mesterséges intelligenciának egyre ígéretesebb alkalmazásai vannak a bűnüldözés, a bűnmegelőzés számára, és már igen gyakran használják is ezen a területen. Valójában a mesterséges intelligencia kevésbé időigényessé teszi a bűnüldözési munkát, kevésbé hajlamos az emberi hibákra és a fáradságra, valamint költséghatékonyabb is.

8.4.2. A mesterséges intelligencia és a rendészet kapcsolata

A mesterséges intelligencia strukturált adatokra, adatbázisokra, algoritmusokra épül, és növekvő használata az egyre inkább adatvezérelt társadalom meghatározó részévé válik.

A mesterséges intelligencia legígéretesebb alkalmazása a bűnüldözés számára az, hogy adatbázisok algoritmusok által történő elemzése alapján képes azonosítani mintákat, bűnelkövetési módokat, felismerni, azonosítani tárgyakat, személyeket, magatartásokat, megnyilvánulási és viselkedési formákat, így lehetőséget ad a bűnözés jobb előrejelzésére, megelőzésére és természetesen felderítésére, a bűnmegelőzés, valamint a rendészeti feladatok, adott esetben a kiemelt rendezvények biztonságának hatékonyabb megtervezésére, megszervezésére.

A bűnözés előrejelzésének képességét, mielőtt az megtörténne, prediktív rendőri tevékenységnek, prediktív rendészetnek is nevezik. A mesterséges intelligencia prediktív rendészeti tevékenységben való alkalmazása esetén azonban etikai és jogi kérdéseket is szükséges szabályozni.

*8.4.3. A biztonságos Európa: a mesterséges intelligencia alkalmazási
ütemterve a bűnüldöző szervek számára (HORIZON 2020 Projekt,
2021. október – 2024. szeptember)*

A világ soha nem látott sebességgel változik, és az AI ebben a változásban az élen jár. Noha az AI használata nagyon sok előnnyel jár, mégis sokan aggodalmukat fejezték ki azzal kapcsolatban, hogy a mesterséges intelligencia milyen hatást fog gyakorolni olyan területekre, mint például a biztonság. Az EU által finanszírozott ALIGNER projekt célja, hogy egyesítse a mesterséges intelligenciát a bűnüldözés és a rendészet területén alkalmazó európai szereplőket annak érdekében, hogy közösen azonosítsák és vitassák meg, miként lehet fokozni Európa biztonságát a mesterséges intelligencia széles körű használatával, illetve megerősíteni a bűnüldöző szervek működését, a lehető legtöbb hasznot, előnyt biztosítva a társadalom számára. A projekt munkája elősegíti a mesterséges intelligencia bűnüldözési területen történő kutatási ütemtervének előkészítését.

Ennek elérése érdekében az ALIGNER 1. műhelysorozat létrehozásával elősegíti a kommunikációt és az együttműködést a bűnüldözés, a rendészet, a döntéshozatal, a kutatás, az ipar és a civil társadalom szereplői között a mesterséges intelligencia használatához kapcsolódó bűnözési minták változó dinamikájáról; 2. azonosítja az európai bűnüldözéssel foglalkozó szervezetek képességfejlesztési igényeit; 3. azonosítja, értékeli és validálja a mesterséges intelligencia-technológiákat, amelyek potenciálisan javíthatják a bűnüldözés és a bűnmegelőzés képességeit, olyan technológiafigyelési folyamat bevezetésével, amely a hatás- és kockázatértékeléseket is magában foglalja; 4. azonosítja a mesterséges intelligencia bűnüldözési célú használatának etikai, társadalmi és jogi vonatkozásait; 5. a mesterséges intelligencia által támogatott bűnözés taxonómiájának kidolgozásával azonosítja a mesterséges intelligencia bűnügyi felhasználásának megakadályozására szolgáló eszközöket és módszereket; 6. azonosítja a mesterséges intelligencia bűnüldözésben történő felhasználásával kapcsolatos szakpolitikai és kutatási igényeket azáltal, hogy feltérképezi a gyakorlati szakemberek igényeit és az újonnan megjelenő bűnözési mintákat az azonosított mesterséges intelligencia-technológiákkal; és 7. az összegyűjtött ismereteket felhasználja a mesterséges intelligencia kutatási ütemtervének fokozatos kidolgozása és fenntartása érdekében.

Az ALIGNER biztosítja, hogy a projekt eredményei alkalmazhatóak és relevánsak legyenek azáltal, hogy nemcsak három bűnüldöző szervezetet vesz fel a projekt teljes körű partnereként, hanem két külső tanácsadó testületet is létrehoz, egyet a bűnüldözés területén dolgozó szakemberek, egyet pedig kutatók, iparági szakemberek, etikával foglal-

kozók és a civil társadalom képviselői számára. E testületek tagjai alkotják az ALIGNER műhelymunkáin részt vevő fő érdekelt feleket.

Az elmúlt 10 évben a mesterséges intelligencia mint technológia olyan léptékű fejlődésnek indult, amelyet sokan egy új ipari forradalom kezdetéhez hasonlítanak. A mesterséges intelligencia az emberiség által valaha kifejlesztett legtranszformatívabb technológiává válhat. Sundar Pichai, a Google vezérigazgatója úgy véli, nagy esély van rá, hogy az AI még a tűznél vagy az elektromos áramnál is nagyobb hatással legyen a fejlődésre. A mesterséges intelligencia az úgynevezett felforgató technológiák közé sorolható, gyökeresen megváltoztatja a társadalmat és a biztonsági kérdéseket is. A biztonság folyamatosan fókuszban van, a mesterséges intelligencia mindennapi használata során is.

A mesterséges intelligencia (AI) mára már nemcsak a tudományos-fantasztikus irodalom futurisztikus terméke, hanem mindennapi életünk szereplője lett. Bár alapvetően a gépek taníthatóságát helyezi fókuszba, mégis emberi kihívásokra kínál valós válaszokat, amelyekkel Magyarországon a Mesterséges Intelligencia Koalíció által a 2020–2030 időszakra kidolgozott „MI-stratégia” részletesen is foglalkozik. Mindamellett érdemes megemlíteni Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiáját is, amely részletesen elemzi a mesterséges intelligencia szerepét, alkalmazásának kiterjesztési lehetőségeit.

8.4.4. A sportrendészetben alkalmazott különleges innovációk, digitális megoldások

Ezen a területen számos eszköz áll már évek óta rendelkezésre. Az egyik legfontosabb már létező jogi innovatív megoldás volt a már említett, a sporthuliganizmussal kapcsolatban megalkotott „huligántörvény”.

Igazán említésre méltó változás az új Btk. szankciórendszerének megújítása is, a sportrendezvények látogatásától eltiltás mint büntetés, ahogyan a résztvevők egyedi azonosítására alkalmas beléptetőrendszer alkalmazásának kibővítése és a sportrendészeti nyilvántartás felállítása is.

A távoltartás intézményének hatálya alatt álló személyeket az Országos Rendőr-főkapitányság által vezetett nyilvántartásban rögzítik. Az adatállományból a rendőrség a közrend és a közbiztonság megőrzése, az erőszak és a rendzavarás megelőzése, a nemzetközi rendőrségi együttműködési kötelezettségek teljesítése, továbbá mások jogainak védelme céljából a külföldi rendőri szerv részére, valamint a rendezvények biztonságának védelme, a sportrendezvény látogatásának, továbbá a jegyértékesítés megtagadásának céljából a sportrendezvény szervezőjének, rendező alkalmazása esetén a rendezőnek, valamint a jegyértékesítést a szervező megbízásából végző személynek továbbíthat adatot.

Elmondható, hogy a kamerarendszerek használatának bevezetésével párhuzamosan a stadionokon elkövetett jogsértések számának csökkenésében szerepet játszott a beléptetőrendszer használata, valamint a kizárás, a kitiltás, az eltiltás jogintézményének és a sportrendészeti nyilvántartásnak a következetes alkalmazása is.

A sporttörvényben is számos innovatív rendelkezést találunk. A 2019. január 1-jén hatályba lépett módosítás értelmében például a szervező a sportrendezvény szervezésével

összefüggő feladatok ellátása érdekében önkéntes jogviszonyban, munkaviszonyban vagy munkavégzésére irányuló egyéb jogviszonyban közreműködőt bízhat meg. A közreműködő feladata – a szervező képviselőjeként – különösen a sportrendezvény helyszínén a nézőkkel és a sportrendezvény egyéb résztvevőivel való kapcsolattartásban, tájékoztatásban, a sportrendezvény helyszínére való bejutásban és azon belüli tájékozódásban, a sportrendezvény biztonságos lebonyolításának támogatásában, valamint a sportrendezvény helyszínén biztosított szolgáltatások igénybevételében való segítségnyújtás.

Közreműködőként a 18. életévét betöltött, büntetlen előéletű személy alkalmazható. A szövetség a sportrendezvény biztonságos lebonyolításával kapcsolatos előírásokat tartalmazó szabályzatában határozza meg a közreműködő alkalmazásával, feladataival, képzésével, a rendezőtől eltérő, megkülönböztető ruhájával, valamint azonosíthatóságával kapcsolatos részletes rendelkezéseket.

8.5. Technikai, technológiai innovációk és a digitalizáció szerepe a sportrendészetben

A rendészeti szerveknél már ma is számos infokommunikációs eszköz, technológia és szoftver áll rendelkezésre. Többek között rádiótechnika, a Robotzsaru rendszer, a tevékenységirányítási rendszer mobil keretrendszere, testkamerák, térfigyelő rendszerek, elektronikus felügyeletben alkalmazott eszközök, a VÉDA Közúti Intelligens Kamerahálózat. Azonban én a sportrendezvények biztonságos lebonyolítására helyezvén a hangsúlyt könyvemben azt szeretném kiemelni, hogy melyek azok a innovatív technikai eszközök, digitális technológiai megoldások, amelyek alkalmazása elengedhetetlen egy nemzetközi sportrendezvény biztonságos megrendezése során.

8.5.1. Dróndetektálás – drónok

A drónok egyre nagyobb veszélyt jelentenek, ugyanis szakmai előrejelzések alapján számuk egyre nő, és hét éven belül közel 30 ezer önvezető drón lesz már Magyarországon is, amelyek szabályozása, ellenőrzése, követése jelentős szakmai és biztonsági kihívást jelent. Ennek kapcsán fontosnak tartom megjegyezni Yuval Noah Harari idézetét: „Olyan hatékony új technológiákat fejleszt az emberiség, amelyek elpusztíthatják az emberiséget, de akár tökéletesíthetik is azt. Az a kérdés, mihez kezdünk az ilyen technológiákkal...”

Évekkel ezelőtt a Szerbia–Albánia labdarúgó-Európa-bajnoki selejtezőn, Belgrádban tömegverekedést robbantott ki egy provokatív zászlóval egy drónpilóta. A drón egy Nagy-Albániát ábrázoló zászlót vitt a stadionba, felbőszítve ezzel a hazai szurkolókat, és így tömegverekedést kirobbantva. Szerencsére nem történt tragédia. A drónok fejlesztésében a legnagyobb kockázat az, amikor a technológia rossz kezekbe kerül. Ilyenkor szélsőséges esetekben akár a terrorizmus eszközkévé is válhat. Egyre nő az igény olyan eljárásokra, megoldásokra, amelyek segítségével a drónokat detektálni lehet. A kockázat

mindig reális, hogy végül is egy fejlesztést vagy új találmányt jó vagy kártékony céllal használnak-e fel. Ezért ha a technika illetéktelen kezekbe kerül, az jelentős veszéllyel járhat, amellyel számolnunk kell.

A drónokat sok esetben arra használják sportrendezvényeken, hogy illegálisan rögzítsék az eseményeket, de előfordult már, hogy majdnem tragédiát okozott egy repülő szerkezet. A US Open teniszbajnokság egy korábbi versenyének egyik mérkőzésén, a Louis Armstrong Stadionban egy drón váratlanul a nézőtérre zuhant. Szerencsére senki nem tartózkodott a közelben, így nem történt személyi sérülés. A játékot megállították, és csak azután folytatták, hogy a rendőrök és a tűzoltók megállapították, nem veszélyes az eszköz. A drón a zuhanás miatt összetört, meglepő módon kamerát viszont nem találtak a roncson. Félelmetes, hogy a szigorú biztonsági szabályok ellenére egy drón ilyen könnyedén a pálya fölé repülhetett, hiszen akár bombát is hordozhatott volna.

A dróntechnológia velejárója, hogy elképesztően nehéz a drónok pontos helyzetét meghatározni, de már létezik olyan eszköz, amely figyelmeztető jelzést ad, ha a közelben lebegnek. Olyan detektorok gyártása indult el, amelyek jeleznek, ha drónt észlelnek. Ez magában foglalja a hang- és rádióhullámos drónazonosítást is.

Magyarországon az Eb megrendezése során is alkalmazták, a Puskás Ferenc Arénában a drón jelforrását és ezáltal a kezelőt volt képes megtalálni a használatban lévő detektáló rendszer. A drónok elleni védekezést az UEFA részletesen is előírja és a 2020-as Európa-bajnokság rendezési feladataival kapcsolatban megfogalmazott részletes követelményrendszer egyik fontos pontja volt a dróndetektálás.

Érdekesség, és újabb kihívásokat jelent majd a drónokkal kapcsolatban, hogy az Európai Repülésbiztonsági Ügynökség (EASA) a McKinsey tanácsadó cég támogatásával jelenleg átfogó tanulmányt készített a városi légi mobilitás (UAM) társadalmi elfogadottságáról Európában, a következőkkel kapcsolatban:

- veszélyhelyzetekre történő gyorsabb reakálási idő;
- gyorsabb szállítás drónok segítségével;
- a közlekedési dugók csökkentése;
- drónos szállítás (pilóta nélküli);
- rendkívüli ellátás (katasztrófahelyzet, mentési cél).

Így előfordulhat, hogy egyre többen lebegnek majd a légtérben.

8.5.2. Telekommunikációs rendszerek, hálózatok

A rendőri biztosítás döntő fontosságú eleme a rendőri egységek egymás közötti, illetve vezetőkkel történő kommunikációja, amely elsősorban az Egységes Digitális Rádiótáv-
közlő Rendszeren (EDR) valósul meg. A Puskás Aréna térségében a 2020-as labdarúgó-Eb idején például az EDR működését több bázisállomás szolgálta ki.

Annak érdekében, hogy a hálózat túlterhelését elkerüljék, kiemelten fontos szabályok voltak bevezetve:

- Egyéni hívások indítása tilos volt.
- A szkennelés funkció használata tilos volt.
- A biztosításban részt vevők kizárólag a biztosításhoz tartozó beszédcsoporthoz hallgathatták.
- A hívásindító gomb véletlen beragadásának elkerülésére fokozott figyelmet fordítottak.
- A rádióforgalmazás csak a szükséges esetben történt, és akkor is röviden, tömören fogalmazva.

A 2020-as Eb kapcsán egy másik téma volt a publikus telefonhálózat biztosítása, a mérkőzéseket telt házas nézőtér előtt rendezték meg, ami több mint 67 ezer nézőt jelentett, valamint a Városligeti Műjégpálya területén kialakított szurkolói zóna területén további 11 500 fő résztvevőt számoltak. A sikeres rendezvénybiztosítás és a tömegkezelés egyik alapfeltétele volt, hogy a rendőri egységek kommunikációja, valamint a mobilhálózaton történő, a biztosítással összefüggő élőképtvitel zavartalan legyen, amellet, hogy a nézőközönség részéről jelentős beszéd- és adatkommunikáció volt a mobil eszközön keresztül.

A fentiekre tekintettel a szervezők intézkedtek a mobilszolgáltatók vezetése felé, hogy a mobilkommunikáció zökkenőmentességének biztosítása érdekében a szükséges intézkedéseket tegyék meg.

A továbbiakban az anyagi ráfordításokkal nagymértékben fejleszthető a kép- és hangátviteli összeköttetés és annak stabilitása (közterületeken elhelyezett térfigyelő kamerák, drónkép-megjelenítés, LiveU, hálózatbiztonság stb.), valamint az ezek megjelenítésére szolgáló „LED-fal”.

Fontosnak tartom megemlíteni a rendőrök által használt egyéb mobil eszközök, például okostelefonok használatát, hiszen mára ezen eszközök széleskörűen elterjedtek és jelentős számú funkcióval és funkcionalitással bírnak, és kiemelt szerepet játszottak a rendőri erők közötti kapcsolattartásban.

8.5.3. Biometrikus azonosítás – arcfelismerő rendszerek

A biometrikus azonosítás a személyazonosítás egyik fajtája, amelynek során az ember egyénenként eltérő, mérhető biológiai jegyein, élettani vagy viselkedési jellemzőin, a biometrián alapul az azonosítási eljárás.

Biometria a rendészeti célú személyazonosításban:

- DNS alapján történő személyazonosítás;
- kézgeometriai elemzésen alapuló személyazonosítás;
- aláírás-ellenőrzésen alapuló személyazonosítás;
- retinaletapogatáson alapuló személyazonosítás;
- archotérkép-vizsgálaton alapuló személyazonosítás;
- hanganalízisen alapuló személyazonosítás;

- arcfelismerésen alapuló személyazonosítás;
- ujjnyomat alapján történő személyazonosítás;
- íriszletapogatáson alapuló személyazonosítás;
- ujj-, illetve kézérhálózat-azonosító.

A módszer ténylegesen a személyt azonosítja, és a mintavételezés valós élő személytől származik, ezzel jelentősen csökkentve a megtévesztés lehetőségét. A biometrikus személyiségjegyek egyedi testi jegyek, amelyek egyénre jellemzőek, és ezért szinte teljesen kizárt, hogy két személy biometrikus személyazonosító jegye azonos legyen (BALLA 2021).

Az emberi arc fontos szerepet játszik a társadalmi interakciókban, közvetítve az emberek identitását. Az emberi arcot a „biztonság kulcsaként” felhasználva a biometrikus arcfelismerő technológia az elmúlt években jelentős és kiemelt figyelmet kapott az azonosításban, mivel számos alkalmazási potenciállal rendelkezik mind a bűnüldözésben, mind a polgári élet egyéb területein.

Az ujjlenyomatot/tenyérlenyomatot és íriszdiagnosztikát használó más biometrikus rendszerekkel összehasonlítva az arcfelismerésnek különös előnyei vannak, mivel az „fizikai” érintkezés nélküli folyamat. Az arcképeket távolról is lehet rögzíteni anélkül, hogy megismernék az azonosítandó személyt, és az azonosításhoz nincs szükség az emberrel való interakcióra. Ezenkívül az arcfelismerés a bűncselekményektől való „elrettetés” célját is szolgálja, mivel a rögzített és archivált arckép később segíthet a személy nagy pontosságú azonosításában.

Ebben a fejezetben is ki kell térni a Covid–19-járvánnyal kapcsolatosan hozott maszkviselési kötelezettség és az arcfelismerés problemakörére, hiszen a maszkok használata során az arc jelentős része takarva volt. A technológia fejlődésével azonban ez nem okozott problémát, ugyanis egy amerikai tanulmányban, felmérésben már az szerepel, hogy a maszkot viselő személyek 96%-át azonosítják a továbbfejlesztett és a legújabb arcfelismerő rendszerek.

Az Egyesült Államok Belbiztonsági Minisztériuma (DHS) a West (Nyugat) nevű rendszerrel orvosolta a problémát. A teszteken a többi rendszer átlagosan ugyanis maszk esetében 77, maszk nélkül 93%-os eredményt ér el, amihez képest a 96 és a 100% óriási előrelépés. A járvány előtti tipikus arcfelismerő technológiák 50–80%-os pontossággal azonosítottak álarcos személyeket, azaz nagyon nagy volt a szórás, rengeteg hibalehetőséggel.

El kell azonban azt is mondani, hogy az arcfelismerés napjaink egyik legellentmondásosabb, legvitatottabb mesterségesintelligencia-technológiája. Óriási potenciál rejlik benne, túlzásba vitt használata viszont sérti, sértheti a személyiségi jogokat (*privacy*), rossz eredményei, a hamis pozitív felismerések pedig ártatlanok meghurcolásához vezethetnek, ami többször meg is történt már. Az előbb említett USA-rendszerrel kapcsolatosan is természetesen felmerültek aggályok, a DHS megnyugtatóként közölte is, hogy az új rendszert repülőterekre szánják.

Az arcképprofil-nyilvántartás vezetésének célja a bűncselekmények megelőzése, megakadályozása, felderítése és megszakítása, valamint az elkövetők elfogása és felelősségre vonása. Minderről részletes szabályozó normák találhatóak az arcképelemzési nyilvántartás és az arcképelemző rendszer igénybevételével kapcsolatos feladatokról szóló 11/2016. (IV. 29.) ORFK utasításban, az arcképelemző rendszer működtetésének részletes szabályairól szóló 78/2015. (XII. 23.) BM rendeletben, valamint az arcképelemzési nyilvántartásról és az arcképelemző rendszerről szóló 2015. évi CLXXXVIII. törvényben.

8.5.4. Rendészeti innováció – alacsony profilú biztonság, sportrendészeti nyilvántartás, beléptetési technikák

Egyes kutatások szerint a tömegben a rendőri erő látványa agressziót válthat ki.

A rendőri erő jellemzően nincs jelen a stadionokban, az egységek nem tömörülnek erődemonstráló blokkokba, azonban jól mozgósíthatóan osztják el őket a neuralgikus pontok közelében. Ütőképes számú és képzettségű szakaszok állnak testpáncélban, teljes készenlétben a tribünök alatt a Puskás Arénában nyolc felállítási helyen, ám a szurkolók nem látják őket. A rendőröket kisebb csoportokba beosztva alkalmazzák, akik így megközelíthetőbbek lesznek, mint a nagy, zárt alakzatok, ebből fakadóan lehetőség adódhat arra, hogy proaktív módon kerüljenek kapcsolatba a tüntetések résztvevőivel, illetve a sportesemények látogatóival. Emellett azonban bevetési felszerelés nélkül civil ruházatban, de megkülönböztetett felsőben jól kiképzett, a tömegeket kezelni jól tudó, úgynevezett Partner Csoport-kollégák tartják fenn a kapcsolatot a szurkolókkal, főként az ultrákkal. A Partner Csoport tagjai nem keltenek agresszivitást a szurkolókban, és mediáló, konszolidáló magatartásukkal tudják kezelni a tömeget, megakadályozni agresszív fellépését.

A többször is hivatkozott „huligántörvény” nagy újdonsága volt a résztvevők egyedi azonosítására alkalmas beléptetőrendszer alkalmazásának kibővítése mellett a sportrendészeti nyilvántartás felállítása. 2013. július 1-jétől a labdarúgás sportág tekintetében a kiemelt biztonsági kockázatú sportrendezvény és a fokozott biztonsági kockázatú sportrendezvény esetében beléptetőrendszer alkalmazása kötelező. Ennek lényege, hogy beléptetőrendszer működtetése esetén a szervező csak névre szóló belépőjegyet, bérletet értékesíthet, valamint a beléptetéskor a belépni kívánó személy személyazonosságát ellenőrzi, és személyes adatait egybeveti mind a belépőjegy vagy a klubkártya adataival, mind a sportrendészeti nyilvántartás adataival.

A sporttörvény 68/A. § (1) bekezdése értelmében a „*sportrendezvények biztonsági kockázat szerinti minősítését, valamint fokozott biztonsági kockázatú sportrendezvény esetén beléptető rendszer alkalmazásának kötelezettségét – a sportrendezvény szervezőjével folytatott előzetes egyeztetést követően – az Országos Rendőr-főkapitányság az általa működtetett Minősítő Bizottság javaslata alapján határozza meg*”.

A sportrendezvények biztonságáról szóló rendelet 2. § (1) bekezdése szerint „*a sportrendezvényeket Biztonsági Szempontból Minősítő Bizottság javaslata alapján az Országos Rendőr-főkapitányság – az általános közigazgatási rendtartásról szóló törvény*

szerint – dönt az 1. § (1) bekezdés a) és b) pontjában meghatározott sportrendezvények biztonsági kockázat szerinti minősítéséről, valamint fokozott biztonsági kockázatú sportrendezvény esetén beléptető rendszer alkalmazásának kötelezettségéről”.

A Magyar Labdarúgás Stratégiájában a névre szóló jegyértékesítés rendszere is szerepelt, és csak a névre szóló jegy értékesítését teszi lehetővé a mérkőzésekre való belépéshez, így egy adatbázis segítségével a tiltólistán lévők ki vannak zárva a jegyvásárlásból. A jogosan vásárolt névre szóló jegy ad lehetőséget a néző stadionon belüli nyomon követésére, intézkedés esetén azonnali azonosítására. Az igazolványok, kártyák a klubhoz tartozást igazolják, lehetőséget adva a nézők szelektív elhelyezésére a stadionokban, és bizonyos klubkedvezmények is igénybe vehetők velük. Másik szerepük a belépésnél a jegy- és kártyatulajdonos azonosságának megállapítása lehet. Az MLSZ elnöksége a tervezett biztonsági intézkedésről a szurkolók képviselőivel történt egyeztetést követően hozza meg döntéseit. Az intézkedések nem a szurkolók ellen, hanem a szurkolók és a jó hangulatú mérkőzések érdekében születtek. Az intézkedések nemcsak a szurkolók magatartására vonatkoznak, hanem legalább azonos jelentőséggel kiterjednek a rendezőkkel (MLSZ-szel, klubokkal, rendfenntartókkal) szembeni elvárásokra a minőségi, európai színvonalú rendezési tevékenység elérése érdekében.

A magyar labdarúgás számítógépes adattárának létrehozása fontos megoldandó feladatot jelentett, ugyanis az informatikai megoldások még nem támogatták kellőképpen a sportág fejlődését, és nem voltak az indikátorokat egységesen mérni tudó, fejlett, integrált információtechnológiai (IT) rendszerek. Az MLSZ célja az volt, hogy legkésőbb 2014-ig olyan komplex, interaktív és internetes támogatással bárhol elérhető információs hálózatot hozzon létre, amelynek segítségével a klubok, akadémiák, bajnokságok, játékosok, edzők, játéktekvezetők teljes adatbázisa azonnal és naprakészen letölthető és ellenőrizhető. A naprakész számítógépes adatbázis közvetlen kapcsolatban áll a stadionok biztonságtechnikai rendszereivel is, amelynek révén a klubok és a biztonsági vezetők azonnali információkat gyűjthetnek és oszthatnak meg. Az MLSZ által működtetett számítógépes adatbázis a klubok, a szakemberek számára közvetlen eléréssel, más szervezetek (például sajtó, média) számára regisztráció és tagsági kártya kiváltása ellenében lehívható.

Vákát

9. Összegzés

A rend, a biztonság korunk egyik legalapvetőbb értékévé vált, napjainkban egyre jelentősebb szerepet kapott, nemcsak az egyén, hanem a társadalom minden szintjén, lokálisan és globálisan is. Amikor biztonságról beszélünk, alapvetően valamiféle olyan állapotot feltételezünk, amelyben nem fenyegetnek veszélyek, nem kell félnünk bántódástól, és egyfajta zavartalan helyzetben érezzük magunkat, ekkor bármilyen tevékenységünket zavartalanul végezhetjük. A rendnek és a biztonságnak ez a megközelítése, fogalmi meghatározása azonban mára jóval többértűvé, összetettebbé, bonyolultabbá vált. Napjainkban a biztonságot kizárólag komplex módon értelmezhetjük, ami alapvetően annak függvénye, hogy éppen milyen területek biztonsági kockázatának elemzése áll vizsgálódásunk középpontjában. Természetesen itt is ki kell emelni, hogy a biztonság mindig viszonylagos, azaz csak meghatározott környezeti, társadalmi és gazdasági feltételek között áll fenn.

A sport mint meghatározó kulturális jelenség végigkíséri az ember, az emberiség történetét, és napjainkra az emberi társadalom alapvető tevékenységévé vált. A társadalmak egyik legfontosabb alapértékének, a nemzeti összetartozás fő tényezőjeként tekinthetjük. A magyarországi sporttörvény szerint a nemzet közössége a test művelését, a sportot a nemzet alapértékének, kívánatos célnak tekinti. A nemzet értékei között tartjuk számon a sport által elért eredményeket, a sport egyént és közösséget erősítő értékeit. A sport a lelki egészség alapja, amely hozzátartozik az egészséges nemzethez, az egészségét megőrizni akaró polgár értékrendjéhez. A sport a közjó része. Erősíti a közösség tagjainak egymáshoz tartozását, az egyén testi és lelki egészségét. Magyarország országgyűlése kinyilvánította, hogy minden embernek alapvető joga van a sporthoz, és e jogát az állam biztosítja, függetlenül attól, hogy versenysportról, a szabadidő eltöltéséről, diák-, főiskolai-egyetemi sportról, a fogyatékkal élők sportjáról vagy az egészség megőrzéséről van szó.

Társadalmi fontossága mellett a sport jelentős gazdasági tényezővé is vált, hatása az egyes országok gazdaságára, valamint a világgazdaság egészére egyre nagyobb, Magyarországon például az egyik meghatározó nemzetgazdasági ágazatnak tekintjük. Mind a helyi, mind a nemzetközi sportesemények, sportrendezvények egyre nagyobb érdeklődésre tartanak számot, egyre nagyobb számú érdeklődőt, nézőt vonzanak, jelentős részük tömegrendezvénynek tekinthető, és fő jellemzőjük a kiemelt médiafigyelem is.

Mindezek alapján egyre növekvő fontosságú a sportesemények, sportrendezvények zavartalan lebonyolítása, a rend, a biztonság biztosítása, szavatolása, garantálása, amely kiemelt feladatnak tekinthető hazánkban és a nagyvilágban is, mindebben a legfőbb szerepe a sportrendészetnek van.

Mint azt a könyv több fejezete is tárgyalja, a rend, a biztonság szerepe napjainkban egyre inkább felértékelődik, jelentősége az élet minden területén egyre fontosabb, tehát a sport, a sportrendezvények sem maradhatnak ki. Egyre fokozódó szerepet és feladatot biztosít a rendészetnek és ezen belül is az önálló szakrendészetnek tekinthető sport-

rendészetnek, amelynek kialakulását, történeti sajátosságait, elméletét és gyakorlati elemeit részletesen bemutattam a kötetben. Ennek egyik fontos eleme, hogy a sportrendészet területén már a kezdetek óta szorosan egymásra épül a közrend-magánrend, a magánbiztonság-közbiztonság, amit ma már jogszabály is előír. A sporteseményeken a rendőrségtől függetlenül működő környezetben, feltételek mellett és infrastruktúrában szükséges a közbiztonságot szavatolni.

Fontos megemlíteni, hogy a sportrendészet elméletének és gyakorlatának pontos megértéséhez elengedhetetlen az azzal „kéz a kézben járó” sportjog alapjainak áttekintése, összefüggéseinek ismertetése is, amelynek a kötetben önálló fejezetet szántam. Ebben történetének, kialakulásának bemutatása mellett részletesen kifejtem, hogy a sportjog speciális „keresztülfekvő jogág”, másodlagos, tehát nem olyan alapvető jogágazat, mint a civiljog vagy a közjog, köztes karakterű, azaz részben civiljogi, részben közjogi alapállású, illetve ismertetem a sportjog és a sportrendészet kapcsolatát, összefüggéseit.

Az évek során megállapítottam, hogy a százszázalékos biztonság garantálása sajnos nem képzelhető el, mégis a sportrendezvények biztosítása során minden közreműködőnek törekednie kell ennek megvalósítására. Azt vallom, hogy a tudományos eredmények és a gyakorlati tapasztalatok együttes alkalmazása nélkül nem lehetséges az előrelépés, az új kihívásokra adandó válaszok kialakítása. Az elmélet nem létezhet gyakorlat nélkül és a gyakorlat sem az elmélet nélkül, a két terület állandó kölcsönhatásban van, és folyamatosan szükséges a továbbfejlesztésük, megújításuk, annak érdekében, hogy megfelelő elméleti válaszok és hatékony gyakorlati megoldások születhessenek az újabb és újabb kihívásokra, amely célt szintén megfogalmaztam a monográfiában.

A kötet több ilyen kihívásról és az azokra adott válaszokról is említést tesz, illetve részletesen ismerteti is azokat. Példaként említhetjük a futballhulliganizmus jelenségének megjelenését és az annak megelőzésére, megakadályozására hozott intézkedéseket, kiemelten a 2016-os labdarúgó-Eb-re, amely előtt az Európán végigsöprő terrorhullám következtében több új, korábban nem alkalmazott eszköz, intézkedés bevezetése vált szükségessé, hasonlóképpen a Covid-19-pandémia járványügyi kezeléséből fakadó biztonsági, biztosítási feladatokra, amelyek újragondolására volt szükség a 2020-as labdarúgó-Eb megrendezése kapcsán.

Fontosnak tartottam bemutatni, hogy miként hat a technológiai fejlődés, az innováció és a digitalizáció a jog, a sportjog, a rendészet, a sportrendészet működésére, tevékenységére, milyen szerepük van az elméleti és gyakorlati kutatási eredményeknek, azok folyamatos megjelenítésének a hatékonyság növelésében, az új kihívásokra adandó, minél gyorsabb válaszok megfogalmazásában. Az innováció, az infokommunikáció, az információs technológia, a digitális technológiák, magának a digitalizációnak a minden eddiginél gyorsabb ütemű fejlődése, elterjedése, kiteljesedése alapjaiban változtatja meg a gazdaság és a társadalom minden területét, és közvetlen értékteremtő szerepén túl, multiplikátorhatásán keresztül katalizálja más iparágak átalakulását, illetve alapvetően határozza meg a vállalkozások alkalmazkodóképességét, versenyképességét, az állam, a közigazgatás egyszerűbb, átláthatóbb, olcsóbb, hatékonyabb működését. Az innováció, az információtechnológia és az infokommunikációs szektor által vezérelt digitális

transzformáció már megjelent (hol gyengébben, hol erőteljesebben) a közigazgatás minden területén, így a jogalkotásban és a rendészetben, a sportrendészetben is, ma már okkal beszélhetünk innovatív jogi megoldásokról, eljárásokról, innovatív sportrendészeti megoldásokról, amelyekből a kötet több példát ismertet.

A monográfia megírása során több olyan terület is látókörömbé került, amelynek további kutatása, részletes bemutatása, elemzése a jövőben kutatásaim fókuszában lesz. Ilyen területek például a labdarúgáson kívül más jelentős nemzetközi sportrendezvények, mint például a FINA úszóvilágbajnokságai, az IAAF atlétikai világbajnoksága, az FIA Forma-1-versenyek, a 2024-es párizsi olimpia rendezvénybiztosítási, sportrendészeti, szervezési és lebonyolítási tevékenységének részletes elemzése, bemutatása, valamint az e-sport-rendezvények biztosítása, sajátosságainak elemzése, áttekintése. Mindemelett szeretném folytatni a legújabb jogi és technológiai innovációk rendészeti, sportrendészeti célú alkalmazásainak feltárását, bemutatását is, kiemelten foglalkozva a mesterséges intelligencián alapuló eljárásokkal, megoldásokkal, eszközökkel, illetve azok használatának jogi hátterével.

Bízom benne, hogy a kedves olvasót magával ragadta a sportrendészet színes és szövevényes világa, és közreműködésemmel „az utazás” során sikerült olyan részleteket, háttérinformációkat, érdekességeket és összefüggéseket is felfedezni, amelyek eddig még ismeretlenek, feltáratlanok voltak.

Vákát

Felhasznált irodalom

Újságok

- A Magyar Detektív*, 1931. május 1.
A Nemzeti Sport retrómelléklete. 2017. február 20.
A Rend, 1921. november 20.
A Rend, 1922. november 4.
A Rend, 1922. október 7.
A Rend, 1924. március 10.
A Rend, 1925. szeptember 20.
A Rend, 1926. január 23.
A Rend, 1926. április 24.
A Rend, 1926. április 17.
A Rend, 1926. május 5.
A Rend, 1926. június 14. 4.
A Rend, 1926. július 24.
A Rend 1926. november 27.
Magyar Rendőr, 1921. augusztus 9.
Magyar Rendőr, 1936. január 1., 23.
Magyar Rendőr, 1947. június 5.
Rendőrségi Szemle, (1954), 2(1–12), 15.
Rendőrségi Szemle, (1959), 7(1–12), 14.
Belügyi Közlöny, 1921. október 9.
Belügyi Szemle, (1981), 9(5), 10–11.
Pesti Napló, 1924. október 7., 11.
Pesti Napló, 1927. március 29., 17.
Nemzeti Ujság, 1937. november 10.

Szakirodalom

- A rendőrség szerepe a sportmérkőzéseken (1926). *A Rend*, 6(31), 1–2.
- A Rendőrtisztí Atlétikai Club története 1921–1931* (1932). Budapest: Váci Fegyintézet Nyomdája.
- ANTAL Zoltán – SASS Tibor (1984): *A magyar sport kézikönyve*. Budapest: Sport Lap- és Könyvkiadó.
- BÁCS Zoltán György (2017): A radikalizáció és a terrorizmus kapcsolata, egyes formái, gondolatok a megelőzés lehetséges perspektíváiról. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 5(1), 5–26.
- BALLA József előadása a Rendészettudományi Karon. 2021. május 6.
- BALOGH Artúr (1910): *Politika*. Budapest: Grill Károly Könyvkiadóvállalata.
- BEHINGER, Wolfgang (2014): *A sport kultúrtörténete az ókori olimpiától napjainkig*. Budapest: Corvina.
- BELOVICS Ervin et al. (2012): *Büntetőjog I. Általános rész*. Budapest: HVG-ORAC.
- BODA József – TÓTH Nikolett Ágnes szerk. (2021): *50 éves a rendészeti felsőoktatás*. Budapest: Ludovika.
- BODNÁR Zsolt (2019): Egy mesterséges intelligencia feltalált egy új sportágat, amit már emberek játszanak. *Qubit*, 2019. április 17. Online: <https://qubit.hu/2019/04/17/egy-mesterseges-intelligencia-feltalalt-egy-uj-sportagat-amit-mar-emberek-jatszanak>
- BORBÉLY Zoltán – KAPY Rezső szerk. (1942): *A 60 éves Magyar Rendőrség*. Budapest: Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat.
- CONCHA Győző (1901): *A rendőrség természete és állása a szabad államban*. Budapest: MTA.
- CSEPELI György (2001): *Szociálpszichológia*. Budapest: Osiris.
- DECKER, Wolfgang – HAAS, Volkert (2006): Sport. In CANKI, Hubert – SCHNEIDER, Helmuth (szerk.): *Der Neue Pauly XI*. Brill, 838.
- DERES Petronella (2002): Sportjog – Európa. In JAKAB András (szerk.): *Jogérvényesítés – jogalkalmazás: Tudományos ülés*. Budapest: Károli Gáspár Református Egyetem, 9–13.
- EURO 2020 SSNC Concept Briefing* (2019). Munkaanyag. Budapest.
- Európai Bizottság (2007): *Fehér könyv a sportról*. Luxembourg: Az Európai Közösségek Hivatalos Kiadványainak Hivatala.
- FÁBIÁN Tamás (2015): Kilóg-e a múlt az olimpiáról? *Origo*, 2012. július 30. Online: www.origo.hu/tech-bazis/20120730-oscar-pistorius-az-elso-protezzissal-rendelkezo-sportolo-az-olimpiak-torteneteben.html
- FARKAS Máté (2019): Jerry Newman, Facebook vezető: „A sport már jóval korábban összekötötte az embereket, mint a Zuckerberg galaxis”. *Sportsmarketing.hu*, 2019. január 4. Online: <https://sportsmarketing.hu/2019/01/04/facebook-vezeto-a-sport-mar-joval-korabban-osszekototte-az-embereket-mint-a-zuckerberg-galaxis/>
- FAZEKAS Attila (2009): *Sportigazgatási és jogi ismeretek*. Jegyzet.
- FEKETE József – JÁKI László szerk. (1985): *Bicentenáriumi Tudományos Ülés előadásai (1983. március 29–30.)*. Budapest: BME Házinyomdája.
- FERENCK (2021): Maszkos személyek 96 százalékát azonosítja egy új arcfelismerő rendszer. *Jelenből a Jövőbe*, 2021. január 14. Online: https://jelenbolajovobe.blog.hu/2021/01/14/maszkos_szemelyek_96_szazalekat_azonositja_egy_uj_arcfelismero_rendszer
- FINSZTER Géza (2008a): *Bevezetés a rendészettudományba*. Budapest: RTF.
- FINSZTER Géza (2008b): *A rendészeti igazgatás jogi alapjai*. Budapest: RTF.

- FÖLDI András (2007): Széljegyzetek egy könyv margójára (Gedeon Magdolna: Az antik Róma sportjoga). *Budapesti Könyvszemle*, 19(3), 225.
- FREYER Tamás (2003): Nép a stadionban – stadionkatasztrófák. *Belügyi Szemle*, 51(10), 74–75.
- Garázdság és huliganizmus. A huliganizmus elleni harc jogi eszközei (1960). *Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Lapja*, 1960. szeptember 24., 182.
- GEDEON Magdolna (2005): *Az antik Róma „sportjoga”*. Miskolc: Novotni.
- Gróf BETHLEN István, s. k., m. kir. miniszterelnök. 2. § (1922). *Hivatalos Közlöny*, 30(2), 1–2.
- GYURKÓ Szabolcs (2012): Leomló lelátók, megvadult tömeg – Amikor a stadionok pokollá változtak. *Sport365.hu*, 2012. február 20. Online: <http://sport365.hu/nemzetkozi-foci,futball-hirek,leomlo-lelatok-megvadult-tomeg-amikor-a-stadionok-pokolla-valtoztak,19690>
- HADAS Miklós – KARÁDY Viktor (1995): Futball és társadalmi identitás. *Replika*, 6(17–18), 89–120.
- HÁHNER Petra (2020): Robbanás a sportiparban: jön a hightech tömegrendezvények kora. *Portfolio.hu*, 2016. december 30. Online: www.portfolio.hu/gazdasag/20161230/robbanas-a-sportiparban-jon-a-hightech-tomegrendezvenyek-kora-241811
- Ismét elhalasztották az egyetemi világitatókat (2022). *Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem*, 2022. május 9. Online: <https://tf.hu/hirek/hirek/13845-ismet-elhalasztottak-az-egyetemi-vilagjatekokat>
- IVÁNCICS Imre (2018): *Támpontok a rendészet fogalmának meghatározásához*. Kézirat. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar. Online: www.mezod.hu/letoltes/tamparend.doc
- IVSZ (2022): *Összefogás a digitális Magyarorszáért*. IV. pillér. Online: <https://ivsz.hu/osszefogas-a-digitalis-magyarorszagert/>
- JÁNOSKA Rita (2018): Mesterséges intelligencia már az e-sport edzéseken is. *Startup! Magazin*, 2018. november 7. Online: <https://startuponline.hu/mesterseges-intelligencia-mar-az-e-sport-edzeseken-is/>
- KAUTZ Gyula (1876): *A politikai tudomány kézikönyve*. II. kiadás. Budapest: Franklin.
- KMETY Károly (1897): *A magyar közigazgatási jog kézikönyve*. Budapest: Politzer-féle Könyvkiadóvállalat.
- KNUT, D. – HEINEMANN, K. (1989): *Die nichtsportliche Sport*. Schorndorf: Hoffmann.
- KOCSIS L. Mihály (1986): *A halál kapujában*. Budapest: Minerva.
- KOLLÁTH György (2000): Elemzés az új sporttörvény előmunkálatairól és tervezeteiről. *Gazdaság és Jog*, 8(7–8), 31–38.
- KOLLÁTH György (2003): Gyülekezési jog, rendezvénybiztosítás. *Belügyi Szemle*, 51(10), 27–46.
- KOROKNAI Gergely (2020): A szemünk előtt írja át a futballt a mesterséges intelligencia. *Index*, 2020. február 21. Online: https://index.hu/sport/futball/2020/02/21/futball_premier_league_leicester_city_watson_ibm_mesterseges_intelligencia_virtualis_valosag/
- KOROKNAI Gergely (2022): Súlyos mulasztások sorozata vezetett káoszhoz. *Telex*, 2022. július 13. Online: <https://telex.hu/sport/2022/07/13/sulyos-mulasztasok-sorozata-vezetett-kaoszhoz-a-bl-donton>
- KÖHIDI Ákos (2018): Az elektronikus sport (e-sport) jogi megítélése. *In Medias Res*, 7(2), 248–258.
- KÖSZEGI Bendegúz Ákos (2015): *Futballhuliganizmus*. Diplomamunka. Budapest.
- Közművelődésügy. A testnevelés közigazgatása. *Magyar Közigazgatás*, 1934. október 21., 6–7.
- LAPSÁNSZKY András szerk. (2013): *Közigazgatási jog – Fejezetek szakigazgatásaink köréből III. – Humán közszolgáltatások igazgatása*. Budapest: Wolters Kluwer Kft.

- LÉPESFALVI Zoltán (2020): Stadiontúra. *Budapest*, (1). Online: www.budapestfolyoirat.hu/2020/01/stadiontura
- LESS Ferenc (2016): *A politikai demonstrációk demokratikus rendőri tömegkezelésének kérdései*. PhD-értekezés. Budapest.
- Levél Hegyi Gyulának, az OTSB elnökének. 8812-Lev-619/1954.
- MADAI Sándor (2015): *Büntetőjogi felelősség a sportban*. Debrecen: Campus.
- MAGYARY Zoltán (1942): *Magyar közigazgatás*. Budapest: Királyi Magyar Egyetemi Nyomda.
- MÁRTONFFY Károly szerk. (1937): *Magyar Felsőoktatás*. Budapest: Királyi Magyar Egyetemi Nyomda.
- MIHÁLYI Zsolt Apor (2012): Jogalkotás a sportban, az állami és a civil szféra szabályozási vitái. *Kodifikáció*, 1(2), 55–81.
- NÁDORI László – BÁTONYI Viola (2003): *Európai Unió és Uniók csatlakozás a sportban*. Budapest–Pécs: Dialóg Campus.
- NAGY Ibolya (2004): Sport az Európai Közösség jogában. *Európai Jog*, (5), 10–15.
- NAGY József (1982): A BM Forradalmi Rendőri Ezred 10 éves tevékenységéről. *A BM Oktatási és Közművelődési Csoportfőnöksége*, 20(1), 33.
- NAGY László Tibor (2006): A futballhuliganizmus jellemzői hazánkban. In IRK Ferenc (szerk.): *Kriminológiai Tanulmányok*, 43. Budapest: OKRI, 118–134.
- NAGY László Tibor (2007): A magyarországi futballhuliganizmus ténykutatása. In VIRÁG György (szerk.): *Kriminológiai Tanulmányok*, 44. Budapest: OKRI, 169–189.
- NAGY László Tibor (2014): A sporthuliganizmus elleni fellépés tapasztalatai és lehetőségei. In BÁRD Petra – HAK Péter – HOLÉ Katalin (szerk.): *Pusztai László emlékére*. Budapest: OKRI – ELTE ÁJK, 285–296.
- NAGY Sándor (2000): Agresszió és sport. *Belügyi Szemle*, 48(7–8), 144–153.
- NEMES András (1998a): A sportjog önálló joggá válásának dilemmái. *Magyar Jog*, 45(11), 670–672.
- NEMES András (1998b): Merre tart a sportjogi szabályozás? *Gazdaság és Jog*, 6(12), 3–10.
- Németh Imre igazgató levele, Budapest, 1954. december 8.
- NICKLISCH, F. (1982): *Inhaltskontrolle von Verbandswesen*. Heidelberg: [k. n.].
- Nyilatkozat a sportról (Az Amszterdami Szerződéshez csatolt nyilatkozat) (2000). In FAZEKAS Judit (szerk.): *Az európai integráció alapszerződésai*. Budapest: KJK-Kerszöv, 345.
- PATYI András – VARGA Zs. András (2008): *Általános közigazgatási jog*. Egyetemi jegyzet. II. kiadás. Budapest: Mandamus Publishing.
- PETKÓ Adrián (2022): A magyar sportot is forradalmasították Széchenyiék. *M4 Sport*, 2018. március 15. Online: <https://m4sport.hu/2017/03/15/a-magyar-sportot-is-forradalmasitottak-szechenyiek/>
- POPPER Péter et al. (1974): *A kriminálpszichológia alapkérdései – általános rész I*. Budapest: BM Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség.
- PRICZINGER Péter (2009): A „sportjog” művelésének helyzete és aktuális kérdései. *Magyar Jog*, 56(9), 521–531.
- PRICZINGER Péter (2010): *Sportjog I. – A sportjog közjogi alapjai*. Budapest: ELTE Eötvös.
- Rendőrtisztek előadásai a Testnevelési Főiskolán (1936). *Magyar Rendőr*, 1936. január 1., 13.
- SALLAI János (2015): *A magyar rendészettudomány története*. Budapest: Nemzeti Közsolgálati Egyetem.

- SÁRKÖZY Tamás (2000): A sport, mint állami-jogi és önszabályozás határterülete. *Állam- és Jogtudomány*, 41(3–4), 207–229.
- SÁRKÖZY Tamás (2000a): A hivatásos sport gazdasági jogi alapkérdései Magyarországon. *Gazdaság és Jog*, 8(7–8), 38–45.
- SÁRKÖZY Tamás (2001): Az új sporttörvény érdemeiről és fogyatékosságairól. *Gazdaság és Jog*, 9(7–8), 19–27.
- SÁRKÖZY Tamás (2010): *Sportjog*. Budapest: HVG-ORAC.
- SÁRKÖZY Tamás (2015): *Magyar sportjog – Az új Polgári Törvénykönyv után*. Budapest: HVG-ORAC.
- SÁRKÖZY Tamás (2017): A sport mint nemzetstratégiai ágazat. *Polgári Szemle*, 13(4–6), 143–159.
- SÁRKÖZY Tamás szerk. (2000b): *A magyar sportjog alapjai*. Budapest: HVG-ORAC.
- SÁRKÖZY Tamás szerk. (2019): *A magyar sport jogi szabályozása*. Budapest: HVG-ORAC.
- SIKLÓSSY László (1928): *A Magyar Sport Ezer Éve II. Széchenyi–Wesselényi és még egy nemzedék. 1820–1874*. Budapest: Az Országos Testnevelési Tanács Kiadása.
- STERBENZ Tamás – GÉCZI Gábor szerk. (2012): *Sportmenedzsment*. Budapest: Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar.
- STERN, K. (1972): Die Grundrechte der Sportler. In SCHROEDER, A. F. – KAUFFMANN, H. (szerk.): *Sport und Recht*. Berlin – New York: Walter de Gruyter, 142–146.
- STRAUSS Zsolt (2003): A rendőrség szerepének változása a hazai futballbotrányok kapcsán. *Belügyi Szemle*, 51(10), 58–72.
- SZABÓ Béla (2015): *Sportjogtörténet*. Debrecen: Campus.
- SZABOLCS Mátyás et al. (2022): The Role of Sports Policing and Tourism Safety at the Summer Olympics. *Sustainability*, 14(10), 1–16.
- SZAMEL Lajos (1943): *Rendészet*. Államtudori értekezés. Budapest.
- SZAMEL Lajos (1995): *A modern rendészetfogalom és következményei*. Pécs: Studia Juridica Auctoritate Universitatis Publicata.
- SZEGEDI Péter (2010): Game over. *Magyar Narancs*, 2010. december 9. Online: http://magyarnarancs.hu/egotripp/game_over-75162
- TAR Csaba (2011): *A dopping és a sportjog kapcsolata magyarországi és nemzetközi viszonylatban*. Online: <https://jesz.ajk.elte.hu/tar22.html>
- The Hillsborough Stadium Disaster Final Report* (1989).
- TOLDI Ferenc (1978): A polgárok jogainak és jogos érdekeinek védelme a budapesti jogi kar közigazgatási tanszékének 1867 és 1945 közötti tudományos munkájában. *Jogtudományi Közöny*, 33(5), 257–261.
- TOMCSÁNYI Móric (1936): A magyar közigazgatási jog rendszere és néhány alapkérdése. In *A korszerű községi közszolgálat útja II. A mai magyar közigazgatás. Az 1936. évi közigazgatási továbbképző tanfolyam előadásai*. Budapest: Állami, 44–52.
- TÓTH Mihály (1981): A dolog elleni erőszak fogalmának értékelése a gyakorlatban. *Belügyi Szemle*, 19(12), 26–32.
- TÓTH Nikolett Ágnes (2011): A sportrendezvények biztosítása az antik Róma sportjogában a hatályos hazai szabályrendszer figyelembevételével. *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, 29(1), 153–166.
- TÓTH Nikolett Ágnes (2015a): A sportjog szakjogági jellege. *Gazdaság és Jog*, 23(9), 24–27.

- TÓTH Nikolett Ágnes (2015b): A sportszerződések hazai jogszabályi háttere, különös tekintettel a labdarúgókra. *Magyar Jog*, 62(6), 359–363.
- TÓTH Nikolett Ágnes (2016a): *45 éves a rendészeti felsőoktatás*. Budapest: Dialóg Campus. Online: https://tudasportal.uni-nke.hu/xmlui/static/pdfjs/web/viewer.html?file=https://tudasportal.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/20.500.12944/6926/45_eves_a_rendeszeti_felsooktatasi.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- TÓTH Nikolett Ágnes (2016b): A sportrendezvények biztosítása. In BENISNÉ GYÖRFFY Ilona (szerk.): *Harmicnyolcadik Jogász Vándorgyűlés*. Budapest: Magyar Jogász Egylet, 127–137.
- TÓTH Nikolett Ágnes (2016c): Sportrendészet a sportigazgatás rendszerében. In GAÁL Gyula – HAUZINGER Zoltán (szerk.): *A határrendésztől a rendésztudományig. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*. Pécs: Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, 291–293.
- TÓTH Nikolett Ágnes (2017): A sportrendezvények biztosítása az elmúlt évszázad eseményeinek tükrében. *Gazdaság és Jog*, 25(1), 13–19.
- TÓTH Nikolett Ágnes (2018): A sportrendészet helye és szerepe a sportigazgatás rendszerében. *Belügyi Szemle*, 66(5), 116–131.
- TÓTH Nikolett Ágnes (2018): Sport, rendészet, innováció. In DOBÁK Imre (szerk.): *Szakmaiság, szerénység, szorgalom: Ünnepi kötet a 65 éves Boda József tiszteletére*. Budapest: Dialóg Campus – Nordex Kft., 627–635.
- TÓTH Nikolett Ágnes (2019a): A sport állami irányításának rendszere. In SÁRKÖZY Tamás (szerk.): *A magyar sport jogi szabályozása*. Budapest: HVG-ORAC, 155–170.
- TÓTH Nikolett Ágnes (2019b): *A sportjog mint sajátos szakjog*. Budapest: Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó.
- TÓTH Nikolett Ágnes (2019c): *Sportrendészet a sportigazgatás rendszerében*. Budapest: Nemzeti Közzolgálati Egyetem Államtudományi és Közigazgatási Kar.
- TÓTH Nikolett Ágnes (2020a): Innovatív sportrendészeti eszközök. *Belügyi Szemle*, 68(4, különszám), 123–136.
- TÓTH Nikolett Ágnes (2020b): Az E-sport jogi szabályozása. *Sportjog*, 1(1), 25–30.
- TÓTH Nikolett Ágnes (2021a): Szemelvények a belügyi sport, a labdarúgás és a sportrendezvények biztosításának 20. század eleji történetéről. *Belügyi Szemle*, 69(3 különszám), 59–73.
- TÓTH Nikolett Ágnes (2021b): Technological Innovations in the Field of Sports Policing. *Часопис Національного університету „Острозька академія”*, 1–24.
- TÓTH Nikolett Ágnes (2021c): The Application of Innovative Sports Policing Tools. *Casopis Policajna Teoria A Prax*, 2, 102–114.
- TÓTH Nikolett Ágnes (2021d): Új információs technológiák és innovatív megoldások a sportrendezvények biztosításában. *Jogtudományi Közöny*, 76(3), 141–148.
- VÉGH József (2001): A futballhuliganizmus pszichológiai kérdései. *Belügyi Szemle*, 49(12), 36–47.

Jogszabályok, belső szabályzatok

Magyarország Alaptörvénye.

1996. évi LXIV. törvény a sportról.

2000. évi CXLV. törvény a sportról.

2004. évi I. törvény a sportról.

2011. évi CLXXII. törvény a sportról szóló 2004. évi I. törvény módosításáról.

2016. évi CXIX. törvény indoklása a sportról szóló 2004. évi I. törvény módosításáról.

2021. évi XCIII. törvény a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról.

Törvénytervezet a közúti közlekedés rendjének szabályozásáról (1970).

A m. kir. belügyminiszter 1921. évi 84.447 számú körrendelete a futballmérkőzéseken tapasztalt durva játékmód megszüntetéséről.

1950. IV-1. B.M. számú rendelet a Belügyminisztériumban, a Belügyi Sport Központ létesítése tárgyában (1947). *Belügyi Közlöny*, 47(1–53), 554.

A belügyminiszter 101.011/1951. B.M. IV/4. számú rendelete a Dózsa Sportszázad felállítása tárgyában (1950). *Rendőrségi Közlöny*, 6(1–29), 1. § – 5. §.

BM rendelettervezet (1966).

BM Szabályzat (1948).

1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról.

65/2007. (VI. 27.) OGY határozat a Sport XXI. Nemzeti Sportstratégiáról.

1953. december 9. Javaslat a Politikai Bizottsághoz az 1954. évi sportfejlesztési tervre és nemzetközi sportnaptárra. Magyar Országos Levéltár.

2004. évi I. törvény indoklás (2004). Online: <https://docplayer.hu/2112530-2004-evi-i-torveny-indoklas.html>
8800-32/1954. OTSB utasítás.

A Belügyminisztérium II./II. Csoportfőnökség sport- és egyéb rendezvények biztosítása tárgyában írt levele. Budapest, 1965. október 29.

A football-mérkőzéseken tapasztalt durva játékmód megszüntetése tárgyában (1928). *Belügyi Közlöny*, (44), 484.

A főkapitánynak 1291311925. fk. I. számla rendelete az ügyeletes rendőrtisztviselők tudnivalói és teendőiről a futballmérkőzések rendjének biztosítása céljából.

A Magyar Labdarúgók Szövetsége Hivatalos Közlönye, (1927), 7(4), 2.

A Magyar Népköztársaság belügyminiszter-helyettesének 13. számú utasítása. Budapest, 1954. szeptember 16.

A Rendőrtisztai Atlétikai Club Alapszabálya (1921).

A Tanács 2002/348/IB (IV. 25.) számú Határozata a nemzetközi vonatkozású labdarúgó-mérkőzésekkel kapcsolatos biztonságról (2002. április 25.).

A Tanács 2010/C 165/01 (2010. június 3.) számú állásfoglalása.

A testnevelésre és sportra vonatkozó fontosabb jogszabályok és határozatok (1970). Budapest: Sportpropaganda Vállalat.

Az Országos Testnevelési és Sport Bizottság Elnökének 8800-32/1954. számú utasítása a központi jegyelátás szabályozásáról. Országos Levéltár.

Az Országos Testnevelési és Sportbizottság Elnökének 8.800-38/1954. sz. utasítása a sportrendezvények engedélyezéséről. Országos Levéltár.

Dr. Németh Nándor r. ezredes jelentése rendőri intézkedésekről Benkei András belügyminiszternek (415/1969. Ált.).

Feljegyzés a Nemzeti Lovarda átadásával kapcsolatban a Honvédelmi Minisztérium részére (HM-feljegyzés). Budapest, 1954. augusztus 10.

Feljegyzés. Budapest, 1965. november 13.

Javaslat a Politikai Bizottsághoz az 1954. évi sportfejlesztési tervre és a nemzetközi sportnaptárra. Adminisztratív Osztály, Országos Testnevelési és Sportbizottság, K/11/A/924/1953.

Javaslat a sport- és kulturális rendezvények biztosításának szabályozása tárgyában kiadandó miniszteri utasítás összeállításához. BRFK 2. sz. melléklet (50-460/14-1965). Budapest, 1965. november 20.

Jelentés Benkei András belügyminiszternek. Budapest, 1965. november 15.

Magyar Népköztársaság belügyminiszter-helyettesének utasítástervezete (1964).

Magyar Országos Levéltár, OTSB ügyirat. 1954. április 28.

Magyar Országos Levéltár. Budapest, 1954. december 23-án kelt ügyirat.

MLSZ Biztonsági Szabályzat, 7. §. 8–9.

MTS Értesítő, (1968), 6(8).

OTSB belső anyag. 1953. Magyar Országos Levéltár.

OTSB irat 582/950-51.

OTSB levél. Budapest, 1954. március 24.

OTSB. 208-1/110/54. számú irat az 1954. évi felújítási hitel közlésére.

Sport XXI. Nemzeti Sportstratégia 2007–2020.

Spotteri jelentés a 2016-os labdarúgó Eb-ről – 2016. október.

Útmutató a 8800-32/1954. OTSB számú utasításhoz.

Internetes hivatkozások

- A digitális gazdaság és társadalom indexe (2022). Online: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi>
- A Digitális Jólét Program 2.0. Online: <https://digitalisjoletprogram.hu/files/58/f4/58f45e44c4eb-d9e53f82f56d5f44c824.pdf>
- A Magyar Labdarúgás Stratégiája* (2010). Online: https://szovetseg.mlsz.hu/adat/dokumentum/527/dokumentumok/mlsz_strategia1.pdf
- A mesterségesintelligencia-projekt leírása (2021). Online: <https://cordis.europa.eu/project/id/101020574>
- A sportágak iránti érdeklődés változásai a századfordulón* (2018). Online: <http://vmek.niif.hu/02100/02185/html/573.html>
- Az unió helyzete 2023-ban (2023). Online: https://ec.europa.eu/hungary/news/20200220_eu_digital_future_hu
- Európai Sport Charta és a sport etikai kódexe. 2. cikk 1./a. Online: www.europatanacs.hu/pdf/CM_Rec%281992%2913.pdf
- Információk a rajongói *token*ről (2021). Online: www.socios.com/fan-tokens/
- Innováció (2018). Online: www.innovacio.hu/1g_hu.php
- Magyar Innovációs Szövetség definíciója: www.innovacio.hu/1g_hu.php
- Magyarország Mesterséges Intelligencia Stratégiája (2020). Online: <https://ai-hungary.com/api/v1/companies/15/files/146072/view>
- Növekvő igény a Drónok detektálására (2015). *Securinfo.hu*, 2015. június 24. Online: www.securinfo.hu/termek/letesitmenybiztonsag/1334-novekvo-igeny-a-dronok-detektalasara.html
- Puskás Aréna. Online: www.football-stadiums.co.uk/grounds/hungary/puskas-ferenc-stadion/
- Széchenyi, a sportember – Dr. Cserháti László Gábor előadása a 2013. április 15-i közgyűlésen.* Online: <https://szechenyitarsasag.hu/2013/04/26/szechenyi-a-sportember/>

Vákát

A sportigazgatás a közigazgatási jog részét képező, sajátos jogalkotási és jogalkalmazási szakterület, amelynek különös része a sportrendészet. Ez a szűkebben értelmezhető terület szakrendészetként egyértelműen definiálható, jogszabályok sora rendezi mindazt, ami a sportrendészethez kötődik. A kötet alapjául szolgáló kutatás hozzájárul a sportrendészet fogalmi rendszerének kialakításához, a sportrendezvények biztosításához kapcsolódó jogszabályok rendszerezéséhez.

A tanulmány a jogi háttéren túl vizsgálja a futball-huliganizmus okait, valamint tárgyalja az elmúlt évtizedekben történt tragikus eseményeket, stadionkatasztrófákat is, amelyek felhívták a rendezvénybiztosításban közreműködők figyelmét, hogy változtatni kell a kialakult gyakorlaton, és új jogi normák megalkotása vált szükségessé.

A kötet kitér az elmúlt két labdarúgó-Európa-bajnokság tapasztalataira is, valamint a jövő innovatív megoldásaira az infokommunikációs eszközök, technológiai megoldások használatának bemutatásával, ismertetésével.

ISBN 978-963-653-082-2

9 789636 530822